

รายงานการวิจัย

โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ
Research Project for Solving Recidivism

โดย

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2562

รายงานการวิจัย

โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ
Research Project for Solving Recidivism

โดย

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2562

กิตติกรรมประกาศ

สำนักงานกิจการยุติธรรมในฐานะผู้บริหารโครงการวิจัย “โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ” ขอขอบพระคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย ด้วยเห็นความสำคัญของปัญหาการกระทำผิดซ้ำ ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม โดยมีเป้าหมายสำคัญของโครงการวิจัยมุ่งลดอัตราการกระทำผิดซ้ำให้น้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงยุติธรรมในการคืนคนดีสู่สังคม ในการนี้ สำนักงานกิจการยุติธรรมขอขอบพระคุณ ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ประกอบด้วย ศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ศาสตราจารย์สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ประธานอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการยุติธรรม และนายวัลลภ นาคบัว รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ที่ได้ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการพัฒนากิจกรรมวิจัย เป้าหมายของการวิจัยในภาพรวมและแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย และขอบพระคุณผู้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย คณะกรรมการกำกับทิศทางการวิจัย (Steering Committee) ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อกำกับติดตามโครงการวิจัย ผู้ตรวจสอบทางวิชาการ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และสำนักงานกิจการยุติธรรม คณะวิจัยจากสถาบันการศึกษา รวมถึงผู้มีส่วนร่วมให้ข้อมูลในการวิจัยทุกท่านที่เป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันและสร้างสรรค์ให้ “โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ” สมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมทั้งสร้างความตระหนักให้แก่ทุกภาคส่วนเห็นว่าปัญหาการกระทำผิดซ้ำ ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะของผู้พ้นโทษเพียงลำพัง หรือเป็นปัญหาเฉพาะของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ทว่าเป็นปัญหาที่ทุกคนในสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ก้าวพลาดกลับมาใช้ชีวิตที่ปกติสุข พึ่งพาตนเองได้ เป็นสังคมที่ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งเป็นความสำเร็จอีกขั้นหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายแห่งนโยบายการคืนคนดีสู่สังคมของกระทรวงยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งหากทำเช่นนี้ได้ ประชาชนจะเกิดความเชื่อมั่นในระบบงานยุติธรรม และส่งผลให้สังคมโดยรวมเป็นสังคมที่สงบสุขและปลอดภัยต่อไป

คณะผู้บริหารโครงการวิจัย
กุมภาพันธ์ 2564

บทสรุปผู้บริหาร

.....

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีดิจิทัล แม้จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศแล้ว แต่ในอีกมุมหนึ่งได้กลับทำให้เกิดช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมเอง และได้กลายเป็นสาเหตุหรือปัจจัยที่ผลักดันให้คนจำนวนหนึ่งก่อปัญหาอาชญากรรม จากภาพสะท้อนของข้อมูลสถิติในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ชั้นตำรวจ อัยการ ศาล จนถึงหน่วยงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัย คือ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยการรวบรวมข้อมูลของคณะทำงานพัฒนาข้อมูลการกระทำผิดซ้ำของกระทรวงยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม พบว่าในปี พ.ศ. 2561 มีผู้กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย ในส่วนของกรมราชทัณฑ์ จำนวน 367,216 คน กรมคุมประพฤติ มีผู้ถูกคุมประพฤติในความดูแล จำนวน 247,154 คน และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีเด็กและเยาวชนที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 23,120 คน โดยจำแนกตามฐานความผิด รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย จำแนกตามฐานความผิด

ฐานความผิด	จำนวน (คน/ร้อยละ)					
	กรมราชทัณฑ์		กรมคุมประพฤติ		กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	
พ.ร.บ.ยาเสพติด	278,197	75.76	162,375	65.70	10,476	45.31
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	34,466	9.39	6,812	2.76	3,535	15.29
ความผิดต่อชีวิต	21,195	5.77	5,989	2.42	2,793	12.08
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	10,979	2.99	1,439	0.58	1,229	5.32
พ.ร.บ.จราจร	-	-	51,321	20.76	-	-
อื่นๆ	22,379	6.09	19,218	7.78	5,087	22.00
จำนวนทั้งหมด	367,216		247,154		23,120	

ที่มา : คณะทำงานพัฒนาข้อมูลการกระทำผิดซ้ำ (ข้อมูลกรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 24 กันยายน 2561 ข้อมูลจากกรมคุมประพฤติ ปี 2560 ข้อมูลจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปี 2560)

จากข้อมูลจำนวนบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยข้างต้น ได้มีการนำเสนอข้อมูลจำนวนร้อยละการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวของกรมราชทัณฑ์ รวมถึงข้อมูลจำนวนร้อยละการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกฯ ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 – 2560 ด้วยรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนการกระทำผิดซ้ำ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 - 2560

ปีงบประมาณ	2558 (ร้อยละ)		2559 (ร้อยละ)		2560 (ร้อยละ)	
	กรมราชทัณฑ์	กรมพินิจฯ	กรมราชทัณฑ์	กรมพินิจฯ	กรมราชทัณฑ์	กรมพินิจฯ
ภายใน 1 ปี	14.22	22.73	14.22	22.14	14.72	23.37
ภายใน 2 ปี	25.14	35.69	25.71	34.34		
ภายใน 3 ปี	34.12	45.24				

ที่มา : คณะทำงานพัฒนาข้อมูลการกระทำผิดซ้ำ (ข้อมูลกรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 29 ตุลาคม 2561 ข้อมูลกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน ณ วันที่ 9 ตุลาคม 2561)

จำนวนผู้ที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย กล่าวโดยเฉพาะในส่วนของกรมราชทัณฑ์ ที่มีมากถึง 367,216 คนนั้น เป็นจำนวนเกินกว่ามาตรฐานการดูแลของเรือนจำและความสามารถที่กรมราชทัณฑ์เองจะรองรับได้ไปมากกว่าเท่าตัวแล้ว นอกจากนี้ ผู้ต้องโทษจำนวนหนึ่งเมื่อพ้นการบังคับโทษแล้วก็ได้กลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งจากตัวเลขดังที่แสดงข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการกระทำผิดซ้ำที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งในกลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ แม้ว่าอาชญากรและผู้กระทำผิดจำนวนหนึ่งได้หายออกไปจากสังคมภายนอก ทว่าได้ก่อให้เกิดปัญหาความแออัดขึ้นในเรือนจำ ภาครัฐต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับการดูแล ช่วยเหลือ และสงเคราะห์ผู้กระทำผิด รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อการดูแลบุคคลเหล่านั้น และจากฐานข้อมูลผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ (Recidivism Statistics Database) ของกรมราชทัณฑ์ พบว่า 5 อันดับประเภทคดีที่มีอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 (ข้อมูล ณ วันที่ 20 มีนาคม 2560) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวกลับมากระทำผิดซ้ำ คิดเป็นร้อยละ 62.43 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 135,696 คน

ปัญหาการกระทำผิดซ้ำนอกจากจะกระทบต่อตัวผู้กระทำผิดซ้ำเองในด้านคุณภาพชีวิตที่ต่ำลง จากการมีประวัติอาชญากรรมติดตัวและการขาดโอกาสในทางการศึกษาหรืออาชีพเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่ไม่เคยกระทำผิดอาญาแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของประชาชนส่งผลด้านลบต่อสังคมและเศรษฐกิจในทุกระดับและทุกภาคส่วน ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในระบบงานยุติธรรม ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่แนวโน้มที่ประชาชนและสังคม จะให้โอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจแก่ผู้ที่เคยกระทำผิดมาแล้วน้อยลง ดังนั้น การจัดทำโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ จึงดำเนินการวิจัยในลักษณะของแผนการวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาและแก้ปัญหการกระทำผิดซ้ำได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ โดยเฉพาะผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด ซึ่งถือว่าเป็นฐานความผิดที่มีผู้กระทำผิดและกระทำผิดซ้ำมากที่สุด ภายใต้ 5 กรอบการวิจัย ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ 3) การประเมินผลโปรแกรมแก้ไขบำบัด พื้นฟู และการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ 4) การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ 5) การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย จำนวน 10 โครงการ ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญ คืออัตราการกระทำผิดซ้ำลดลงอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์ ของแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2562-2565 และตัวชี้วัดการดำเนินการตามกรอบแนวทางในการป้องกัน

อาชญากรรม 6 ด้าน ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2560 เรื่อง กรอบแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมและเปิดให้โอกาสบุคคลรวมถึงเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาดในชีวิตได้กลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข อันเป็นการสร้างความสงบสุขในสังคม ซึ่งถือเป็นนโยบายในการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรมคดีที่มีประสิทธิภาพ
- 2) เพื่อพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรมคดีที่มีประสิทธิภาพ
- 3) เพื่อประเมินโปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรมคดีที่มีประสิทธิภาพ
- 4) เพื่อการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ
- 5) การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

วิธีการดำเนินงาน

1) วิจัยเชิงเอกสาร

ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำ เครื่องมือ วิธีการ และหลักเกณฑ์ในการจำแนกผู้กระทำผิดกระบวนการและโปรแกรมแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด กระบวนการติดตามช่วยเหลือ และสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ กฎหมายที่กำหนดให้การต้องโทษทางอาญาเป็นลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพต่าง ๆ แนวคิดหรือมาตรการทางสังคมที่สามารถนำมาสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ ทั้งในประเด็นของการนำธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) หรือการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ สถิติที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

2) วิจัยเชิงสำรวจ

การศึกษภาคสนาม (Field Study) โดยสอบถามจากผู้ต้องขังในเรือนจำ เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไขอยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ และประชาชนทั่วไป

3) วิจัยเชิงคุณภาพ

3.1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานด้านพัฒนาพฤตินิสัย นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สถานประกอบการ/ชุมชน/ภาคประชาสังคม/องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

3.2) การสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานด้านพัฒนาพฤตินิสัย นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สถานประกอบการ/ชุมชน/ภาคประชาสังคม/องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

4) จำนวนกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

- 4.1) ผู้ต้องขังในเรือนจำ และเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 1,500 คน
- 4.2) ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไขอยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ จำนวน 1,856 คน
- 4.3) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานด้านพัฒนาพฤตินิสัย จำนวน 789 คน

- 4.4) นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 540 คน
- 4.5) สถานประกอบการ/ชุมชน/ภาคประชาสังคม/องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง จำนวน 261 คน
- 4.6) ครอบครัวหรือเครือข่ายผู้กระทำผิด จำนวน 102 คน
- 4.7) ประชาชนทั่วไป จำนวน 1,301 คน

ผลการดำเนินงาน

กรอบการวิจัยที่ 1 การพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในคดีอาชญากรรม โดยมุ่งหมายให้มีเครื่องมือและกระบวนการคัดกรองผู้กระทำผิดให้ได้เข้าสู่โปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่เหมาะสม อีกทั้งเกิดความเชื่อมโยงและส่งต่อฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปสู่การทำนายแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำในอนาคต โดยจากผลการศึกษาของโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ ได้แก่ โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การพัฒนาระบบการจำแนกผู้กระทำผิด และ โครงการวิจัยย่อยที่ 3 การพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด

จากผลการศึกษารายงานพบว่า กระบวนการจัดเก็บข้อมูลผู้กระทำผิดของหน่วยงานด้านการพัฒนานิสัยนั้น มีความครอบคลุมทั้งตัวแปรเชิงสถิต (Statics) เช่น ตัวแปรเพศ การศึกษา สถานภาพสมรส ฯลฯ และตัวแปรเชิงพลวัต (Dynamics) เช่น ตัวแปรทัศนคติหรือความรู้สึกต่อการทำงานหรือการมีอาชีพ ความสนใจของผู้ต้องขัง ในด้านดนตรี กีฬา การศึกษา หรือการฝึกอาชีพ ฯลฯ โดยสามารถนำไปสู่การประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำได้แล้ว ซึ่งการค้นหาลักษณะเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำนี้มีความสำคัญต่อการจำแนก เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูและการลดทอนความเสี่ยงในการที่จะกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ทว่าการจัดเก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่เป็นปัจจัยเหล่านั้น กลับมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน และจากการศึกษาปัญหาอุปสรรคของรูปแบบและการใช้เครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดที่มีอยู่ในปัจจุบัน นำไปสู่แนวทางการพัฒนาเครื่องมือการจำแนกที่ต่อยอดและประสานเข้ากับเครื่องมือ หรือแบบประเมินที่มีอยู่เดิม ซึ่งจะช่วยลดภาระแก่เจ้าหน้าที่ในการเรียนรู้การใช้เครื่องมือชนิดใหม่ และสามารถนำไปใช้ได้จริงโดยไม่แยกออกจากกระบวนการจำแนกที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นคำถามเพื่อค้นหาปัจจัย/ตัวแปรที่จะชี้ถึงความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ โดยจัดทำเป็นเครื่องมือกลางที่แยกตามฐานความผิด เป็น 3 แบบประเมิน คือ ฐานความผิดคดีทั่วไป ฐานความผิดที่เป็นผู้เสพและฐานความผิดที่เป็นผู้จำหน่ายยาเสพติด โดยกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดซึ่งได้พัฒนามาจากโครงการวิจัยย่อยที่ 2 พบว่า จำนวนผู้ต้องขังหรือผู้ต้องโทษจำนวนมากนี้ ไม่อาจส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทำการเก็บข้อมูลเพื่อการจำแนกอย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วนถูกต้องได้ ซึ่งควรต้องมีการนำเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการจำแนกผู้กระทำความผิด หรือการให้ผู้ต้องขังตอบข้อคำถามด้วยตนเอง (Self-Report) โดยใช้แบบสอบถามซึ่งข้อคำถามเป็นแบบปรนัย จะช่วยทำให้การประเมินความเสี่ยงมีความเที่ยงตรงและแม่นยำตามเกณฑ์มาตรฐานได้ดีกว่าการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ โดยข้อมูลผู้กระทำผิดเหล่านี้จะต้องมีการพัฒนามาสู่การจัดทำเป็นฐานข้อมูลผู้กระทำผิดที่มีได้จำกัดการใช้ประโยชน์อยู่เฉพาะหน่วยงานผู้จัดเก็บเท่านั้น หากแต่จะต้องทำการเชื่อมโยงและส่งต่อฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานด้านการพัฒนานิสัย เพื่อประโยชน์แก่การแก้ไขบำบัด หรือการพัฒนาพฤตินิสัย ซึ่งการเชื่อมโยงและการส่งต่อนี้ จะทำให้เกิดเป็นฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และเมื่อมีข้อมูลที่ได้รับบันทึกอย่างครบถ้วน ถูกต้องหลากหลายและเป็นปัจจุบันแล้ว จะสามารถพัฒนาไปสู่ระบบการทำนายแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำที่แม่นยำยิ่งขึ้น

ในอนาคตได้ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมจะต้องมีแนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานเพื่อทำให้เกิดการเชื่อมโยงและส่งต่อกันได้ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีรูปแบบการจัดเก็บ บันทึก และนำเสนอข้อมูลที่มีความแตกต่างกันก็ตาม ทั้งนี้ โดยการกำหนดโครงสร้างการจัดเก็บฐานข้อมูลกลาง (Standard Offender's Data Dictionary) และใช้การเชื่อมโยงข้อมูลผ่านศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center -DXC) ซึ่งเป็นระบบที่ให้บริการการเชื่อมโยงอยู่ในปัจจุบัน เป็นฐานในการพัฒนาเพื่อการเชื่อมโยงและการส่งต่อข้อมูลดังกล่าวได้

กรอบการวิจัยที่ 2 การพัฒนาระบบการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือ (หมายรวมถึง หลักสูตร โครงการ โปรแกรม) การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และการเตรียมพร้อมก่อนปล่อยให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรม มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ระหว่างที่ผู้กระทำผิดที่ยังอยู่ในการควบคุมของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย ประกอบด้วย โครงการวิจัยย่อยที่ 4 ได้แก่ โครงการพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยผลการศึกษาพบว่าหลักคิดของโปรแกรมการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และการเตรียมพร้อมก่อนปล่อยนั้นจะต้องมีลักษณะเฉพาะแก่ผู้กระทำผิดแต่ละรายจึงจะเกิดผลดี โดยเน้นไปที่การแก้ไขฟื้นฟูทางด้านจิต กาย และสังคม เป็นหลัก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้กระทำผิดสามารถออกไปใช้ชีวิตร่วมกับสังคมได้อีกครั้งหนึ่งเมื่อพ้นโทษ ดังนั้น โปรแกรมต่าง ๆ นั้น จะต้องเชื่อมโยงไปถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์หลังปล่อยในลักษณะของการดูแลต่อเนื่องไปตลอด (Through Care) อีกด้วย ด้วยเหตุของจำนวนผู้กระทำผิดที่มีมากกว่าทรัพยากรที่หน่วยงานจะรองรับ และปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพได้อย่างทั่วถึงและเป็นการเฉพาะรายได้ การจัดกลุ่มโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู โดยมองถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และประโยชน์ที่ผู้กระทำผิดที่จะได้รับ จึงควรจัดกลุ่มออกเป็น 3 ประเภท คือ

- โปรแกรมพื้นฐาน (Basic Program) เป็นโปรแกรมระยะที่ 1 สำหรับผู้กระทำผิดทุกคนเข้ารับการอบรม เช่น การปฐมนิเทศ การปรับพื้นฐานเข้าสู่โปรแกรมขั้นที่สูงกว่า การออกกำลังกาย ฯลฯ
- โปรแกรมแกนกลาง (Core Program) เป็นโปรแกรมระยะที่ 2 เพื่อแก้ไขผู้กระทำผิดที่ผ่านการจำแนกมาแล้วตามสาเหตุการกระทำผิดที่แท้จริงใน 3 ด้าน คือ ชีวิตวิทยา จิตวิทยา และสังคมวิทยา ซึ่งโปรแกรมจะถูกวางแผนให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละกลุ่มโดยให้น้ำหนักแก่การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ในแต่ละด้านแตกต่างกันไป หรืออาจบำบัดเฉพาะด้านใดเป็นพิเศษอย่างเดียวกันก็ได้ การจัดโปรแกรมจะไม่ขึ้นอยู่กับฐานความผิดผู้กระทำผิดคนละฐานกันก็สามารถอบรมร่วมกันได้
- โปรแกรมเฉพาะ (Specific Program) เป็นโปรแกรมระยะที่ 3 สำหรับแก้ไขผู้กระทำผิดที่ผ่านการประเมินแล้วยังต้องทำการแก้ไขในขั้นสูงต่อ เช่น มีความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำสูง เพราะเป็นกลุ่มที่มีปัญหาอยากจะทำผิด หรือเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมร้ายแรงเป็นอันตรายต่อสังคม เป็นการเน้นแก้ไขลักษณะตัวตนเฉพาะของผู้กระทำผิดแต่ละราย ซึ่งหน่วยงานสามารถใช้วิธีการส่งผู้กระทำผิดออกไปบำบัดกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางได้ ไม่ต้องดูแลเอง

ทั้งนี้ สำหรับโปรแกรมการเตรียมพร้อมก่อนปล่อย ควรเน้นไปที่กลุ่มผู้กระทำผิดที่ยังจำเป็นต้องได้รับการดูแลเพิ่มเติมและต่อเนื่องทั้งก่อนปล่อยและหลังปล่อย โดยจัดโปรแกรมให้สอดคล้องกับแต่ละบุคคล และใช้การส่งต่อไปเตรียมความพร้อมนอกสถานควบคุม เช่น บ้านกึ่งวิถี ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อให้

เกิดการเรียนรู้การใช้ชีวิตนอกการควบคุมและปรับตัวเข้ากับสังคม รวมถึงได้รับการฝึกอบรมด้านทักษะชีวิต และอาชีพที่เหมาะสม ส่วนผู้ที่มีความพร้อมได้รับการปล่อยตัวอยู่แล้วก็ไม่จำเป็นต้องจัดให้เข้าโปรแกรมนี้

กรอบการวิจัยที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟู และการพัฒนากระบวนการติดตาม หลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ

มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟู ผู้กระทำผิดที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาโปรแกรมฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อย และพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้การติดตามและช่วยเหลือผู้พ้นโทษเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยจากผลการศึกษาของโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ ได้แก่ โครงการวิจัยย่อยที่ 5 โครงการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิด โครงการวิจัยย่อยที่ 6 การพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ และ โครงการวิจัยย่อยที่ 7 การศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม โดยโครงการวิจัยย่อยที่ 5 ซึ่งได้ทำการศึกษาโปรแกรมฯ ที่กรมราชทัณฑ์และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ดำเนินการอยู่เพื่อทราบประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ ว่ามีมากน้อยเพียงใด ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Context) ปัจจัยนำเข้าของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Input) กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Process) และผลผลิตของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Product) พบว่า โปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดของทั้งสองหน่วยงาน มีความสอดคล้องและคล้ายคลึงกับแนวทางการบำบัดฟื้นฟูในต่างประเทศ แต่อาจยังไม่ได้สะท้อนมาจากความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ชัดเจนนัก จึงทำให้บางหลักสูตรยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้อย่างแท้จริง ประกอบจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดแคลนบุคลากรผู้ต้องขัง ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ และประสบการณ์ในด้านการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาพฤตินิสัย อย่างไรก็ตามการออกแบบกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ยังเป็นสิ่งที่ทำได้ดี และมีระบบการสนับสนุนสำหรับผู้เข้าร่วมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทั้งนี้จากการศึกษา ยังพบว่าการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีอาญาเสถียร ต้องให้ความสำคัญกับ “ต้นทุนที่แท้จริง” ของผู้กระทำผิด ทั้งข้อมูลพื้นฐานทางด้านครอบครัวหรือสังคม และการวิเคราะห์มูลเหตุจูงใจหรือพฤติกรรมในการกระทำผิดของผู้กระทำผิดแต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมุ่งเน้นการฝึกอบรมสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ เพื่อให้ผู้กระทำผิดมีมุมมองในเชิงบวกและรู้จักวางแผนดำเนินชีวิตภายหลังการพ้นโทษ ร่วมกับการฝึกทักษะด้านอาชีพ และการทำงานเพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านอาชีพ ดังนั้น การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้กระทำผิด ครอบครัวของผู้กระทำผิด ภาคเอกชน และภาคชุมชน ฯลฯ ในการจัดทำโปรแกรมการแก้ไข บำบัด พื้นฟู ผู้กระทำผิดให้มากขึ้น เช่น การรับฟังความคิดเห็น การให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรม การเข้ามาเป็นวิทยากรหรืออาสาสมัครร่วมจัดอบรม จะทำให้การจัดโปรแกรมสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกฝ่ายและสอดคล้องต่อยุคสมัยและความเป็นจริงในสังคมมากขึ้น นอกจากนั้นเพื่อให้เกิดการรับรู้สภาพสังคมภายนอก ลดความแปลกแยกของผู้กระทำผิดจากสังคม อีกทั้งยังสามารถนำศักยภาพของผู้เชี่ยวชาญหรือภาคเอกชนที่มีอยู่นอกหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนให้โปรแกรมมีประสิทธิภาพแก้ไขได้ตรงจุดมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของโครงการวิจัยย่อยที่ 7 โดยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหรือผู้พ้นโทษของภาครัฐ

ภาคเอกชน ชุมชน และภาคประชาสังคม ที่ต้องมีการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องร่วมกันทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้กระทำผิด ยังอยู่ในการควบคุมตัว และในช่วงหลังได้รับการปล่อยตัวแล้ว โดยการร่วมมือจะเป็นในลักษณะของ 1) รัฐบาลรัฐ 2) รัฐบาลภาคเอกชน และ 3) รัฐบาลชุมชน และภาคประชาสังคม ซึ่งควรมีการประสานความร่วมมือกันเพื่อแก้ไข บำบัด ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา และอาชีพ สำหรับในช่วงหลังได้รับการปล่อยตัวหรือพ้นโทษ การติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือสงเคราะห์เป็นระบบที่สำคัญที่จะช่วยติดตามและลดปัจจัยเสี่ยงต่อการ กระทำผิดซ้ำให้น้อยลงได้ โดยผลจากการศึกษาโครงการวิจัยย่อยที่ 6 พบว่า เงินเพื่อการดำรงชีพ ที่พัก อาชีพ เป็นปัจจัยสำคัญในระยะแรกหลังพ้นโทษ ที่จะทำให้ผู้พ้นโทษดำรงชีวิตต่อไปได้ และช่วยลดความเสี่ยงที่จะ กระทำผิดซ้ำให้น้อยลง ผู้พ้นโทษจำนวนหนึ่งไม่ต้องการให้รัฐติดตาม จำนวนหนึ่งเท่านั้นที่คิดว่ารัฐติดตามได้และ เป็นประโยชน์แก่เขาเอง คณะผู้วิจัยจึงเสนอว่าควรแบ่งการติดตามออกเป็น 2 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบทางเลือก (สมัครใจให้ติดตาม) โดยการสร้างแรงจูงใจด้านบวกให้ผู้ต้องขังสนใจสมัครเข้าระบบติดตามเอง เช่น การลดพักโทษ หรือสิทธิพิเศษในการฝึกงาน ฯลฯ กับ (2) รูปแบบเข้มข้น (Intensive Care) ใช้กับกลุ่มผู้พ้นโทษซึ่งมีความเสี่ยง จะกระทำผิดซ้ำสูง กลุ่มที่กระทำผิดคดีรุนแรงที่ต้องโทษจำคุกมากกว่า 1 ปี ขึ้นไป และกลุ่มที่ต้องโทษจำคุก 15 ปี ขึ้นไป จนถึงตลอดชีวิต ที่ได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนด โดยผู้ถูกบังคับติดตามทุกคน จะต้องเข้าร่วมในระบบ CARE Support และเพื่อลดการเผชิญหน้าและการตีตราผู้พ้นโทษ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการติดตามและการเข้ารับ ความช่วยเหลือจากรัฐ คณะผู้วิจัยจึงได้สร้างเครื่องมือ ได้แก่ CARE Support Application ที่เป็นโปรแกรม บนโทรศัพท์ซึ่งเชื่อมโยงฐานข้อมูล CARE Support ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลและการบริการด้านความช่วยเหลือต่าง ๆ ตำแหน่งงาน และแหล่งเงินทุน ฯลฯ ได้จากทุกที่หลังพ้นโทษโดยไม่ต้องเดินทางไปยังศูนย์ CARE

กรอบการวิจัยที่ 4 การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมายหรือกฎระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิต ในสังคมของผู้กระทำผิดตั้งแต่ก่อนศาลมีคำพิพากษาจนถึงพ้นโทษ อันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้รับการ ยอมรับในสังคมมากขึ้น ประกอบด้วย โครงการวิจัยย่อยที่ 8 ได้แก่ โครงการศึกษากฎหมายที่ไม่เอื้อต่อ การกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำผิด โดยผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่ทำให้ผู้เคยกระทำผิดขาดโอกาส ในการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมและอาจกลับไปกระทำความผิดซ้ำในที่สุดประการหนึ่ง คือ การขาดโอกาสในการประกอบ อาชีพในหลากหลายสาขาและวิชาชีพ ที่เป็นที่มาของรายได้อย่างสุจริต ซึ่งมีกฎหมายไทยมากกว่า 195 ฉบับ ที่บัญญัติมาตรการตั้งข้อรังเกียจในการประกอบอาชีพของผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุก ทั้งที่ความผิดที่ถูกจำคุกนั้น จะไม่ได้มีความสัมพันธ์ใด ๆ กับลักษณะงานนั้นก็ตาม ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักเสรีภาพในการประกอบอาชีพภายใต้ รัฐธรรมนูญ และเป็นการลงโทษผู้พ้นโทษซ้ำสอง ซึ่งควรทำการแก้ไขปรับปรุงกลุ่มกฎหมายที่ห้ามมิให้ผู้เคย ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกประกอบอาชีพหรือวิชาชีพโดยไม่คำนึงถึงฐานความผิดกับลักษณะของอาชีพ หรือวิชาชีพนั้น เช่น กลุ่มวิชาชีพครู กลุ่มวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุข ฯลฯ พร้อมทั้งเสนอให้จัดทำ กฎหมายเพื่อลดอุปสรรคในการกลับไปใช้ชีวิต คือ ร่างพระราชบัญญัติฟื้นฟูและส่งเสริมต่อการกลับไปใช้ชีวิต ในสังคมของผู้พ้นโทษ พ.ศ. ซึ่งจะครอบคลุมถึงมาตรการ ได้แก่ (1) การแก้ไข บำบัด พ้นผู้กระทำผิด การเตรียมพร้อมก่อนปล่อยผู้พ้นโทษ (2) มาตรการทางภาษีหรือมาตรการจูงใจผู้ประกอบการให้จ้างงานผู้พ้นโทษ (3) การจัดตั้งกองทุนสำหรับผู้พ้นโทษ และ (4) การจัดตั้งองค์กรเฉพาะเพื่อดูแลและส่งเสริมผู้พ้นโทษ และประสานงานความช่วยเหลือให้เป็นระบบ

กรอบการวิจัยที่ 5 การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

มีวัตถุประสงค์ศึกษาและพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษให้มีชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนซึ่งจะช่วยป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ โดยจากผลการศึกษาของโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการ ได้แก่ โครงการวิจัยย่อยที่ 9 โครงการนำแนวทางของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มาขับเคลื่อนการสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ และ โครงการวิจัยย่อยที่ 10 โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญมากอย่างหนึ่งในการลดการกระทำผิดซ้ำหลังถูกปล่อยตัว คือ การมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพของตนเองและครอบครัว ดังนั้น จึงเกิดแนวคิดของการทำธุรกิจเพื่อสังคมที่เข้ามารองรับการมีงานทำของผู้พ้นโทษให้สามารถมีรายได้อย่างมั่นคงยั่งยืนผ่านรูปแบบธุรกิจที่เหมาะสม โดยแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (SE) เป็นการดึงศักยภาพของตลาดและผู้ประกอบการเข้ามาสร้างโอกาสในการมีรายได้ทั้งในระยะแรกหลังปล่อยตัวและในระยะยาว โดยรัฐอาจจะมียุทธศาสตร์ได้ทั้งในฐานะเจ้าภาพในการส่งเสริมให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคมขึ้นมาในตลาด และในฐานะผู้ร่วมจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคมขึ้นมา (เป็นเจ้าของร่วม/เป็นผู้ลงทุน) ก็ได้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจแนวโน้มของผลิตภัณฑ์และได้เลือกธุรกิจเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดภัยมาจัดทำเป็นแผนธุรกิจตัวอย่าง ให้ผู้พ้นโทษเป็นเกษตรกร เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ตอบโจทย์ทั้งต่อธรรมชาติของผู้พ้นโทษ ด้วยเป็นงานที่สามารถทำได้โดยไม่ต้องมีนายจ้างมาควบคุม ไม่ต้องพบปะผู้คนมาก ใช้ทักษะเริ่มต้นที่ไม่สูงมาก ประกอบกับแนวโน้มทางตลาดที่รักษารูปแบบและสุขภาพของกลุ่มผู้บริโภคใหม่ที่มีกำลังซื้อสูง โดยเลือกรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมเป็นแบบที่ใช้วิธีการทางธุรกิจมาดำเนินการสร้างกำไร และดึงที่ผลการศึกษาในหลายเล่มได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่จะช่วยพุงให้ผู้พ้นโทษสามารถดำรงชีวิตภายหลังการพ้นโทษในระยะแรกได้ และลดทอนความเสี่ยงในการกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ผลการศึกษาวิจัยโครงการวิจัยย่อยที่ 10 จึงได้นำเสนอผลการศึกษาที่พบว่ามีความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือส่งเสริมผู้พ้นโทษ ในประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันนั้นก็มีโครงการดำเนินการในลักษณะของการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้พ้นโทษอยู่ด้วยแล้ว แต่อาจยังไม่มีความเป็นเอกภาพหรือทิศทางที่ชัดเจนแน่นอน ซึ่งแนวทางการดำเนินการในเรื่องนี้ของต่างประเทศ สามารถนำมาปรับใช้กับบริบทของประเทศไทยได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อการช่วยเหลือผู้พ้นโทษทั้งในกลุ่มผู้ใหญ่ กับกลุ่มเด็กและเยาวชน ในด้านการประกอบอาชีพ ทุนตั้งต้นการศึกษา รวมถึงการให้ความช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรมอันจะเป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมให้แก่ผู้พ้นโทษ และลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้

ผลสำเร็จและความคุ้มค่า

1. เครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดกลาง (ตัวชี้วัดที่จำเป็น) และเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรม (ตัวชี้วัดเฉพาะ) รวมถึงคู่มือแนวทางการใช้เครื่องมือการจำแนกและเกณฑ์ประเมินที่เหมาะสมในการจำแนกกลุ่มผู้กระทำผิด ซึ่งจะช่วยลดการกระทำผิดซ้ำโดยการจำแนกผู้กระทำผิดเพื่อให้ทราบว่าคุณกระทำผิดรายใดบ้างที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำระดับต่าง ๆ
2. แนวทางการพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด เพื่อให้กระบวนการจำแนก การเก็บข้อมูล การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น ช่วงเวลาการจำแนกที่มีความเหมาะสม คุณลักษณะของบุคลากรในการจำแนกที่ดี และการส่งต่อข้อมูลในการจำแนก
3. แนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด เพื่อทำให้เกิดการเชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลผู้กระทำผิดในระหว่างหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย โดยการพัฒนาแพลตฟอร์มฐานข้อมูลผู้กระทำผิดและการพัฒนาการจัดเก็บ

ข้อมูล การจัดทำเครื่องมือทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำ และแผนปฏิบัติการและแนวทาง (Action Plan) ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิด ซึ่งฐานข้อมูลนี้จะช่วยสนับสนุนการจำแนกผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำได้อย่างแม่นยำ ตรงต่อความเป็นจริง และรวดเร็ว ทำให้ผู้กระทำผิดได้เข้ารับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่เหมาะสมได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

4. การพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อเสริมสร้างความเปลี่ยนแปลงในตัวผู้กระทำผิดให้ตรงกับปัญหาของแต่ละบุคคล

5. การสร้างเครื่องมือประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด ที่สะท้อนประสิทธิภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และเกณฑ์การพิจารณาในการที่จะจัดทำโปรแกรมใดขึ้นมาใหม่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า และได้ผลลัพธ์ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด ตามที่คาดหวัง

6. การพัฒนาเครื่องมือเพื่อการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยคำนึงถึงกระบวนการที่เหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ และแนวทางการช่วยเหลือ สงเคราะห์ หรือส่งต่อผู้พ้นโทษ เพื่อลดโอกาสในการหวนไปกระทำผิดซ้ำ โดยอาศัยการพัฒนาเครื่องมือด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ในกระบวนการดังกล่าวด้วย

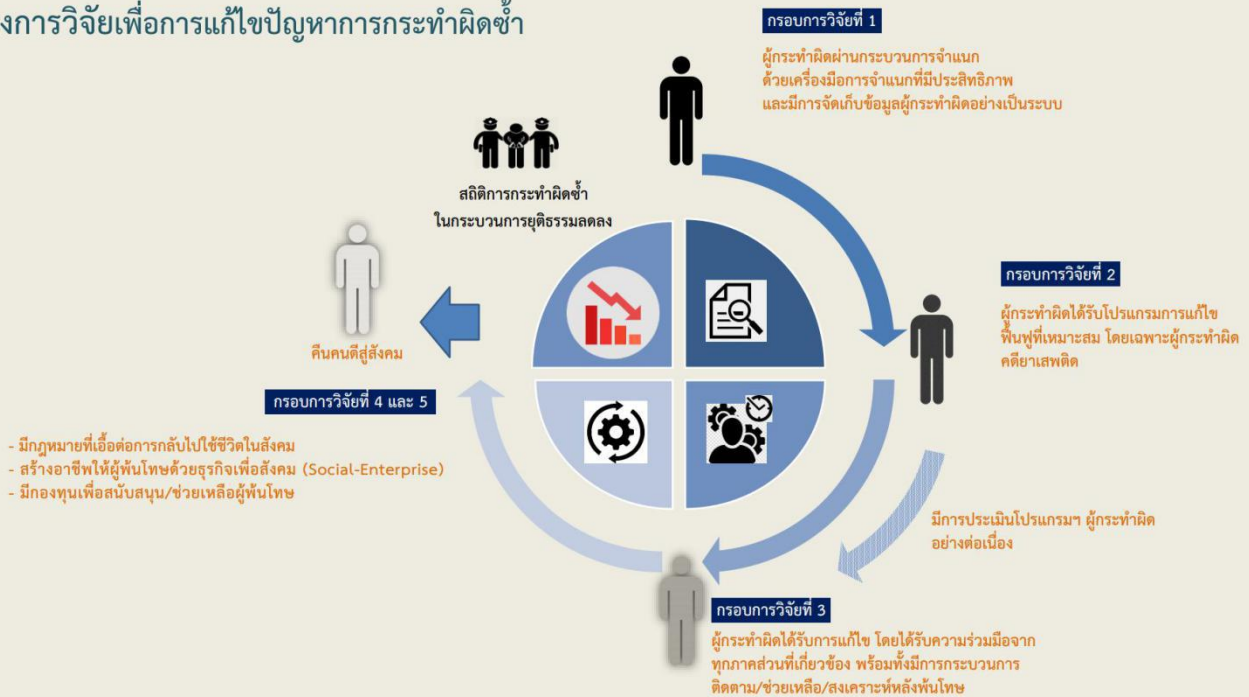
7. รูปแบบและแนวทางการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชน ในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา และอาชีพ ซึ่งการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนของสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม จะช่วยลดปัจจัยความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำลงได้

8. ข้อเสนอแนะแนวทางในการทบทวนปรับปรุง และพัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมหลังพ้นโทษ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้แก่ผู้กระทำผิดที่กลับใจได้รับการยอมรับจากสังคมมากยิ่งขึ้น และจัดทำแผนขับเคลื่อนการดำเนินงาน (Roadmap) ในการผลักดันกฎหมายตามลำดับตามสำคัญเพื่อนำไปใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะรวมไปถึงการยกร่างกฎหมายฉบับใหม่ที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทำผิดและผู้พ้นโทษ อันจะเป็นการลดปัจจัยความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำอีก

9. ข้อเสนอแนะและแนวทางในการจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) รูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้พ้นโทษและตลาด และแผนขับเคลื่อนการดำเนินงาน ระยะสั้น 1-3 ปี ในการจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อสร้างอาชีพของผู้พ้นโทษในประเทศไทย ซึ่งจะช่วยลดปัจจัยความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำที่เกิดขึ้นจากการขาดรายได้เพราะไม่ได้รับการยอมรับกลับเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือการถูกตีตราจากสังคมว่าเป็นผู้ที่ไม่สมควรได้รับโอกาสครั้งที่สอง

10. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ รวมถึงร่างกฎหมายและแผนผลักดันกฎหมาย และแผนการดำเนินงานในการจัดตั้งกองทุนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งจะเป็นการลดปัจจัยความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ ในแง่ของการช่วยเหลือให้ผู้พ้นโทษสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยมีทุนทรัพย์และความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอ เช่น ด้านทุนการศึกษา ทุนตั้งต้นในการประกอบอาชีพ การให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพและที่อยู่อาศัย ฯลฯ อันจะสร้างแรงผลักดันให้ผู้พ้นโทษไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำมากยิ่งขึ้น

โครงการวิจัยเพื่อการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

กลุ่มเป้าหมายและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

กลุ่มเป้าหมาย : ผู้ต้องขัง (โดยเฉพาะในคดีอาชญากรรม) เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงานกิจการยุติธรรม ชุมชนและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ : อัตราการกระทำผิดซ้ำลดลง

การนำไปใช้ประโยชน์

ผลผลิตจากการวิจัยจะนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นคณะกรรมการภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวมกำหนดแนวทางในการดำเนินงานวิจัยไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะการส่งต่อให้หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยมีเป้าหมายที่แก้ไขและลดการกระทำผิดซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอที่ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน

1.1 การส่งเสริมให้มีเครือข่ายชุมชนเพื่อช่วยเหลือและติดตามผลการแก้ไขของผู้พ้นโทษ โดยประสานความร่วมมือกับศูนย์ JSOC ของกระทรวงยุติธรรมในปัจจุบัน

1.2 สร้างและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจสังคม เพื่อร่วมมือกับภาครัฐในการดูแลผู้พ้นโทษหลังปล่อยตัว เช่น บ้านกึ่งวิถี ศูนย์พักพิงภายหลังการพ้นโทษที่ไม่ใช่หน่วยงานราชการเป็นผู้บริหารจัดการ พร้อมทั้งสร้าง

มาตรการหรือแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิ สมาคม องค์กรไม่แสวงกำไร เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

1.3 พัฒนาโปรแกรมการเชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลผู้กระทำผิดร่วมกันของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย เพื่อพัฒนาไปสู่ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ และตัวแบบการทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำจากฐานข้อมูลดังกล่าว

2. ข้อเสนอที่จะดำเนินการทดลองในปีที่ 2

- ข้อเสนอการพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิด การพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด และการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อย ควรต้องมีการนำไปทดลองใช้กับผู้กระทำผิด เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือฯ หรือโปรแกรมฯ เพื่อประเมินว่าสามารถส่งผลให้ผู้กระทำผิดมีแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำลดลงหรือไม่

3. ข้อเสนอที่ควรมีการวิจัยเพิ่มเติม

3.1 เนื่องด้วยข้อจำกัดของจำนวนตัวอย่างข้อมูล ที่ยังไม่มากพอจะถือเป็นตัวแทนของผู้กระทำผิดได้ทั้งหมด จึงควรนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในลักษณะเป็นเบาะแส (clue) ในการหาปัจจัยความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำในเชิงลึกต่อไป

3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยการประเมินความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำเป็นการเฉพาะตัวบุคคล (Individualization) เพื่อให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดนั้นมีความแม่นยำและตรงกับลักษณะเฉพาะของผู้กระทำผิดแต่ละรายไป

Executive Summary

.....

Significance and Background of the Research

On one hand, the social, cultural, economic, and technological advancements play a vital role in the development of Thailand. On the other hand, these improvements also cause social inequality and disparity, which are main cause and factor pushing some amount of people to commit crimes.

Statistics, collected by the Working Group on Recidivism Data Development of the Office of Justice Affairs, Ministry of Justice, reflects the overall state of criminal justice system in Thailand, from the legal procedures of police, public prosecutor, court, to the rehabilitative procedures of Department of Corrections, Department of Probation, and Department of Juvenile Observation and Protection. The statistics show that in B.E. 2561 (2018), there were a large number of offenders rehabilitated through the process of three rehabilitative and correctional agencies, including 367,216 prisoners imprisoned under the supervision of Department of Corrections, 247,154 convicts under the probation of the Department of Probation, and 23,120 juvenile offenders in the Juvenile Vocational Training Centers of the Department of Juvenile Observation and Protection, which can be categorized by type of offences, as shown in following Table 1.

Table1. Amount of people in the rehabilitative procedures by type of offences.

Type of Offences	Number (person/percent)					
	Department of Corrections		Department of Probation		Department of Juvenile Observation and Protection	
Offence against Narcotics Act	278,197	75.76	162,375	65.70	10,476	45.31
Offence against property	34,466	9.39	6,812	2.76	3,535	15.29
Offence against life	21,195	5.77	5,989	2.42	2,793	12.08
Sexual Offence	10,979	2.99	1,439	0.58	1,229	5.32
Offence against Road Traffic Act	-	-	51,321	20.76	-	-
Others	22,379	6.09	19,218	7.78	5,087	22.00
Total	367,216		247,154		23,120	

Source: Working Group on Recidivism Data Development (Data in the part of Department of Correction is as of 24 September B.E. 2561 (2018), and as of B.E. 2560 (2017) for the data in the part of Department of Probation and Department of Juvenile Observation and Protection.)

Apart from the Table 1 showing the overall number of people in the rehabilitative and correctional procedures, the statistics on the recidivism rate of the offenders who were released from prisons and juvenile vocational centers are also presented by percentage in the following Table 2.

Table 2 Recidivism Rates in the B.E. 2558 – 2560 Fiscal Year (2015 – 2018 Fiscal Year)

Fiscal Year	B.E. 2558 (Percent)		B.E. 2559 (Percent)		B.E.2560 (Percent)	
	Department of Corrections	Department of Juvenile Observation and Protection	Department of Corrections	Department of Juvenile Observation and Protection	Department of Corrections	Department of Juvenile Observation and Protection
Within 1 Year	14.22	22.73	14.22	22.14	14.72	23.37
Within 2 Year	25.14	35.69	25.71	34.34		
Within 3 Year	34.12	45.24				

Source: Working Group on Recidivism Data Development (Data in the part of Department of Correction is as of 29 October B.E. 2561 (2018) and as of 9 October 2561 for the data in the part of Department of Juvenile Observation and Protection)

The amount of 367,216 prisoners incarcerated under the authority of Department of Corrections has exceeded more than two times the full capacity of prisons throughout Thailand. Apart from that, among ex-prisoners, there are some who are recidivists, especially those who are adolescents and adults. It is reported that reoffending rates among youth and adult tends to increase. Even though imprisoning criminals in prisons might keep them away from the society, but they will inevitably worsen the problem of overcrowding prison. It is a responsibility of the government sector to allocate the budget, resources, and personnel for supporting and rehabilitating these prisoners. According to the Recidivism Statistics Database of Department of Corrections, in B.E. 2560 Fiscal Year, among 135,696 of released prisoners, there were 62.43% of recidivists who were drug-related offender, committing crimes against Narcotics Act.

The problem of recidivism affects offenders individually, since having criminal record is a barrier to access to education and employment, resulting in lack of educational and vocational opportunities, and pushing them to be more marginalized comparing to those without criminal background. Moreover, recidivism negatively affects the public security, in terms of both social and economic stability and in every level of our society. In other words, it reflects efficiency of criminal justice system and public confidence to its procedure, which leads to the crisis of distrustfulness towards the ex-convicts and decreases their chance to successfully reintegrate to society. Therefore, this research project aims to build the knowledge for holistically developing

and solving the problems of recidivism in all dimensions, particularly the measures for drug-related offenders, the largest number of offenders and recidivists in Thailand. This research project consists of ten sub-research projects, under five research frameworks, including (1) Development of Efficient Offender Classification System, (2) Improvement of Efficient Rehabilitation Programs for Offenders, (3) The Efficient Assessment of Rehabilitation Programs and Improvement of the Post-Release Monitoring Measures, (4) Development of Legal Measures for Preventing Future Occurrence of Re-Offending among Ex-Convicts, and (5) Development of Social Measures for Preventing Future Occurrence of Re-Offending among Ex-Convicts. To summarize, this research's main objective is to achieve the ultimate goal of concrete reduction of recidivism rates. The goal corresponds to the Strategic Level Indicator of the Third National Master Plan for the Administration of National Justice B.E. 2562-2565 (2019-2022) and to "the Indicator of Six Aspects of Crime Prevention Framework", under the topic of "Effective National Crime Prevention Framework", as approved by the Cabinet Resolution dated 24th January B.E. 2560 (2017). This research also aims to support and provide opportunities for the offenders, including both adults and juveniles, to successfully reintegrate to society, which is one of the most important policies of Ministry of Justice.

Objectives

- 1) To develop an efficient offender classification system for drug-related offender
- 2) To improve the rehabilitation programs for drug-related offenders
- 3) To assess the rehabilitation programs and to improve the monitoring procedures after release for drug-related offenders
- 4) To develop legal measures for preventing future occurrence of re-offending among ex-convicts
- 5) To develop social measures for preventing future occurrence of re-offending among ex-convicts

Research Methodology

1) Documentary Research

The data and information of this research were collected by studying relevant documents about concepts regarding recidivism, tools, measures, and principles of prisoner classification, rehabilitation program and procedure for offenders, monitoring, helping, and supporting measures after release. Furthermore, laws and regulations stipulating occupational disqualifications for ex-convicts to be employed in certain works or professions were also studied in this research. Additionally, social measures enhancing ex-convicts' living after release and reintegration to society, i.e. social enterprise to assist the ex-convicts and the foundation of

Enhancing Quality of Life After Release for Ex-Convicts Fund, as well as related statistics and Best Practice of such measures were also explored and studied in this research.

2) Survey Research

Survey was another method of this research which was conducted through field study, surveying and collecting information from juvenile offenders in Juvenile Vocational Training Centers, prisoners released with condition of probation under the supervision of Department of Probation, and general public.

3) Qualitative Research

3.1) In-depth interviews were conducted to acquire information from the executives and officers who work in the rehabilitative and correctional agencies for offenders, scholars, experts, personnel in justice system/business sector/community/civil society/relevant network organizations.

3.2) Focus Groups were also conducted to collect the data and information from the executives and officers who work in the rehabilitative and correctional agencies for offenders, scholars, experts, personnel in justice system/business sector/community/civil society/relevant network organizations.

4) Number of samples of the research

4.1) 1,500 samples of prisoners, incarcerated in prisons and juvenile offenders in Juvenile Vocational Training Centers

4.2) 1,856 samples of prisoners, released with conditions of probation, under the supervision of Department of Probation

4.3) 789 samples of executives and officers who work in the rehabilitative and correctional agencies for offenders.

4.4) 540 samples of scholars, experts, and personnel in justice system

4.5) 261 samples of personnel in business sector/community/civil society/relevant network organizations

4.6) 102 samples of families and relatives of the offenders

4.7) 1,301 samples of general public

Outcomes of the Research

Research Framework 1: Development of Efficient Offender Classification System

The main objective is to develop an efficient offender classification system, especially for narcotics-related offence. This framework aims to develop tools and procedures for screening and classifying the offenders into the rehabilitation program that suits their conditions.

The tools and procedures proposed by this research framework also provide the connectivity among rehabilitative and correctional agencies, i.e. Department of Corrections, Department of Probation, and Department of Juvenile Observation and Protection and the database which can be shared and transferred among them and will lead to the prediction of the potential of recidivism in the future. This framework comprises of three sub-research projects: Sub-Research Project 1, Development of Toolkit on Offender Classification; Sub-Research Project 2, Development of Offender Classification Procedures; Sub-Research Project 3, Development of Offender Database.

According to this research framework, it is found that offenders' data collection process of the rehabilitative and correctional agencies includes both static variables (e.g. sex, education, and marital status) and dynamic variables (e.g. attitude/feeling towards their job and employment, and interest in music, sport, education, and vocational training.) This data collection process can lead to the prediction of risk to reoffend, which is very crucial for offender classification, because knowing the risk factors of recidivism in the classification can help officer to place the offenders in the rehabilitation program that fits them, and it would significantly reduce the risk to reoffend in the future. Nevertheless, the data collection should be conducted in the appropriate and right timing, in order to get the data and information that can be further used to classify the offenders. Moreover, this research framework also studied the problems of the Offender Classification Systems which are being used by the rehabilitative and correctional agencies. As a result, the new toolkit for offender classification has been proposed by this research. The toolkit is designed to be incorporated with the system, without causing any burden for relevant personnel to learn these new tools. The toolkit consists of three assessments for three groups of offenders, including General Offenders, Drug Usage Offenders, and Drug Trafficking Offenders. These three assessments are focused on finding factors/variables indicating the risk to reoffend. According to Sub-Research Project 2 (Development of Offender Classification Procedures), it is found that the number of offenders and prisoners in the criminal justice system has drastically outnumbered the officers. Consequently, officers experience difficulties to collect the offenders' data and classify them one-by-one efficiently, so it is suggested that more advance technologies should be applied in the process to assist the officers. Additionally, allowing the offenders to do self-report by themselves through objective test is also recommended since the test can be more accurate and unbiased than the discretion of officers when under the condition of constrained lack of personnel. All offenders' data collected throughout the process should be used as a foundation to develop the offender database, which is not only accessed and used by the agency who collects such data but should also be connected and shared with other

rehabilitative and correctional agencies. The connection and sharing of the data among the agencies will help them to access to updated and thorough data, leading them to develop more efficient and precise system of recidivism prediction. Ministry of Justice should provide policy direction to develop database of each agency to be more connected and shared with other agencies, by structuring and using the Standard Offender's Data Dictionary and connecting through the Data Exchange Center which is already launched and being used as the connection provider among all agencies at present.

Research Framework 2: Improvement of Efficient Rehabilitation Program for Offenders

Research Framework 2 aims to improve the tools (including curriculum, project, and program) for corrections, rehabilitation, and pre-release preparation with the main focus on developing tools for offenders who are under supervision of the rehabilitative and correctional agencies. This framework consists of one sub-research project, namely Sub-Research Project 4 - Development of Toolkit on Pre-Release Program for Offenders. According to this sub-research project, it is found that the best Pre-Release Program for every offender should be individualized for each offender by emphasizing on rehabilitating them in term of their mental, physical, and social aspects. With the main purpose of reintegration to communities after release, all pre-release programs should connect with the after-release care/program, under the concept of "Through Care". Owing to the number of offenders that far outnumbers the resources that the criminal justice system can provide, the relevant agencies cannot provide individualized care for each offender. By considering such constrained resources, feasibilities in practice, and the advantages that the program may cause, the Rehabilitation Program for Offender shall be divided into three programs as follows:

- Basic Program is the first phase of the Program, requiring every offender to be trained and rehabilitated by joining the activities, for examples, orientation, foundation session for second and third phase of the Program, exercise, etc.

- Core Program, the second phase of the Program, aims to rehabilitate the offenders who already passed the process of classification, accordingly to their causes of crimes in three dimension, i.e. biology, psychology, and sociology. The Core Program will be customized for different offenders. Thus, for some offenders, all three dimensions might be weighed equally, while for some offenders, one or two dimensions might be specifically emphasized for them. The customization of this phase does not depend on what offence the offenders committed and the offenders from different criminal background and offence can be trained and rehabilitated together in the same session.

- Specific Program is the third phase of the Program, made for the offenders who passed all the assessments but still need more corrections and rehabilitations in the higher level. For instance, the offenders having aggressive or criminal behavior which would be dangerous for public security, and the offenders with strong desire to reoffend are considered as high-risk group that needs higher level of rehabilitation. The Specific Program for this group will be focused on correcting their criminal characteristics individually. Considering the complexity of this group of offenders, instead of taking care of the offenders by themselves, the agencies can refer them to be rehabilitated by the experts outside the facilities.

For the Pre-Release Program, it is suggested to emphasize on the offenders who need special care for both before and after release, so it is necessary to customize the program in order to respond the need of each offender. Furthermore, some parts of the Pre-Release program should be organized outside correctional facilities, such as the Halfway Houses, and Pre-Release Preparatory Centers, and the offenders should be allowed to join. It is because the offenders who struggle to be back to communities should gradually live on their own without being under supervision and adjust themselves to society. By doing that, they can learn life and vocational skills before starting the new life after release. However, the special program outside correctional facilities should be for the offenders with special needs only, not for those who are considered ready to be released.

Research Framework 3: Efficient Assessment of Rehabilitation Programs and Improvement of the Post-Release Monitoring Procedures

This research framework aims to assess the rehabilitation programs that are being implemented by the rehabilitative and correctional agencies, in order to apply the results of the assessment to further improve the programs. This framework also aims to improve the monitoring procedures after release and the cooperation between relevant stakeholders to be more appropriate and more corresponding to the needs of the offenders. There are three sub-research projects under this research framework: Sub-Research Project 5, Assessment of the Rehabilitation Programs for Offenders; Sub-Research Project 6, Improvement of Monitoring Procedures and Support for Ex-Convicts; Sub-Research Project 7, Study on the Cooperation between Government Sector, Communities, and Private Sector in Supporting the Offenders to Reintegrate to Communities.

The rehabilitation programs implemented by the Department of Corrections and Department of Juvenile Observation and Protection were studied and assessed in the Sub-Research Project 5 in four dimensions, including context, input, process, and product of the programs. It is found that the rehabilitation programs of these two agencies are in line with and similar to the rehabilitation programs for offenders in other countries. However, some courses of

the programs still fail to respond to the needs of offenders and cannot truly motivate the offenders to participate in the programs, because they are not exactly reflected from the needs of relevant stakeholders. Moreover, the problems of personnel shortage also worsen the efficiency of the programs, especially the shortage of officers who have expertise, skill, and experience in developing curriculum for rehabilitation. Nonetheless, the design of the rehabilitation procedures and the support system for the offenders participating in the programs are satisfactory. It is also found that the rehabilitation for drug-related offenders should emphasize more on the “real social asset” of each offender, which means that it is crucial to consider and analyze their family and social background, criminal motivation or criminal behavior of each offender. Particularly, the program for this group of offenders should focus on mental strength building, positive mindset, life skill and life planning after release, and vocational training, in order to prepare them to live on their own and not to involve in the illicit drug cycles again. Thus, the relevant stakeholders, e.g. the offenders, family members of offenders, private sector, and communities, should be encouraged to participate more in organizing the rehabilitation programs. To illustrate, communities’ public hearing on the topic of rehabilitation program, inviting family members or other relevant stakeholders to join the activities of the program, and inviting speakers from private sector to be co-organizers of the program would help the program to be more corresponding with the needs of all stakeholders and the current trends of society. Additionally, participations from relevant stakeholders will decrease the gap between the offenders and society and the feeling of being excluded from their communities, which are in line with the findings of Sub-Research Project 7. The importance of the cooperation and participation from the government sector, private sector, communities, and civil society are stressed that such cooperation and participation should be continuously carried out throughout the rehabilitation procedures, from being imprisoned or under supervision at the beginning to the period after release. There are three types of cooperation, i.e. public-public, public-private, and public-community-civil society cooperation. These stakeholders should coordinate to rehabilitate the offenders with holistic approach covering all aspects of physical and mental health, education, and occupational opportunities. For after release care, the monitoring and supporting system is significant factor to decrease risk of recidivism among ex-convicts. It is evidently found in Sub-Research Project 6 that money for cost of living, housing, and jobs are very important factors for ex-prisoners at the time once they are released, as they are basic needs to start their new lives and also help the ex-convicts to diverge from criminal path to new path way as a decent citizen and not reoffend again. However, some ex-convicts do not desire to be monitored, only some believe that being monitored after release is beneficial for them. Therefore, the researchers suggested that the

responsible agencies should provide two models of monitoring measure. First, monitoring as a choice or being voluntarily monitored, this model is to positively motivate the offenders to apply to be monitored by giving them some incentives, such as parole, privilege to be trained for job opportunity with private sector, and etc. Second, Intensive Care, this model is mandatory for the three groups of ex-convicts, i.e. high risk of reoffending group, group of ex-convicts committed violent offences and sentenced to be imprisoned for more than one year, and group of ex-prisoners sentenced to be imprisoned from 15 years to imprisoned for life, who are released earlier than the term set by the court. Every ex-convict in these three groups must be under the supervision of CARE Support system. To avoid being stigmatized which will hinder the supporting and monitoring measures, the database of CARE Support can be accessed from anywhere, so that the offenders can reach to the services such as information and helps about job, funding, etc., and do not need to go to the CARE Support Centers by themselves.

Research Framework 4: Development of Legal Measures for Preventing Future Occurrence of Re-Offending among Ex-Convicts

Research Framework 4 aims to study and analyze laws, regulations, and relevant rules that obstruct the offenders to reintegrate into society, in order to develop the legal measures to provide more opportunities for offenders. This research framework consists of one sub-research project, namely Sub-Research Project 8 - Studies on the Laws and Regulations that hinder the Offenders' Reintegration into Society. The researchers found that lack of job opportunities caused by legal measures is the most common factor pushing the ex-convicts to be recidivists. They barely earn a living because they are prohibited to work in many career paths. There are more than 195 laws and regulations in Thailand, which disqualify the ex-convicts from being employed because they were sentenced to be imprisoned. Moreover, even though the offences that they were sentenced are not relevant to the functions of work, they are still banned to do such works. It is not only deemed to contradict the liberty to engage in an occupation as stipulated in the Constitution of the Kingdom of Thailand, but also to repeatedly punish them by such legal sanctions. Thus, the law and regulations, which hinder the ex-convicts to job opportunities without considering the offences and the characteristic of works, should be amended. For example, the ex-convicts cannot work as teachers and medical staff because having criminal records is a disqualification for teaching profession and medical profession as indicated by the law of these two professions. This research also proposed the draft of new law to reduce obstacles for ex-convicts to reintegrate into society, namely Rehabilitation and Support for Ex-Convicts' Reintegration into Society Bill. Four main measures proposed by the Bill are: (1) rehabilitation and pre-release preparation measures for offenders (2) tax initiatives and measures for business sectors that employ the ex-convicts

(3) establishment of fund for ex-convicts, and (4) founding of a specialized organization to care and support the ex-convicts and cooperate with other relevant agencies to assist ex-convicts systematically.

Research Framework 5: Development of Social Measures for Preventing Future Occurrence of Re-Offending among Ex-Convicts

This research framework aims to study and develop social measures to assist and support the ex-convicts after release for better and sustainable quality of life, which will prevent them from committing crimes again. This framework comprises of two sub-research projects: Sub-Research Project 9, Implementation of Social Enterprise Concept to Increase Vocational Opportunities and Decrease Recidivism among Ex-Convicts; Sub-Research Project 10, Studies on the Feasibility of Founding a Fund for Supporting Ex-convicts After Release. Ability to earn a living and sustain their family is one of the most influential factors to reduce chances of recidivism. Thus, the concept of Social Enterprise can respond to such purpose. It is suggested that Social Enterprise can offer sustainable way to earn a living on the basis of profitable business, and can also attract the capacity of market and business sector to cooperate with the government sector in increasing opportunities for the ex-convicts, in both short and long term after release. The government sector may take a major role as a founder or the co-founder of the social enterprise (co-owner/investor). The researcher surveyed the potential of the products and businesses and chose non-toxic agricultural business to demonstrate and research as a business model. In the context of such business, the ex-convicts were trained to be agriculturist as a part of business model research. Non-toxic agriculture was chosen to be business model because the it does not need any employer to supervise the ex-convicts and high skill for starting business, and the ex-convicts do not need to meet many people for doing business. Additionally, eco-friendly and healthy lifestyle has become a mainstream trend of the world, so there are a lot of people in the new generation, who have high purchasing power, willing to pay for more sustainable lifestyle. Moreover, as it is evidently seen that the most important factor to help the ex-convicts to start their new life and to reduce chances of reoffending is to assist them to have occupation or fund after release. As a result, in Sub-Research Project 10, it is presented that founding a fund for assisting and supporting the ex-convicts in Thailand is feasible. In fact, there has already been the measures for financially supporting the ex-convicts, but the synergies among responsible stakeholders still lack of unity and the policy direction is still unclear. The research also suggests that concept and guidelines of the fund of other countries can be applied with the initiation of this fund in Thailand with the main goals to support ex-prisoners and juvenile offenders in terms of job opportunity, education, and legal

assistance for proceeding their issues in justice system, which will ultimately reduce social disparity and recidivism rates.

Outcomes and Values

1) Toolkit on Offender Classification Measures (Required Indicator) and Toolkit on Offender Classification Measures for drug-related offenders (Specific Indicator), including Application Guidelines for Classification Toolkits and appropriate Assessment Criteria to classify offenders. By classifying offenders, recidivism would be reduced as levels of recidivism rate will be informed.

2) Improvement Guidelines for Offender Classification Procedures to excel these procedures: classification, data collection, and offender rehabilitation more effectively, e.g. appropriate periods of classification, personnel's qualifications, and transferring classification data.

3) Improvement Guidelines for Offender Database to connect and transfer offender data between the rehabilitative and correctional agencies for offenders. By improving mutual platform for offender database, data collecting processes, analytic toolkits to predict recidivism risks, and action plan to improve the offender database system. The Offender Database will classify offenders with recidivism risks precisely with speed. As a result, offenders will be able to receive appropriate rehabilitation better and faster.

4) Improvement of Efficient Pre-release Toolkits, especially the Pre-Release Rehabilitation Program, to encourage offenders' changes tailored to individuals' needs.

5) Creation of Assessment Toolkits for Rehabilitation Program that reflect the efficiency of rehabilitation and criteria for creating a new program. This is to reassure that all resources are utilized effectively and to achieve expected outcomes of the rehabilitation.

6) Improvement of Post-Release Monitoring Toolkits and Supports for Ex-Convicts based on appropriate practices that will not burden ex-convicts' lives with helping and transferring guidelines to reduce recidivism rates. New technologies are also included in the process.

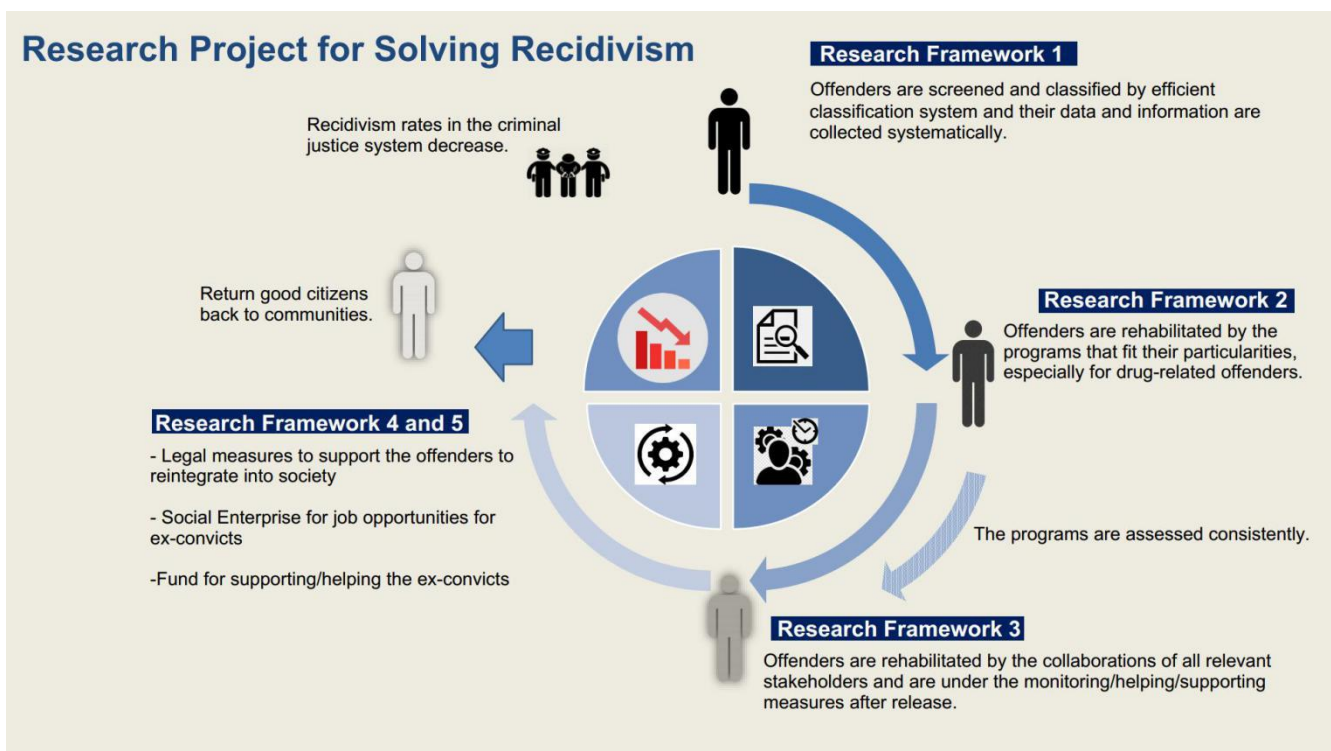
7) Guidelines for Cooperation between government sectors, communities, and private sectors to provide re-entry opportunities for the offenders into the society in all dimensions: physical, mental, educational, and vocational. As the cooperation will help reducing recidivism rates.

8) Recommendation to review and improve relating laws, rules, and regulations in Thailand that hinder reintegration into society after release. Laws providing more opportunities for offenders to be accepted back into the society should also be implemented. Furthermore, a legislation roadmap with concrete implementation should be made. New legislation with a goal

to help and support offenders and ex-convicts should also be drafted in order to reduce risks of recidivism.

9) Recommendations and guidelines to establish Social Enterprise that is suitable for ex-convicts' contexts and the market, together with a short-term action plan (1-3 years). The objective is to establish a social enterprise that would create jobs for ex-convicts in Thailand. This will reduce recidivism risks due to lack of income caused by not being accepted back into the job market or being labelled by society as someone who does not deserve a second chance.

10) Recommendation to found an Ex-convict Fund, draft legislation plan and create an action plan for founding the Ex-Convict Fund, both short-term and long-term. The Fund includes providing education, costs for businesses, finding a new residence, and health care support as monetary factor plays an important part in reducing recidivism. These would help reducing recidivism rates.

Target Group and Advantage of the Research

Target group: Prisoners (especially drug offence prisoner), juvenile offenders, Department of Corrections, Department of Probation, Department of Juvenile Observation and Protection, Office of Justice Affairs, communities, and relevant private sectors.

Advantage of the Research: recidivism rates decrease.

Research Utilization

The outcomes of this research will be presented to relevant agencies and the Sub-Commission on the Development and Promotion of the Research in Justice System, which is the Sub-Commission under the National Commission for Justice Administration Management, in order to collaboratively determine how the outcomes of this research should be implemented in practice, and to pass on the knowledge to Department of Correction, Department of Probation, and Department of Juvenile Observation and Protection with the ultimate goal of reduced recidivism rates.

Recommendations

1) Recommendations with urgent implementation requirement

1.1) It is suggested that the relevant stakeholders should encourage to build the community network, in order to help and monitor the ex-convicts after release by cooperating with JSOC Center, Ministry of Justice.

1.2) Building and developing the network of social enterprises is another key recommendation that should be taken into account promptly, in order to coordinate with government agencies on the mission of supporting the offenders to reintegrate into society after release. For instance, the Halfway Houses, and non-governmental shelters for prisoners after release should be encouraged to work closely with the government sector. In addition, the government sector should also initiate measures and incentives to encourage the civil society, such as foundations, associations, and non-profit organizations, to participate more in helping and supporting the offenders.

1.3) The improvement of the program for connecting and forwarding the offenders' information among rehabilitative agencies is also necessary, in order to further develop it to be a database, and to use such database as a foundation to develop a model predicting the potential of recidivism.

2) Recommendations with the experimental plan in the second year

- The recommendations proposed by this research regarding the offender classification, rehabilitation programs, and the development of monitoring measures after release should be applied and implemented on the offenders. By doing that, the efficiency of programs and toolkits can be assessed, to decide whether these initiatives presented by this research reduce the potential of reoffending among the ex-convicts and decrease recidivism rate.

3) Recommendations for further studies

3.1) Owing to the limitation of sample size which cannot represent all offenders, this research and its outcome should be utilized as a clue for future in-depth research to explore risk factor of recidivism.

3.2) The individualized research/study to estimate the risk to reoffend of each offender should be conducted, in order to improve the rehabilitation programs to be more precisely corresponding with the particularities of each offender.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหารภาษาไทย	ข
Executive Summary	A
สารบัญ	ฐ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ณ
ส่วนที่ 1 : บทนำ	1
- สภาพปัญหา ความเป็นมา และเป้าหมายของโครงการวิจัย	1
- วัตถุประสงค์	3
- กรอบการวิจัย	3
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ส่วนที่ 2 : การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
- แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำ	7
- ระบบจำแนกผู้กระทำผิด	8
- กระบวนการและโปรแกรมแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดในปัจจุบัน	9
- กระบวนการติดตามหลังปล่อย	9
- กฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องของไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำผิด	10
- แนวคิดหรือมาตรการทางสังคมที่สามารถนำมาสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ	10
ส่วนที่ 3 : วิธีดำเนินการกิจกรรม	11
- แนวทางการดำเนินงาน	11
- ขอบเขตการวิจัย	16
- วิธีดำเนินการวิจัย	17
ส่วนที่ 4 : ผลการวิจัย	19
- กรอบการวิจัยที่ 1 การพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ	19
- กรอบการวิจัยที่ 2 การพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ	43
- กรอบการวิจัยที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัดฟื้นฟู และการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ	48
- กรอบการวิจัยที่ 4 การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ	76
- กรอบการวิจัยที่ 5 การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ	86
ส่วนที่ 5 : สรุปผลการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย	99
ส่วนที่ 6 : ผลสำเร็จและความคุ้มค่า	103

	หน้า
ภาคผนวก	115
- บทคัดย่อภาษาไทย	117
- Abstract	119
- สรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย	121
- สรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 5 บรรทัด	123
- แบบฟอร์มประเมินผลการวิจัยในการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม	125
รายชื่อคณะผู้จัดทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย	127

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 จำนวนบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาพหุตินิสัย จำแนกตามฐานความผิด	1
ตารางที่ 1.2 จำนวนการกระทำผิดซ้ำ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 - 2560	2
ตารางที่ 3.1 ความร่วมมือด้านการวิจัย	15
ตารางที่ 4.1 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำจากแบบประเมินของกรมราชทัณฑ์	21
ตารางที่ 4.2 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำจากแบบประเมินของกรมคุมประพฤติ	23
ตารางที่ 4.3 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำจากแบบประเมินของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	25
ตารางที่ 4.4 สรุปแนวทางการพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด	36
ตารางที่ 6.1 รายละเอียดระดับผลสำเร็จของโครงการวิจัย	104

สารบัญภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการจัดทำชุดโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ	3
แผนภาพที่ 4.1 ขั้นตอนการเรียนรู้ของเครื่องจักรเพื่อหาปัจจัยทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำ	42
แผนภาพที่ 6.1 ภาพรวมผลสำเร็จโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ	103

ส่วนที่ 1

บทนำ

1. สภาพปัญหา ความเป็นมา และเป้าหมายของโครงการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีดิจิทัล แม้จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศแล้ว แต่ในอีกมุมหนึ่งได้กลับทำให้เกิดช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมเอง และได้กลายเป็นสาเหตุหรือปัจจัยที่ผลักดันให้คนจำนวนหนึ่งก่อปัญหาอาชญากรรม จากภาพสะท้อนของข้อมูลสถิติในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ชั้นตำรวจ อัยการ ศาล จนถึงหน่วยงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัย คือ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยการรวบรวมข้อมูลของคณะทำงานพัฒนาข้อมูลการกระทำผิดซ้ำของกระทรวงยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม พบว่าในปี พ.ศ. 2561 มีผู้กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการและพัฒนาพฤตินิสัย ในส่วนของกรมราชทัณฑ์ จำนวน 367,216 คน กรมคุมประพฤติมีผู้ถูกคุมประพฤติในความดูแล จำนวน 247,154 คน และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีเด็กและเยาวชนที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 23,120 คน โดยจำแนกตามฐานความผิด รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 จำนวนบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย จำแนกตามฐานความผิด

ฐานความผิด	จำนวน (คน/ร้อยละ)					
	กรมราชทัณฑ์		กรมคุมประพฤติ		กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	
พ.ร.บ.ยาเสพติด	278,197	75.76	162,375	65.70	10,476	45.31
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	34,466	9.39	6,812	2.76	3,535	15.29
ความผิดต่อชีวิต	21,195	5.77	5,989	2.42	2,793	12.08
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	10,979	2.99	1,439	0.58	1,229	5.32
พ.ร.บ.จราจร	-	-	51,321	20.76	-	-
อื่นๆ	22,379	6.09	19,218	7.78	5,087	22.00
จำนวนทั้งหมด	367,216		247,154		23,120	

ที่มา : คณะทำงานพัฒนาข้อมูลการกระทำผิดซ้ำ (ข้อมูลกรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 24 กันยายน 2561 ข้อมูลจากกรมคุมประพฤติ ปี 2560 ข้อมูลจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปี 2560)

จากข้อมูลจำนวนบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยข้างต้น ได้มีการนำเสนอข้อมูลจำนวนร้อยละการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวของกรมราชทัณฑ์ รวมถึงข้อมูลจำนวนร้อยละการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกฯ ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 – 2560 ด้วยรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 จำนวนการกระทำผิดซ้ำ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 – 2560

ปีงบประมาณ	2558 (ร้อยละ)		2559 (ร้อยละ)		2560 (ร้อยละ)	
	กรมราชทัณฑ์	กรมพินิจฯ	กรมราชทัณฑ์	กรมพินิจฯ	กรมราชทัณฑ์	กรมพินิจฯ
ภายใน 1 ปี	14.22	22.73	14.22	22.14	14.72	23.37
ภายใน 2 ปี	25.14	35.69	25.71	34.34		
ภายใน 3 ปี	34.12	45.24				

ที่มา : คณะทำงานพัฒนาข้อมูลการกระทำผิดซ้ำ (ข้อมูลกรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 29 ตุลาคม 2561 ข้อมูลกรมพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน ณ วันที่ 9 ตุลาคม 2561)

จำนวนผู้ที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย กล่าวโดยเฉพาะในส่วนของกรมราชทัณฑ์ ที่มีมากถึง 367,216 คนนั้น เป็นจำนวนเกินกว่ามาตรฐานการดูแลของเรือนจำและความสามารถที่กรมราชทัณฑ์เองจะรองรับได้ไปมากกว่าเท่าตัวแล้ว นอกจากนี้ ผู้ต้องโทษจำนวนหนึ่งเมื่อพ้นการบังคับโทษแล้วก็ได้กลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งจากตัวเลขดังที่แสดงข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการกระทำผิดซ้ำที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งในกลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ แม้ว่าอาชญากรและผู้กระทำผิดจำนวนหนึ่งได้หายออกไปจากสังคมภายนอก ทว่าได้ก่อให้เกิดปัญหาความแออัดขึ้นในเรือนจำ ภาครัฐต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับการดูแล ช่วยเหลือ และสงเคราะห์ผู้กระทำผิด รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อการดูแลบุคคลเหล่านั้น และจากฐานข้อมูลผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ (Recidivism Statistics Database) ของกรมราชทัณฑ์ พบว่า 5 อันดับประเภทคดีที่มีอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 (ข้อมูล ณ วันที่ 20 มีนาคม 2560) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวกลับมากระทำผิดซ้ำ คิดเป็นร้อยละ 62.43 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 135,696 คน

ปัญหาการกระทำผิดซ้ำนอกจากจะกระทบต่อตัวผู้กระทำผิดซ้ำเองในด้านคุณภาพชีวิตที่ต่ำลงจากการมีประวัติอาชญากรรมติดตัวและการขาดโอกาสในทางการศึกษาหรืออาชีพเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่ไม่เคยกระทำผิดอาญาแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของประชาชนส่งผลด้านลบต่อสังคมและเศรษฐกิจในทุกระดับและทุกภาคส่วน ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในระบบงานยุติธรรม ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่แนวโน้มที่ประชาชนและสังคม จะให้โอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจแก่ผู้ที่เคยกระทำผิดมาแล้วน้อยลง ประกอบกับคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ซึ่งขณะนั้นมีพลอากาศเอกประจิน จั่นตอง รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ได้เห็นชอบประเด็น/หัวข้อการวิจัยสำคัญที่ควรดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 แต่ทั้งนี้ เห็นว่าประเด็นปัญหาการกระทำผิดซ้ำมีความสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ จึงเห็นควรให้นำประเด็นดังกล่าวมาดำเนินการวิจัยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ได้ก่อน ในกรณีนี้ สำนักงานกิจการยุติธรรมในฐานะเลขานุการฯ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์ ของแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2562-2565 และตัวชี้วัดการดำเนินการตามกรอบแนวทางในการป้องกันอาชญากรรม 6 ด้าน ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 มกราคม

2560 เรื่อง กรอบแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งประเด็นวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี พ.ศ. 2560-2579 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา สังคมและสิ่งแวดล้อม ในแผนงานวิจัยการลดความเหลื่อมล้ำ ความมั่นคงของมนุษย์ รัฐบาล คนไทย และเด็กและ เยาวชน 4.0 ด้วย โดยเป็นการส่งเสริมและเปิดให้โอกาสบุคคลรวมถึงเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาดในชีวิตได้กลับคืน สู่สังคมและใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข อันเป็นการสร้างความสงบสุขในสังคม ซึ่งถือเป็นนโยบายในการดำเนินงานของ กระทรวงยุติธรรมในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ
- 2.2 เพื่อพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ
- 2.3 เพื่อประเมินผลโปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยผู้กระทำผิด คดีอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ
- 2.4 เพื่อการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ
- 2.5 การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

3. กรอบการวิจัย

การจัดทำโครงการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการดำเนินการวิจัยในลักษณะของแผนงานวิจัยเพื่อให้เกิด องค์ความรู้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ โดยเฉพาะผู้กระทำผิดใน คดีอาชญากรรม ซึ่งถือว่าเป็นฐานความผิดที่มีผู้กระทำผิดและกระทำผิดซ้ำมากที่สุด ดำเนินการภายใต้ 5 กรอบการวิจัย แบ่งเป็นโครงการวิจัยย่อยทั้งหมด 10 โครงการ ซึ่งแต่ละกรอบการวิจัยมีความเป็นมาและวัตถุประสงค์ ที่มีความ เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ดังนี้

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการจัดทำชุดโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

กรอบการวิจัยที่ 1 การพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

- 1) การพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด
- 2) การพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด
- 3) การพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด

กรอบการวิจัยที่ 2 การพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

- 1) การพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

กรอบการวิจัยที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ

- 1) การประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด
- 2) การพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์

ผู้พ้นโทษ

- 3) การศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของภาครัฐ

ชุมชนและภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม

กรอบการวิจัยที่ 4 การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

- 1) การศึกษากฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำ

ความผิด

กรอบการวิจัยที่ 5 การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

1) การนำแนวทางของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มาขับเคลื่อนการสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

- 2) ศึกษาความเป็นได้ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อย

ของผู้พ้นโทษ

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการดำเนินการแผนการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อยจำนวน 10 โครงการ โดยได้คาดหมายถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการวิจัยของแต่ละโครงการย่อย ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดในการสร้างและปรับปรุงนโยบายในการป้องกันและลดการกระทำผิดซ้ำ เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานในอนาคต อันมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้กระทำผิด (โดยเฉพาะในคดียาเสพติด) เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ชุมชนและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสำนักงานกิจการยุติธรรมในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลักดันองค์ความรู้จากการวิจัยดังกล่าว ไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป ดังนี้

4.1 การนำผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย

4.1.1 การพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด ได้แก่ การพัฒนาแพลตฟอร์มฐานข้อมูลผู้กระทำผิด และการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูล และแผนปฏิบัติการและแนวทาง (Action Plan) ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูล

ผู้กระทำผิด ซึ่งฐานข้อมูลนี้จะช่วยสนับสนุนการจำแนกผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำได้อย่างแม่นยำ ตรงต่อความเป็นจริงและรวดเร็ว ทำให้ผู้กระทำผิดได้เข้ารับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่เหมาะสมได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

4.1.2 **รูปแบบและแนวทางการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด** ของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา และอาชีพ ซึ่งการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนของสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม จะช่วยลดปัจจัยความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำลงได้

4.1.3 **การศึกษาถึงกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมหลังพ้นโทษ** รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้แก่ผู้กระทำผิดที่กลับใจได้รับการยอมรับจากสังคมมากยิ่งขึ้น และจัดทำแผนขับเคลื่อนการดำเนินงาน (Roadmap) ในการผลักดันกฎหมายตามลำดับตามสำคัญเพื่อนำไปใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะรวมไปถึงการยกร่างกฎหมายฉบับใหม่ที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทำผิดและผู้พ้นโทษ อันจะเป็นการลดปัจจัยความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำอีก

4.1.4 **ข้อเสนอเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสมในการจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคม** รูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้พ้นโทษและตลาด และแผนขับเคลื่อนการดำเนินงาน ระยะสั้น 1-3 ปี ในการจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อสร้างอาชีพของผู้พ้นโทษในประเทศไทย ซึ่งจะช่วยลดปัจจัยความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำที่เกิดขึ้นจากการขาดรายได้ เพราะไม่ได้รับการยอมรับกลับเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือการถูกตีตราจากสังคมว่าเป็นผู้ที่ไม่สมควรได้รับโอกาสครั้งที่สอง

4.1.5 **ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ** รวมถึงร่างกฎหมายและแผนผลักดันกฎหมาย และแผนการดำเนินงานในการจัดตั้งกองทุนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งจะเป็นการลดปัจจัยความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ ในแง่ของการช่วยเหลือให้ผู้พ้นโทษสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้ โดยมีทุนทรัพย์และความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอ เช่น ด้านทุนการศึกษา ทุนตั้งต้นในการประกอบอาชีพ การให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพและที่อยู่อาศัย ฯลฯ อันจะสร้างแรงผลักดันให้ผู้พ้นโทษไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำมากยิ่งขึ้น

4.2 การได้ต้นแบบที่พร้อมจะนำไปขยายผลสำหรับหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย กระทรวงยุติธรรม

4.2.1 **การพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดกลาง** และเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรม โดยกำหนดตัวชี้วัดสำคัญที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในการประเมินและจำแนกผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยร่วม (Common Factors) ที่ส่งผลกระทบต่อผู้กระทำผิดซ้ำ รวมถึงแนวทางการนำเครื่องมือการจำแนกไปใช้ในการจำแนกกลุ่มผู้กระทำผิด ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการจำแนก การวางแผนการบำบัดฟื้นฟูและการป้องกันการกระทำผิดซ้ำมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการจำแนกผู้กระทำผิดเพื่อให้ทราบว่าคุณลักษณะที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำระดับต่าง ๆ

4.2.2 **การพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด** ตั้งแต่การระบุปัญหาและอุปสรรค ไปจนถึงข้อเสนอในการกำหนดวิธีการ ระยะเวลา และแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด เช่น ช่วงเวลาการจำแนกที่มีความเหมาะสม คุณลักษณะของบุคลากรในการจำแนกที่ดี และการส่งต่อข้อมูลในการจำแนก ฯลฯ ซึ่งกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด จะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยลดการเกิดการกระทำผิดซ้ำได้ โดยการ

จำแนกและจัดลำดับผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงจะกระทำผิดซ้ำในระดับต่าง ๆ กัน และที่มีลักษณะต่าง ๆ เข้าสู่กระบวนการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้อย่างเหมาะสม จึงทำให้การแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ทำได้อย่างตรงต่อเป้าหมายของผู้มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำในระดับที่ต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2.3 การพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโปรแกรมแก้ไข บำบัดฟื้นฟูและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยสำหรับผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรม เพื่อเสริมสร้างความเปลี่ยนแปลงในตัวผู้กระทำผิดให้ตรงกับปัญหาของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง

4.2.4 การสร้างเครื่องมือประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด ที่สะท้อนประสิทธิภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อันนำไปสู่การปรับปรุงโปรแกรมแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่การแก้ไขและลดปัจจัยความเสี่ยงของการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิดที่มีความแตกต่างกันในบริบทต่าง ๆ เช่น อายุ สถานภาพ ฐานการกระทำผิด ฯลฯ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

4.2.5 การพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยคำนึงถึงกระบวนการที่เหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ และแนวทางการช่วยเหลือสงเคราะห์ หรือส่งต่อผู้พ้นโทษ เพื่อลดโอกาสในการหวนไปกระทำผิดซ้ำ โดยอาศัยการพัฒนาเครื่องมือด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ในกระบวนการดังกล่าวด้วย

ส่วนที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและข้อมูลที่ครอบคลุมการดำเนินงานตามกรอบการวิจัย ทั้ง 5 กรอบการวิจัย ซึ่งได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำ ระบบจำแนกผู้กระทำผิด กระบวนการและโปรแกรมแก้ไข บำบัด พันธุ์ผู้กระทำผิด กระบวนการติดตามหลังปล่อย กฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องของไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำความผิด และแนวคิดหรือมาตรการทางสังคมที่สามารถนำมาสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ อาทิเช่น

1. แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำ

ประเภทการกระทำผิดซ้ำ

1. เคยถูกจับกุม (Rearrest) หมายถึง การที่บุคคลผู้กระทำผิดถูกจับอีกครั้งเนื่องจากก่อคดีอาชญากรรมครั้งใหม่หลังจากที่ถูกปล่อยตัวจากการถูกคุมขังในเรือนจำหรือถูกคุมความประพฤติ หรือถูกปล่อยตัวในสถานควบคุมในกรณีเด็กและเยาวชนกระทำผิด

2. เคยถูกฟ้องร้อง (Reconviction) หมายถึง บุคคลที่กระทำผิดซ้ำถูกจับกุมตัวมาแล้ว เข้าสู่กระบวนการสืบสวนสอบสวน และนำสำนวนเข้าสู่กระบวนการชั้นอัยการ จนอัยการพิจารณาให้มีการฟ้องร้อง หากบุคคลผู้กระทำผิดซ้ำถูกจับกุมตัว เมื่อนำสำนวนเข้าสู่ชั้นอัยการแล้วมีหลักฐานไม่เพียงพอที่ชั้นอัยการจะส่งฟ้องร้องได้ บุคคลนั้นก็จะมีสถิติเพียงแค่อ้างจับซ้ำ (Rearrest) เท่านั้น ไม่นับรวมว่าเคยถูกฟ้องร้อง หรือ Reconviction

3. เคยถูกต้องโทษ (Reincarceration) หมายถึง บุคคลที่มีพฤติกรรมกระทำผิดซ้ำจะถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลแล้วถูกศาลตัดสินให้ลงโทษ หากเป็นในสหรัฐอเมริกาจะนับจำนวนการเข้าไปอยู่ในเรือนจำภายใต้การกำกับดูแลของสหพันธรัฐ การเป็นนักโทษของมลรัฐ หรือการถูกคุมขังในเรือนจำท้องถิ่นประจำรัฐเท่านั้น สำหรับประเทศนิวซีแลนด์เป็นการจัดเก็บดัชนีการกระทำผิดเมื่อบุคคลได้รับการพ้นโทษออกมาจากเรือนจำ หรือเรียกว่า Re-imprisonment Index (RI) โดยจะมีการติดตามพฤติกรรมการกระทำผิดภายในช่วงเวลา 12 เดือนแรก

นियามการกระทำผิดซ้ำของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย

กรมราชทัณฑ์ นักโทษเด็ดขาดที่ถูกปล่อยตัวออกจากเรือนจำไปแล้ว ทั้งกรณีพ้นโทษแบบมีเงื่อนไขและไม่มีเงื่อนไขในช่วงปีงบประมาณหนึ่งๆ แล้วหวนกลับมากระทำผิดซ้ำ โดยถูกส่งตัวเข้าสู่เรือนจำอีกครั้ง ทั้งในกรณีผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี และนักโทษเด็ดขาด ภายในระยะเวลาช่วงหนึ่งที่กำหนดไว้หลังการปล่อยตัวดังกล่าว

กรมคุมประพฤติ ผู้พ้นคุมประพฤติด้วยดี แล้วกลับมากระทำผิดและกลับเข้าสู่ระบบของกรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือกรมคุมประพฤติอีกครั้งหนึ่ง ภายในระยะเวลาที่กำหนด

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนที่ถูกปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนและถูกจับภายในรอบระยะเวลา 1 ปี 2 ปี และ 3 ปี

2. ระบบจำแนกผู้กระทำผิด

2.1 เครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด

ในประเทศไทยมีหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยหน่วยงานทั้ง 3 หน่วยงาน มีการใช้เครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดต่างกัน นอกจากนี้ในแต่ละหน่วยงานยังใช้เครื่องมือหลากหลายในแต่ละขั้นตอนจำแนกและในแต่ละวัตถุประสงค์ด้วย ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ มีดังนี้

2.1.1 เครื่องมือการจำแนกของกรมราชทัณฑ์ ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล ประเมินและจำแนกผู้กระทำผิดรวม 8 เครื่องมือหลัก ได้แก่ (1) ทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง (ร.ท. 101) (2) แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขังพื้นฐานเพื่อการควบคุม (Screening) หรือ แบบ A (3) แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (จน.1) (4) แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการพัฒนาพฤตินิสัย (Rehabilitation Assessment) หรือ แบบ B และ (5) แบบคัดกรองและส่งต่อผู้ป่วยที่ใช้ยาและสารเสพติดเพื่อรับการบำบัดรักษา กระทรวงสาธารณสุข (บคก.กสธ.) V.2 (6) แบบติดตามผลผู้ต้องขังที่ผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (จน.1/4) (7) แบบประเมินความเป็นอาชญากร (criminal mind) (8) แบบประเมินความเสี่ยงของผู้ต้องขังในการกระทำผิดซ้ำก่อนได้รับการปล่อยตัว (Offender Risk Assessment: OA)

2.1.2 เครื่องมือการจำแนกของกรมคุมประพฤติ ประกอบด้วย (1) แบบประเมินผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ (คป.4 ก) (2) แบบบันทึกข้อมูลผู้ถูกคุมความประพฤติ (ค.ป.11) ใช้เมื่อการคุมประพฤติหรือการควบคุมและสอดส่องเมื่อรับคดีแล้ว (3) แบบประเมินผู้ถูกคุมความประพฤติ (คป.4 ข) ใช้ประเมินผลการจำแนกเป็นข้อมูลในการควบคุมดูแล (4) แบบประเมินเพื่อการจำแนกผู้ถูกคุมความประพฤติที่เป็นผู้ใหญ่ (มาตรา 56) ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นตอนการพัฒนาเพื่อนำไปใช้ในอนาคต

2.1.3 เครื่องมือการจำแนกของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย (1) แบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น หรือ Risk and Need (R&N) (2) แบบประเมินเฉพาะรายบุคคลเพิ่มเติมในเด็กและเยาวชนกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะ (3) แบบการจำแนก แยกบำบัด แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนด้วยเครื่องมือประเมินทางจิตวิทยาเชิงลึก หรือ FCBT

2.2 กระบวนการและวัตถุประสงค์ในการจำแนกผู้กระทำความผิดในประเทศไทย

2.2.1 กรมราชทัณฑ์ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง หมายความว่า กระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลเริ่มแต่วาระแรกที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำจนกระทั่งได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ โดยการศึกษาวิเคราะห์ประวัติภูมิหลัง บุคลิกลักษณะและสภาพทั่วไปของผู้ต้องขัง รวมทั้งประวัติการกระทำผิดและสาเหตุแห่งการกระทำผิด เพื่อให้สามารถกำหนดแผนการควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและพัฒนานิสัยผู้ต้องขังและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

2.2.2 กรมคุมประพฤติ หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกผู้กระทำผิดตาม ประกอบไปด้วย 2 เกณฑ์ ดังนี้ (1) เกณฑ์ความเสี่ยงหรือแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ (2) เกณฑ์สภาพปัญหาและความต้องการ

2.2.3 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน การจำแนกเด็กและเยาวชนเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุหรือปัจจัยแห่งการกระทำความผิดในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และจิตใจ รวมทั้งพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน การวางแผน แก้ไขบำบัดฟื้นฟู และ

การรายงานข้อเท็จจริงพร้อมทั้งเสนอความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนในสถานที่ควบคุม

2.3 การจัดเก็บข้อมูลผู้กระทำผิดในกรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2.3.1 ระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์ มี 17 ระบบ ซึ่งเป็นระบบฐานข้อมูลผู้ต้องขังอิเล็กทรอนิกส์ของกรมราชทัณฑ์ เป็นรูปแบบการเก็บข้อมูลของผู้ต้องขังในทุกมิติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติงานในการเรียกใช้ข้อมูล ตรวจสอบ ค้นหา ส่งต่อ และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

2.3.2 ระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิดของกรมคุมประพฤติ มีการบันทึกข้อมูลโดยอ้างอิงข้อมูลจากเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก กล่าวคือบุคคลใด ๆ จะมีข้อมูลเพียงชุดเดียว และสามารถค้นหาทะเบียนประวัติได้จาก เลขประจำตัวประชาชน

2.3.3 ระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิดของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีส่วนงานระบบคดีเด็กและเยาวชนหลัก 2 ส่วนงาน แบ่งเป็นงานคดีเด็กและเยาวชน และงานควบคุมดูแลเด็กและเยาวชน

3. กระบวนการและโปรแกรมแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดในปัจจุบัน

3.1 กรมราชทัณฑ์

3.1.1 ขั้นตอนการดำเนินงานแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การเลือกกลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 2 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อรับการแก้ไข ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการตามโปรแกรมหรือขั้นตอนการบำบัดฟื้นฟู ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล

3.1.2 หลักสูตรโปรแกรมการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ผู้กระทำความผิด ได้กำหนดให้มีหลักสูตรการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิดหรือ “โปรแกรมเฉพาะ” มีทั้งสิ้น 9 โปรแกรม

3.2 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ขั้นตอนการดำเนินงานแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่กระบวนการรับตัวเด็ก กระบวนการจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรม และกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

4. กระบวนการติดตามหลังปล่อย

4.1 รูปแบบการติดตามหลังปล่อยเมื่อครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาศาล ในการดำเนินการติดตามดูแลผู้ต้องราชทัณฑ์ที่ได้รับการปล่อยตัว จะมีการทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการประสานความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการสงเคราะห์ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษกับหน่วยงานภายนอก โดยกรมราชทัณฑ์มีศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (CARE: Center for Assistance to Reintegration and Employment) ให้บริการและช่วยเหลือผู้ต้องขัง ผู้พ้นโทษ และญาติในด้านการมีงานทำเพื่อรองรับผู้ต้องขังที่พ้นโทษ

4.2 รูปแบบการติดตามหลังปล่อยแบบมีเงื่อนไข กำหนดให้ดำเนินการส่งต่อผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวให้กับสำนักงานคุมประพฤติในพื้นที่ที่ผู้ต้องขังมีภูมิลำเนาเพื่อสำนักงานคุมประพฤติในฐานะหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่รับช่วงต่อดูแลติดตามสอดส่องผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวให้ปฏิบัติตนภายใต้เงื่อนไขการคุมประพฤติ

4.3 รูปแบบการติดตามผู้ต้องขังที่ได้รับการพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัว การช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ได้รับการพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวปี พ.ศ. 2562 ทางกรมราชทัณฑ์ได้ทำการสอบถามและให้ผู้ต้องขังลงชื่อยินยอม

4.4 การติดตามเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเมื่อได้รับการปล่อยตัว ตามพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.2561 มาตรา 56 ที่ระบุให้สถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรมต้องจัดให้มีการติดตามผลการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชน

5. กฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องของไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำความผิด

กฎหมายในลำดับชั้นพระราชบัญญัติที่กำหนดให้การต้องโทษทางอาญาเป็นลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพต่าง ๆ ปรากฏใน 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) กฎหมายที่กำหนดให้การต้องโทษทางอาญาเป็นลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพและวิชาชีพต่าง ๆ (2) กฎหมายที่กำหนดให้การต้องโทษทางอาญาเป็นลักษณะต้องห้ามการเป็นข้าราชการ (3) กฎหมายที่กำหนดให้การต้องโทษทางอาญาเป็นลักษณะต้องห้ามในการได้รับใบอนุญาตบางประเภท

6. แนวคิดหรือมาตรการทางสังคมที่สามารถนำมาสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ

6.1 ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เป็นทางเลือกที่แตกต่างและมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาสังคมที่เป็นรูปธรรมในระยะสั้น โดยจำเป็นต้องมีการออกนโยบาย มาตรการ และความริเริ่มเชิงยุทธศาสตร์ต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาสู่กฎระเบียบทางกฎหมายที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การบังคับใช้ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อไป ที่ผ่านมารวมราชทัณฑ์ได้ร่วมมือกับหลากหลายหน่วยงานเพื่อให้มาตรการบูรณาการการแก้ไขฟื้นฟู ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดในชุมชนสามารถบรรลุเป้าประสงค์ นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 จากความร่วมมือระหว่างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ โดยอาศัยกลไกของธุรกิจเพื่อสังคมเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มนักโทษและผู้พ้นโทษได้มีงาน มีรายได้ และมีอาชีพเป็นการฟื้นฟูสร้างความมั่นใจตนเองและกล้าเผชิญต่อสังคม (Self-Esteem) สร้างอาชีพ สร้างรายได้ หลุดพ้นความด้อยโอกาส (Empowerment) และเสริมสร้างการยอมรับและไว้วางใจจากสังคม (Inclusive Society)

6.2 การให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษในเรือนจำและหลังปล่อยของกรมราชทัณฑ์ ที่ผ่านมาใช้เกณฑ์ว่าด้วย “แหล่งเงินทุนการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง” ภายใต้ภาพรวมของ โครงการไทยนิยม ยั่งยืน กรมราชทัณฑ์ ได้ให้บริการแก่ผู้ต้องขังหรือผู้พ้นโทษในการขอรับการสนับสนุนทุนประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ ซึ่งให้บริการที่มีความเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนเงินทุนต่าง ๆ รวมถึงการช่วยเหลือผ่านหน่วยงานต่าง ๆ เช่น มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ มูลนิธิส่งเสริมพลเมืองดี กองทุนพันเอก นพ.หลวงประภิต เวชศาสตร์ ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (ศูนย์ CARE) เป็นต้น

ส่วนที่ 3

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. แนวทางการดำเนินการ

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย “โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ” จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ โดยการจัดทำโครงการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการดำเนินการวิจัยในลักษณะของแผนงานวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ โดยเฉพาะผู้กระทำผิดในคดีอาชญากรรม ซึ่งถือว่าเป็นฐานความผิดที่มีผู้กระทำผิดและกระทำผิดซ้ำมากที่สุด โดยดำเนินการภายใต้ 5 กรอบการวิจัย แบ่งเป็นโครงการวิจัยย่อยทั้งหมด 10 โครงการ ซึ่งแต่ละกรอบการวิจัยมีความเป็นมาและวัตถุประสงค์ ที่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ดังนี้

กรอบการวิจัยที่ 1 การพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

การจำแนกผู้กระทำผิด เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในขั้นตอนแรกของผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย ซึ่งในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดไปในลักษณะของการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้กระทำผิด (Rehabilitation) แทนการแก้แค้นทดแทน (Retribution) ที่มุ่งเน้นในการลงโทษเพื่อให้หลายจำเพียงอย่างเดียว ซึ่งการจำแนกผู้กระทำผิดเป็นหนึ่งในขั้นตอนที่จะช่วยให้หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมคุมประพฤติเข้าใจผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลได้มากขึ้นและสามารถจัดทำแผนปฏิบัติการที่จะช่วยลดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำได้อย่างเหมาะสมกับแต่ละบุคคล ดังนั้นเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้กระทำผิดในมิติต่าง ๆ โดยตั้งอยู่บนแนวคิดของการประเมินความเสี่ยงและความต้องการ (Risk and Needs Assessment Instrument) ที่ใช้การสร้างชุดคำถามที่ผ่านการตรวจสอบทางสถิติและได้บูรณาการความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เช่น จิตวิทยา สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ ฯลฯ มาสอบถามหรือทำการสัมภาษณ์ผู้กระทำผิดในบริบทต่าง ๆ เช่น ประวัติของผู้กระทำผิด ประวัติการก่ออาชญากรรม พฤติกรรม ทศนคติ และความต้องการของผู้กระทำผิด ฯลฯ เพื่อจำแนกประเภทผู้กระทำผิด รวมทั้งหาปัจจัยที่จะช่วยพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำให้มีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น อันข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดจะนำไปสู่การกำหนดกระบวนการจำแนกและวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดได้อย่างเหมาะสมในขั้นตอนถัดมาที่ประกอบไปด้วย การกำหนดประเภทของผู้กระทำผิด การวางแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด และการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้กระทำผิดก่อนปล่อยตัวที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดในแต่ละประเภทที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำแตกต่างกัน ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการจำแนกผู้กระทำผิด เครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่จะเป็นประโยชน์ คือ ฐานข้อมูลผู้กระทำผิดกลางที่หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยต่าง ๆ สามารถเข้าถึงร่วมกันซึ่งข้อมูลที่นำเชื่อถือที่มีอยู่แล้วของแต่ละหน่วยงานควรที่จะต้องสามารถแลกเปลี่ยนและส่งต่อกันได้อย่างบูรณาการโดยไม่ต้องทำการขอข้อมูลระหว่างหน่วยงานทุกครั้ง รวมถึงสามารถต่อยอดการใช้ฐานข้อมูลกลางมาสร้างตัวแบบทำนายแนวโน้มของการกระทำผิดซ้ำได้ในเบื้องต้น ซึ่งเป็นการลดขั้นตอน ลดความซ้ำซ้อน และระยะเวลาในการจำแนกผู้กระทำผิดลง ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถใช้เวลาในการวิเคราะห์และพัฒนาแผนปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่ละเอียดอ่อนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ฐานข้อมูลผู้กระทำผิด

จะมีประสิทธิภาพในการทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำมาน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับว่าหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย จะได้กำหนดเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดที่เหมาะสมหรือไม่นั่นเอง จากความเชื่อมโยงของเครื่องมือและ กระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด กับฐานข้อมูลผู้กระทำผิด ที่ต่างส่งเสริมกันและกันอย่างเป็นระบบดังกล่าว การวิจัยเพื่อพัฒนาการจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ มีความแม่นยำ ตรวจสอบได้ในเชิงวิชาการ จึงจำเป็นต้องดำเนินการวิจัยควบคู่กันไปทั้งในส่วนเครื่องมือและกระบวนการจำแนก รวมถึงการพัฒนาระบบ ฐานข้อมูลอย่างมีเอกภาพ ซึ่งจะมีความสำคัญเชื่อมโยงไปยังการพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด ที่มีประสิทธิภาพในกรอบการวิจัยที่ 2 ต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในคดีอาชญากรรม โดยมุ่งหมายให้มีเครื่องมือและกระบวนการคัดกรองผู้กระทำผิดให้ได้เข้าสู่โปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่เหมาะสม อีกทั้งเกิดความเชื่อมโยงและส่งต่อฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปสู่การทำนายแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำในอนาคต ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ ได้แก่

โครงการวิจัยย่อยที่ 1 โครงการพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด

โครงการวิจัยย่อยที่ 2 โครงการพัฒนาระบบการจำแนกผู้กระทำผิด

โครงการวิจัยย่อยที่ 3 โครงการพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด

กรอบการวิจัยที่ 2 การพัฒนาระบบการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

จากการที่ได้ทำการจำแนกผู้กระทำผิดออกเป็นกลุ่มที่เหมาะสมตามปัจจัยเสี่ยงและความต้องการของแต่ละรายแล้ว กระบวนการต่อไป คือ การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้กระทำผิด ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ เพื่อมุ่งเน้นการป้องกันและลดการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิดในระบอบยุติธรรมของประเทศไทย เนื่องจากผู้ต้องขัง ส่วนใหญ่จะต้องพ้นโทษออกมาใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้ง ทำให้หน่วยงานที่ดูแลผู้กระทำผิดต้องทำหน้าที่การพัฒนา พฤตินิสัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเตรียมพร้อมก่อนปล่อยตัว เพื่อให้ผู้กระทำผิดเหล่านี้เกิดความพร้อมในทุกมิติ ในการที่จะไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งการลดโอกาสการเกิดการกระทำผิดซ้ำลงได้ ย่อมเป็นการลดปริมาณ จำนวนผู้ต้องขังอันเป็นการแก้ไขปัญหาค้นคืนคุกในส่วนหนึ่งด้วย ซึ่งกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด จะต้องดำเนินการพัฒนาควบคู่กันกับการจำแนกผู้กระทำผิดในกรอบการวิจัยที่ 1 เพื่อการวางแผน ปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่ขั้นตอนแรกๆ ไปจนถึงการเข้าโปรแกรมฯ เหล่านี้ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันอัตรา การกระทำผิดซ้ำยังคงสูงและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ อันสะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด ยังมีปัญหาและไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาสาเหตุ ปัญหา อุปสรรคของกระบวนการส่วนนี้ด้วย เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและตรงกับเป้าหมายการลด การกระทำผิดซ้ำให้มากขึ้น โดยจะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาถึงเครื่องมือและโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ที่กรมราชทัณฑ์ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

เพื่อการพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิดให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรม ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อยจำนวน 1 โครงการ ได้แก่

โครงการวิจัยย่อยที่ 4 โครงการพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

กรอบการวิจัยที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟู และการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ

เพื่อให้ทราบว่ากระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิดที่ได้ดำเนินการมามีประสิทธิภาพเพียงใดและบรรลุซึ่งเป้าหมายของโปรแกรมต่าง ๆ หรือไม่ จะต้องมีการประเมินผลเพื่อติดตามผลการดำเนินการแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิดเหล่านั้น โดยการประเมินผลจะต้องจัดทำตัวชี้วัดขึ้นมาอย่างเหมาะสมและสามารถสะท้อนภาพความเป็นจริงของผลลัพธ์ของโปรแกรมฯ ได้ว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิด อันจะนำไปสู่การลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำในอนาคต อีกทั้ง ยังต้องใช้กระบวนการติดตามหลังปล่อยตัวผู้กระทำผิดว่ารัฐจะติดตามผลว่าโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟู เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ด้วยกระบวนการแบบใด และรัฐจะนำปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สำคัญอย่างชุมชน และภาคเอกชนที่จะมีผลต่อผู้กระทำผิดเข้ามาสนับสนุน การติดตามและร่วมเป็นส่วนหนึ่งเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของการลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้อย่างไรบ้าง ซึ่งระบบการติดตามหลังปล่อย จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ผลลัพธ์ของการแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิดที่ได้ทำมา (ดังที่ได้พัฒนาไว้ในกรอบวิจัยที่ 2) จะมีความต่อเนื่องและจะไม่สูญเปล่า

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟู ผู้กระทำผิดที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาโปรแกรมดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ เพื่อให้การติดตามและช่วยเหลือเป็นไปอย่างเหมาะสม ไม่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรม รวมถึงศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชนในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดและผู้พ้นโทษให้มีโอกาสกลับคืนสู่สังคมต่อไป ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ ได้แก่

โครงการวิจัยย่อยที่ 5 การประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิด

โครงการวิจัยย่อยที่ 6 การพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ

โครงการวิจัยย่อยที่ 7 การศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม

กรอบการวิจัยที่ 4 การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

กฎหมายเป็นเครื่องมือทางสังคมที่สามารถก่อให้เกิดทั้งประโยชน์และอาจเกิดผลกระทบได้ โดยที่รัฐเองอาจไม่ได้คาดการณ์เอาไว้ เนื่องจากกฎหมายมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับนโยบายของรัฐ และมีสภาพบังคับที่ทำให้เป็นข้อจำกัดในการพัฒนาสังคมได้เมื่อมาถึงจุดที่ปัญหาสังคมมีรูปแบบที่เปลี่ยนไป หรือกล่าวคือ กฎหมายมีความล้าสมัย และไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และทิศทางนโยบายของรัฐแนวใหม่ ๆ ซึ่งปัญหา

การ กระทำผิดซ้ำในสังคมไทย มีปัญหาส่วนหนึ่งมาจากนโยบายรัฐได้มุ่งเน้นการลงโทษ โดยเฉพาะโทษทางอาญา เป็นหลัก ประกอบกับการวางข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ที่เป็นการกีดกันไม่ให้ผู้ที่เคยกระทำผิดสามารถดำเนินการบางอย่างที่คิดว่าจะมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมได้ ด้วยหวังจะสร้างความมั่นคงทางสังคม แต่ปัจจุบันได้มีหลักฐาน พิสูจน์ในเชิงวิชาการแล้วว่ากฎหมายที่มุ่งเน้นการแก้ไขผู้กระทำผิด สามารถช่วยให้ผู้กระทำผิดกลับคืนมาสู่สังคม และใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขมากกว่าการลงโทษ ดังนั้น การที่กฎหมายยังคงมีข้อจำกัดไม่ให้ออกสั้แก่ผู้กระทำผิด ที่กลับตัวกลับใจ ย่อมเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายในการแก้ไข บำบัด ฟ้นฟูผู้กระทำผิดเหล่านี้ในการเข้าสู่สังคมและ การป้องกันการทำผิดซ้ำ ส่งผลให้ไม่ว่ารัฐจะทุ่มเทในการแก้ไขผู้กระทำผิดและมีระบบติดตามหรือพยายามเพิ่ม การมีส่วนร่วมของสังคมให้เปิดรับผู้เคยกระทำผิดมาก่อนมากเท่าใด ก็ไม่อาจประสบความสำเร็จได้เมื่อกฎหมาย ไม่เปิดช่องทางให้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากฎหมายไทยในปัจจุบันว่าเป็นอุปสรรคต่อกลไกรองรับผู้กระทำผิดที่ได้รับการแก้ไข บำบัด ฟ้นฟูมาแล้วในรูปแบบใดบ้างและปรากฏอยู่ในกฎหมายฉบับใดบ้าง พร้อมนำเสนอนโยบายในการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับ แนวทางการบังคับใช้กฎหมาย นิตินโยบายที่ไม่เป็นอุปสรรคหรือ ไม่เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้รับการยอมรับจากสังคมและลดโอกาส การกลับมามีการทำผิดซ้ำอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อยจำนวน 1 โครงการ ได้แก่

โครงการวิจัยย่อยที่ 8 การศึกษากฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำ ความผิด

กรอบการวิจัยที่ 5 การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

สังคมเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อผู้กระทำผิดทั้งในแง่ลบและแง่บวก รัฐไม่สามารถ คาดหวังได้ว่าผู้กระทำผิดที่ได้รับการแก้ไข บำบัด ฟ้นฟูไปแล้ว จะไม่กลับมากระทำผิดซ้ำ หากรัฐยังไม่สามารถ ส่งเสริมหรือปรับปรุงสังคมที่พวกเขาจะต้องกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในอนาคตให้ดีขึ้นและเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านเศรษฐกิจ คือ การมีอาชีพ และทุนทรัพย์ ซึ่งจะเป็นปัญหาหลักของผู้กระทำผิดที่พ้นโทษออกไป และจะเป็น สาเหตุของการกระทำผิดซ้ำอีกในอนาคตสำหรับกลุ่มผู้กระทำผิดบางกลุ่มที่เริ่มขาดคุณภาพชีวิตในด้านนี้ แม้รัฐไม่อาจจะเข้าไปเปลี่ยนแปลงที่โครงสร้างหรือทัศนคติของประชาชนหรือองค์กรภาคเอกชนหรือสภาพ เศรษฐกิจที่มีอยู่แล้วได้ในทันที แต่รัฐสามารถสร้างมาตรการทางสังคมบางอย่างขึ้นมาเพื่อส่งเสริมให้ผู้กระทำผิด ที่ถูกปล่อยตัวออกไปแล้วมีความพร้อมและปรับตัวเข้าสู่สภาพความเป็นจริงของสังคมได้ราบรื่นขึ้น และใน ขณะเดียวกัน ยังเป็นการส่งสัญญาณให้แก่สังคมว่ารัฐมีนโยบายในการคืนคนดีสู่สังคมและจงใจให้ภาคเอกชนและ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นในการสนับสนุนกลุ่มคนเหล่านี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อย ของผู้พ้นโทษให้มีชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนซึ่งจะช่วยป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ โดยกรอบนี้จะมีความเชื่อมโยง กับกรอบการวิจัยทั้ง 4 กรอบที่ผ่านมาในหลากหลายมิติ เนื่องจากมาตรการทางสังคมที่รัฐจะกำหนดออกมา ต้องเป็นการอุดช่องว่างทางสังคมให้แก่ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวหรือผู้พ้นโทษ โดยมาตรการทางสังคมกับโปรแกรม

แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และกฎหมายจะต้องมีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน และยังคงเป็นมาตรการที่เปิดช่องให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาครัฐกับเอกชนและชุมชนอย่างเป็นเอกภาพ ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการ ได้แก่

โครงการวิจัยย่อยที่ 9 การนำแนวทางของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มาขับเคลื่อนการสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

โครงการวิจัยย่อยที่ 10 ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ

โดยการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อยทั้ง 10 โครงการ สำนักงานกิจการยุติธรรมได้ร่วมกับสถาบันการศึกษาและบุคลากรของกระทรวงยุติธรรมที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ร่วมดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ความร่วมมือด้านการวิจัย

โครงการวิจัย	ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา
กรอบการวิจัยที่ 1 การพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ	
โครงการวิจัยย่อยที่ 1 : โครงการพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สิ้นเดชารักษ์ หัวหน้าโครงการวิจัย
โครงการวิจัยย่อยที่ 2 : โครงการพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สิ้นเดชารักษ์ หัวหน้าโครงการวิจัย
โครงการวิจัยย่อยที่ 3 : โครงการพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์จตุรพิธ เกราะแก้ว หัวหน้าโครงการวิจัย
กรอบการวิจัยที่ 2 การพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ	
โครงการวิจัยย่อยที่ 4 : โครงการพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย	สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รองศาสตราจารย์พงษ์กฤษณ์ มงคลสินธุ์ หัวหน้าโครงการวิจัย
กรอบการวิจัยที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ	
โครงการวิจัยย่อยที่ 5 : การประเมินผลโปรแกรมแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด	ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ หัวหน้าโครงการวิจัย
โครงการวิจัยย่อยที่ 6 : การพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เปรมฤดี เพ็ชรกุล หัวหน้าโครงการวิจัย

โครงการวิจัย	ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา
โครงการวิจัยย่อยที่ 7 : การศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.ธิตี มหาเจริญ หัวหน้าโครงการวิจัย
กรอบการวิจัยที่ 4 การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมามีกระทำความผิดซ้ำ	
โครงการวิจัยย่อยที่ 8 : การศึกษากฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำความผิด	มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี หัวหน้าโครงการวิจัย
กรอบการวิจัยที่ 5 การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมามีกระทำความผิดซ้ำ	
โครงการวิจัยย่อยที่ 9 : การนำแนวทางของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มาขับเคลื่อนการสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ	ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.เกษมศักดิ์ โชติชาครพันธุ์ หัวหน้าโครงการวิจัย
โครงการวิจัยย่อยที่ 10 : ศึกษาความเป็นได้ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ	มหาวิทยาลัยมหิดล รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์ กล้วยจิตร หัวหน้าโครงการวิจัย

2. ขอบเขตการวิจัย

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำ ระบบและกระบวนการจำแนกผู้กระทำความผิด กระบวนการและโปรแกรมแก้ไข บำบัด พันฟูผู้กระทำความผิด กระบวนการติดตามและให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ กฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องของไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำความผิด และแนวคิดหรือมาตรการทางสังคมที่สามารถนำมาสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ เป็นต้น

2.2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายการวิจัย

2.2.1 ผู้ต้องขังในเรือนจำ และเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 1,500 คน

2.2.2 ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไขอยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ จำนวน 1,856 คน

2.2.3 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานด้านพัฒนาพฤตินิสัย จำนวน 789 คน

2.2.4 นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 540 คน

2.2.5 สถานประกอบการ/ชุมชน/ภาคประชาสังคม/องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง จำนวน 261 คน

2.2.6 ครอบครัวหรือเครือญาติผู้กระทำความผิด จำนวน 102 คน

2.2.7 ประชาชนทั่วไป จำนวน 1,301 คน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 วิจัยเชิงเอกสาร

ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำ เครื่องมือ วิธีการ และหลักเกณฑ์ในการจำแนกผู้กระทำผิด กระบวนการและโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด กระบวนการติดตาม ช่วยเหลือ และสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ กฎหมายที่กำหนดให้การต้องโทษทางอาญาเป็นลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพต่าง ๆ แนวคิด หรือมาตรการทางสังคมที่สามารถนำมาสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ ทั้งในประเด็นของการนำธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) หรือการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ สถิติที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

3.2 วิจัยเชิงสำรวจ

การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยสอบถามจากผู้ต้องขังในเรือนจำ เด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไขอยู่ในความดูแลของ กรมคุมประพฤติ และประชาชนทั่วไป

3.3 วิจัยเชิงคุณภาพ

3.3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ในหน่วยงานด้านพัฒนาพฤตินิสัย นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สถานประกอบการ/ชุมชน/ภาคประชาสังคม/องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 การสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน ด้านพัฒนาพฤตินิสัย นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สถานประกอบการ/ชุมชน/ภาคประชาสังคม/องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 4

ผลการวิจัย

โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ ประกอบด้วย 5 กรอบการวิจัย มีโครงการวิจัยย่อย จำนวน 10 โครงการวิจัย ซึ่งดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลสถิติ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำจากทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ในแง่มุมต่าง ๆ ตามขอบเขตของการวิจัยที่กำหนดเอาไว้ พร้อมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงกลุ่มผู้กระทำผิดที่ยังอยู่ในการควบคุมและที่ได้รับการปล่อยตัวไปแล้ว ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในกลุ่มประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย โดยการสำรวจภาคสนาม (Field Study) ด้วยการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการวิจัย ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและลดการกระทำผิดซ้ำ โดยสรุปผลการวิจัยที่สังเคราะห์มาจากการวิจัยของทั้ง 10 โครงการวิจัยย่อย ดังนี้

กรอบการวิจัยที่ 1 การพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในคดียาเสพติด โดยมีมุ่งหมายให้มีเครื่องมือและกระบวนการคัดกรองผู้กระทำผิดให้ได้เข้าสู่โปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่เหมาะสม อีกทั้งเกิดความเชื่อมโยงและส่งต่อฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปสู่การทำนายแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำในอนาคต

โครงการวิจัยย่อยที่ 1 โครงการพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดในการจำแนกข้อมูลผู้กระทำผิด
2. เพื่อพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดในระบบการพัฒนาพฤตินิสัยของกระทรวงยุติธรรม

สภาพปัญหา

หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยทั้ง 3 หน่วยงาน มีการใช้เครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป ทำให้มีเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดอยู่หลายเครื่องมือ มีการจัดเก็บข้อมูลที่บ่งชี้ถึงปัจจัยในการกระทำผิดหรือตัวชี้วัดสำคัญที่ส่งผลต่อวัตถุประสงค์ในการจำแนกที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามยังไม่มีการจัดทำเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันและลดการกระทำผิดซ้ำของทั้งกลุ่มผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่กับเด็กและเยาวชน รวมถึงผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดเป็นการเฉพาะ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาถึงปัจจัยหรือตัวชี้วัดที่จะบ่งชี้ถึงความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำเพื่อนำมาจัดทำเป็นเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดที่จะช่วยลดการกระทำผิดซ้ำต่อไปให้ได้

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร การสนทนาแบบกลุ่ม (focus group) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือจำแนกและประเมิน ด้านอาชญาวิทยา ด้านการบริหารงานยุติธรรม และด้านการพัฒนาเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิด จากนั้นทำการพัฒนาเครื่องมือจำแนกและนำไปทดลองใช้ (Try out) พร้อมทั้งจัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและมีข้อค้นพบสำคัญในการพัฒนาเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิด ดังนี้

1. แนวทางการค้นหาปัจจัยในการทำนายการกระทำผิดซ้ำ

จากการวิเคราะห์เครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดของทั้งสามหน่วยงานพัฒนาพฤตินัยเปรียบเทียบกับงานวิจัยเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำของไทยและต่างประเทศ พบว่า แบบประเมินของทั้งสามหน่วยงานมีข้อคำถามจำนวนมากที่สอดคล้องกับงานศึกษาและวิจัยที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยบางส่วนที่แบบประเมินของทั้งสามหน่วยงานยังขาดไป คณะผู้วิจัยจึงได้รวบรวมปัจจัยที่มีอำนาจในการพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำไปกำหนดแนวทางและตัวชี้วัดในการจำแนกผู้กระทำผิด แล้วนำแนวทางดังกล่าวไประดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการคัดเลือกปัจจัยหรือตัวแปรที่มีนัยสำคัญในการทำนายโอกาสหรือแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำที่มีความแม่นยำเชิงวิชาการสูงไปพัฒนาต่อเป็นเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดที่สามารถบ่งชี้ถึงการกระทำผิดซ้ำในอนาคตได้

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยในการทำนายการกระทำผิดซ้ำจากเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดของไทยกับต่างประเทศ

จากการเปรียบเทียบปัจจัยหรือตัวแปรที่สามารถทำนายการกระทำผิดซ้ำจากเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดของหน่วยงานพัฒนาพฤตินัยทั้ง 3 หน่วยงาน กับเครื่องมือจำแนกที่ใช้ในต่างประเทศ มีข้อสรุป คือ

2.1 ตัวแปรบางส่วนในแบบประเมินความเสี่ยงของกรมราชทัณฑ์ ได้แก่ แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (แบบ จน.1) แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขังพื้นฐานเพื่อการควบคุม (แบบ A) แบบ B แบบ OA และแบบ Criminal Mind มีความสอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศที่สามารถพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้ เช่น เพศ การศึกษา อายุ และ สถานภาพการสมรส กลุ่มตัวแปรพฤติกรรม ทศนคติ ความคิดเห็น ฯลฯ

2.2 ตัวแปรทั้งหมดในแบบประเมินความเสี่ยงของกรมคุมประพฤติ ได้แก่ แบบประเมิน คป. 4 ก และ แบบ คป. 4 ข มีความสอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศว่านำมาพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้

2.3 ตัวแปรทั้งหมดในแบบประเมินความเสี่ยงของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น (Risk & Need Assessment) มีความสอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศว่านำมาพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้

3. ผลการศึกษาปัจจัยในแบบประเมินต่าง ๆ ของกรมราชทัณฑ์ที่สามารถพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ที่เป็นกลุ่มสุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,863 ตัวอย่าง จากเรือนจำและทัณฑสถาน 4 แห่ง ประกอบด้วย 1) ทัณฑสถานหญิงธนบุรี 2) เรือนจำกลางบางขวาง 3) เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และ 4) เรือนจำพิเศษธนบุรี ซึ่งเป็นจำนวนตัวอย่างที่คณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบแล้วว่า

ตัวอย่างที่ได้มามีความหลากหลายในเรื่องคุณลักษณะส่วนบุคคล (characteristics) มากเพียงพอที่จะเป็นตัวแทนของประชากรในระดับที่ยอมรับได้ มาวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ แบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Regression) กับปัจจัยตัวแปรอิสระหรือตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำจำนวนทั้งสิ้น 207 ตัวแปร โดยตัวแปร/ปัจจัยที่สามารถนำมาพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้มีดังนี้

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำจากแบบประเมินของกรมราชทัณฑ์

ลำดับ	ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำ	คติฐานความผิดทั่วไป	คติฐานความผิดที่เป็นผู้เสพ	คติฐานความผิดที่เป็นผู้จำหน่าย
1	เพศ	✓	✓	✓
2	อายุ	✓	✓	✓
3	รายได้ก่อนต้องโทษ (บาท/เดือน)	✓		✓
4	การศึกษา	✓	✓	
5	สถานภาพสมรส			✓
6	สภาพครอบครัว			✓
7	อาชีพก่อนต้องโทษ		✓	✓
8	การมีปัญหาด้านการเงินก่อนต้องโทษ	✓		✓
9	อายุขณะทำผิด			✓
10	การมีรายได้ก่อนต้องโทษไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต	✓		✓
11	สาเหตุการกระทำผิดจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในคดีที่ศาลตัดสินตามคำพิพากษาครั้งแรก	✓	✓	✓
12	ประวัติการถูกไล่ออก/พักการเรียน/ภาคทัณฑ์/พบผู้ปกครอง/หนีเรียนขณะกำลังศึกษา	✓		
13	การเคยร่วมกับกลุ่มเพื่อนในการกระทำผิดกฎหมายอาญาต่าง ๆ	✓		
14	การกระทำผิดที่เกิดจากความประมาท/รู้เท่าไม่ถึงการณ์/อดทนอดกลั้นน้อยขาดความยับยั้งชั่งใจ	✓		
15	ชั้นของผู้ต้องขังในปัจจุบัน	✓	✓	✓
16	การมีปัญหาสุขภาพจิต	✓		
17	การมีอาการเมาสุราพูดจาไม่รู้เรื่องในวันแรกที่เข้าเรือนจำ	✓		
18	ประวัติการบำบัดรักษาในสถานบำบัดยาเสพติดของรัฐหรือเอกชน	✓		

ลำดับ	ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำ	คติฐาน ความผิด ทั่วไป	คติฐานความผิด ที่เป็นผู้เสพ	คติฐานความผิด ที่เป็นผู้จำหน่าย
19	ความเชื่อมั่นในความคิดหรือการกระทำของตนเองว่าเป็นสิ่ง ถูกต้องเสมอ	✓		
20	ประวัติการได้รับพระราชทานอภัยโทษ		✓	
21	ประวัติการถูกดำเนินคดีอาญา		✓	✓
22	อัตราโทษสูงสุดที่ศาลตัดสิน		✓	
23	เคยถูกลงโทษทางวินัยในเรือนจำ		✓	
24	เคยมีประวัติการกระทำผิดอาญาในเรือนจำ		✓	
25	ความรู้สึกอ่อนเพลีย เหมือนคนไม่มีเรี่ยวแรง		✓	
26	มีอาการหลงลืมง่ายจนตนเองหรือเพื่อนผู้ต้องขังคนอื่น สังเกตเห็น		✓	
27	การระบายออกโดยการทำให้ตนเองได้รับความเจ็บปวด เช่น ชกกำแพง กรีดแขน โขกศีรษะ		✓	
28	ความสนใจของผู้ต้องขัง			✓
29	ทัศนคติหรือความรู้สึกต่อการทำงานหรือการมีอาชีพ			✓
30	เป็นผู้กระทำผิดที่คดีเป็นที่น่าสนใจของสังคม			✓

โดยจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ พบว่ามีการจัดเก็บข้อมูลของผู้ต้องขังจากแบบประเมิน 7 แบบประเมิน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำเอาทุกตัวแปร จากทุกแบบประเมินมาใช้ในการวิเคราะห์แบบจำลองในการพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำ ด้วยเทคนิค Logistic Regression พบว่า มีตัวแปรจากแบบประเมินต่าง ๆ ที่มีความสามารถในการพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในคดีทั่วไป และคดียาเสพติด ซึ่งแบ่งเป็นคดียาเสพติดในฐานผู้เสพ และในฐานผู้จำหน่าย ตามตารางที่ 4.1 โดยจำแนกกลุ่มตัวแปรในแต่ละแบบประเมินได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวแปรในแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง จน.1 (เก่า) มีจำนวนตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้ 7 ตัวแปร กลุ่มตัวแปรในแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง จน.1 (ใหม่) มีจำนวนตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้ 10 ตัวแปร กลุ่มตัวแปรในแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขังพื้นฐานเพื่อการควบคุม (แบบ A) มีจำนวนตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้ 6 ตัวแปร กลุ่มตัวแปรในแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัย (แบบ B) มีจำนวนตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้ 10 ตัวแปร และกลุ่มตัวแปรในแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัว (Offender Risk Assessment: OA) มีจำนวนตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้ 8 ตัวแปร นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวแปรในแบบประเมินอื่นๆ ที่สามารถใช้ในการพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังได้เช่นกัน

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้ทราบว่า แบบประเมินการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัว หรือ OA เพียงแบบประเมินเดียว ไม่สามารถใช้ในการพยากรณ์ความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยตัวแปรจากแบบประเมินอื่น ๆ ร่วมในการวิเคราะห์ผลด้วย ทั้งนี้ หาก เรือนจำ จำเป็นต้องประเมินความเสี่ยงของผู้ต้องขังทั้งในช่วงก่อน และระหว่างการคุมขัง เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการปรับแก้พฤติกรรม เรือนจำสามารถใช้แบบประเมินกลาง ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น โดยรวบรวมเอาข้อคำถาม หรือตัวแปรจากแบบประเมินต่าง ๆ ทั้ง 7 แบบประเมิน เฉพาะที่มีความสัมพันธ์และสามารถใช้พยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้ มารวมไว้ในแบบประเมินฉบับกลางของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้สะดวกในการตรวจประเมินโดยไม่ต้องรอให้ผู้ต้องขังดำเนินการทำแบบประเมินครบทุกแบบประเมิน ซึ่งอาจมีวงรอบที่ยาวนาน

ทั้งนี้ ทางกรมราชทัณฑ์ ควรมีการพัฒนาเครื่องมือจำแนกกลางสำหรับใช้ในการประเมินพฤติกรรมของผู้ต้องขัง โดยพัฒนาจากแบบ จน.1 และแบบ B เป็นตัวตั้ง โดยการเพิ่มเติมตัวแปรมีศักยภาพในการพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำ เนื่องจากผลการวิเคราะห์ พบว่า ทั้งสองแบบประเมินนี้มีจำนวนตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้ในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของเครื่องมือที่กรมราชทัณฑ์มีอยู่แต่เดิม

4. ผลการศึกษาปัจจัยในแบบประเมินต่าง ๆ ของกรมคุมประพฤติที่สามารถพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้

คณะผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลของผู้ถูกคุมประพฤติในปี พ.ศ.2556-2563 ซึ่งอยู่ในระบบฐานข้อมูลที่บันทึกข้อมูลตามแบบ คป. 11 มาวิเคราะห์ พบว่ามีตัวแปรอิสระทั้งสิ้น 27 ตัวแปร แล้วนำตัวแปรดังกล่าวมาวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์ สามารถสรุปตัวแปรที่เป็นปัจจัยพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำของผู้ถูกคุมประพฤติได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำจากแบบประเมินของกรมคุมประพฤติ

ลำดับ	ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำ	คติฐานความผิดทั่วไป	คติฐานความผิดที่เป็นผู้เสพ	คติฐานความผิดที่เป็นผู้จำหน่าย
1	เพศ	✓	✓	✓
2	อายุ	✓	✓	✓
3	ศาสนา	✓		
4	การประกอบอาชีพ	✓	✓	✓
5	ระดับการศึกษา	✓	✓	✓
6	สถานภาพสมรส	✓	✓	✓
7	จำนวนปีที่ถูกคุมประพฤติ	✓	✓	
8	การเคยผิดเงื่อนไขการคุมประพฤติ	✓	✓	✓

ลำดับ	ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำ	คติฐาน ความผิด ทั่วไป	คติฐานความผิด ที่เป็นผู้เสพ	คติฐานความผิด ที่เป็นผู้จำหน่าย
9	ระดับความเสี่ยง	✓	✓	✓
10	ปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว	✓		✓
11	ประวัติการผิดนัด	✓	✓	✓
12	ปัญหาการใช้ยาและสารเสพติด		✓	
13	การเข้าค่ายการให้คำปรึกษาจิตวิทยารายบุคคล	✓		
14	การเข้าค่ายเกี่ยวกับการบำบัดยาเสพติด	✓	✓	✓
15	อาศัยในเขตเมือง			✓
16	จำนวนชั่วโมงที่บริการสังคม			✓

โดยจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกรมคุมประพฤติ พบว่ามีตัวแปรจำนวนมากในแบบบันทึกข้อมูลผู้ถูกคุมความประพฤติ (คป. 11) ที่สามารถใช้ในการพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำในคดีทั่วไป และคดียาเสพติด ซึ่งแบ่งเป็นคดียาเสพติดในฐานะผู้เสพ และในฐานะผู้จำหน่าย โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตัวแปรประกอบด้วย

1) ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 7 ตัวแปร ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา การประกอบอาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และเขตที่อยู่อาศัย

2) ตัวแปรด้านการคุมประพฤติ จำนวน 5 ตัวแปร ประกอบด้วย ตัวแปรจำนวนปีที่ถูกคุมประพฤติ จำนวนชั่วโมงบริการสังคม การเคยผิดเงื่อนไขการคุมประพฤติ ระดับความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ และประวัติการผิดนัด

3) ตัวแปรการเข้ารับการอบรมระหว่างการถูกคุมประพฤติ จำนวน 2 ตัวแปร ประกอบด้วย ตัวแปรประวัติการเข้ารับการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคล และการเข้าค่ายเกี่ยวกับเสพยาเสพติด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าข้อคำถามในแบบ คป.11 มีขีดความสามารถในการพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้ในระดับหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ ทางกรมคุมประพฤติสามารถหยิบเอาแบบประเมินดังกล่าวมาใช้เป็นตัวตั้งต้นในการพัฒนาแบบประเมินกลางได้ และสามารถพัฒนาร่วมกับแบบ คป.4 ก และ คป.4 ข ที่เน้นในเรื่องการประเมินความเสี่ยงและสภาพปัญหาความต้องการเพื่อการวางแผนการคุมประพฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคงข้อคำถามที่มีนัยยะสำคัญทางสถิติไว้ และเพิ่มเติมข้อคำถามอื่นๆ ที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำเพิ่มเติมให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นตามฐานคติความผิด เพื่อให้เครื่องมือจำแนกของกรมคุมประพฤตินี้มีขีดความสามารถในการพยากรณ์เพิ่มสูงขึ้น

5. ผลการศึกษาตัวแปรในแบบประเมินของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่สามารถพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้

คณะผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในศูนย์ฝึกอบรมในปี พ.ศ. 2558-2563 ที่เป็นข้อมูลในระบบฐานข้อมูลที่บันทึกตามแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น (R&N) ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มาวิเคราะห์พบว่ามีตัวแปรอิสระทั้งสิ้น 93 ตัวแปร แล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์ สามารถสรุปตัวแปรที่เป็นปัจจัยพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในศูนย์ฝึกอบรม ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำจากแบบประเมินของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ลำดับ	ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำ	คติฐานความผิดทั่วไป	คติฐานความผิดที่เป็นผู้เสพ	คติฐานความผิดที่เป็นผู้จำหน่าย
1	สถานภาพ	✓	✓	✓
2	สถานภาพบิดามารดา	✓		✓
3	การอยู่อาศัยในปัจจุบัน	✓	✓	✓
4	ลักษณะการควบคุมของครอบครัว	✓	✓	✓
5	ความถี่ของการกระทำรุนแรง	✓		✓
6	ลักษณะความสัมพันธ์			✓
7	ประวัติแบบอย่างที่ไม่ดีในครอบครัว	✓	✓	✓
8	ประวัติการศึกษาและการประกอบอาชีพของคนในครอบครัว	✓		✓
9	ฐานะของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง	✓	✓	✓
10	มีแหล่งมั่วสุ่มจำหน่ายยาเสพติด	✓	✓	✓
11	มีแหล่งมั่วสุ่ม		✓	✓
12	มีสถานเริงรมย์ ค่าประเวณี			✓
13	มีป่อนการพนัน	✓	✓	
14	มีการทะเลาะวิวาทส่งเสียงดัง	✓		✓
15	มีแหล่งชุมชนแออัด	✓	✓	✓
16	การเคยศึกษาเล่าเรียน	✓	✓	✓
17	การเคยเรียนซ้ำชั้น	✓	✓	✓
18	การเคยทำผิดระเบียบร้ายแรงของโรงเรียน	✓	✓	✓
19	ปัญหาที่เกิดในระหว่างการศึกษา	✓	✓	
20	การประกอบสัมมาชีพ		✓	✓

ลำดับ	ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำ	คติฐาน ความผิด ทั่วไป	คติฐานความผิด ที่เป็นผู้เสพ	คติฐานความผิด ที่เป็นผู้จำหน่าย
21	การใช้เวลาร่างด้วยการเสพยาเสพติด	✓	✓	✓
22	การใช้เวลาร่างในกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม		✓	
23	ลักษณะนิสัยที่ไม่เหมาะสมของเด็ก เช่น ดื้อรั้น ก้าวร้าว น้อยใจ ง่าย เกียจคร้าน ขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัว	✓	✓	✓
24	อายุแรกมีเพศสัมพันธ์	✓	✓	✓
25	จำนวนครั้งในการทำให้ผู้อื่นตั้งครรภ์	✓		
26	อายุเพื่อนที่คบส่วนใหญ่	✓		✓
27	การมีเพื่อนสนิท	✓		
28	สถานภาพของเพื่อนที่คบอยู่	✓	✓	✓
29	เพื่อนในกลุ่มมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น หนีเรียน เที่ยว กลางคืน	✓		✓
30	เพื่อนในกลุ่มมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่งผิดกฎหมาย	✓	✓	✓
31	เพื่อนในกลุ่มมีลักษณะเป็นอาชญากร อันธพาลฯ	✓	✓	✓
32	ระยะเวลา (ปี) ที่ดื่มแอลกอฮอล์	✓	✓	✓
33	ระยะเวลา (ปี) ที่ใช้ยาบ้า	✓	✓	✓
34	ระยะเวลา (ปี) ที่ใช้ไอซ์	✓	✓	
35	ระยะเวลา (ปี) ที่ใช้กัญชา		✓	✓
36	การเป็นผู้เสพยา สารเสพติด		✓	✓
37	การเป็นผู้ติดยา สารเสพติด	✓		
38	การเป็นผู้ติดยา สารเสพติดรุนแรง	✓	✓	
39	ระยะเวลา (ปี) ที่เป็นผู้จำหน่ายสารเสพติด	✓	✓	✓
40	ระยะเวลา (ปี) ที่เป็นผู้รับฝากหรือรับจ้างจำหน่ายยาเสพติด		✓	✓
41	จำนวนครั้งในการฝึกรอบหรือการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ยาเสพติด	✓	✓	
42	ผลการฟื้นฟูเป็นที่พึงพอใจ		✓	✓
43	อายุเริ่มแรกที่กระทำความผิด	✓	✓	✓
44	การมีผู้ร่วมกระทำผิด	✓		✓
45	ความสัมพันธ์กับผู้เสียหาย	✓	✓	✓

ลำดับ	ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำ	คติฐาน ความผิด ทั่วไป	คติฐานความผิด ที่เป็นผู้เสพ	คติฐานความผิด ที่เป็นผู้จำหน่าย
46	ผลร้ายที่เกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกาย และจิตใจของผู้เสียหาย	✓	✓	
47	กระทำโดยเจตนา	✓		✓
48	การวางแผน	✓		
49	มีอาวุธหรือสิ่งเทียมอาวุธ	✓		
50	ความรุนแรงของพฤติกรรมในการกระทำผิด		✓	✓
51	ความรุนแรง	✓	✓	
52	เด็ก เยาวชนมีประวัติเข้ารับการรักษาทางจิต	✓		
53	เด็ก เยาวชนมีประวัติเคยทำร้ายตนเองหรือพยายามฆ่าตัวตาย	✓	✓	✓
54	การเป็นผู้ริเริ่มการต่อสู้	✓		
55	การเคยริ่งแก ช่มชู้ หรือทำให้ผู้อื่นหวาดกลัว			✓
56	การเคยใช้อาวุธที่เป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัสแก่ร่างกายผู้อื่น	✓		
57	การเคยทำร้ายร่างกายผู้อื่น	✓	✓	✓
58	การจงใจทำลายทรัพย์สินผู้อื่น	✓		
59	การเคยขโมยของต่อหน้าเจ้าของ			✓
60	การเคยขโมยของโดยไม่เผชิญหน้าเจ้าของ		✓	✓
61	การรัดแงะเข้าบ้าน อาคาร หรือรถยนต์ของผู้อื่น			✓
62	การโกหกเพื่อให้ได้สิ่งของ ความสะดวก หรือหลีกเลี่ยง กฎหมาย			✓
63	การออกนอกบ้านเวลากลางคืนแม้ว่าผู้ปกครองไม่อนุญาต	✓		
64	การเคยหนีจากบ้านไปค้างที่อื่นอย่างน้อย 2 ครั้งในขณะที่อาศัย อยู่กับผู้ปกครองหรือผู้ดูแล	✓	✓	✓
65	การมีนิสัยชอบหนีโรงเรียน	✓	✓	✓
66	การเคยเป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง		✓	✓
67	การเคยเป็นเด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือการประกอบอาชีพ ไม่เหมาะสม	✓	✓	✓
68	การเคยเป็นเด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้		✓	
69	การเคยเป็นเด็กที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหา ประโยชน์โดยมิชอบ	✓	✓	✓

ลำดับ	ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำ	คติฐาน ความผิด ทั่วไป	คติฐานความผิด ที่เป็นผู้เสพ	คติฐานความผิด ที่เป็นผู้จำหน่าย
70	การเคยเป็นเด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก		✓	✓

โดยจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่ามีตัวแปรจำนวนมากในแบบประเมินความเสี่ยงและจำเป็น (R&N) ที่สามารถใช้ในการพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำในคดีทั่วไป และคดียาเสพติด ซึ่งแบ่งเป็นคดียาเสพติดในฐานผู้เสพ และในฐานผู้จำหน่าย โดยแบ่งออกเป็น 12 กลุ่มตัวแปรประกอบด้วย

- 1) ตัวแปรด้านประวัติครอบครัว เช่น สถานภาพของผู้กระทำผิด สถานภาพของบิดามารดา ผู้กระทำผิด ลักษณะครอบครัว
- 2) ตัวแปรด้านการเลี้ยงดูของครอบครัว เช่น ลักษณะการควบคุมของครอบครัว ความถี่ของการกระทำ ความรุนแรงของครอบครัว ลักษณะความสัมพันธ์ของครอบครัว ประวัติแบบอย่างที่ไม่ดีในครอบครัว ประวัติการศึกษา และการประกอบอาชีพของคนในครอบครัว ฐานะของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง
- 3) ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย เช่น การมีแหล่งมั่วสุมจำหน่ายยาเสพติด บ่อนการพนัน สถานเริงรมย์ ค่าประเมินในบริเวณชุมชน ฯลฯ
- 4) ตัวแปรด้านภูมิหลังทางการศึกษาของเด็กและเยาวชน เช่น ประวัติการเรียนซ้ำชั้น การเคยทำผิดระเบียบร้ายแรงของโรงเรียน ปัญหาที่เกิดในระหว่างการศึกษา การใช้เวลาว่าง ฯลฯ
- 5) ตัวแปรด้านพฤติกรรมทางเพศ เช่น อายุแรกมีเพศสัมพันธ์ จำนวนครั้งในการทำให้ผู้อื่นตั้งครรรภ์ ฯลฯ
- 6) ตัวแปรด้านเพื่อนและบุคคลใกล้ชิด เช่น ลักษณะกลุ่มเพื่อน สถานภาพของเพื่อนที่คบอยู่ ฯลฯ
- 7) ตัวแปรด้านประวัติการเกี่ยวข้องกับยา สารเสพติด เช่น ระยะเวลาที่ดื่มแอลกอฮอล์ ใช้น้ำยาบ้า ัญญา ไอซ์ การเป็นผู้ติดยาเสพติดรุนแรง การเป็นผู้จำหน่ายสารเสพติด ฯลฯ
- 8) ตัวแปรด้านการฝึกอบรม หรือการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพยาเสพติด เช่น จำนวนครั้งในการฝึกอบรม หรือการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพยาเสพติด ผลการฟื้นฟู ฯลฯ
- 9) ตัวแปรด้านประวัติการทำความผิด เช่น อายุเริ่มแรกที่ทำความผิด การมีส่วนร่วมกระทำ ความผิด ความสัมพันธ์กับผู้เสียหาย ความรุนแรงของพฤติกรรมในการทำความผิด
- 10) ตัวแปรด้านสภาวะทางกายและจิต เช่น การมีประวัติเข้ารับการรักษาทางจิต การเคยทำร้ายตนเองหรือพยายามฆ่าตัวตาย
- 11) ตัวแปรด้านปัญหาพฤติกรรม เช่น การเคยรังแก ช่มชู้ หรือทำให้ผู้อื่นหวาดกลัว การเป็นผู้ริเริ่มการต่อสู้ การเคยใช้อาวุธที่เป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัสแก่ร่างกายผู้อื่น การเคยทำร้ายร่างกายผู้อื่น การเคยขโมยของโดยไม่เผชิญหน้าเจ้าของ ฯลฯ
- 12) ตัวแปรด้านการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เช่น การเคยเป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง การเคยเป็นเด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ การเคยเป็นเด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือการประกอบอาชีพไม่เหมาะสม ฯลฯ

คณะผู้วิจัยคาดว่าหากนำแบบประเมินกลางไปใช้จริงจะสามารถประหยัดเวลาลงไปได้ประมาณ 1 ใน 3 ของเวลาที่เคยใช้ทั้งหมด เนื่องจากคณะผู้วิจัยคัดตัวแปรที่ไม่สามารถในการพยากรณ์ได้ออกไปประมาณ 1 ใน 3 ของข้อความคำถามทั้งหมด (ทั้งนี้ขึ้นกับลักษณะคดี)

จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า แบบประเมิน R&N ของกรมพินิจฯ มีศักยภาพในการพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้เป็นอย่างดี โดยมีตัวแปรเกินกว่าครึ่งหนึ่งที่สามารถใช้ในการพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญและสามารถนำแบบประเมินดังกล่าวมาต่อยอดในการพัฒนา โดยการเพิ่มเติมตัวแปรมีศักยภาพในการพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำในแบบประเมิน R&N และคำนึงถึงฐานความผิดในคดีอาชญากรรมเพื่อให้เกิดครอบคลุมปัจจัยในการพยากรณ์มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยได้เลือกทำการพัฒนาเครื่องมือโดยไม่ต้องจัดทำเครื่องมือใหม่ขึ้นมา แต่เป็นการปรับปรุงดัดแปลงเครื่องมือเดิมที่มีอยู่แล้วให้สามารถนำมาใช้ในการทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำให้มีประสิทธิภาพดีและแม่นยำยิ่งขึ้น โดยการนำข้อความคำถามในแบบประเมินต่าง ๆ ที่มีอยู่มาทำการศึกษา และเพิ่มเติมข้อความถึงปัจจัยที่ยังไม่มีเข้าไปให้สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งแต่ละฐานความผิดมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลดภาระของเจ้าหน้าที่ในการต้องเรียนรู้การใช้เครื่องมือชนิดใหม่ทั้งหมด และสามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่ทำการจำแนกผู้กระทำผิดเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันและลดการกระทำผิดซ้ำได้อย่างรวดเร็วไม่เกิน 5 นาที โดยมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานร่วม (Common Factors) ของทั้งสามหน่วยงานที่สามารถพยากรณ์ความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำได้ ประกอบไปด้วยปัจจัยสถิต (Statics) ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของผู้กระทำผิด เช่น เพศ อายุ การศึกษา รายได้ก่อนต้องโทษ สถานภาพสมรส ฯลฯ และปัจจัยเชิงพลวัต (Dynamics) ที่บ่งชี้ถึงแนวทางในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดไม่ให้หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ เช่น ทศนคติ การศึกษา ความสนใจของผู้กระทำผิด ความเชื่อมั่นในความคิดหรือการกระทำของตนเองว่าถูกต้องเสมอ ฯลฯ ซึ่งปัจจัยทั้งสองประเภทมีสาเหตุทางชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม อยู่เบื้องหลัง ดังนั้น การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ควรเริ่มจากกลุ่มผู้กระทำผิดที่มีปัจจัยเชิงพลวัตที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ เช่น การศึกษา ทักษะ การประกอบอาชีพ ฯลฯ เป็นลำดับแรก ซึ่งเป็นปัจจัยที่แก้ไขง่ายที่สุด และจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการกระทำผิดซ้ำลงได้อย่างตรงจุดมากขึ้น

ขณะที่ปัจจัยพื้นฐานในการกระทำผิดซ้ำก็มีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของคดีด้วย เช่น ในคดีทั่วไป มักมีปัจจัยด้านครอบครัว สภาวะร่างกายและจิต เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ คดีผู้เสพสารเสพติด มักมีปัจจัยด้านเพื่อน บุคคลใกล้ชิด การเลี้ยงดูและสถานะของครอบครัวเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ ในขณะที่คดีผู้จำหน่ายสารเสพติด มักมีตัวแปรด้านการเลี้ยงดูจากครอบครัวและสภาพที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ เป็นต้น ซึ่งการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูปัจจัยเหล่านี้ จำเป็นต้องใช้โปรแกรมที่เหมาะสมกับสาเหตุของปัญหาการกระทำผิดซ้ำของแต่ละบุคคลต่อไป

โดยสรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองทางสถิติ คณะผู้วิจัยได้พบปัจจัยร่วมในการพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำ (Common Factors) ออกมาจำนวนทั้งสิ้น 30 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) รายได้ (บาท/เดือน) 4) การศึกษา 5) สถานภาพสมรส 6) สภาพครอบครัว 7) อาชีพก่อนต้องโทษ 8) การมีปัญหาด้านการเงินก่อนต้องโทษ 9) อายุขณะทำผิด 10) การมีรายได้ก่อนต้องโทษไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต 11) สาเหตุการกระทำผิดจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในคดีที่ศาลตัดสินคำพิพากษาครั้งแรก 12) ประวัติการ

ถูกไล่ออก/ พักการเรียน/ ภาคทัณฑ์/ พบผู้ปกครอง/ หนีเรียน ขณะกำลังศึกษา 13) การเคยร่วมกับกลุ่มเพื่อน ในการกระทำผิดกฎหมายอาญาต่าง ๆ 14) การกระทำผิดครั้งนี้ สาเหตุจากตนเองประมาณ/รู้เท่าไม่ถึงการณ์/ อดทนอดกลั้นน้อย 15) ปัจจุบันเป็นผู้ต้องขังชั้น 16) ด้านการมีปัญหาสุขภาพจิต 17) ด้านการมีอาชญากรรม พุดจาไม่รู้เรื่องในวันแรกที่เข้าเรือนจำ 18) ประวัติการบำบัดรักษาในสถานบำบัดยาเสพติดของรัฐหรือเอกชน 19) ความเชื่อมั่นว่าความคิดหรือการกระทำของตนเองเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ 20) ประวัติการได้รับพระราชทาน อภัยโทษ 21) ประวัติการถูกดำเนินคดีอาญา 22) อัตราโทษสูงสุดที่ศาลตัดสิน 23) เคยถูกลงโทษทางวินัยใน เรือนจำ 24) เคยมีประวัติการกระทำผิดทางอาญาในเรือนจำ 25) ความรู้สึกอ่อนเพลีย เหมือนคนไม่มีเรี่ยวแรง 26) มีอาการหลงลืมง่าย จนตนเองหรือเพื่อนผู้ต้องขังคนอื่นสังเกตเห็น 27) การระบายออกโดยการทำให้ตนเอง ได้รับความเจ็บปวด เช่น ชกกำแพง กรีดแขน โขกศีรษะ 28) ความสนใจของผู้ต้องขัง 29) ทศนคติหรือความรู้สึก ต่อการทำงานหรือการมีอาชีพ 30) เป็นผู้กระทำผิดที่คิดเป็นที่น่าสนใจของสังคม

ซึ่งสามารถใช้ในการพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำ ใน 3 ลักษณะคดี ประกอบด้วย คดีทั่วไป (15 ปัจจัย จาก 30 ปัจจัยร่วม) คดียาเสพติดในฐานความผิดผู้เสพยาเสพติด (14 ปัจจัย จาก 30 ปัจจัยร่วม) และ คดียาเสพติดในฐานความผิดผู้จำหน่ายยาเสพติด (15 ปัจจัย จาก 30 ปัจจัยร่วม) ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

คดีทั่วไป มีตัวแปรปัจจัยจำนวนทั้งสิ้น 15 ปัจจัยที่สามารถใช้ในการพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้ ประกอบด้วย ตัวแปรเพศ อายุ รายได้ (บาท/เดือน) การศึกษา การมีปัญหาด้านการเงินก่อนต้องโทษ การมีรายได้ ก่อนต้องโทษไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต สาเหตุการกระทำผิดจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในคดีที่ศาลตัดสิน คำพิพากษาครั้งแรก ประวัติการถูกไล่ออก/ พักการเรียน/ ภาคทัณฑ์/ พบผู้ปกครอง/ หนีเรียน ขณะกำลังศึกษา การเคยร่วมกับกลุ่มเพื่อนในการกระทำผิดกฎหมายอาญาต่าง ๆ การกระทำผิดครั้งนี้ สาเหตุจากตนเองประมาณ/ รู้เท่าไม่ถึงการณ์/อดทนอดกลั้นน้อยขาดการยับยั้งชั่งใจ ปัจจุบันเป็นผู้ต้องขังชั้น ด้านการมีปัญหาสุขภาพจิต ด้านการมีอาชญากรรม พุดจาไม่รู้เรื่องในวันแรกที่เข้าเรือนจำ ประวัติการบำบัดรักษาในสถานบำบัดยาเสพติด ของรัฐหรือเอกชน และความเชื่อมั่นว่าความคิดหรือการกระทำของตนเองเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ

คดียาเสพติดในฐานความผิดผู้เสพยาเสพติด มีตัวแปรปัจจัยจำนวนทั้งสิ้น 14 ปัจจัย สามารถใช้ในการพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้ ประกอบด้วย ตัวแปรเพศ อายุ การศึกษา สาเหตุการกระทำผิดจากการ จำแนกลักษณะผู้ต้องขังในคดีที่ศาลตัดสินคำพิพากษาครั้งแรก ปัจจุบันเป็นผู้ต้องขังชั้น อาชีพก่อนต้องโทษ ประวัติ การได้รับพระราชทานอภัยโทษ ประวัติการถูกดำเนินคดีอาญา อัตราโทษสูงสุดที่ศาลตัดสิน เคยถูกลงโทษทางวินัย ในเรือนจำ เคยมีประวัติการกระทำผิดทางอาญาในเรือนจำ ความรู้สึกอ่อนเพลีย เหมือนคนไม่มีเรี่ยวแรง มีอาการ หลงลืมง่าย จนตนเองหรือเพื่อนผู้ต้องขังคนอื่นสังเกตเห็น และการระบายออกโดยการทำให้ตนเองได้รับความ เจ็บปวด เช่น ชกกำแพง กรีดแขน โขกศีรษะ

คดียาเสพติดในฐานความผิดผู้จำหน่ายยาเสพติด มีตัวแปรปัจจัยจำนวนทั้งสิ้น 15 ปัจจัย สามารถใช้ในการพยากรณ์การกระทำผิดซ้ำได้ ประกอบด้วย ตัวแปรเพศ อายุ สาเหตุการกระทำผิดจากการ จำแนกลักษณะผู้ต้องขังในคดีที่ศาลตัดสินคำพิพากษาครั้งแรก ปัจจุบันเป็นผู้ต้องขังชั้น อาชีพก่อนต้องโทษ ประวัติ การถูกดำเนินคดีอาญา รายได้ (บาท/เดือน) การมีปัญหาด้านการเงินก่อนต้องโทษ การมีรายได้ก่อนต้องโทษ ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต สถานภาพสมรส สภาพครอบครัว อายุขณะทำผิด ความสนใจของผู้ต้องขัง ทศนคติ หรือความรู้สึกต่อการทำงานหรือการมีอาชีพ และเป็นผู้กระทำผิดที่คิดเป็นที่น่าสนใจของสังคม

2. ผลผลิตของงานวิจัย คือ เครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ ได้ถูกจัดทำขึ้นเป็นแบบเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิด จำนวน 3 ฉบับ แบ่งเป็น ฉบับสำหรับฐานความผิดทั่วไป ฐานความผิดที่เป็นผู้เสพสารเสพติด กับฐานความผิดที่เป็นผู้จำหน่ายสารเสพติด สำหรับใช้ประเมินกับกลุ่มผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะเครื่องมือจำแนกที่เป็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้กระทำผิดจากหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยทั้ง ๓ หน่วยงาน และจัดทำเป็นเครื่องมือกลางที่แยกตามฐานความผิด ๓ แบบ ประเมิน ซึ่งในอนาคตหน่วยงานสามารถนำเครื่องมือกลางไปดำเนินการเพื่อประโยชน์ต่อการส่งต่อข้อมูลผู้กระทำผิดต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการวิจัยต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ

แนวทางการพัฒนาเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดในโครงการวิจัยย่อยที่ 1 ได้ตอบโจทย์ต่อวัตถุประสงค์การพัฒนาเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในส่วนของกรรมาชทัณฑ์ โดยเครื่องมือจำแนกแบบใหม่จะช่วยแก้ไขปัญหการกระทำผิดซ้ำตั้งแต่ขั้นแรกกับผู้ต้องขัง โดยใช้การจำแนกตามหลักเกณฑ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งมีความแม่นยำในการพยากรณ์ความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำมากขึ้น ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงจะกระทำผิดซ้ำในระดับต่าง ๆ ไปเข้ารับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ได้อย่างเหมาะสมและตรงต่อปัญหาของผู้ต้องขังรายบุคคลมากขึ้น นอกจากนี้ การเลือกพัฒนาต่อยอดเครื่องมือใหม่จากแบบประเมินที่มีอยู่เดิมยังช่วยลดภาระแก่เจ้าหน้าที่ในการต้องมาเรียนรู้การใช้เครื่องมือชนิดใหม่ด้วย อย่างไรก็ตาม เครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ ได้อาศัยข้อมูลจากการศึกษาปัจจัยจากเครื่องมือการจำแนกตามแบบต่างๆ ของกรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมคุมประพฤติ โดยนำมาพัฒนาเป็นข้อคำถามในแบบประเมินที่จะสามารถใช้ร่วมกันได้ทั้งสามหน่วยงาน ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะต้องนำไปทดลองเพิ่มเติมให้ครบกับการดำเนินงานของหน่วยงานด้านพัฒนาพฤตินิสัยทุกหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้มีเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดกลางที่ทั้งสามหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยจะสามารถใช้ร่วมกันได้อย่างแท้จริงต่อไป

โครงการวิจัยย่อยที่ 2 : โครงการพัฒนาระบบการจำแนกผู้กระทำผิด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

สภาพปัญหา

จากแนวโน้มที่ผู้พ้นโทษไปแล้วจะกลับมากระทำผิดซ้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดียาเสพติด มีแนวโน้มสูงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้กระทำผิดซ้ำกลับเข้ามาสู่การควบคุมอีกครั้งหนึ่ง หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยจึงควรต้องมีเครื่องมือที่มีวัตถุประสงค์ตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดก็เป็นหนึ่งในขั้นตอนพื้นฐานที่จะนำไปสู่การลดอัตราการกระทำผิดซ้ำลงได้ อย่างไรก็ตาม กระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดในปัจจุบันไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การลดความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำโดยตรง ทำให้ผู้กระทำผิดที่อยู่ในความควบคุมบางส่วนอาจไม่ได้รับการแก้ไขปัญหที่ตรงจุดและรวดเร็ว นอกจากนี้กระบวนการจำแนกที่มีอยู่ยังมีข้อจำกัดทั้งด้านการส่งต่อข้อมูล การวางแผนไปสู่การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ที่ได้รับจากการจำแนกได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

หรือช่วงเวลาการจำแนกที่ยังไม่มีความเหมาะสม อีกทั้งยังขาดเจ้าหน้าที่จำแนกที่มีคุณสมบัติและมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการและปริมาณผู้กระทำผิดที่มีอยู่ในความควบคุมจำนวนมาก

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร การสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือจำแนกและประเมิน ด้านอาชญาวิทยา ด้านการบริหารงานยุติธรรม และด้านการพัฒนาเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิด จากนั้นทำการพัฒนากระบวนการจำแนกและนำไปทดลองใช้ (Try Out) พร้อมทั้งจัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดให้สอดคล้องตามผลการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดของหน่วยงานต่าง ๆ ในอนาคต ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การให้ผู้ต้องขังตอบข้อคำถามด้วยตนเอง (Self-Report)

ด้วยเหตุผลเรื่องการใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์แบบประเมินโดยเจ้าหน้าที่จำแนกในกระบวนการแรกใช้เวลาจำนวนมาก ประกอบกับไม่มีเจ้าหน้าที่จำแนกเพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขังทำให้กระบวนการจำแนกดำเนินไปอย่างล่าช้า คณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาถึงแนวทางการร่นระยะเวลาด้วยการให้ผู้ต้องขังตอบคำถามด้วยตนเอง (Self-Report) โดยพบว่า เป็นวิธีที่ใช้กันแพร่หลายในต่างประเทศและมีงานวิจัยหลายฉบับพบว่ามีผลต่อการทำนายการกระทำผิดซ้ำได้ดีกว่าการจำแนกโดยการสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ โดยการให้ผู้ต้องขังตอบคำถามเองจะสร้างแรงจูงใจในการตอบคำถาม มีทัศนคติต่อต้านสังคมน้อยกว่าในระหว่างทำแบบประเมินด้วยตนเอง โดยในขั้นตอนแรกเริ่ม หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยทั้ง 3 หน่วยงาน ควรใช้แบบสอบถามที่ให้ผู้ต้องขังที่ตอบข้อคำถามด้วยตนเอง (Self-Report) เพราะจะใช้เวลาในการสอบถามสั้นกว่าใช้เจ้าหน้าที่จำแนก อย่างไรก็ตาม การใช้แบบสอบถามที่ให้ผู้ต้องขังตอบคำถามด้วยตัวเองนั้นจะมีข้อจำกัดในเรื่องพื้นฐานของผู้ต้องขังแต่ละคนที่มีความรู้ การศึกษา ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นจึงควรใช้ Self-Report กับผู้ต้องขังที่เป็นประชากรกลุ่มเฉพาะ เช่น ผู้ต้องขังที่มีการศึกษา อ่านออกเขียนได้ เพราะผู้กระทำผิดส่วนใหญ่ไม่สามารถตอบเองได้เพราะไม่เข้าใจข้อคำถาม สำหรับระยะเวลาที่เหมาะสมที่ผู้ต้องขังใช้การตอบด้วยตนเองนั้นควรอยู่ที่ประมาณ 45-60 นาที ต่อผู้ต้องขัง 1 คน ซึ่งเป็นระยะเวลาเฉลี่ยของผู้ต้องขังที่ตอบด้วยตนเองตามแบบ จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง Level of Service Inventory – Revised as a Classification (LSI-R) นอกจากนี้จำนวนข้อคำถามนั้น ยิ่งข้อคำถามน้อยยิ่งทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกสะดวกใจในการตอบมากกว่ามีคำถามหลายข้อ และควรเป็นลักษณะคำถามแบบให้ตอบใช่ หรือ ไม่ใช่ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่จำแนกจะต้องเข้าใจความสำคัญของการให้ผู้ต้องขังตอบคำถามด้วยตนเอง และจงใจให้ผู้ต้องขังเข้าใจว่าการตอบคำถามไม่มีถูกผิด ไม่มีผลกระทบต่อผลการจำแนกแดน เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในการจำแนก เพื่อให้ผู้ต้องขังสบายใจในการตอบและได้รับข้อมูลที่เป็นจริงที่สุด อย่างไรก็ตาม จากการระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงาน ยังพบว่า แม้จะเห็นด้วยว่าการให้ผู้ต้องขังตอบคำถามเองจะมีประโยชน์ทั้งในแง่ประสิทธิภาพและประหยัดเวลา แต่ยังคงมีความกังวลว่าการให้ผู้ต้องขังตอบคำถามด้วยตนเองจะได้ผลการประเมินที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือไม่น่าเชื่อถือ ด้วยเหตุผลทางบริบทของวัฒนธรรมที่ผู้ต้องขังมักจะปฏิเสธว่าไม่ได้เป็น

คนผิด และกรมราชทัณฑ์เคยทำการทดลองให้ผู้ต้องขังตอบคำถามด้วยตนเอง แต่ผู้ต้องขังมักปฏิเสธตัวเองและให้ข้อมูลที่เกินจริง

จากนั้นคณะผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินที่จัดทำขึ้นนำไปทดลองให้ผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษธนบุรี กับเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ทำการตอบคำถามด้วยตนเอง ได้ผลการทดลองใช้ คือ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ มีปัญหาติดขัดไม่เข้าใจคำถามและตัวเลือกที่มี แม้ว่าจะมีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หากพบข้อคำถามที่ไม่เข้าใจ จะหยุดทำแบบประเมิน หรือเลือกเดาคำตอบแทน มีจำนวนน้อยที่จะขอให้เจ้าหน้าที่ช่วยอธิบาย อย่างไรก็ตามวิธีนี้ใช้ระยะเวลาสั้นกว่าการสัมภาษณ์ตามปกติ

2. การใช้ผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่จำแนก

ในการดำเนินกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดในปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ต้องพบกับปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และความซ้ำซ้อนของการนำเข้าสู่ข้อมูลที่ต้องลงผลการประเมินในกระดาษ ทำการคำนวณผลการประเมินด้วยตนเอง แล้วนำไปบันทึกลงในระบบคอมพิวเตอร์อีกครั้งหนึ่ง คณะผู้วิจัยได้พบว่าการมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจำแนกผู้กระทำผิดให้ถูกต้องแม่นยำและน่าเชื่อถือเพียงพอ อันรวมไปถึงบุคลากรจากภายนอก มาเป็นผู้ช่วยเหลือจะทำให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดทำได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นคณะผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวทางในการใช้ผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด และทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จำแนก พบว่า มีความเห็นด้วยในการใช้ผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่จำแนก โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1) การให้ผู้ช่วยเหลือเป็นผู้บันทึกข้อมูลจากการประเมินลงระบบคอมพิวเตอร์เลย ในขณะที่เจ้าหน้าที่จำแนกทำการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีอย่างระบบ AI มาช่วยในการบันทึกข้อมูลระหว่างการจำแนก ซึ่งในส่วนนี้จะต้องทำการหารือกับผู้บริหารของแต่ละหน่วยงานถึงความเป็นไปได้ในการลดความซ้ำซ้อนและภาระของเจ้าหน้าที่ด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ ต่อไป

2) การนำบุคคลอื่นมาเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่จำแนก มีการเสนอแนวปฏิบัติที่มีการคัดเลือกผู้กระทำผิดที่มีความประพฤติดีและมีความสามารถในการทำงานมาเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในสถานควบคุมผู้กระทำผิดมาก่อน ดังเช่นในกรณีของเรือนจำ (กรมราชทัณฑ์) แต่ก็มีข้อจำกัด คือ กฎระเบียบที่มีอยู่ไม่ได้ให้อำนาจของผู้ช่วยเหลือที่มาจากผู้ต้องขังให้สามารถทำงานในลักษณะนี้ได้ และการนำผู้ต้องขังมาเป็นผู้ช่วยเหลือเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลนั้นอาจก่อให้เกิดการแสวงประโยชน์ที่ไม่ชอบกับผู้ต้องขังรายอื่นได้ ดังนั้น ผู้ช่วยเหลือจึงควรมาจากบุคคลภายนอก ทั้งนี้ การช่วยเหลือควรกระทำได้เฉพาะในกระบวนการที่ไม่กระทบต่อระเบียบของเรือนจำและจริยธรรมการวิจัยของข้อมูลผู้ต้องขังในเรือนจำ

3 การใช้เครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดที่เป็นแบบสอบถามโดยใช้การจำแนกแบบปรวิสัย (Objective Classification)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การจำแนกแบบปรวิสัย (Objective Classification) ที่ใช้ค่าคะแนนเป็นเกณฑ์ มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยมีความน่าเชื่อถือ ข้อมูลมีความเที่ยงตรง ตรงไปตรงมา และซื่อสัตย์ ปราศจากอคติของเจ้าหน้าที่ผู้ทำการประเมิน โดยตั้งอยู่บนหลักความเชื่อใจของผู้ต้องหาที่เชื่อมั่นว่าการให้ข้อมูลจะไม่มีผลกับการจำแนกแดน และเน้นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ของแบบสอบถาม โดยในการที่วิธีแบบปรวิสัยจะประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีการจำแนกซ้ำ (Reclassification) และฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่พร้อมในการดึงข้อมูลมาทำการประเมิน ขณะที่วิธีจำแนกผู้กระทำผิดแบบอัตวิสัย จะต้องให้ความสำคัญกับความ

เชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ในการประเมินเป็นอย่างมาก และจำเป็นต้องประสบการณ์ในเรื่องการให้คำปรึกษาและสังคมสงเคราะห์ ต้องมีทักษะการสัมภาษณ์ การฟังเพื่อดึงคำสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขัง พฤติกรรมที่แปลกไปจากคนปกติ เทคนิคการป้องกันการฆ่าตัวตาย และการตรวจคัดกรองทางการแพทย์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วิธีการจำแนกอาจทำได้ด้วยการบูรณาการทั้งสองวิธีเข้าด้วยกัน คือ การใช้เครื่องมือจำแนกแบบประวัติเป็นเกณฑ์ประเมินความเสี่ยง ประกอบกับ การใช้กระบวนการตัดสินใจแบบอัตวิสัยจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีที่หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยของประเทศไทยใช้อยู่ โดยเจ้าหน้าที่จำแนกเห็นว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมกว่า เพราะไม่อาจมีวิธีใดที่เที่ยงตรง ทุกวิธีย่อมมีจุดอ่อนและข้อจำกัด ดังนั้น จึงต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ในเชิงสหวิชาชีพและคณะกรรมการจำแนกร่วมกันพิจารณาตัดสินใจเพื่อจำแนกผู้ต้องขังในการฟื้นฟูเยียวยา และรวมถึงการลดการกระทำผิดซ้ำในอนาคต

4. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำ (Re-classification of Prisoners)

การจำแนกซ้ำ (Re-classification) เป็นขั้นตอนในกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดที่มีวัตถุประสงค์ในการจำแนกแตกต่างไปจากการจำแนกเพื่อการแบ่งประเภทในครั้งแรกๆ โดยเป็นการติดตาม (Follow-Up) ผู้กระทำผิดในระหว่างทางที่อยู่ในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูพฤตินิสัย กล่าวคือ เป็นการประเมินผลของแผนงานนั่นเอง ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ผู้ต้องขังที่ได้เข้าโปรแกรมเกี่ยวกับการแทรกแซงพฤติกรรมและการศึกษาด้านจิตเวชในหลายรูปแบบมีระดับความคิดทางอาญา (วัดด้วยเกณฑ์รายการทางจิตวิทยาของรูปแบบการคิดทางอาญา PICTS) ลดลงอย่างมีนัยสำคัญหลังเข้าโปรแกรมไปแล้ว 10 สัปดาห์ และในต่างประเทศมีการจำแนกซ้ำตั้งแต่ในช่วง 30 วัน หรือ จำแนกซ้ำทุก 6 เดือน หรือ 12 เดือน ดังนั้น การจำแนกซ้ำจึงเป็นประโยชน์ต่อการติดตามความประพฤติและปรับปรุงแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับปัจเจกลักษณะและความเสี่ยงของผู้กระทำผิดแต่ละราย และควรมีอยู่ในกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดเพื่อลดความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำในอนาคต โดยปัจจุบันหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยทั้งสามแห่งของประเทศไทยมีการจำแนกซ้ำทุก 6 เดือน หรือพิจารณาตามความประพฤติของผู้กระทำผิดรายกรณี และจำแนกซ้ำทุก 1 ปี สำหรับผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงต่ำมาก อย่างไรก็ตามหน่วยงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยโดยเฉพาะเรือนจำ อาจจะปฏิบัติตามได้ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ต้องขัง ดังนั้นระยะเวลาที่เหมาะสมในการจำแนกผู้ต้องขังซ้ำควรดำเนินการทุก ๆ 6 เดือน หรือ 1 ปี หรือดำเนินการทันทีในกลุ่มผู้ต้องขังที่มีปัญหา ทั้งนี้ระยะเวลาดังกล่าวจะสามารถจำแนกผู้กระทำผิดซ้ำได้ทั้งคดีทั่วไปและคดีอาชญากรรม แต่จะสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์เร่งด่วน

5. ระยะเวลาในการจำแนกผู้ต้องขัง

การจำแนกผู้กระทำผิดเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ต่อการจัดการเรือนจำที่แออัด โดยอาศัยการใช้แบบประเมินความเสี่ยงที่ถูกต้องจะช่วยลดขั้นตอนในกระบวนการจำแนก ทำให้ประหยัดเวลาในการจำแนกและการทำงานในระยะยาวได้ ซึ่งระยะเวลาการจำแนกที่คณะผู้วิจัยศึกษาและเสนอมา แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

- 1) กระบวนการแรกกับผู้ต้องขังลงทะเบียนใหม่ ใช้เวลาไม่เกิน 2 วัน หรือ 48 ชั่วโมง
- 2) กระบวนการจำแนกผู้ต้องขังด้วยผลจากแบบประเมินความเสี่ยงให้ไปอยู่ในแดนที่เหมาะสม ควรใช้เวลาดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน 5 วันทำการ หลังจากกระบวนการแรก

รวมถึงอาจมีกระบวนการประเมินซ้ำในระหว่างที่อยู่ในเรือนจำ ภายใน 60-90 วัน เป็นรายกรณีไป

ในต่างประเทศมักใช้เวลาในการจำแนกผู้ต้องขังไม่เกิน 1 สัปดาห์ หลังจากจำแนกแรกรับ เพื่อเป็นการลดขั้นตอนในกระบวนการจำแนก เมื่อจำนวนผู้ต้องขังมีจำนวนมากขึ้น จึงควรลดระยะเวลาในการจำแนกให้มีความกระชับมากขึ้น เมื่อทำการเปรียบเทียบกับแผนปฏิบัติการในปัจจุบันของประเทศไทย พบว่ามีการกำหนดระยะเวลาจำแนกผู้กระทำผิดเอาไว้ที่ภายใน 1 เดือน หลังการแรกรับ ดังนั้น ระยะเวลาจำแนกที่ได้เสนอนั้น จึงสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ โดยแนวทางการลดระยะเวลาในการจำแนกผู้ต้องขังมีความสอดคล้องกับแนวทางที่ได้เสนอให้ผู้ต้องขังทำการรายงานผลด้วยตนเอง (Self-Report) รวมถึงแบบประเมินที่ใช้ข้อความน้อยลงที่มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดซ้ำเป็นหลักที่ใช้การประเมินแบบปรีวิสัย ซึ่งจะช่วยลดระยะเวลาการจำแนกผู้กระทำผิดตามความเสี่ยงได้เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามสำหรับผู้กระทำผิดที่มีข้อมูลไม่เพียงพอหรือข้อมูลไม่มีความน่าเชื่อถือในการประเมิน จะต้องใช้เวลาจำแนกตามผลประเมินความเสี่ยงมากกว่า 5 วันทำการ เนื่องจากไม่มีฐานข้อมูลกลางหรือแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่จะสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ในทันที และการประเมินซ้ำภายใน 60-90 วัน อาจมีความยากลำบากด้วย เพราะขั้นตอนการรอประวัติจากหน่วยงานตำรวจและการรวบรวมข้อมูลอื่น ๆ เพื่อวางแผนการบำบัดพฤติกรรมให้ตรงจุด ก็ใช้เวลามากกว่า 60-90 วัน

6. เกณฑ์ประเมินความเสี่ยงของผู้ต้องขัง

การประเมินความเสี่ยงเป็นหนึ่งในกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดเพื่อจำแนกกลุ่มและเพื่อประเมินก่อนปล่อยตัว โดยผลของการประเมินจะช่วยให้ทราบปัจจัยและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย/ตัวแปรกับโอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยผลของการประเมินทำให้ทราบว่าปัจจัยเรื่องประวัติอาชญากรรม ประเภทการกระทำผิด จำนวนผู้กระทำผิด มีผลต่อความน่าจะเป็นในการกระทำผิดซ้ำ อีกทั้งการประเมินความเสี่ยงและความต้องการ (Risk & Need Assessment) ยังช่วยในการจำแนกโอกาสการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การกำหนดเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงที่ละเอียดจึงมีความสำคัญต่อความแม่นยำในการทำนายการกระทำผิดซ้ำ และนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมในการบำบัดแก้ไขผู้กระทำผิดต่อไป ซึ่งคณะผู้วิจัยพบว่า เกณฑ์ประเมินที่เหมาะสม ควรแบ่งระดับความเสี่ยงออกไป 5 ระดับ แทนการแบ่งระดับความเสี่ยงที่มีใช้ในบางแบบประเมินที่มีเพียง 3 ระดับ ให้สอดคล้องกับปัจจัยของผู้กระทำผิดรายบุคคลมากยิ่งขึ้น

7. การเลือกใช้กระบวนการจำแนกที่แตกต่างกันสำหรับผู้ต้องขังที่แตกต่างกัน

ผู้กระทำผิดแต่ละรายนั้นมีปัจจัยที่ส่งเสริมการก่ออาชญากรรมหรือการกระทำผิดซ้ำที่แตกต่างกันไป จึงควรมีการใช้กระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดแตกต่างกันไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจำแนกพฤติกรรม ซึ่งพบว่ามีการใช้กระบวนการจำแนกในลักษณะต่าง ๆ เช่น

- ใช้กระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดครั้งแรก และผู้กระทำผิดซ้ำแยกจากกัน
- ใช้กระบวนการจำแนกตามประเภทของการกระทำผิด
- ใช้กระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดเพศหญิงและเพศชายที่แตกต่างกัน โดยมุ่งเน้นไปที่

ความต้องการที่แตกต่างกัน เช่น ด้านสุขอนามัย ความสามารถที่แตกต่างกัน ปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์

โดยการจำแนกตามพฤติกรรมควรเน้นไปที่การวิเคราะห์บริบทชีวิตประวัติของแต่ละบุคคล เพื่อหาสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถวางแผนการบำบัดแก้ไขผู้กระทำผิดได้อย่างถูกต้อง อันจะนำไปสู่การลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำได้

8. การมีคนนอกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจำแนก

เนื่องจากปัญหาเจ้าหน้าที่จำแนกมีจำนวนไม่เพียงพอกับปริมาณผู้ต้องขัง ประกอบกับขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในเรื่องการประเมินพฤติกรรมและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ซึ่งทำให้การจำแนกเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเห็นว่า ควรมีการใช้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจำแนกในลักษณะสหวิทยาการ อันประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอาทิ ด้านสังคมวิทยา สังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา กระบวนการยุติธรรม นักอาชญาวิทยาและสาขาที่เกี่ยวข้อง มาร่วมพิจารณาและประเมินความเสี่ยงร่วมกับคณะกรรมการจำแนก เพื่อพัฒนากระบวนการจำแนกให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความเชี่ยวชาญจากสหวิชาชีพต่าง ๆ อีกทั้งเกิดการสะท้อนภาพจากสังคมภายนอกที่จะช่วยให้การจำแนกสอดคล้องกับบริบทสังคมที่แท้จริงมากขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

แนวทางการพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดของประเทศไทยเพื่อให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ อาจสรุปได้เป็นสามประเด็นหลัก คือ (1) การลดภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จำแนก (2) การลดระยะเวลาที่ใช้ในการจำแนก และ (3) การเพิ่มประสิทธิภาพของขั้นตอนและเครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิด โดยมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ตารางที่ 4.4 สรุปแนวทางการพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด

การดำเนินการปัจจุบัน	แนวทางพัฒนา
เจ้าหน้าที่ทำการสัมภาษณ์ผู้กระทำผิดรายบุคคลเพื่อให้ได้ข้อมูลมาจำแนก	ให้ผู้กระทำผิดตอบคำถามด้วยตัวเอง (Self-report) เน้นกลุ่มที่อ่านออก เขียนได้ เข้าใจคำถามได้ก่อน อยู่ในช่วงอายุทำงาน (15-59 ปี) ไม่มีความผิดปกติทางจิตใจ โดยใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง
เจ้าหน้าที่จำแนกปฏิบัติงานในทุกกระบวนการจำแนก	ใช้บุคคลภายนอกเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในกระบวนการเท่าที่ไม่กระทบต่อกฎระเบียบและจริยธรรมการวิจัยข้อมูลของผู้ต้องขัง
ใช้เครื่องมือจำแนกที่มีคำถามผสมกันระหว่างแบบอัตวิสัย (Subjective Classification) และปรวิสัย (Objective Classification)	ใช้เครื่องมือจำแนกที่มีคำถามแบบปรวิสัยเป็นหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความจริงมากที่สุด ลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ โดยมีการใช้คำถามอัตวิสัยประกอบบางส่วนเท่าที่จำเป็น โดยข้อคำถามควร ให้ตอบใช่/ไม่ใช่ หรือการให้คะแนน 0 – 3 ซึ่งเป็นลักษณะของการตอบคำถามที่ไม่ซับซ้อนมากนัก และจำนวนข้อคำถามน้อยข้อ ไม่ควรเกิน 50 ข้อ
ทำการจำแนกซ้ำ (Re-classification of Prisoners) ทุก ๆ 6 เดือน หรือ 1 ปี เพื่อติดตามผลการบำบัด	อาจพิจารณาจำแนกซ้ำเฉพาะกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำสูง เพื่อติดตามผลการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่

การดำเนินการปัจจุบัน	แนวทางพัฒนา
กระบวนการจำแนกใช้ระยะเวลาภายใน 1 เดือนหลังแรกรับ	ลดระยะเวลาในกระบวนการ โดยจำแนกเมื่อแรกรับให้เสร็จภายใน 2-5 วันทำการ แล้วจำแนกผู้กระทำผิดให้เข้าสู่การบำบัดฟื้นฟูภายในไม่เกิน 1 สัปดาห์
เกณฑ์การประเมินความเสี่ยงมี 3 ระดับ คือ ระดับสูง กลาง และต่ำ ไม่สามารถจำแนกได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ปรับเกณฑ์การประเมินที่มีความถี่จาก 3 ระดับ เป็น 5 ระดับ เพื่อจะช่วยให้การจำแนกมีความละเอียดมากขึ้น
กระบวนการจำแนกมีเพื่อการจำแนกตามฐานความผิดของผู้กระทำผิด	ใช้กระบวนการจำแนกที่แตกต่างกันสำหรับผู้กระทำผิดที่มีความแตกต่างกัน โดยควรมีกระบวนการจำแนกสำหรับผู้กระทำผิดซ้ำ เป็นแยกออกจากผู้กระทำผิดครั้งแรก เป็นต้น
มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้าร่วมกระบวนการจำแนก แต่ไม่ได้เข้าร่วมประจำ	นำผู้เชี่ยวชาญและบุคคลภายนอกมาเข้าร่วมในกระบวนการจำแนกในลักษณะสหวิทยาการ เพื่อสะท้อนภาพสังคมภายนอก และอาศัยความชำนาญการทำงานร่วมกันทุกขั้นตอนเป็นประจำ ให้การจำแนกมีความน่าเชื่อถือและแม่นยำมากขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการวิจัยต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ

กระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดที่ได้พัฒนาขึ้นตามข้อเสนอแนะของโครงการวิจัยย่อยที่ 2 ทั้ง 8 ข้อ จะช่วยแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นสนับสนุนการลดการกระทำผิดซ้ำลงโดยตรง ด้วยการลดภาระเจ้าหน้าที่ ลดระยะเวลา และเพิ่มประสิทธิภาพการจำแนกมากขึ้น ประกอบกับการใช้เครื่องมือจำแนกที่จำแนกตามปัจจัยความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำตามผลการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 1 จะนำไปสู่การคัดกรองผู้กระทำผิดให้ได้เข้ารับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่ตรงกับปัจจัยความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ ช่วยจำแนกกลุ่มผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงต่ำหรือไม่มีความเสี่ยงออกไป ทำให้หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยสามารถจัดลำดับความสำคัญในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูกลุ่มความเสี่ยงต่ำที่เป็นกลุ่มที่แก้ไขได้ง่ายก่อน และไม่จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขกลุ่มที่ไม่มีความเสี่ยง อันเป็นการใช้งบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้กระทำผิดยังได้ประโยชน์จากการเข้าโปรแกรมที่เหมาะสมได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งหมายถึงจะสามารถออกจากสถานควบคุมได้เร็วขึ้นด้วย

โครงการการวิจัยย่อยที่ 3 : โครงการพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด รวมถึงผู้กระทำผิดซ้ำในระบบการพัฒนาพฤตินิสัย

สภาพปัญหา

ประวัติการกระทำผิดทางอาญาของผู้กระทำผิดในประเทศไทยได้ถูกจัดเก็บแยกกันและมีรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย เมื่อผู้กระทำผิดได้กระทำผิดซ้ำและกลับเข้า

มาสู่การควบคุมตัวอีกครั้งหนึ่ง จึงเกิดช่องว่างในการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานหรือแม้แต่วางสภานควบคุมภายในหน่วยงานเดียวกันเอง ส่งผลให้มีการจัดเก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อนโดยไม่จำเป็น เกิดความไม่น่าเชื่อถือในข้อมูล และเกิดความล่าช้าในการนำประวัติมาประกอบการจำแนกผู้กระทำผิดเพื่อประโยชน์ในการทำนายความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้ การจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบและบริบทที่แตกต่างกัน ยังเป็นความท้าทายในการรวบรวมฐานข้อมูลให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการนำมาพยากรณ์โอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม โครงการวิจัยย่อยที่ 3 นี้ จึงต้องการศึกษาถึงการสร้างฐานข้อมูลที่จะมาตอบสนองต่อการส่งต่อข้อมูลในระบบดิจิทัลที่รวดเร็วและสามารถนำข้อมูลมาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างตัวแบบการทำนายการกระทำผิดซ้ำที่แม่นยำขึ้น

คณะวิจัยทำการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาถึงแนวคิดและแนวปฏิบัติระบบฐานข้อมูลแพลตฟอร์มต่าง ๆ ของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ปฏิบัติงานในการจัดเก็บและใช้ข้อมูลผู้กระทำผิด รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ จากหน่วยงาน ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกับสำนักงานกิจการยุติธรรมในฐานะเจ้าภาพหลักผู้ดูแลระบบฐานข้อมูลและการแลกเปลี่ยนของกระทรวงยุติธรรม (Data Exchange Center หรือ DXC) เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์และออกแบบแพลตฟอร์มที่เหมาะสมกับระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิดเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ ทำการสร้างตัวแบบการทำนายการกระทำผิดซ้ำ และพัฒนาแผนปฏิบัติการและแนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูล (action plan) เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิดที่เป็นรูปธรรมต่อไป

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิดที่มีและได้ดำเนินการโดยหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยทั้ง 3 หน่วยงาน มีข้อค้นพบสำคัญ ดังนี้

1. ปัญหาฐานข้อมูลผู้กระทำผิดไม่มีการบูรณาการให้เป็นเอกภาพ

หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยทั้งสามหน่วยงาน มีการจัดเก็บข้อมูลผู้กระทำผิดที่เข้ามาสู่ระบบของแต่ละหน่วยงานเป็นเอกเทศแยกออกจากกัน มีรูปแบบการจัดเก็บ ข้อมูลที่จัดเก็บ นิยามของเขตข้อมูล และรูปแบบการแสดงผลของข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยจัดทำขึ้นเพื่อใช้เฉพาะภายในหน่วยงานนั้น ๆ เอง ซึ่งเป็นผลมาจากเป้าหมายของการใช้ข้อมูลที่แตกต่างกันของทั้งสามแห่ง และการขาดนโยบายการบูรณาการข้อมูลให้ข้อมูลที่จัดเก็บเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสร้างความเชื่อมโยงกันเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในระบบอำนวยความสะดวกในองค์กรรวม การขาดเอกภาพในการจัดเก็บข้อมูล ทำให้เกิดความท้าทายในการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาพฤตินิสัยที่เหมาะสมและต่อเนื่อง เพราะข้อมูลที่สอบถามมาจากผู้กระทำผิดอาจบกพร่องขาดความน่าเชื่อถือ ไม่ตรงความเป็นจริง และหากมีข้อมูลใดที่ไม่ครบถ้วนก็ต้องเสียเวลาดำเนินการขอข้อมูลจากอีกหน่วยงานหนึ่งจนเกิดความล่าช้า ประกอบกับไม่สามารถแสดงจำนวนและสัดส่วนผู้กระทำผิดซ้ำที่แท้จริงได้ ทำให้การบำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิดมีความคลาดเคลื่อนและไม่ประสบความสำเร็จ อันนำไปสู่ปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

2. ปัญหาการไม่มีฐานข้อมูลผู้กระทำผิดส่วนกลาง

การจัดเก็บข้อมูลแบบต่างคนต่างจัดเก็บเฉพาะภายในหน่วยงาน ทำให้การขอข้อมูลมาใช้ประโยชน์เป็นเรื่องยากและใช้ระยะเวลานานเพื่อรอข้อมูลจากหน่วยงานเจ้าของข้อมูล กระทรวงยุติธรรมได้มีแนวทางในการรวบรวมให้ฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ง่ายขึ้นผ่านทางระบบ

อินเทอร์เน็ต คือ ฐานข้อมูล DXC ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางข้อมูลทั้งหมด 45 ฐานข้อมูล จากจำนวน 27 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม (ข้อมูล พ.ศ. 2561) แต่ฐานข้อมูล DXC เป็นเพียงแพลตฟอร์มที่ใช้แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานเท่านั้น ไม่มีการรวบรวมข้อมูลผู้กระทำผิดให้เป็นฐานเดียวกัน หากจะดูข้อมูลของผู้กระทำผิดรายหนึ่งว่าเคยมีประวัติคดีมาอย่างไรบ้าง ก็ต้องไปดูรายละเอียดจากฐานข้อมูลถึง 3 ฐานจึงจะทราบทั้งหมด อีกทั้ง ยังเป็นไปได้ว่าฐานข้อมูลที่ปรากฏอยู่จะยังไม่สมบูรณ์ ไม่เป็นปัจจุบันทันสมัย และอาจไม่ได้แสดงข้อมูลในบางส่วนของหน่วยงานนั้นจัดเก็บแต่ไม่ได้เปิดเผยข้อมูลเอาไว้ นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากฐานข้อมูล DXC ยังไม่มีการออกแบบใบรับรองข้อมูลอย่างเป็นทางการที่สอดคล้องกับนโยบายเปิดเผยข้อมูล ทำให้ไม่สามารถนำไปใช้อ้างอิงประกอบในกระบวนการทางกฎหมายได้ เนื่องจากข้อมูลบางอย่างเจ้าของข้อมูลต้องให้ความยินยอมจึงจะสามารถเปิดเผยได้

การขาดฐานข้อมูลผู้กระทำผิดส่วนกลาง ส่งผลให้ข้อมูลที่จัดเก็บจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความซ้ำซ้อน เนื่องจากแต่ละหน่วยงานไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพได้ว่าผู้กระทำผิดรายนี้ได้เคยจัดเก็บข้อมูลไปในด้านใดบ้างแล้ว หน่วยงานนั้น ๆ ก็ยังคงต้องจัดเก็บข้อมูลทั้งหมดจากตัวผู้กระทำผิดอยู่ดี

3. ปัญหาการไม่มีระบบช่วยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำ

สืบเนื่องจากการที่ระบบยุติธรรมยังไม่มี การจัดเก็บฐานข้อมูลผู้กระทำผิดส่วนกลาง ทำให้ไม่มีฐานข้อมูลที่จะใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลผู้กระทำผิดเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันและลดการกระทำผิดซ้ำในภาพรวม การจัดทำระบบตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์และทำนายการกระทำผิดซ้ำจึงไม่สามารถทำได้ ซึ่งความแม่นยำของตัวแบบในการทำนายก็จะขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของข้อมูลที่น่ามาสร้างเป็นตัวแบบ ดังนั้น ฐานข้อมูลกลางจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะนำเทคโนโลยีมาช่วยในการประเมินและดูผลว่าผู้กระทำผิดรายใดมีแนวโน้มจะกระทำผิดซ้ำ

4. อุปสรรคในด้านการบริหารฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ

ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศของแต่ละหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับฐานข้อมูล การจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล แต่มีภาระที่จะต้องทำการพัฒนาระบบข้อมูลโดยอ้างอิงตามกฎหมายและระเบียบแนวปฏิบัติงานดั้งเดิมที่มีอยู่ทั้งหมดโดยขาดการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมว่าเอกสารใดสามารถผลิตจากระบบสารสนเทศได้หรือไม่ได้ ไม่สามารถนำรูปแบบงานที่รวดเร็วและทันสมัยได้ เนื่องจากเป็นการขัดต่อระเบียบที่มีอยู่ และไม่มีการพิจารณาวางระบบงานตั้งแต่ต้น (System Analysis) ทำให้เกิดการดำเนินงานซ้ำซ้อนกัน และใช้เวลามากเกินไป ส่งผลให้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้ถูกนำมาใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิด เพื่อนำไปใช้ในการทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำได้ ควรมีการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลมาจากฐานข้อมูลที่มีอยู่เดิมของหน่วยงานพัฒนาพตตินิสัยทั้ง 3 หน่วยงาน จัดระเบียบข้อมูลให้ฐานข้อมูลมีรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลเหมือนกัน แล้วใช้ SPARQL Endpoint เป็นตัวเชื่อมโยงข้อมูลแลกเปลี่ยนกันระหว่างกันมายังฐานข้อมูลส่วนกลางร่วมกันที่สามารถปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยเสมอ ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพของข้อมูล ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกัน มีความน่าเชื่อถือ ลดความซ้ำซ้อนในการจัดเก็บข้อมูลเดิมซ้ำ ๆ และทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว โดยคณะผู้วิจัยได้ออกแบบโมเดลของฐานข้อมูลผู้กระทำผิดซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. โมเดลแพลตฟอร์มฐานข้อมูลกลางเพื่อจัดเก็บข้อมูลผู้กระทำผิด

คณะผู้วิจัยได้ออกแบบแพลตฟอร์มในการจัดเก็บเชื่อมโยงข้อมูลผู้กระทำผิดระหว่างกรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยมีระบบฐานข้อมูลกลาง (core system) อ้างอิงมาจากนิยามข้อมูลที่มีส่วนซ้ำซ้อนกันและเป็นข้อมูลพื้นฐานของทั้งสามหน่วยงาน โดยสร้างการเชื่อมต่อเพื่อดึงข้อมูลจากฐานข้อมูลทั้งสามแหล่งผ่านกระบวนการ ETL (Extract, Transform, Load) และใช้ระบบเชื่อมต่อตามมาตรฐานของเทคโนโลยีเว็บเชิงความหมาย (Semantic Web Technology) ซึ่งมีบทบาทในการเรียกดู ปรับปรุง หรือลบข้อมูลในระบบฐานข้อมูลกลาง ถ้ามีการแก้ไขระบบจะทำการติดต่อไปยังบริการของระบบฐานข้อมูลกลางทันทีเพื่อให้ระบบฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานได้รับข้อมูลที่ทันสมัยเสมอ ผ่าน SPARQL Endpoint โดยระบบฐานข้อมูลกลางจะมีกลไกการตรวจสอบการระบุตัวตนของระบบเพื่ออนุญาตให้เชื่อมต่อ ซึ่งระบบเชื่อมต่อรูปแบบนี้มีข้อดี คือ ช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและทำให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันในทุกฐานข้อมูลของหน่วยงานที่ทำการเชื่อมต่อเอา และยังสามารถขยายต่อเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรได้ ทำให้ข้อมูลพื้นฐานของบุคคลมีความทันสมัยเสมอ แต่ข้อเสีย คือ จะเกิดปัญหาคอขวดในการเชื่อมต่อกับระบบฐานข้อมูลกลาง สถาปัตยกรรมของแพลตฟอร์มแบ่งออกเป็นชั้นสื่อสารข้อมูล (Layers) จำนวน 3 เลเยอร์ ประกอบไปด้วย

Layer 1 เป็นส่วนของ metadata ของสารสนเทศในระบบ (system information) โดยออกแบบตามมาตรฐานของเทคโนโลยีเว็บเชิงความหมาย เพื่อใช้เป็นเทมเพลตของรูปแบบข้อมูลในการแลกเปลี่ยนและเชื่อมต่อเข้ากับระบบเดิม ซึ่งมีมาตรฐาน RDF/OWL เป็นมาตรฐานกลาง เพื่อเชื่อมต่อกับ Layer 2

Layer 2 เป็นส่วน API (Application Program Interface) สำหรับเชื่อมต่อและจัดการข้อมูลใน Layer 1 โดยเสนอให้ใช้เป็น RAP API และ ARC2

Layer 3 เป็นส่วนโมดูลการเชื่อมต่อกับระบบภายนอกผ่านโปรโตคอล SPARQL ซึ่งเป็นมาตรฐานการเข้าถึงข้อมูล RDF/OWL ของ W3C ทำให้สามารถเปิดปิดการเชื่อมต่อกับระบบใด ๆ ก็ได้ผ่าน SPARQL Endpoint

2. การออกแบบฐานข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาจุดร่วมและปรับปรุงจุดที่แตกต่างกันระหว่างฐานข้อมูลของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยทั้งสามแห่งเพื่อจัดเก็บในรูปแบบมาตรฐานกลางด้วยกระบวนการ ETL โดยแบ่งการออกแบบออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) ฐานข้อมูลสำหรับจัดเก็บข้อมูลผู้กระทำผิดรายบุคคล เพื่อใช้เป็นส่วนนำเข้าสู่สำหรับตัวแบบในการทำนายความน่าจะเป็นในการกระทำผิดซ้ำ โดยการสร้าง Entity Relationship Diagram

2) ฐานข้อมูลสำหรับเป็นคลังข้อมูลสำหรับนำเสนอสถิติต่าง ๆ ในรูปแบบของข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และสนับสนุนการตัดสินใจขององค์กร ซึ่งมีโครงสร้างในการจัดเก็บที่แตกต่างจากฐานข้อมูลแบบปกติ โดยมีส่วนประกอบหลัก 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของ Dimension Table ซึ่งเป็นตารางเก็บข้อมูลของมิติที่ต้องการวิเคราะห์ เช่น มิติของเวลา สถานที่ เพศ อายุ ฐานความผิด เป็นต้น กับ ส่วนของ Fact table ที่เป็นตารางเก็บข้อมูลแบบ transaction ที่จะนำมาวิเคราะห์ในแต่ละมิติ เช่น ประวัติการกระทำผิด ซึ่งตาราง Fact Table จะเชื่อมโยงกับ Dimension Table ในหลาย ๆ ตาราง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามมิตินั้น เช่น จำนวนการกระทำผิดในแต่ละฐานความผิด จำนวนการกระทำผิดในแต่ละสถานที่ ฯลฯ โดยคณะผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ใช้รูปแบบโครงสร้างคลังข้อมูลแบบ Snowflake ที่ Dimension Table มีการลดการซ้ำซ้อนของข้อมูล และกำหนดให้

Dimension Table ใช้ข้อมูลที่เป็นปัจจัยของการกระทำผิด กับกำหนดให้ Fact Table ใช้ข้อมูลที่เป็นประวัติการกระทำผิด

3. ตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์และทำนายการกระทำผิดซ้ำ

คณะผู้วิจัยได้สร้างตัวแบบทำนายการกระทำผิดซ้ำจากข้อมูลที่หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย ทั้งสามหน่วยงาน ทำการจัดเก็บจำนวน 20 ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีที่มาจากกรจำแนกผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรมที่ใช้ปัจจัยพื้นฐาน 9 ด้าน กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิด 11 ด้าน (ปัจจัย 9+11) ซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถนำมาวิเคราะห์โอกาสการกลับมาก่อการกระทำผิดซ้ำได้ โดยตัดข้อมูล คือ เลขประจำตัวประชาชนออกไป เพื่อไม่ให้สามารถระบุตัวตนของข้อมูล เหลือข้อมูลจำนวน 19 ข้อมูลที่นำมาใช้สร้างตัวแบบทำนายการกระทำผิด โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) ข้อมูลเชิงตัวเลข เป็นข้อมูลที่น่าไปใช้สร้างตัวแบบทำนายการกระทำผิดซ้ำได้เลย ประกอบด้วยข้อมูล คือ อายุ (บันทึกเป็นวันเดือนปีเกิด นำมาแปลงเป็นตัวเลขอายุปัจจุบันก่อน) จำนวนพี่น้อง และลำดับบุตร ลักษณะนิสัยและความประพฤติ (จัดเก็บในรูปแบบคะแนน) และ รายได้

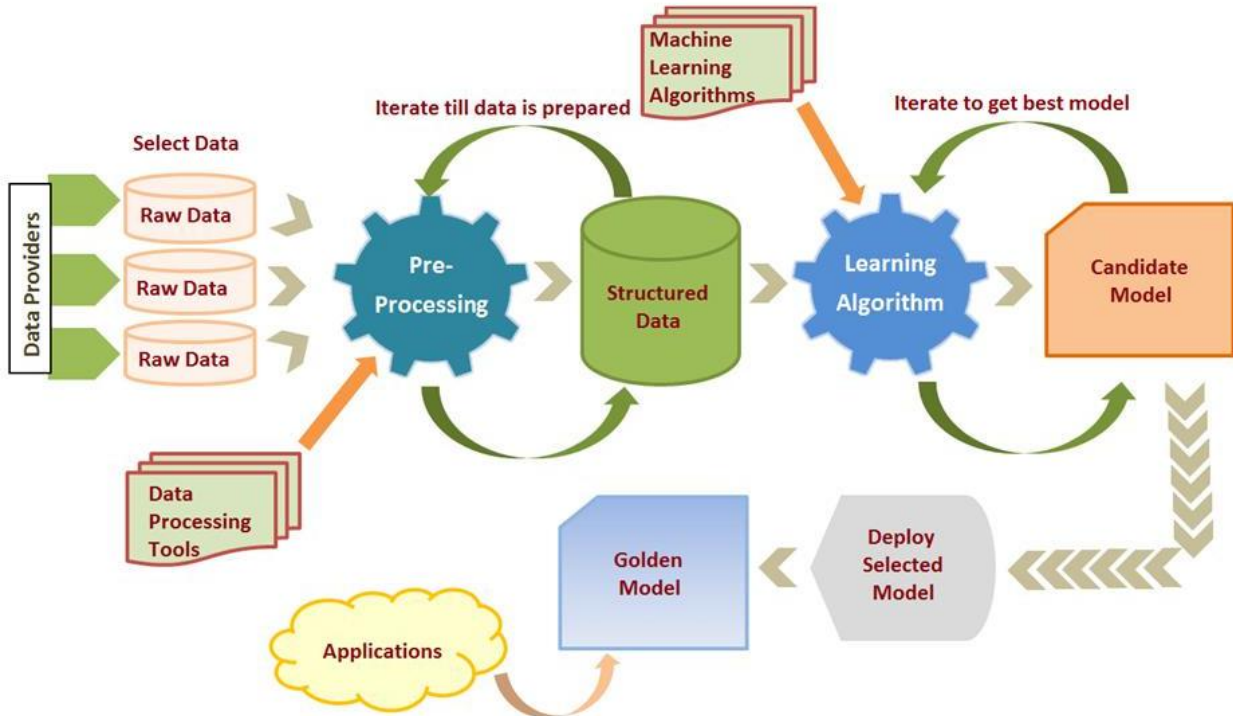
2) ข้อมูลเชิงกลุ่ม เป็นข้อมูลที่ต้องแปลงเป็นรหัสแทนกลุ่มต่าง ๆ ก่อนนำไปใช้สร้างตัวแบบทำนายการกระทำผิดซ้ำได้ ประกอบด้วยข้อมูล คือ เพศ สัญชาติ สถานภาพสมรส ฐานความผิด การศึกษา (ใช้ระดับชั้นสูงสุดที่จบการศึกษา แบ่งระดับชั้นอย่างละเอียด) การใช้ยาเสพติด ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน ประวัติการกระทำผิด อาชีพ สุขภาพจิต และประวัติการกระทำผิดของคนในครอบครัว

3) ข้อมูลเชิงอักขระ เป็นข้อมูลที่ต้องนำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อแบ่งกลุ่มแล้วแปลงข้อมูลกลุ่มเป็นรหัสแทนกลุ่มต่าง ๆ แล้วจึงนำมาสร้างตัวแบบทำนายการกระทำผิดซ้ำได้ ประกอบด้วยข้อมูล คือ พฤติการณ์ในการกระทำผิด สุขภาพร่างกาย สภาพครอบครัว และการคบเพื่อน

ในการสร้างตัวแบบทำนายการกระทำผิดซ้ำจะใช้อัลกอริทึมในการเรียนรู้ของเครื่องจักรเพื่อสร้างตัวแบบจำนวน 6 ชนิด ได้แก่

1) การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบทวินาม (Binary Logistic Regression Analysis) เพื่อสร้างตัวแบบประมวลผลจากปัจจัย 19 อย่างข้างต้น ตลอดจนใช้ข้อมูลการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาพฤตินิสัยของผู้กระทำผิดมาทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิดรายใหม่ ว่ามีโอกาสเกิดการกระทำผิดซ้ำเป็นร้อยละเท่าใด

แผนภาพที่ 4.1 ขั้นตอนการเรียนรู้ของเครื่องจักรเพื่อหาปัจจัยทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำ

2) การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบพหุกลุ่ม (Multinomial Logistic Regression Analysis) เพื่อสร้างตัวแบบเพื่อทำนายการกระทำผิดซ้ำแบบแยกประเภทของฐานความผิด โดยแสดงผลลัพธ์ของโอกาสในการกระทำผิดซ้ำเป็นร้อยละเท่าใดแยกตามแต่ละประเภทของฐานความผิด

3) การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อสร้างตัวแบบทำนายเมื่อผลลัพธ์เป็นตัวแปรเชิงปริมาณ เช่น คะแนนพฤติกรรม

4) การวิเคราะห์ไคกำลังสอง (Chi-square) เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่าง ๆ และการกลับมากระทำผิดซ้ำ ที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลลัพธ์ที่ได้จะทำให้ทราบว่าปัจจัยอะไรที่ส่งผลทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำบ้างสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

5) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ

6) การวิเคราะห์การอยู่รอด (Survival Analysis) เพื่อทำนายเวลาเฉลี่ยของการกลับมากระทำผิดซ้ำอีก รวมถึงอัตราการกลับมากระทำผิดซ้ำในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ตามลำดับ

เทคนิคการเรียนรู้ของเครื่องจักรจะต้องอาศัยการป้อนข้อมูลเข้ามาก่อนเพื่อทำการวิเคราะห์ออกมาได้ว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำ พร้อมทั้งได้ค่าสัมประสิทธิ์เพื่อถ่วงน้ำหนักแต่ละปัจจัยออกมายังข้อมูลมีความสมบูรณ์มาก ความแม่นยำของตัวแบบทำนายการกระทำผิดย่อมมีมากขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการวิจัยต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ

การจัดทำฐานข้อมูลผู้กระทำผิด มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกที่จะช่วยลดความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำลงได้ เนื่องด้วยฐานข้อมูลจะเชื่อมโยงและส่งต่อฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานภายในกระบวนการยุติธรรม เกิดเป็นฐานข้อมูลที่นำเชื่อถือได้ มีเอกภาพ ที่เจ้าหน้าที่สามารถดึงข้อมูลไปใช้ประกอบการจำแนกผู้กระทำผิดโดยที่ไม่ต้องเสียเวลารอการขอข้อมูล และมีระบบทำนายแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำที่แม่นยำยิ่งขึ้น เพื่อประกอบการตัดสินใจในการจัดลำดับความสำคัญและรูปแบบของโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงในระดับต่าง ๆ กันต่อไป ซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนกับข้อค้นพบของโครงการวิจัยย่อยที่ 1 และ 2 ที่พบว่า การมีฐานข้อมูลจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจำแนกผู้กระทำผิดยิ่งขึ้น

กรอบการวิจัยที่ 2 การพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

เพื่อการพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรม

มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ซึ่งคำว่า “เครื่องมือ” “หลักสูตร” หรือ “โครงการ” ใช้ในความหมายเดียวกันทั้งหมด และรวมไปถึงการเรียกทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “โปรแกรม” (Program/Programme) เน้นเฉพาะเครื่องมือที่ใช้ระหว่างที่ผู้กระทำผิดถูกจองจำอยู่ในเรือนจำเท่านั้น ซึ่งหมายรวมทุกโปรแกรม หรือหลักสูตรการฝึกอบรมหรือโครงการ ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติกับผู้ต้องขัง โดยเฉพาะที่ใช้กับผู้ต้องขังในคดีอาชญากรรมตั้งแต่แรกเข้า (Day One) ไปจนถึงปล่อยตัวจากเรือนจำ ซึ่งจะไม่รวมโปรแกรมการจำแนกผู้ต้องขังและโปรแกรมหลังการปล่อยตัวผู้ต้องขังแล้ว เช่น After Care โดยที่โปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยก็เป็นโปรแกรมหนึ่งที่อยู่รวมอยู่ในโปรแกรมหรือเครื่องมือเพื่อแก้ไขผู้ต้องขังด้วย

โครงการวิจัยย่อยที่ 4 : โครงการพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สำรวจเครื่องมือเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่กรมราชทัณฑ์ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน
2. ศึกษา ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่กรมราชทัณฑ์ใช้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิดคดีอาชญากรรม

สภาพปัญหา

จากสถิติการกระทำผิดซ้ำที่สูงมาก แม้ว่าหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยจะได้มีการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย สะท้อนให้เห็นว่าเครื่องมือที่มีอยู่น่าจะมีข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหการกระทำผิดซ้ำหลังได้รับการปล่อยตัวไปแล้วได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมุ่งศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยซึ่งคำว่า “เครื่องมือ” “หลักสูตร” หรือ “โครงการ” ใช้ในความหมายเดียวกันทั้งหมด และรวมไปถึงการเรียกทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “โปรแกรม” (Program/programme) เน้นเฉพาะเครื่องมือที่ใช้ระหว่างที่ผู้กระทำผิดถูกจองจำอยู่ในเรือนจำเท่านั้น ซึ่งหมายรวมทุกโปรแกรม หรือหลักสูตรการฝึกอบรมหรือโครงการ ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติกับผู้กระทำผิดตั้งแต่แรกเข้า (Day One) ไปจนถึงปล่อยตัวจากเรือนจำ ซึ่งจะไม่รวมโปรแกรมการจำแนกผู้กระทำผิดและโปรแกรมหลังการปล่อยตัวแล้ว เช่น After Care โดยที่โปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยก็เป็นโปรแกรม

หนึ่งที่รวมอยู่ในโปรแกรมหรือเครื่องมือเพื่อแก้ไขผู้กระทำผิดด้วย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำที่ยั่งยืนของผู้กระทำผิด และการบริหารจัดการสถานควบคุมที่ง่ายขึ้น

คณะผู้วิจัยทำการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้บริหาร เจ้าหน้าที่เรือนจำ ผู้ต้องขัง และผู้ประกอบการ ประกอบกับการสนทนากลุ่ม พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้าแบบการใช้นักวิจัยภาคสนามหลายคนในการเก็บข้อมูล (Multiple Investigator Triangulation) วิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหาแยกเป็นปัญหาต่าง ๆ 3 ระดับ คือ ระดับนโยบาย ระดับบริหาร และระดับปฏิบัติ แล้วนำข้อมูลระดับปฏิบัติมาเป็นฐานในการพัฒนาโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำปัญหาในระดับปฏิบัติมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและเครื่องมือเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ดังนี้

1. การจัดแบ่งประเภทของโปรแกรม ควรมีการแบ่งประเภทของโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟู ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) **โปรแกรมพื้นฐาน (Basic/Fundamental Programs)** เป็นโปรแกรมปรับพื้นฐานหรือเตรียมพร้อมเพื่อการเข้าสู่โปรแกรมอื่นที่ผู้ต้องขังทุกคนต้องผ่านเหมือนกันหมด เช่น การปฐมนิเทศ การฝึกระเบียบวินัย การออกกำลังกาย การปรับตัว ฯลฯ ระหว่างนี้ผู้ต้องขังจะได้รับการประเมินและจัดทำแผนแก้ไข (Sentence Plan/Personal Route Map) ในการแก้ไข บำบัด พื้นฟูในโปรแกรมระยะที่ 2 ต่อไป

2) **โปรแกรมแกนกลาง (Core Programs)** เป็นโปรแกรมระยะที่ 2 เพื่อการแก้ไข พื้นฟู บำบัด ผู้ต้องขังตามสาเหตุที่แท้จริงของการกระทำผิดตามแผนการแก้ไขที่วางเอาไว้ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านชีววิทยา ด้านจิตวิทยา และ ด้านสังคมวิทยา โดยผู้ต้องขังแต่ละคนจะได้เข้าโปรแกรมที่แตกต่างกันไปแล้วแต่สาเหตุการกระทำผิด หรือเน้นหนักไปที่โปรแกรมด้านใดเป็นพิเศษ หรือเข้าในโปรแกรมที่ผสมผสานกันในทุกด้านที่เหมาะสม แม้ว่าจะเป็นผู้ต้องขังในความคิดคนละฐานกันก็อบรมด้วยกันได้ เพราะการเข้าโปรแกรมขึ้นอยู่กับตัวบุคคลว่าควรได้รับการแก้ไขด้านใดบ้าง ไม่ใช่ดูจากฐานความผิดที่ลงโทษมา

ผู้ที่เข้ารับการอบรมโปรแกรมกลางทุกระดับแล้ว จะได้รับการประเมินว่ามีความพร้อมในระดับใด จำเป็นต้องรักษาหรือแก้ไขเพิ่มเติมอีกหรือไม่ ซึ่งผู้ต้องขังที่ยังต้องแก้ไขหรือรักษาเพิ่มเติมจะถูกส่งต่อไปยังโปรแกรมระยะที่ 3 หรือส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือสถาบันมีอาชีพด้านที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการแก้ไข พื้นฟู บำบัดเฉพาะทางต่อไป หากมีความพร้อมแล้วก็จะส่งต่อไปยังโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เช่น ศูนย์เตรียมความพร้อม (Pre-Release Center) หรือบ้านกึ่งวิถี (Half-way House) เพื่อทำการช่วยเหลือดูแลเรื่องการปรับตัวกลับสู่สังคมต่อไป หรือกรณีที่ผู้ต้องขังรายนั้นมีความพร้อมครบถ้วนดีและเพียงพออยู่แล้ว เช่น ความพร้อมด้านสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ก็ทำการปล่อยได้ทันทีเมื่อครบกำหนดโทษ ไม่จำเป็นต้องเข้าโปรแกรมเตรียมพร้อมก่อนปล่อยใด ๆ อีก เป็นการลดความซ้ำซ้อนและลดการแก้ไขที่ไม่จำเป็นสำหรับกลุ่มผู้ต้องขังบางกลุ่ม

3) **โปรแกรมเฉพาะ (Specifics Programs)** เป็นโปรแกรมระยะที่ 3 ที่แก้ไขผู้ที่ยังไม่ผ่านการอบรมหรือผ่านการอบรมแต่ยังมีสาเหตุการกระทำผิดและความต้องการที่จะกระทำผิด (Criminogenic Needs) เช่น เป็นบุคคลที่สร้างความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือสังคมร้ายแรง หรือมีความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำสูง

ที่ต้องจับตามอง (Watch List) โปรแกรมจะแบ่งแยกตามลักษณะแห่งคดี/ฐานความผิด/พฤติการณ์ในคดี โดยเน้นพิจารณาที่ตัวตนของผู้ต้องขังและมุ่งแก้ไขที่ตัวบุคคล ไม่ใช่ดูแต่การกระทำผิด แล้วนำผู้ต้องขังมาดำเนินการแก้ไขอย่างเข้มข้นเพื่อจัดการกับลักษณะตัวตนที่เป็นปัญหานั้น

กรณีที่ทำกรแก้ไขและพิจารณาแล้วว่ายังไม่สามารถทำให้ความเสี่ยงนั้นน้อยลงหรือหมดไป ก็ต้องใช้วิธีกันผู้ต้องขังประเภทนี้ออกจากสังคม โดยไม่ยึดติดว่าจะพ้นโทษไปแล้วหรือไม่ ซึ่งคำนึงถึงผลสำเร็จในการแก้ไขว่ามีความก้าวหน้าหรือไม่ ถ้ายังไม่ก้าวหน้าก็ดำเนินการยื่นคำขอต่อศาลให้พิจารณากักกันต่อไปจนกว่าจะได้รับการแก้ไขสำเร็จแม้ว่าจะไม่ได้มีสถานะเป็นนักโทษแล้วก็ตาม โดยกำหนดเป็นเงื่อนไขในหมายศาลส่งลงโทษจำคุกให้ส่งรวมไปถึงมาตรการแก้ไขพฤติกรรมในลักษณะนี้ด้วย ซึ่งในกรณีนี้ จำเป็นจะต้องนำไปอยู่ในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำหรือสถานกักกันเพื่อทำการกันตัวออกจากสังคมในสถานะที่เป็นบุคคลอันตรายต่อสังคมที่ไม่ใช่ชนักโทษ

2. การกำหนดความยากง่ายของโปรแกรม

วางแผนโปรแกรมให้มีกระบวนการหรือขั้นตอนหลายระดับตั้งแต่ง่ายไปจนถึงยากในลักษณะของขั้นบันได ผู้เข้าอบรมจะเริ่มจากโปรแกรมที่เหมาะสมกับพื้นฐานของตนแล้วค่อย ๆ ผ่านไปอบรมในระดับโปรแกรมที่ยากขึ้น ประโยชน์ของการแบ่งความยากง่ายของโปรแกรม มีในหลายด้าน คือ ทำให้ไม่มีโครงการใดถูกพัฒนาอย่างเป็นเอกเทศและลดความซ้ำซ้อนกันในเนื้อหาพื้นฐาน เป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติที่จะสามารถบริหารงบประมาณและข้อจำกัดของจำนวนโปรแกรมในแต่ละเรือนจำจะมีได้เพื่อนำมาจัดโปรแกรมที่มีความหลากหลายสูงและครอบคลุมในทุกด้านที่ต้องการแก้ไข โดยผู้ปฏิบัติสามารถผ่องถ่ายและส่งงบประมาณในการฝึกภาคปฏิบัติไปอยู่ในโปรแกรมระดับสูงสำหรับผู้สนใจจริง ๆ ส่วนโปรแกรมระดับง่ายและระดับกลางก็เน้นไปเฉพาะที่ภาคทฤษฎีได้หรือมีภาคปฏิบัติเท่าที่จำเป็น ซึ่งทำให้ผู้ต้องขังได้รับประโยชน์จากระดับความรู้ที่สูงขึ้นและสามารถใช้ได้จริง

3. การใช้วิธีเสริมแรง

โปรแกรมควรใช้วิธีเน้นการเสริมแรง (Reinforcement) ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจในกลุ่มผู้ต้องขังให้อยากเข้าร่วมอบรมในโครงการเพื่อจะได้ประโยชน์จากโครงการจริง ๆ ไม่ใช่แค่เพียงได้ประกาศนียบัตรเพื่อใช้ในการพักโทษ จะต้องมีการให้รางวัลทุกครั้งที่มีการทำดีเกิดขึ้น หรือการประสบความสำเร็จในเรื่องอื่นที่ไม่ใช่เรื่องของการพักโทษ เช่น การให้อุปกรณ์หรือเครื่องใช้ที่จำเป็น ขนม กาแฟ ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีคุณค่าสำหรับกลุ่มผู้ต้องขัง อันจะช่วยเสริมแรงให้มีการแก้ไขพฤติกรรมในทางที่ดีอย่างแท้จริง โดยดำเนินการควบคุมไปกับการให้ประกาศนียบัตรและการพักโทษ และรวมถึงการจัดให้ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเป็นสถานที่ที่จูงใจให้ผู้ที่จะพ้นโทษอยากจะไปให้ถึง เพราะมีความสะดวกสบาย สวยงาม มีอาหารที่ดีกว่า เป็นต้น

4. การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแบบราบรื่นไร้รอยต่อ

ในขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย สำหรับผู้ต้องขังที่ผ่านเกณฑ์ของโปรแกรมแล้ว และมีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลต่อเนื่องให้เกิดความพร้อมก่อนปล่อย ควรวางระบบการดูแลช่วยเหลือระหว่างเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและหลังพ้นโทษให้ราบรื่นไร้รอยต่อ (Seamless) และดูแลอย่างต่อเนื่องไปตลอด (Through Care) โดยการส่งต่อผู้ต้องขังที่เดิมอยู่ในการดูแลแบบปิดของกรมราชทัณฑ์ (In Care) ไปยังศูนย์เตรียมความพร้อม (After Care) เพื่อทำการปรับตัวก่อนปล่อย ซึ่งจะใช้ 3 หลักการสำคัญ คือ การไม่ใช้

แนวทางที่เป็นการลงโทษเลย การแก้ไขเป็นรายบุคคล และการประสานงานที่เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือกัน ในทุกมิติจากหลายหน่วยงาน

การดูแล In Care โดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะเป็นในลักษณะผู้ฝึกสอน (Coach/Captain of Lives) ส่วนในช่วง After Care จะรับช่วงต่อโดยคณะทำงานที่มีลักษณะเป็นพี่เลี้ยง (Mentors) ที่เป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติงานสหวิชาชีพที่หลากหลาย และมีทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่จากฝ่ายราชการและไม่ใชราชการ (ยกตัวอย่าง เช่น บริษัทวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศสิงคโปร์ (Corporation of Rehabilitation Enterprises (SCORE)) และมีกลุ่มพี่เลี้ยงที่เป็นอาสาสมัครจากทั้งภาคธุรกิจ เอกชน และชุมชน มุ่งเน้นให้กระบวนการในช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเกิดการสร้างความไว้วางใจ การยอมรับและเคารพซึ่งกันและกัน เป็นที่ปรึกษาและผู้ช่วยเหลือในการปรับตัวในสังคม ทั้งนี้ โปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในรูปแบบใหม่จะไม่มีการใช้โครงการที่มีการลงโทษ เพราะเป็นวิธีที่ไม่ได้ช่วยลดการกระทำผิดซ้ำ

ในขั้นตอนระหว่างการเตรียมความพร้อมหลังปล่อยโดยดูแลแบบ In Care เพื่อนำไปสู่การดูแลแบบ After Care จำเป็นต้องมีการจัดตั้งศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และใช้วิธีการปรับตัวกลับสู่สังคม ใน 3 ระยะ (Phrases) ได้แก่

1) ระยะที่ 1 ออกมาอยู่ในสถานที่ที่ไม่มีรั้วหรือกำแพงแบบเรือนจำ เป็นที่พักอาศัยแบบบ้านกึ่งวิถีให้บรรยากาศแบบสังคมจริง เพื่อให้เริ่มปรับตัวเข้ากับสังคมจริง มีการทำเอกสารราชการที่จำเป็น เช่น บัตรประชาชน บัตรประกันสุขภาพ ฯลฯ ให้ไปสมัครงาน เรียนต่อ แต่ยังคงเข้าออกศูนย์เป็นเวลา และยังมีกฎระเบียบให้ปฏิบัติแต่เบากว่าเรือนจำ

2) ระยะที่ 2 ทดลองให้เข้าสู่สังคมจริง อาจเป็นบ้านกึ่งวิถี หรือศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่เป็นอาคารเดียวกันแต่คนละส่วนกันกับระยะแรก ในระยะนี้จะแทบไม่มีกฎระเบียบมาบังคับและไม่มีโปรแกรมการแก้ไขใด ๆ แล้ว เพื่อให้เกิดบรรยากาศเหมือนการอยู่บ้านตัวเองหรือไปเช่าที่อยู่อาศัยเอง ทำให้เริ่มควบคุมหรือบังคับตัวเองในสภาวะความเป็นจริง

3) ระยะที่ 3 เตรียมการกลับบ้าน เป็นการฉลอง การรับใบบริสุทธิ์ การแสดงความยินดี ร่วมกันกับครอบครัวและญาติ

5. การกำหนดสถานะใหม่ให้ผู้อยู่ระหว่างเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

เครื่องมือเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแบบใหม่ จะทำให้การปล่อยตัวผู้ต้องขังที่กำลังจะพ้นโทษ เป็นไปอย่างมีคุณภาพ เนื่องจากได้ผ่านเกณฑ์การอบรมแก้ไขมาตามโปรแกรมแต่แรกแล้ว ไม่จำเป็นต้องเร่งรีบในการเตรียมเอกสารประกอบการพ้นโทษมากมายในตอนท้ายเพื่อประกันความมั่นใจในการปล่อยตัว โดยผู้ที่เข้าสู่ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจะยังไม่เป็นผู้พ้นโทษ แต่ไม่ถึงว่ามีสถานะเป็นผู้ต้องขังอีกต่อไป จะมีสถานะเป็นผู้ที่อยู่ระหว่างการปรับตัวเพื่อกลับเข้าสู่สังคมตามเงื่อนไขที่กำหนดมาในคำพิพากษาของศาลพร้อมหมายสั่งจำคุกที่ส่งมายังเรือนจำ ซึ่งจะถูกลบปล่อยโดยมีเงื่อนไขให้มีการติดตามหลังปล่อยได้ เมื่อผู้เข้าสู่ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยไม่ได้มีสถานะเป็นผู้ต้องขัง หากมีการหลบหนีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องผู้รับผิดชอบดูแลก็ไม่ต้องรับโทษเท่ากับการที่ผู้หลบหนีขณะที่ยังมีสถานะเป็นผู้ต้องขัง การกำหนดสถานะของผู้เข้าสู่ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเช่นนี้ จะช่วยจูงใจให้มีเจ้าหน้าที่ยอมมาทำงานแก้ไขพฤติกรรมเสียมากขึ้นโดยไม่ต้องเกรงว่าจะกระทบต่ออาชีพของตนเองหากเกิดการหลบหนี และส่งผลให้เครื่องมือเตรียมพร้อมก่อนปล่อยสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

6. โปรแกรมการดูแลหลังพันโทษที่ต่อเนื่อง

หลังจากผู้เข้าศูนย์เตรียมความพร้อมได้รับการปล่อยตัวแล้ว จำเป็นจะต้องมีหน่วยงานที่รองรับการดูแลหลังการพันโทษ (After Care) เป็นการเฉพาะเพื่อรองรับการดูแลอย่างต่อเนื่องไปตลอด (Through Care) ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยเหลือผู้พันโทษให้ปรับตัวได้อย่างตลอดและประสบความสำเร็จในการกลับสู่สังคม อันเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

7. เงื่อนไขสู่ความสำเร็จของโปรแกรม

แม้ว่าเครื่องมือเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแบบใหม่จะได้ออกแบบมาเพื่อตอบโจทยปัญหาในระดับปฏิบัติการหรือปัญหาที่มาจากตัวโปรแกรม และสามารถช่วยลดปัญหาในระดับบริหารได้บางส่วน แต่ความสำเร็จของเครื่องมือนี้จะต้องอาศัยเงื่อนไขสู่ความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงในระดับบริหาร 4 ประการ คือ

- 1) แนวนโยบายที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของรัฐบาลจะต้องไม่สวนทางกับแนวทางในการปฏิบัติที่จะแก้ไขผู้กระทำผิด
- 2) จำกัดการใช้โทษอาญาที่ไม่จำเป็นลง เพื่อแก้ปัญหาคนล้นคุก
- 3) กำหนดมาตรการเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ให้แยกความแตกต่างระหว่างการลงโทษและการแก้ไข แล้วมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขพฤติกรรมเสียแทนการลงโทษ
- 4) ลดจำนวนผู้ต้องขังที่จะต้องเข้าโปรแกรมให้มีจำนวนที่เหมาะสมกับโปรแกรม ด้วยการใช้มาตรการอื่นแทนการต้องโทษกับผู้ต้องขังที่มีโทษไม่รุนแรง โดยเฉพาะในคดียาเสพติด เช่น การส่งควบคุมไปบำบัดเป็นระยะเวลานานขึ้นแทนการส่งเข้าเรือนจำ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรจัดให้มีการปรับความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างการลงโทษกับการแก้ไข เพื่อที่ผู้บริหารจะได้สามารถจัดลำดับความสำคัญว่าจะให้การลงโทษหรือการแก้ไขเป็นด้านหลักหรือด้านรอง และจะได้นำการแก้ไขผู้กระทำผิดไปใช้ได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ
2. ควรมุ่งเน้นใช้วิธีการแก้ไขผู้กระทำผิดแทนการลงโทษจำคุกเพื่อลดปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถแก้ไขผู้กระทำผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีความจำเป็นต้องปล่อยผู้ต้องขังก่อนเวลาที่เหมาะสมทั้งที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ครบถ้วนตามโปรแกรม ทำให้ผู้พันโทษมีโอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้สูงขึ้นอีก ดังนั้น เพื่อลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยที่มีต่อสังคมให้น้อยลง ควรกำหนดให้มีการปล่อยผู้ต้องขังแบบมีเงื่อนไขให้มากขึ้น
3. ควรมีบูรณาการความช่วยเหลือจากทุกภาคส่วนสังคมเข้ามารองรับการดูแลและส่งเสริมผู้ต้องขังที่กำลังจะพ้นโทษ เพื่ออาศัยความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และทรัพยากรอื่น ๆ มาช่วยแก้ไขผู้กระทำผิดในทุกมิติ
4. ควรมีหน่วยงานเฉพาะที่นอกเหนือไปจากกรมราชทัณฑ์เข้ามาจัดการดูแลในช่วงหลังพันโทษแบบดูแลต่อเนื่องไปตลอด (Through Care) ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการจัดให้มีบ้านกึ่งวิถี หรือศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่ดำเนินการในลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคม อันเป็นการช่วยลดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำจากการที่ผู้พันโทษไม่ได้รับการส่งเสริมหลังปล่อยอย่างเพียงพอ

5. เครื่องมือเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยรูปแบบใหม่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพราะมีการทำงานในหลายมิติให้ประสบความสำเร็จ เพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากการใช้เครื่องมือแบบใหม่และการต่อต้านเพราะความไม่เข้าใจ จึงควรมีการทดลองดำเนินการแบบโครงการนำร่อง (Pilot Project) ก่อนจะนำไปใช้จริงทั้งระบบเพื่อสร้างความเข้าใจและยอมรับร่วมกันเสียก่อน อีกทั้งยังช่วยให้สามารถระบุจุดบกพร่องและนำไปแก้ไขเพื่อให้เครื่องมือมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. ควรทำการศึกษาตัวโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยกับโครงการติดตามหลังปล่อย After Care ในการศึกษาโครงการเดียวกัน ไม่ควรแยกศึกษา จะทำให้เห็นความต่อเนื่องของการดูแลและเข้าใจการแก้ไขผู้กระทำผิดอย่างครบวงจร ซึ่งจะส่งผลให้การประเมินผลชัดเจน เห็นการเปลี่ยนแปลงและปัญหาอุปสรรคทุกช่วงตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยใช้ระเบียบวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการวิจัยต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ

เครื่องมือแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตามที่ได้นำเสนอ จะช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น กล่าวคือ ปรับปรุงให้โปรแกรมฯ มีความเหมาะสมกับผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำในด้านต่าง ๆ และในระดับต่าง ๆ ซึ่งจะสอดคล้องกับสภาพปัญหาของแต่ละบุคคล รวมถึงสามารถอบรมรวมกันได้แม้ว่าจะเป็นผู้กระทำผิดต่างฐานความผิดกัน เนื่องจากดูที่ต้นเหตุของการกระทำผิดและการกระทำผิดซ้ำเป็นสำคัญ โดยเครื่องมือจะมุ่งเน้นไปแก้ไขผู้ที่ง่ายต่อการแก้ไข หรือมีคุณสมบัติสมควรจะได้รับการแก้ไขมากกว่าเป็นลำดับแรก ซึ่งจะส่งผลต่ออัตราความสำเร็จในการไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำมากขึ้น และโปรแกรมฯ ยังส่งเสริมให้เกิดความต่อเนื่องกันกับการช่วยเหลือสงเคราะห์หลังปล่อยอย่างเป็นระบบ (ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงกับกรอบการวิจัยที่ 3) โดยภาพรวมของโปรแกรมฯ ทั้งหมดจะสร้างความพร้อมให้แก่ผู้ที่จะพ้นโทษ มีปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำน้อยลงเมื่อออกไปสู่สังคมอีกครั้ง

กรอบการวิจัยที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ

มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้กระทำผิดที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาโปรแกรมดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ เพื่อให้การติดตามและช่วยเหลือเป็นไปอย่างเหมาะสม ไม่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรม รวมถึงศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชนในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดและผู้พ้นโทษให้มีโอกาสกลับคืนสู่สังคมต่อไป

โครงการวิจัยย่อยที่ 5 : โครงการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด **วัตถุประสงค์การวิจัย**

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่กรมราชทัณฑ์ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนใช้ในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบโปรแกรมฯ ของต่างประเทศกับโปรแกรมฯ ของไทย
3. เพื่อจัดทำเครื่องมือการประเมินผล ที่สามารถสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโปรแกรมฯ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ที่จะไม่กลับมากระทำผิดซ้ำ

4. เพื่อประเมินโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูจากกลุ่มผู้กระทำผิดทั้งที่เป็นผู้ใหญ่ เด็ก เยาวชน โดยใช้เครื่องมือที่จัดทำขึ้น

5. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาโปรแกรมฯ ให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิด และความผิดแต่ละประเภท

สภาพปัญหา

จากสถิติของผู้กระทำผิดซ้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดียาเสพติด ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี สะท้อนถึงปัญหาว่าโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิด รวมไปถึงกระบวนการติดตาม ช่วยเหลือ ส่งเคราะห์ หลังปล่อยที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นยังอาจมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหากลุ่มผู้กระทำผิดซ้ำ จึงควรต้องมีการประเมินโปรแกรมที่ใช้อยู่ว่าจะโปรแกรมมีปัญหาหรืออุปสรรคในด้านใดบ้าง และจะสามารถแก้ไขปรับปรุง โปรแกรมเหล่านั้นให้สอดคล้องต่อวัตถุประสงค์ที่รัฐต้องการแก้ไขและป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้อย่างไร จึงมุ่งหมายในการศึกษาจัดทำเครื่องมือประเมินผลโปรแกรมฯ ดังกล่าว เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่มีอยู่ของโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งการประเมินผล โปรแกรมฯ จะเป็นหนทางหนึ่งในการช่วยระบุปัญหาและชี้ถึงความต้องการของผู้ต้องขัง รวมถึงปัจจัยที่ส่งผล ต่อการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ เพื่อนำไปสู่การสร้างต้นแบบการพัฒนาโปรแกรมฯ ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการลดปัจจัยความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำหลังปล่อยตัวต่อไป ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีเครื่องมือการประเมิน โปรแกรมฯ ดังกล่าวอย่างเหมาะสม

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) ผ่านการประเมินผลโครงการ (Program Evaluation) การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ผ่านการเก็บข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เฉพาะหน้าแบบกลุ่ม (Group Interview) ตรวจสอบ ข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้าข้อมูล (Triangular Check) แล้ววิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อศึกษาและให้ได้มา ซึ่งผลการวิจัย

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาเครื่องมือประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟู และได้พัฒนาเครื่องมือประเมินผลโปรแกรมขึ้นมา พร้อมทั้งได้ใช้เครื่องมือนี้ทำการประเมินผลโปรแกรม ได้มาซึ่ง ผลการวิจัยดังนี้

1. การออกแบบเครื่องมือการประเมินโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิด

คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือการประเมินโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิด โดยกำหนดมิติ การประเมินออกเป็น 4 ด้านจากแนวคิดของแบบจำลองการประเมิน CIPP (DANIEL STUFFLEBEAM'S CIPP MODEL FOR EVALUATION) ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานด้านสถานะแวดล้อมโครงการ (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิตของโครงการ (Outcome) และประยุกต์เกณฑ์การประเมินคุณภาพโปรแกรม การศึกษา โดยเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน 11 เกณฑ์ (AUN-QA Criteria ASEAN University Network Quality Assurance (AUN-QA)) มาเป็นเกณฑ์การประเมินทั้งหมด 11 ด้าน ซึ่งมุ่งเน้นการนำเสนอผลการประเมิน ในภาพรวมของแต่ละด้านเป็นหลัก

เครื่องมือประเมินจัดทำขึ้นเป็น 2 ฉบับ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ได้แก่ เครื่องมือประเมินการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ กับ เครื่องมือประเมินการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชน ที่ดำเนินการโดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งทั้งสองฉบับ มีเกณฑ์ประเมิน 7 ระดับ

2. สรุปผลการประเมินโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้กระทำผิด ที่ดำเนินการโดยกรมราชทัณฑ์

คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ โดยประเมินโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ทั้งหมด 4 หลักสูตร ได้แก่ (1) หลักสูตรภาคบังคับ หมายถึง หลักสูตรที่ผู้ต้องขังทุกคนต้องเข้ารับการอบรม เช่น การปฐมนิเทศ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ฯลฯ (2) หลักสูตรภาคบังคับตามลักษณะแห่งคดี หมายถึง หลักสูตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังรายบุคคลตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์แห่งการกระทำผิด (3) หลักสูตรภาคบังคับเลือก หมายถึง หลักสูตรที่ผู้ต้องขังต้องเลือกเพื่อเข้ารับการอบรมตามแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคล เช่น หลักสูตรพัฒนาจิตใจ การศึกษา การฝึกอาชีพ ฝึกทักษะการทำงาน และฝึกทักษะชีวิต ฯลฯ และ (4) หลักสูตรอื่น ๆ ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

2.1 ผลการประเมินบริบทของการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขัง

จากการศึกษาพบว่า ผลการประเมินบริบทของการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขัง (Context) ใน 3 ด้าน อยู่ในระดับ 4 คือ เพียงพอตามที่คาดหวัง โดยแม้ว่าจะมีเป้าหมาย หลักสูตร และการประเมินการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของกรมราชทัณฑ์ที่มุ่งหวังจะคืนคนดีสู่สังคม ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีวิธีการอบรม วิธีการเรียนรู้ และวิธีการประเมินผล รวมถึงโครงสร้างและรายละเอียดของหลักสูตรที่ชัดเจนและนำไปใช้ได้จริง แต่เป้าหมายของการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยยังไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้ต้องขังและตลาดแรงงานได้อย่างแท้จริง อันเนื่องมาจากการขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างจริงจัง เช่น ตัวผู้ต้องขังเอง ชุมชน ผู้ประกอบการ ทำให้หลักสูตร หรือเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ไม่สอดคล้องทันสมัยกับสถานการณ์ในทางเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ เป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ยังส่งผลให้ผู้ต้องขังที่เข้ารับการอบรมไม่มีแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างแท้จริง

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขัง

จากการศึกษาพบว่า ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขัง (Input) ใน 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากรที่จัดทำหลักสูตร ด้านบุคลากรที่นำหลักสูตรไปปฏิบัติ ด้านระบบสนับสนุน ผู้เข้ารับการอบรม และด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 3 ไม่เพียงพอ แต่การปรับปรุงเล็กน้อยจะทำให้เพียงพอ ซึ่งสะท้อนปัญหาผู้ต้องขังที่มีจำนวนมากเกินกว่ากำลังบุคลากรและข้อจำกัดทางพื้นที่ของเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสุขอนามัย และระบบสนับสนุนผู้ต้องขังที่ยังไม่สามารถส่งเสริมให้ผู้ต้องขังที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงจะกระทำผิดซ้ำ เห็นความสำคัญของโปรแกรมที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างแท้จริงได้ แต่กลับมีผลแค่แรงจูงใจในการเข้าอบรมเพื่อขอการพักโทษ อันส่งผลต่อการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูผู้เข้ารับการอบรมที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น ซึ่งแนวทางในการแก้ไขขั้นต้น คือ การสร้างระบบ Teamwork ของบุคลากรในด้านพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังให้มีความสมดุลกันระหว่างภาระงานกับจำนวนบุคลากรมากขึ้น เพื่อให้สามารถดำเนินหลักสูตรอบรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูให้ได้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ อย่างไรก็ตาม ในระยะยาวจะต้องมีการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรทั้งด้านความรู้ คุณสมบัติ ประสบการณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะใช้ในการอบรมให้เพียงพอกับจำนวนผู้เข้ารับการอบรมยิ่งขึ้น

2.3 ผลการประเมินกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง

จากการศึกษาพบว่า ผลการประเมินกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง (Process) ใน 3 ด้าน ได้แก่ กระบวนการพัฒนาพฤติกรรม การประเมินผลผู้เข้ารับการพัฒนาพฤติกรรม และการเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลของการพัฒนาพฤติกรรม อยู่ในระหว่างระดับ 3 และ 4 คือ เพียงพอในบางด้าน และควรได้รับการปรับปรุงเล็กน้อยให้เพียงพอต่อความคาดหวัง โดยกระบวนการและการประเมินที่มีอยู่นั้นชัดเจน ดำเนินการได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดเอาไว้ แต่ต้องมีการปรับให้มีการประเมินผลในประเด็นที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อให้ทราบผลการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงได้ และควรปรับปรุงให้มีการดำเนินการตามโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้ต้องขังที่วางเอาไว้อย่างครบถ้วน และควรทบทวนโปรแกรมให้เหมาะสมเป็นรายบุคคลเพื่อลดปัจจัยความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำให้ได้มากขึ้น โดยดำเนินการผ่านการจำแนกไปยังสาเหตุการกระทำผิด และการรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงดังกล่าว

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของการพัฒนาพฤติกรรม

จากผลการศึกษา พบว่า ผลการประเมินผลผลิตของการพัฒนาพฤติกรรม (Output) ในระดับ 4 เพียงพอตามที่คาดหวัง คือ ผู้ต้องขังได้ผ่านการอบรมทั้งด้านวิชาการและการพัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต พฤติกรรมที่เหมาะสมตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์แห่งการกระทำผิด แล้วมีการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะชีวิต และพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีความรู้และทักษะด้านอาชีพมากขึ้น มีพฤติกรรมการทำผิดวินัยน้อยลง ผู้ต้องขังมีความพึงพอใจในกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่ได้รับ

3. ผลการประเมินโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ดำเนินการโดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินกระบวนการงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สรุปผลการประเมินได้ดังนี้

3.1 ผลการประเมินบริบทของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

จากการศึกษา พบว่า ผลการประเมินบริบทของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ใน 3 ด้าน คือ ด้านเป้าหมายของการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ด้านข้อกำหนดของการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และด้านโครงสร้างและเนื้อหาสาระของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู อยู่ในระดับ 4 เพียงพอตามที่คาดหวัง โดยเป้าหมายหลักสูตร และการประเมินผลชี้วัดการพัฒนาพฤติกรรมของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างชัดเจน และสามารถดำเนินการได้ไปในทิศทางเดียวกัน คือ การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้กลับเข้าสู่สังคมได้โดยไม่กลับมากระทำผิดซ้ำ แต่ก็ยังมีปัญหา คือ การขาดการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ที่ยังไม่ได้เปิดรับฟังความคิดเห็นนำมาปรับปรุงให้โปรแกรมต่าง ๆ ทันสมัยกับความต้องการของเด็กและเยาวชน สภาพสังคมและเศรษฐกิจมากเท่าที่ควร และโปรแกรมฯ ยังต้องปรับปรุงให้รองรับต่อภาวะบกพร่องทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชนที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน จึงควรเสริมเนื้อหาด้านการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม การฝึกและบำบัดอารมณ์และจิตใจให้เข้มแข็งมากขึ้น และการจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนในบริบทสังคมปัจจุบันให้มากขึ้น

3.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

จากผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ใน 4 ด้าน มีด้านบุคลากรที่จัดทำหลักสูตร ด้านบุคลากรที่นำหลักสูตรไปปฏิบัติ ด้านระบบสนับสนุนผู้เข้ารับการอบรม ที่อยู่ในระดับ 4 เพียงพอตามที่คาดหวัง ส่วนด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับ 3 ไม่เพียงพอ แต่การปรับปรุงเล็กน้อยจะทำให้เพียงพอ โดยสรุปผลได้ว่า บุคลากรต่าง ๆ ในศูนย์นั้นมีคุณสมบัติเพียงพอต่อการดำเนินการกิจกรรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชน และมีการจัดแผนงาน และการฝึกอบรมบุคลากร ทั้งในส่วนของการจัดทำหลักสูตรและการจัดอบรมอย่างชัดเจน และเด็กและเยาวชนได้รับทราบถึงการอบรมและระบบสนับสนุนการให้คำปรึกษาทั้งรายบุคคลและแบบกลุ่ม รวมถึงผลการแก้ไขเป็นอย่างดี แต่ยังมีจำนวนบุคลากรที่ไม่มากเพียงพอต่อจำนวนเด็กและเยาวชนในศูนย์ และสิ่งอำนวยความสะดวกกับพื้นที่ของศูนย์ยังไม่เพียงพอต่อการใช้อบรมและมีความล้าสมัย รวมถึงมีผลกระทบที่ไม่ดีต่อสุขอนามัยและความปลอดภัยของเด็กและเยาวชน ทำให้การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

3.3 ผลการประเมินกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

จากผลการศึกษา ผลการประเมินกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ใน 3 ด้าน ได้แก่ กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมนิสัย การประเมินผลผู้เข้ารับการพัฒนาพฤติกรรมนิสัย และการเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลของการพัฒนาพฤติกรรมนิสัย อยู่ในระหว่างระดับ 3 และ 4 คือ ยังไม่เพียงพอในบางด้าน ซึ่งควรทำการปรับปรุงเล็กน้อยให้เพียงพอต่อความคาดหวังมากขึ้น โดยผลสรุปได้ว่า กระบวนการและโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนนั้นครอบคลุมทั้งด้านการเสริมความรู้ ทักษะ การปรับทัศนคติและพฤติกรรมตามแผนงานที่มีอยู่แล้ว แต่ควรเพิ่มให้มีความเหมาะสม หลากหลายและยืดหยุ่นไปตามบริบทที่แตกต่างกันและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในสภาวะของเด็กและเยาวชนเอง ทางสังคม ครอบครัว และเศรษฐกิจ ด้วยการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการพัฒนารูปแบบการประเมินและติดตามผลที่เหมาะสมกับบริบทมากขึ้น รวมถึงการเพิ่มจำนวนบุคลากรและทรัพยากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ให้ดียิ่งขึ้น

3.4 ผลการประเมินผลผลิตของการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยเด็กและเยาวชน

ผลการประเมินผลผลิตของการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยเด็กและเยาวชน อยู่ในระดับ 4 เพียงพอตามที่คาดหวัง โดยการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนมีคุณภาพชัดเจน ถูกต้อง ตรวจสอบได้ตามหลักเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ เด็กและเยาวชนที่ผ่านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นและชัดเจน ไม่กลับมากระทำผิดซ้ำ และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ เช่น กลับไปศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ อีกทั้งมีคุณภาพชีวิตในหลายด้านที่ดีขึ้น โดยปัจจัยหลักของความสำเร็จในผลผลิตนี้ คือ การดูแลและความใส่ใจของบุคลากร ทำให้เกิดความไว้วางใจและผลักดันให้เด็กและเยาวชนเห็นประโยชน์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบโปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของประเทศไทยกับต่างประเทศ

คณะผู้วิจัย พบว่า ในภาพรวม ประเทศไทยและต่างประเทศ ต่างมีเป้าหมายเดียวกันในการลดหรือชะลอการกระทำผิดซ้ำ แต่มีแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของแต่ละประเทศ ซึ่งหากประเทศไทยจะนำเทคนิคหรือวิธีการในต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ควรจะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะและพฤติการณ์การกระทำผิดของผู้ต้องขังที่มีความแตกต่างจากประเทศอื่นไปตามสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของกระบวนการแก้ไขบำบัด

ฟื้นฟูผู้กระทำผิดพบว่าทั้งของประเทศไทยและโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศญี่ปุ่น ได้เป็นไปได้ในทิศทางเดียวกัน คือ เริ่มจากการปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคน การจำแนกลักษณะและจัดทำแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและมีหลักสูตรเฉพาะเป็นรายบุคคล และมีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย นอกจากนี้ ในส่วนของโครงสร้างและเนื้อหาสาระของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดของประเทศไทยและต่างประเทศ ยังมีโครงสร้างหลักเหมือนกัน ใน 3 ส่วน ได้แก่ การจัดการศึกษา การฝึกทักษะการทำงานและอาชีพ กับ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง จะแตกต่างกันในแง่ของเทคนิคและวิธีการที่นำมาปฏิบัติซึ่งเป็นไปตามศักยภาพและความพร้อมของหน่วยปฏิบัติงานที่จะประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เหมาะสม เช่น ในประเทศไทย กรมราชทัณฑ์และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จะเป็นหน่วยงานที่ต้องจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังทุกคน รวมถึงรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้วยตัวเองทั้งหมด ขณะที่มลรัฐแคลิฟอร์เนียของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ใช้ความร่วมมือกันระหว่างสำนักงานราชทัณฑ์กับกระทรวงศึกษาธิการในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังเฉพาะที่ไม่มีควมบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจที่จะเป็นอุปสรรคในการเรียน โดยใช้อาจารย์จากมหาวิทยาลัยในพื้นที่ใกล้เคียงมาสอนและมีโครงการสนับสนุนค่าเทอมของมลรัฐเองมาเป็นงบประมาณในส่วนนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย คณะผู้จัดทำได้สร้างเครื่องมือการประเมินผลที่สามารถประเมินผลโปรแกรมได้ครอบคลุมทั้งในมิติของการบริหารโครงการและมิติของการศึกษา ซึ่งมีประโยชน์ในการนำมาเป็นเครื่องมือมาตรฐานกลางในการประเมินโปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้ทั้งในช่วงการร่างโปรแกรมหรือปรับปรุงโปรแกรมใหม่ ช่วงที่โปรแกรมกำลังอยู่ระหว่างดำเนินการ และช่วงหลังโปรแกรมได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อตรวจสอบความสำเร็จตามเกณฑ์และมิติต่าง ๆ ได้ โดยจากผลการประเมินของเครื่องมือดังกล่าวได้ช่วยให้กรมราชทัณฑ์ กับ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สามารถระบุปัญหาและอุปสรรคของทั้งตัวโครงการและหลักสูตรที่ยังไม่สอดคล้องต่อเป้าหมายการลดอัตราการกระทำผิดซ้ำลง ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงโปรแกรมในด้านต่าง ๆ ให้ส่งเสริมต่อการลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำเพื่อบรรลุเป้าหมายของการคืนคนดีสู่สังคมตามยุทธศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรมได้ โดยผลการประเมินโปรแกรมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่กรมราชทัณฑ์ กับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน พบว่าโปรแกรมต่าง ๆ มีหลักสูตรดี เนื้อหา ครบถ้วน แนวทางปฏิบัติชัดเจน อีกทั้งมีความสอดคล้องต่อเป้าหมายของการส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง แต่ยังมีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้หลักสูตรไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังเอาไว้ดังกล่าว ขณะเดียวกัน ผู้เข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ก็ไม่ได้มีความพร้อมที่จะได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างแท้จริง ซึ่งปัญหาและอุปสรรคของโปรแกรมเหล่านี้ ส่งผลให้ไม่สามารถป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้เท่าที่ควร จึงควรมีการพัฒนาปรับปรุงโปรแกรมตามแนวทางโดยสรุปดังนี้

1. การเพิ่มการมีส่วนร่วมในการจัดโปรแกรมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากผลการประเมินโปรแกรมของทั้งสองหน่วยงาน โปรแกรมมีปัญหาสำคัญ คือ เป้าหมายที่ตั้งไว้ (ผลลัพธ์ที่คาดหวัง) ข้อกำหนดการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และโครงสร้างเนื้อหาสาระของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการ (Needs) ของผู้เข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 กลุ่มที่รับรู้และตระหนักถึงสภาพปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจริง ๆ คือ กลุ่มบุคลากรของหน่วยปฏิบัติในระดับพื้นที่ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากสังคมภายนอก เช่น ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ และกลุ่มผู้ที่ผ่านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้วทั้งที่ยังอยู่ในการควบคุมตัวและที่ได้รับการปล่อยตัว

ไปแล้ว ซึ่งการเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงความคิดเห็น รวมถึงมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดโปรแกรมฯ จะทำให้โครงการและโปรแกรมฯ นั้นสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของผู้กระทำผิดมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจให้ผู้เข้ารับการอบรมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นที่เกี่ยวข้องสนใจ มีส่วนร่วมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างจริงจังมากขึ้น อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายโครงการที่ตั้งไว้และการลดการกระทำผิดซ้ำในภาพรวมได้

2. การทบทวนโปรแกรมอย่างสม่ำเสมอ

ควรมีการทบทวนปรับปรุงเป้าหมาย ข้อกำหนดการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และโครงสร้างเนื้อหาสาระของโปรแกรมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ที่เป็นเสมือนทางเสื่อที่จะนำไปสู่การลดการกระทำผิดซ้ำอย่างมีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เพื่อให้โปรแกรมมีความทันสมัยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในทุกด้าน และผู้เข้าโปรแกรมสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง โดยควรนำผลการประเมินโปรแกรมมาใช้ประโยชน์ปรับปรุงโปรแกรมหรือหลักสูตรให้มากขึ้น มิใช่เพียงเป็นการประเมินผลว่าพอใจหรือไม่พอใจกับโปรแกรมอย่างเดียว

3. การเพิ่มศักยภาพในการดำเนินการโปรแกรม

เพื่อรับมือกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่บุคลากรมีคุณภาพและจำนวนไม่เพียงพอที่จะดำเนินการตามที่หลักสูตรแก้ไขบำบัดฟื้นฟูกำหนดเอาไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบจากข้อจำกัดของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สถานที่ อุปกรณ์ และงบประมาณ จึงควรใช้แนวทางดังนี้มาเพิ่มศักยภาพในการดำเนินการตามโปรแกรมให้สามารถบรรลุเป้าหมายของโปรแกรมได้มากยิ่งขึ้น กล่าวคือ

1) เน้นความสำคัญไปยังการค้นหาสาเหตุการกระทำผิดจากข้อมูลพื้นฐานของตัวผู้กระทำผิดและสังคมของผู้เข้าโปรแกรม เพื่อวิเคราะห์ร่วมกันกับพฤติการณ์ในการกระทำผิด อันเป็นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ตรงจุดและลดการกระทำผิดซ้ำลงได้

2) เน้นความสำคัญไปยังการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่ปฏิบัติงานให้มากขึ้น เช่น การฝึกอบรมทักษะเพิ่ม เพื่อให้สามารถจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อใช้ในหลักสูตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้กระทำผิดแต่ละประเภทได้ดียิ่งขึ้น การลดเวลาปฏิบัติงานในด้านอื่นให้น้อยลง เพื่อให้สามารถใช้เวลากับภารกิจแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้อย่างเต็มที่มากขึ้น

3) เน้นการหาแนวร่วมทั้งที่เป็นหน่วยปฏิบัติงานด้วยกัน ภาคีรัฐอื่น ๆ ภาคเอกชน และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานประกอบการและสถานศึกษา ให้เข้ามามีส่วนร่วมประยุกต์ใช้ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด เพื่อทดแทนกำลังพลของบุคลากรที่ยังมีไม่เพียงพอ ซึ่งการนำภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือยังเป็นการจำลองสภาพการใช้ชีวิตจริงให้แก่ผู้เข้าโปรแกรม ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกด้วย อันเป็นการสร้างความพร้อมก่อนปล่อยให้มีมากขึ้น

4) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสุขอนามัยทั้งแก่บุคลากรและผู้ต้องขังเพื่อให้เกิดสุขภาวะที่ดีและป้องกันโรคระบาดในสถานควบคุมที่มีพื้นที่จำกัด การมีสุขอนามัยที่ดีจะส่งผลให้ผู้เข้าโปรแกรมมีความพร้อมรับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ดียิ่งขึ้น

4. การสร้างแรงจูงใจให้ผู้เข้าโปรแกรมพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

แม้ว่าขั้นตอนการจำแนกผู้กระทำผิดเพื่อเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มีการกำหนดเงื่อนไขและมีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อคัดกรองผู้ที่มีความพร้อมเข้าสู่โปรแกรม แต่พบว่าผู้เข้าโปรแกรมไม่ได้มีความ

พร้อมในการรับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างแท้จริง แต่เป็นความพร้อมตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงควรมีการปรับปรุง เพื่อให้ผู้กระทำผิดมีความพร้อมจริง ๆ ที่จะเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ไม่ใช่เพียงแค่การหวังพักโทษ ดังนี้

1) ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกันระหว่างการพัฒนา ด้านจิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม และทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และตรงกับความต้องการของผู้เข้าโปรแกรมและความต้องการของตลาด อันจะสร้างแรงจูงใจให้ผู้กระทำผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ต้องขังที่เป็นผู้กระทำผิดซ้ำและกลุ่มโทษสูง เห็นว่าจะได้รับประโยชน์ เช่น เงินปันผล และประโยชน์ด้านอื่น ๆ อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้จริงและนำไปเลี้ยงตนเองหรือครอบครัวได้จริงหลังพ้นโทษ

2) ควรมีการกระตุ้นจากนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ผ่านระบบสนับสนุนที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เพื่อให้เด็กและเยาวชนเห็นว่าสามารถเปลี่ยนวิถีชีวิต (การเข้ามาในสถานควบคุม) ให้เป็นโอกาสได้ โดยเมื่อออกไปแล้วจะต้องได้ความรู้ความสามารถติดตัวออกไป สร้างทัศนคติในเชิงบวก และกระตุ้นให้เกิดการกำหนดเป้าหมายของตนเอง

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการวิจัยต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ

เครื่องมือใหม่ในการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด ที่ได้จากผลการศึกษา ดังกล่าวมาข้างต้น มีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ คือ ทำให้กรมราชทัณฑ์และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทราบถึงประสิทธิภาพที่แท้จริงของโปรแกรมที่มีอยู่ และทราบถึงแนวทางที่จะพัฒนา โปรแกรมต่าง ๆ ให้ส่งเสริมการป้องกันและลดการกระทำผิดซ้ำได้ดีขึ้นและทันสมัยขึ้นในอนาคต

โครงการที่ 6 : การพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์และในการติดตามและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาอุปสรรคในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการติดตามหลังปล่อยและช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาความต้องการเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษและศักยภาพและความต้องการของหน่วยงานเครือข่ายในการให้ความช่วยเหลือ
4. เพื่อพัฒนากระบวนการติดตามและสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดหลังปล่อยที่เหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ เพื่อนำไปสู่การลดการกระทำผิดซ้ำ

สภาพปัญหา

หลังจากผู้กระทำผิดได้รับการปล่อยตัวแล้ว การติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือสงเคราะห์ เป็นระบบที่สำคัญที่จะช่วยติดตามและลดปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำให้น้อยลงได้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินกระบวนการดังกล่าวในประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดอยู่หลายด้าน ทั้งด้านกฎหมาย ด้านการขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานและชุมชน และอุปสรรคจากทัศนคติที่สังคมยังไม่ยอมรับผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคม ส่งผลให้ไม่สามารถติดตามผลผู้พ้นโทษได้ทุกรายและทำให้ผู้พ้นโทษไม่ได้รับความช่วยเหลือเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปรับตัวเข้าสู่การใช้ชีวิตและการมีงานทำ จนนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำอีก จึงจำเป็นต้องมีการศึกษา

ถึงแนวทางที่จะช่วยพัฒนาให้กระบวนการติดตามและช่วยเหลือสงเคราะห์หลังปล่อย ที่ไม่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของผู้พ้นโทษ

คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ต้องขังที่กำลังได้รับการปล่อยตัวตามคำพิพากษา และผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไขที่อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน แล้วนำสถิติมาวิเคราะห์แนวโน้มในการทำตามเงื่อนไขในการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ประกอบกับการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการติดตามและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังปล่อย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบ ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาพัฒนากระบวนการติดตามและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษมีประสิทธิภาพที่จะช่วยป้องกันและลดความเสี่ยงที่จะกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ดีขึ้น

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พ้นโทษโดยรัฐที่มีอยู่ในประเทศไทย

1.1 ปัญหาและอุปสรรคในระดับนโยบาย

1.1.1 ข้อจำกัดทางกฎหมายในการติดตามผู้พ้นโทษ

เนื่องด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 24 ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่นได้ ต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูล สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) จึงได้กำหนดเงื่อนไขการดำเนินงานติดตาม ดูแล และช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ทำได้เฉพาะในกรณีที่เป็นผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวตามหมายศาลได้ให้ความยินยอมเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล การติดตามผู้พ้นโทษจึงไม่สามารถทำได้ในกลุ่มผู้พ้นโทษที่ไม่ยินยอมให้เปิดเผยข้อมูล ทำให้การติดตามผลหลังปล่อยตัว และการช่วยเหลือสงเคราะห์ไม่อาจทำได้อย่างต่อเนื่องได้ทุกราย ส่งผลให้หน่วยงานของรัฐขาดข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของกลุ่มผู้พ้นโทษที่ไม่ยินยอมให้เปิดเผยข้อมูล

ขณะที่การติดตามเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดและได้รับการปล่อยตัว พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561 มาตรา 56 ได้ให้อำนาจในการติดตามผลการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชน รวมถึงแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องในการกลับไปดำรงชีวิตในสังคม กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจึงสามารถทำการติดตามเด็กและเยาวชนได้ครบทุกราย

1.1.2 ข้อจำกัดทางกฎหมายในการเตรียมพร้อมก่อนปล่อย

ในขั้นตอนของการเตรียมพร้อมด้านการให้ความช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้ที่กำลังจะพ้นโทษ เช่น การออกบัตรประชาชน การเข้ารับสิทธิรักษาพยาบาล ฯลฯ มีข้อจำกัดทางกฎหมายที่หน่วยงานของรัฐไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารหรือให้สิทธิประโยชน์ให้ได้พร้อมตั้งแต่ก่อนปล่อยตัว เนื่องจากจำเป็นต้องได้รับใบบริสุทธิ (ใบรับรองการพ้นโทษ) เสียก่อน ทำให้ผู้ที่กำลังจะพ้นโทษไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องเกิดความล่าช้าในการออกเอกสารสิทธิเหล่านี้ ทำให้เกิดช่วงเวลาให้ผู้พ้นโทษไม่อาจสมัครงานหรือเข้าศึกษาต่อหรือรับการรักษาตัวต่อเนื่องได้หลังได้รับการปล่อยตัว อันอาจเป็นปัจจัยเพิ่มความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำขึ้น

1.1.3 ปัญหาปริมาณผู้พันโทษที่ต้องติดตามที่มีมากกว่าศักยภาพของหน่วยงาน เนื่องจากนโยบายของรัฐที่ใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้วยการจำคุกผู้กระทำผิดเป็นหลัก ทำให้ผู้ต้องขังซึ่งในอนาคตจะเป็นผู้พันโทษมีจำนวนมาก แต่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยมีน้อยและไม่เพียงพอต่อการจัดสรรมาทำงานด้านการติดตามหลังปล่อย ทำให้การติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทษขาดความต่อเนื่อง ไม่มีประสิทธิภาพ

1.1.4 ปัญหาการขาดนโยบายส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการสงเคราะห์ผู้พันโทษ แม้ว่ารัฐจะมีนโยบายสร้างเครือข่ายที่บูรณาการการติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทษ โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน แต่ยังขาดการสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมช่วยเหลือในระบบติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทษว่าจะเป็นการช่วยสร้างความปลอดภัยและลดการกระทำผิดซ้ำในชุมชนได้ ทำให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเองยังไม่เข้าใจว่าการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้พันโทษและการติดตามสงเคราะห์เป็นเรื่องที่ดี และไม่ไว้วางใจในการต้อนรับผู้พันโทษกลับสู่สังคม อีกทั้งยังทำให้ผู้พันโทษเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับการยอมรับในสังคม และขาดแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตให้เป็นปกติ ส่งผลให้การติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทษยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และอาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำของกลุ่มผู้พันโทษที่มีความเสี่ยงสูง

1.1.5 ปัญหาเกณฑ์ตัวชี้วัดในการติดตามผู้พันโทษไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัดในการติดตามผู้พันโทษหลังปล่อยว่าจะต้องติดตามให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ส่วนกรมคุมประพฤติและกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้มีการกำหนดให้เกณฑ์ตัวชี้วัดความสำเร็จตามจำนวนผู้พันโทษความประพฤติไปแล้ว หรือเด็กและเยาวชนที่ออกจากศูนย์ไปแล้วที่สามารถติดตามได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดเหล่านี้ไม่อาจสะท้อนผลการติดตามได้อย่างแท้จริงและไม่สามารถปฏิบัติให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถทำการติดตามผู้พันโทษได้ทุกราย และไม่สามารถติดตามได้ครบทุกองค์ประกอบของเกณฑ์ตัวชี้วัด เช่น การมีงานทำ การมีที่อยู่อาศัย และการกระทำผิดซ้ำ ฯลฯ เจ้าหน้าที่จึงไม่อาจดำเนินงานให้บรรลุผลตามเกณฑ์ตัวชี้วัดที่ตั้งไว้

1.2 ปัญหาและอุปสรรคในระดับบริหารจัดการ

1.2.1 ปัญหาการขาดการบูรณาการระบบติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทษ แม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ จะมีนโยบายเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมก่อนปล่อย การติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทษ และมีความพยายามในการประสานงานกัน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) และการจัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการประสานงานความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการสงเคราะห์ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษกับหน่วยงาน 8 องค์กร ได้แก่ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการจัดหางาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น แต่ในระดับบริหารยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่แน่นอนภายในหน่วยงานและแนวทางการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยังไม่มีการกำหนดขอบเขตของการดำเนินงาน แนวทางหรือมาตรฐานในการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ปฏิบัติงานจริง และชัดเจน อีกทั้งไม่มีการประเมินผลที่เหมาะสม ทำให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทษยังไม่มีความเป็นเอกภาพ นอกจากนี้

นโยบายของผู้บริหารหน่วยงานแต่ละหน่วยอาจจะให้ความสำคัญแก่การสงเคราะห์ผู้พันโทชไม่เท่ากัน ทำให้การรายงานผลการติดตามและสงเคราะห์กลับไปยังกรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีค่อนข้างน้อย

1.2.2 ปัญหาการบริหารจัดการในกระบวนการติดตามและช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พันโทช

เนื่องจากปริมาณผู้ต้องขังมีมากและการติดตามและช่วยเหลือผู้พันโทชไม่ใช่ภารกิจหลักของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย ทำให้ไม่มีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการติดตามและช่วยเหลือสงเคราะห์หลังปล่อยตัวโดยตรง แต่อาศัยเจ้าหน้าที่เรือนจำหรือทัณฑสถานหรือศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนที่มีหน้าที่อย่างอื่นอยู่แล้วมาช่วยปฏิบัติงานในส่วนนี้ซึ่งมีจำนวนไม่เพียงพอ และขาดความรู้ความเข้าใจในการติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทช เจ้าหน้าที่ยังขาดการสนับสนุนทรัพยากร เช่น เทคโนโลยีที่จะเป็นเครื่องมือทันสมัยในการช่วยติดตามและสงเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมถึงค่าใช้จ่ายในการติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งเจ้าหน้าที่กลับต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายด้วยตนเองในการลงพื้นที่ และต้องแบกรับความเสี่ยงในการลงพื้นที่ ทุรกันดาน หรือพื้นที่เสี่ยง ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ขาดความเชื่อมั่น ขาดแรงขับเคลื่อน ขาดความต่อเนื่อง และขาดประสิทธิภาพในการดำเนินกระบวนการติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พันโทช

1.2.3 ปัญหาการติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้พันโทชและสังคม

จากการวิจัย พบว่าการติดตามและช่วยเหลือภายใต้ระบบ Care Support และ ศูนย์ Care รวมไปถึงในขั้นการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการด้านอาชีพและการช่วยเหลือสงเคราะห์ที่หลากหลายเพียงพอ เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชน ต้องการศึกษาต่อหรือทำงานรับจ้างทั่วไป อาชีพเกี่ยวกับเทคโนโลยี ฟรีแลนซ์ ฯลฯ แต่ยังไม่มีการฝึกอบรมในอาชีพทางเลือกเหล่านี้ หรือไม่มีข้อมูลการเข้าศึกษาต่อ หรือตำแหน่งงานว่างในพื้นที่ที่จะกลับไปอาศัย ในระบบ Care Support ที่ศูนย์ Care จะสามารถแนะนำได้ ขณะที่สถานสงเคราะห์หรือบ้านกึ่งวิถีที่มีอยู่ก็ไม่มีสภาพที่น่าสนใจไปอยู่อาศัย ผู้พันโทชจึงเห็นวาระระบบการสงเคราะห์ช่วยเหลือนั้นไม่มีประโยชน์ และไม่สนใจจะเข้ารับบริการ ส่งผลให้เมื่อได้รับการปล่อยตัว มีผู้พันโทชหลายกลุ่มที่เลือกจะกลับไปอยู่เพียงลำพัง หรือกับเพื่อน หรืออาศัยวัดหรือห้องเช่าแทน รวมถึงขาดแหล่งข้อมูลในการหางานหรือสถานศึกษา ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการมีที่อยู่อาศัยและรายได้ ซึ่งไปเพิ่มความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ

1.3 ปัญหาและอุปสรรคในระดับปฏิบัติการ

1.3.1 ปัญหาเจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดตามผู้พันโทชได้ทุกราย

นอกจากข้อจำกัดทางกฎหมายที่ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดตามผู้พันโทชได้ เว้นแต่จะได้ให้ความยินยอมเอาไว้ ในการปฏิบัติงานยังประสบปัญหาผู้พันโทชหรือเด็กและเยาวชนไม่ให้ความร่วมมือในการติดตาม ด้วยเพราะหวาดระแวงว่าจะถูกจับจ้องหรือตีตราหรือไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมที่จะกลับไปอยู่อาศัยว่าเป็นผู้เคยกระทำผิดมาก่อน บางรายไม่ได้ให้ข้อมูลด้านที่พักอาศัยที่ตรงกับข้อมูลปัจจุบัน หรือได้ให้ไว้ตรงกับความเป็นจริงแต่ด้วยการคลาดเคลื่อนกันของจังหวัดและเวลาในการติดตาม ทำให้ในขณะที่ยังลงพื้นที่หรือประสานงานไปยังหน่วยงานเครือข่ายแล้วจึงไม่พบตัว หรือพบว่ามีการย้ายออกนอกพื้นที่ไป เพราะมีการย้ายไปทำงานหรือย้ายภูมิลำเนาไปแล้ว ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่สามารถทำการติดตามหลังปล่อยได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่น อีกทั้งยังเป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถบรรลุเกณฑ์ตัวชีวิตที่ตั้งเอาไว้ได้

1.3.2 ปัญหาการขาดการรับรู้และการเข้าถึงระบบช่วยเหลือสงเคราะห์ของผู้พันโทษ

ระบบ Care Support และ ศูนย์ Care เป็นเครื่องมือที่กรมราชทัณฑ์ และ กรมคุมประพฤติใช้ในการติดตามและช่วยเหลือผู้พันโทษที่ยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลและประสงค์จะขอรับความช่วยเหลือ โดยมีการจัดเก็บข้อมูลการมีที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การมีรายได้ ตั้งแต่ในช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เจ้าหน้าที่จะทำการติดตามและปรับปรุงข้อมูลในระบบ Care Support ให้เป็นปัจจุบันผ่าน 6 วิธีการ ได้แก่ (1) การประสานหน่วยงานภายนอก เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ฯลฯ (2) การติดตามผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น LINE Facebook (3) การตอบแบบสอบถามผ่าน QR Code (4) การติดตามทางโทรศัพท์และรายงานผู้บังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร (5) การตอบแบบสอบถามผ่านไปรษณีย์ที่ส่งไปยังที่อยู่ของผู้พันโทษ (6) การลงพื้นที่ติดตามเยี่ยมบ้านผู้พันโทษ กรณีมีการขอทุนหรือติดตามผู้พันโทษในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลที่จัดเก็บในระบบ Care Support จะเชื่อมโยงต่อไปยังศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (Center for Assistance to Reintegration and Employment หรือ ศูนย์ Care) ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศกว่า 137 แห่ง ทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ Care สามารถช่วยประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการหางานและการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม จากผลการสำรวจ พบว่า กลุ่มผู้ต้องขังที่กำลังจะได้รับการปล่อยตัวไม่รู้จักรบบ Care Support ถึงร้อยละ 71.4 และไม่คิดจะใช้บริการร้อยละ 60.7 ขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้ได้รับการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไข พบว่า รู้จักระบบ Care Support ร้อยละ 56.8 และเคยใช้บริการระบบ Care Support ร้อยละ 31.1 ซึ่งสาเหตุหลักของการขาดการรับรู้และเข้าถึงระบบ Care Support มาจากการที่ไม่ได้นำระบบนี้ให้ผู้ต้องขังทดลองใช้ตั้งแต่ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ความไม่สะดวกในการเข้ารับบริการที่ต้องมาที่ศูนย์ Care ด้วยตนเอง ซึ่งหลายคนไม่ต้องการจะเปิดเผยตนเองเพื่อขอรับความช่วยเหลือ

1.3.3 ปัญหากระบวนการติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทษที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต

จากการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังในงานวิจัยฉบับนี้ พบว่า กลุ่มผู้พันโทษและกำลังจะพ้นโทษทั้งที่เป็นผู้ใหญ่กับเด็กและเยาวชนต่างประสงค์จะให้ใช้วิธีการติดตามทางโทรศัพท์เป็นอันดับแรก (ร้อยละ 45.6) โดยวิธีรองลงมา คือ การติดตามผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่และสังคม และหลีกเลี่ยงการถูกตีตราจากสังคมว่าเป็นผู้เคยกระทำผิดมาก่อน ด้วยเหตุว่าจะไม่ได้รับโอกาสในสังคม

1.4 อุปสรรคด้านสภาพแวดล้อมของผู้พันโทษ

ในกลุ่มผู้พันโทษบางราย การติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือได้ประสบกับอุปสรรคภายนอก คือ สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ที่ผู้พันโทษต้องกลับไปอาศัยอยู่ ซึ่งมักเป็นภูมิลำเนาเดิม กรณีที่เป็นพื้นที่สีแดงหรือพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการกลับมากระทำผิดซ้ำ จะส่งผลให้ความตั้งใจการกลับไปดำเนินชีวิตโดยไม่กระทำผิดอีกเป็นความท้าทายต่อตัวผู้พันโทษเอง และส่งผลให้การติดตามสงเคราะห์ที่ไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังเอาไว้

2. แนวทางการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการติดตามและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษ

จากการศึกษาพบว่าหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทษในปัจจุบันมีข้อจำกัดในเรื่องอำนาจตามกฎหมายที่ติดตามได้เฉพาะผู้ยินยอมเปิดเผยข้อมูลและวิธีปฏิบัติที่ไม่มุ่งใจต่อการเข้าร่วมรับการติดตามโดยสมัครใจ นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดของกฎระเบียบที่จะไม่เอื้ออำนวยให้ได้รับความสะดวก

ในการขอรับความช่วยเหลือหลังพ้นโทษจึงก่อให้เกิดอุปสรรคในการรับความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องด้วยในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว จึงควรมีการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติ ดังนี้

2.1 หลักเกณฑ์การติดตามผู้พ้นโทษรูปแบบใหม่

ระบบติดตามผู้พ้นโทษรูปแบบใหม่ จะช่วยให้หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยสามารถทำการติดตาม สอดส่องดูแล และช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษได้ โดยรูปแบบการติดตามแบ่งออกเป็น 2 เงื่อนไข ได้แก่

2.1.1 รูปแบบดูแลเข้มข้น (Intensive Care)

เป็นเงื่อนไขที่กำหนดสำหรับการติดตามในกลุ่มผู้ที่กำลังพ้นโทษและมีผลประเมินความเสี่ยงก่อนปล่อยในการกระทำผิดซ้ำในระดับสูง เป็นความผิดร้ายแรง เคยมีประวัติการกระทำผิดมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ครั้ง โดยอ้างอิงเงื่อนไขตามโครงการการบังคับติดตาม (Mandatory Aftercare Scheme หรือ MAS) ของประเทศสิงคโปร์ โดยผู้พ้นโทษในกลุ่มนี้จะต้องเข้าร่วมโครงการติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือของ Care Support นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังเสนอว่าควรเป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มที่เฝ้าระวังตามเงื่อนไขของศูนย์เฉพาะกิจเฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน JSOC (Safety Observation Ad hoc Center, Ministry of Justice) เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้พ้นโทษที่มีคดีรุนแรงตามเกณฑ์ของ JSOC ที่ต้องเฝ้าระวังไม่ให้เกิดความเดือดร้อนต่อชุมชน ซึ่งในส่วนนี้จำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้อำนาจหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยสามารถดำเนินการติดตามผู้พ้นโทษในลักษณะนี้ได้

2.1.2 รูปแบบทางเลือก (Optional Care)

เป็นเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นสำหรับความผิดทั่วไปหรือลหุโทษ ให้ผู้กำลังจะพ้นโทษสามารถเลือกได้ว่าสมัครใจจะเข้าร่วมโครงการ ระบบ Care Support โดยควรมีการเสริมแรง (Reinforcement) ด้วยเงื่อนไขด้านบวกเพื่อสนับสนุนให้มีการเข้าร่วมมากขึ้น เช่น การพิจารณาลดวันต้องโทษเป็นกรณีพิเศษ การเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมระบบ Care Support ได้ฝึกงานหรือเรียนหนังสือนอกสถานที่ควบคุม หรือมอบเงินทุนการประกอบอาชีพ เป็นต้น

2.2 การลดข้อจำกัดในการขอรับสวัสดิการของผู้พ้นโทษ

ควรมีการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ที่กำลังจะพ้นโทษในการเข้ารับสวัสดิการและเอกสารสิทธิต่าง ๆ ให้ได้รวดเร็วและมีข้อจำกัดน้อยลง โดยควรให้สามารถยื่นเรื่องขอทำบัตรประชาชน บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สิทธิรักษาพยาบาล ฯลฯ ได้ตั้งแต่ก่อนได้รับปล่อยตัว ไม่ต้องใช้ใบรับรองการพ้นโทษที่เป็นเอกสารที่จะได้ก็ต่อเมื่อพ้นโทษออกมาแล้วมาประกอบ จะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษและลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำในช่วงรอยต่อที่จะกลับเข้าสู่สังคม

2.2.1 แนวทางการลดอุปสรรคและพัฒนากิจการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับ

กระบวนการติดตามหลังปล่อยและช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้บูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยทั้งสามแห่ง โดยที่ไม่เป็นการเพิ่มภาระการปฏิบัติงานให้เจ้าหน้าที่ อีกทั้งต้องเป็นวิธีที่จะช่วยลดอุปสรรคของกระบวนการดังกล่าวได้ทั้งในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย หลังการปล่อยตัว และในขั้นตอนการติดตามรายงานผล

2.2.2 การจัดตั้งเรือนจำนิคมอุตสาหกรรม

จากแนวคิดของนิคมอุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่นประกอบกับข้อค้นพบเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้เสนอการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเกษตรกรรมภายในเรือนจำให้ผู้ที่กำลังจะถูกปล่อยตัวได้ทดลองปรับตัวและใช้ชีวิตในลักษณะของชุมชนพึ่งตนเองที่เน้นการวางแผนบริหารจัดการชุมชนด้วยตนเองเน้นการสร้างงานจากความถนัดและทักษะของตนเอง มีโครงการออมเงิน อีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ออกไปทำงานหรือเรียนต่อภายนอกสถานควบคุมแบบไป-กลับ โดยเพิ่มเข้าไปในกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยเน้นผู้ที่กำลังจะได้รับการปล่อยตัวภายใน 2 เดือน มีผลการแก้ไขบำบัดที่น่าพอใจผ่านการวางแผนการดำเนินชีวิต และมีกำหนดระยะเวลาให้อยู่ในชุมชนพึ่งตนเองนานพอสมควร เพื่อเป็นพื้นฐานให้แก่ผู้ที่กำลังจะพ้นโทษได้เรียนรู้และเตรียมพร้อมกับการเข้าสู่สังคมจริงอีกครั้งในสภาพที่จำลองจากสังคมจริงอย่างไรก็ตาม ในการจัดสร้างชุมชนพึ่งตนเองลักษณะนี้ ต้องสร้างมาตรฐานและการชีวิตที่ชัดเจนและสอดคล้องกัน และต้องไม่สร้างความเคยชินต่อภาวะเปราะบางภายในชุมชนมากเกินไปจนขาดแรงจูงใจในการปรับตัวเมื่อไปอยู่ในสังคมภายนอก

2.2.3 การจัดตั้ง “หน่วยประสานงานเครือข่าย” ติดตามและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ

ในการแก้ไขปัญหาการขาดการบูรณาการและการขาดความต่อเนื่องของระบบการติดตามและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ รวมถึงปัญหาการไม่สามารถบรรลุเกณฑ์ตัวชี้วัดที่นโยบายหรือหน่วยงานได้กำหนดเอาไว้ได้ ควรทำการจัดตั้งหน่วยงาน เรียกว่า “หน่วยประสานงานเพื่อติดตามและช่วยเหลือผู้พ้นโทษ (กรณี Intensive Care)” ที่ต่อยอดมาจากแนวคิดการจัดตั้งศูนย์ JSOC ที่มีเป้าหมายในการป้องกันเฝ้าระวังอาชญากรรมสะเทือนขวัญเป็นการเฉพาะ โดยเสนอให้เพิ่มส่วนการประสานงานนี้เข้าไปในโครงสร้างของศูนย์ JSOC ให้มีเจ้าหน้าที่ประจำการเฉพาะในส่วนเสริมดังกล่าว เพื่อทำการติดตามกลุ่มผู้พ้นโทษที่อยู่ในการติดตามดูแลแบบเข้มข้น (Intensive Care) เพื่อให้การติดตามผู้พ้นโทษในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสะท้อนต่อสภาพความเป็นจริงในบริบทของพื้นที่นั้น ๆ

2.2.4 การพัฒนาระบบ Care Support ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระบบ Care Support และศูนย์ Care ยังเน้นใช้ในการติดตามเป็นหลัก โดยยังไม่มีระบบให้ข้อมูลเพื่อช่วยเหลือที่ผู้พ้นโทษจะเข้าถึงได้จาก Care Support ผ่านทางช่องทางออนไลน์ จึงจำเป็นต้องเดินทางมารับบริการที่ศูนย์ Care เท่านั้น ซึ่งการต้องเดินทางมากก็เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงความช่วยเหลือ ดังนั้น จึงควรเพิ่มเติมในส่วนของการส่งเคราะห์ช่วยเหลือที่ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น และเพื่อให้หน่วยงานพัฒนาพฤติกรรมนิสัยทั้งสามแห่งสามารถใช้อินโฟรเมชันร่วมกันได้ง่ายขึ้น เช่น ข้อมูลการสมัครงานหรือศึกษาต่อ หรือการสมัครรับทุนช่วยเหลือต่าง ๆ โดยข้อค้นพบนี้ ได้นำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือติดตามและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ คือ Care Support Application ที่ใช้บนโทรศัพท์สมาร์ทโฟน และมีการรวบรวมฐานข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

2.2.5 การเพิ่มศักยภาพของหน่วยงานด้านการติดตามและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ

ควรต้องมีการเพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอต่อการติดตามและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษที่มีปริมาณมากขึ้นทุกปี โดยบุคลากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านสังคมสงเคราะห์ การศึกษา จิตวิทยา หรือเป็นกลุ่มสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทย์ พยาบาล นักบำบัด ฯลฯ ที่จะช่วยรองรับต่อการปรับตัวกลับเข้าสู่สังคมของผู้พ้นโทษในด้านต่าง ๆ อีกทั้งบุคลากรเหล่านี้ควรได้รับงบประมาณและ

หลักประกันความเสี่ยงเพื่อดำเนินการติดตามและสงเคราะห์จากรัฐเป็นการเฉพาะ เช่น การลงพื้นที่ รวมถึงได้รับเครื่องมือและเทคโนโลยีมาช่วยเหลือในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย เช่น การจัดทำฐานข้อมูลบูรณาการ Care Support หรือ Care Support Application ที่ได้นำเสนอในงานวิจัยฉบับนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและช่วยให้การติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทษมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำลงได้

2.2.6 การส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อผู้พันโทษให้แก่สังคม

รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการรณรงค์สร้างทัศนคติต่อผู้ต้องขังและผู้พันโทษให้เป็นไปในเชิงบวกว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่สามารถแก้ไขและกลับตัวเป็นคนดีได้ ควรให้โอกาสในการส่งเสริมอาชีพ สร้างความเข้าใจให้แก่ครอบครัวถึงการรับผู้พันโทษกลับเข้าสู่ครอบครัวและการช่วยเหลือที่ครอบครัวสามารถจะทำได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่าผู้พันโทษมีความประสงค์จะกลับไปอยู่กับครอบครัวและทำงานเพื่อเลี้ยงดูครอบครัวเป็นอันดับแรก ซึ่งรัฐต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ชุมชน สังคม และผู้ประกอบการทราบว่าผู้กระทำผิดได้ผ่านการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูจากรัฐมาแล้วและการร่วมมือและให้โอกาส ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พันโทษ จะเป็นการช่วยลดปัจจัยความเสี่ยงในการย้อนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

2.2.7 การลบบประวัติอาชญากรรม

การลบบประวัติอาชญากรรม คือ การย้ายฐานข้อมูลออกจากระบบเดิมที่มีการเผยแพร่ต่อสถานประกอบการและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้พันโทษไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก เปิดโอกาสให้ผู้พันโทษสามารถทำงานในตำแหน่งที่ดีขึ้นและมั่นคงถาวรได้ ไม่ถูกตีตราว่าเป็นอาชญากรไปตลอดชีวิต และเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตัวผู้พันโทษของสังคม ซึ่งในประเทศไทย มีการล้างประวัติอาชญากรรมที่เป็นอำนาจดำเนินการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่หลักเกณฑ์ที่มีอยู่ยังไม่ได้ครอบคลุมถึงการล้างประวัติแก่ผู้พันโทษที่มีความผิดชัดเจนหรือผู้ที่เคยเป็นนักโทษเด็ดขาด ที่ได้ผ่านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมมาแล้ว คณะผู้วิจัยได้ศึกษาและนำแนวทางของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสิงคโปร์ ประกอบกับผลการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างถึงเงื่อนไขที่ผู้พันโทษเห็นว่าจะสามารถทำได้เพื่อให้ได้ลบบประวัติอาชญากรรม มาเสนอเป็นหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ที่จะสามารถขอลบบประวัติอาชญากรรมที่เป็นไปได้ในประเทศไทย ดังนี้

- (1) เป็นความผิดอาญาฐานลหุโทษ หรือ
- (2) เป็นความผิดอาญาฐานลหุโทษ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องไม่มีความผิดฐานทำร้ายร่างกายมากกว่า 2 ครั้ง และไม่มีโทษกระทำความผิดที่ถูกลงโทษด้วยการจำคุกมากกว่า 10 ปี
- (3) มีประวัติการกระทำผิดซ้ำไม่เกิน 3 ครั้ง
- (4) ต้องไม่มีการกระทำผิดติดต่อกันเป็นระยะเวลา 5 ปี ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ผู้พันโทษส่วนใหญ่คาดว่าจะสามารถทำตามได้สำเร็จมากที่สุด
- (5) มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง
- (6) มีแนวทางในการประกอบอาชีพชัดเจน
- (7) อาจมีเงื่อนไขในการเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและกิจกรรมสาธารณะเพิ่มเติมด้วย ผู้พันโทษที่มีคุณสมบัติตามแนวทางหลักเกณฑ์เหล่านี้ครบถ้วน จะมีสิทธิได้รับเอกสารรับรองและนำไปร้องขอให้มีการลบบประวัติอาชญากรรมได้ ซึ่งจะเป็นอีกหนทางหนึ่งในการช่วยสงเคราะห์ผู้พันโทษในระยะยาวไม่ให้ถูกตีตราว่าเป็นผู้เคยกระทำผิดในสังคมและลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำในอนาคต

2.2.8 มาตรการส่งเสริมการจ้างผู้พันโทเข้าทำงาน

เพื่อสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยและความพร้อมของผู้พันโท จากผลวิจัยเชิงปริมาณของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 64.5 เห็นว่าควรมีการประเมินความเสี่ยงครั้งสุดท้ายก่อนปล่อยตัว เพื่อให้ทราบปัญหาและโอกาสเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ และเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินชีวิตหลังปล่อยตัว ซึ่งเมื่อนำมาประกอบกับมาตรการที่มีอยู่แล้วในการยกเว้นภาษีเงินได้ของผู้ประกอบการที่รับผู้พันโทที่ถูกปล่อยตัวมาไม่เกิน 3 ปี เข้าทำงาน การออกใบประกอบวิชาชีพเพื่อยืนยันถึงศักยภาพของผู้พันโท และการสนับสนุนเงินทุนตั้งต้นทางอาชีพให้แก่ผู้พันโท มาตรการเหล่านี้จะจูงใจให้ผู้ประกอบการรับผู้พันโทเข้าทำงานมากขึ้น

3. แนวทางการพัฒนาเครื่องมือและกระบวนการในการติดตามสงเคราะห์ผู้พันโทที่เหมาะสม และไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตอันนำไปสู่การลดการกระทำผิดซ้ำ

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ผู้พันโททั้งเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ ไม่ประสงค์จะใช้บริการระบบ Care Support และ ศูนย์ Care เนื่องจากไม่ต้องการเผชิญหน้าหรือเปิดเผยตัวตนในการติดตามหรือเข้ารับความช่วยเหลือด้วยตนเองที่ศูนย์ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตีตราว่าเป็นผู้เคยกระทำผิด ดังนั้น การใช้วิธีติดตามทางโทรศัพท์ และช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ จึงเป็นตัวเลือกที่ช่วยลดอุปสรรคในการติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทได้ ซึ่งจากข้อค้นพบนี้ ได้นำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโท คือ Care Support Application ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาเครื่องมือติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทด้วยแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนทั้งระบบ iOS และ Android เพื่อให้ผู้ที่กำลังจะพ้นโทษและผู้พ้นโทษสามารถเข้ารับบริการศูนย์ Care และเข้าถึงระบบ Care Support ได้โดยไม่ต้องเดินทางไปพบเจ้าหน้าที่อันเป็นการลดการเผชิญหน้า รักษาความเป็นส่วนตัว ลดขั้นตอนและค่าใช้จ่ายในการเข้ารับบริการ เพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล และเพิ่มประสิทธิภาพการติดตามและช่วยเหลือสงเคราะห์ให้แก่เจ้าหน้าที่ โดยคณะผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนา Care Support Application ดังนี้

3.1 การสมัครเข้าใช้งานและผู้มีสิทธิเข้าใช้งาน Care Support Application

ผู้มีสิทธิเข้าใช้งานแอปพลิเคชัน จะจำกัดเฉพาะผู้พ้นโทษแล้วเท่านั้น บุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่ผู้พ้นโทษจะไม่มีสิทธิเข้าใช้งาน โดยผู้ประสงค์ใช้แอปพลิเคชันจะต้องให้ความยินยอมเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเข้าร่วมโครงการระบบติดตาม Care Support เสียก่อน โดยสามารถให้ความยินยอมและกรอกข้อมูลลงแบบฟอร์ม care01 ผ่านแอปพลิเคชันได้ทั้งในช่วงก่อนพ้นโทษและหลังพ้นโทษไปแล้ว (กรณีสมัครใช้งานหลังพ้นโทษไปแล้วจะมีระบบยืนยันตัวตนผ่านเลขบัตรประชาชนอีกชั้นหนึ่ง) ซึ่งผู้ใช้บริการจะได้รับ Username และ Password เพื่อเข้าใช้งานระบบหลังจากได้รับการปล่อยตัวแล้วหรือได้รับการยืนยันตัวตนในการเข้าใช้แอปพลิเคชันเรียบร้อยแล้ว

3.2 ข้อมูลที่ให้บริการบน Care Support Application

จากผลการวิจัยถึงกลุ่มข้อมูลที่ผู้พ้นโทษ/พ้นคุมประพฤติต้องการได้รับจากการใช้บริการศูนย์ Care ได้นำมาสู่การแบ่งหมวดหมู่ข้อมูลที่ใช้บริการบน Care Support Application เป็น 6 หมวดหมู่ ได้แก่

- การประกอบอาชีพ โดยจำแนกตามพื้นที่ ภูมิภาค จังหวัด ตามลำดับ จำนวน 77 จังหวัด ซึ่งจะแสดงการจ้างงานของผู้ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐที่ได้ลงทะเบียนไว้ว่ามีความพร้อมจะรับผู้พ้นโทษ/พ้นคุมประพฤติเข้าทำงาน

- การศึกษา เช่น การศึกษาต่อในวิทยาลัยปัญญาวิวัฒน์
- สาธารณสุข เช่น รายชื่อโรงพยาบาลของรัฐและเอกชนในพื้นที่ และ

สถานพยาบาลประจำตำบล

- สวัสดิการ เช่น การให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือเกี่ยวกับสวัสดิการรัฐ
- กองทุนช่วยเหลือ ประกอบด้วย ทุนจากนิติบุคคล มูลนิธิ ภาครัฐ ภาคเอกชน
- ที่อยู่อาศัย ประกอบด้วยบ้านเช่า บ้านเอื้ออาทร สถานสงเคราะห์

นอกจากนี้ยังมีหมวดหมู่หัวข้อข่าวสาร สำหรับข้อมูลแจ้งประกาศทั่วไปด้วย

3.3 การแนะนำวิธีใช้ Application ในช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

ควรจัดอบรมแนะนำวิธีการใช้งานแอปพลิเคชันให้ผู้กำลังจะพ้นโทษ/พ้นคุมประพฤติ เด็กและเยาวชน รวมถึงผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนในช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย รวมถึงประเมินปัญหาในการใช้งานและรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดห้ามนำอุปกรณ์สื่อสารเข้าไปในสถานควบคุม การอบรมจึงอาจอยู่ในรูปแบบของวิดีโอและคู่มือการใช้งานแบบออฟไลน์แทน

3.4 แนวทางการพัฒนา Care Support Application เพิ่มเติม

- เพิ่มความสามารถของแอปพลิเคชันในการรับสมัครงานและส่งแบบฟอร์มสมัครงานผ่านแอปพลิเคชันไปยังสถานประกอบการได้โดยตรง รวมถึงระบบรองรับให้ผู้ประกอบการสามารถร้องขอข้อมูลผู้พ้นโทษได้เพิ่มเติมจากฐานข้อมูล Care Support

- เพิ่มช่องทางสอบถามผ่านกล่องข้อความ เพื่อให้สามารถพูดคุยสอบถาม

ข้อสงสัยการใช้งานแอปพลิเคชันกับผู้ดูแลระบบได้โดยตรง

3.5 ข้อจำกัดในการใช้งานและพัฒนา Care Support Application

- ผู้พ้นโทษบางกลุ่มจะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและอุปกรณ์ที่จะรองรับการ

ใช้แอปพลิเคชันดังกล่าวได้ จึงยังคงต้องอาศัยการเข้ารับความช่วยเหลือผ่านศูนย์ Care ต่อไป

- การบริหารจัดการแอปพลิเคชันจำเป็นต้องมีผู้ดูแลระบบหลัก ต้องใช้งบประมาณและบุคลากรในการดูแลระบบแอปพลิเคชันเป็นการเฉพาะภายใต้การดูแลของหน่วยงานเฉพาะเพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงได้

- การสร้างความเข้าใจเพื่อประสานงานความร่วมมือในการทำฐานข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้บริการ และการสร้างแรงจูงใจผู้ประกอบการให้เข้าร่วมช่วยเหลือผ่านแอปพลิเคชัน

3.6 ผลการทดลองใช้ Care Support Application

จากการนำแอปพลิเคชันไปให้กลุ่มตัวอย่างผู้มาใช้บริการศูนย์ Care ที่ เรือนจำพิเศษ กรุงเทพมหานคร สำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 2 10 และ 11 พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจหลังทดลองใช้แอปพลิเคชัน โดยสนใจที่จะใช้บริการแอปพลิเคชัน และอยากได้รับการช่วยเหลือผ่านแอปพลิเคชัน เพราะสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้ ช่วยลดระยะทางในการเดินทางมารับบริการที่หน่วยงาน เข้าใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การปรับหลักเกณฑ์ให้ติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พันโทษได้มากขึ้น โดยแบ่งออกเป็น การส่งเสริมให้ผู้พันโทษเข้าสู่ระบบการติดตามโดยสมัครใจด้วยแรงเสริมจูงใจต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการใช้ชีวิตต่อไป กับ การกำหนดกลุ่มผู้พันโทษที่อยู่ในความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำสูงที่ต้องได้รับการติดตามอย่างเข้มข้น
2. การใช้รูปแบบและเครื่องมือในกระบวนการติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พันโทษที่ลด การเผชิญหน้า เสียค่าใช้จ่ายน้อย และเข้าถึงได้ง่าย เช่น การเข้าถึงระบบฐานข้อมูลศูนย์ Care ผ่านแอปพลิเคชัน Care Support การติดตามผ่านทางโทรศัพท์และโซเชียลมีเดีย
3. การบูรณาการกระบวนการติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือให้เป็นเอกภาพ เช่น การจัดตั้ง หน่วยประสานงานเครือข่ายผ่านศูนย์ JSOC เพื่อรองรับการติดตามและสงเคราะห์ผู้พันโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มผู้พันโทษที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำสูง รวมถึงการสร้างและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ กับเครือข่ายชุมชนในการติดตามและช่วยเหลือผู้พันโทษในพื้นที่
4. การเตรียมความพร้อมและความช่วยเหลืออย่างรอบด้านให้ผู้พันโทษ เช่น การส่งเสริมให้ ทดลองใช้ชีวิตในเรือนจำที่มีลักษณะของนิคมอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มทักษะชีวิตและวิชาชีพ การปรับลดเงื่อนไขในการ รับสวัสดิการก่อนพ้นโทษ การลบประวัติอาชญากรรม การแนะนำการใช้งานระบบ Care Support มาตรการ จูงใจผู้ประกอบการให้จ้างงานผู้พันโทษ และการส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อผู้พันโทษของประชาชนและชุมชน ซึ่งจะ เป็นการเตรียมพร้อมและรองรับต่อการปรับตัวเข้ากับสังคมของผู้พันโทษหลังได้รับการปล่อยตัวและลดปัจจัยความ เสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำได้

ในการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าว มีข้อเสนอแนะว่า ควรใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยเหลือ ให้มากขึ้น เพื่อลดความซ้ำซ้อนในขั้นตอนการบันทึกข้อมูลเพื่อลดภาระของเจ้าหน้าที่และเพิ่มความสะดวกในการ เข้าถึงการสงเคราะห์ช่วยเหลือมากขึ้น รวมถึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่จะให้อำนาจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถทำการติดตามและสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พันโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีศักยภาพในด้านเครื่องมือ งบประมาณ และบุคลากรที่เพียงพอและเหมาะสมต่อ การดำเนินงานด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการวิจัยต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ

การพัฒนากระบวนการติดตามและช่วยเหลือสงเคราะห์หลังปล่อยตามแนวทางที่ปรากฏ ในผลการวิจัยของโครงการนี้ มีประโยชน์ในการช่วยลดและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพใน การติดตามให้สามารถติดตามผู้พันโทษให้ได้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้รัฐทราบปัจจัยและประเมินความเสี่ยงหรือแนวโน้ม ที่จะกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ดียิ่งขึ้น และสามารถเข้าช่วยเหลือผู้พันโทษเพื่อลดปัจจัยความเสี่ยงดังกล่าวได้อย่าง ทันทีทันใด ขณะที่การสร้างเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พันโทษโดยที่ไม่เกิดการเผชิญหน้า รวมถึงการลบประวัติอาชญากรรม และการฝึกทักษะในชุมชนพึ่งตนเองก่อนการปล่อยตัว ต่างมีเป้าหมายเพื่อลด อุปสรรคในการเข้ารับความช่วยเหลือของผู้พันโทษและการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีอาชีพ ซึ่งการมี รายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะป้องกันการกระทำผิดซ้ำในหลายฐานความผิด

โครงการวิจัยย่อยที่ 7 : โครงการศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของภาครัฐที่ดำเนินการตามระเบียบหรือกฎหมายกำหนดไว้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคเอกชนในปัจจุบัน รวมถึงการศึกษานโยบาย/รูปแบบ/แนวทางตามทฤษฎีหรือหลักการ ปัญหาและอุปสรรค ข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดทั้งทางร่างกาย จิตใจ การศึกษา และอาชีพในการให้โอกาสผู้กระทำผิด กลับคืนสู่สังคม
2. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชน ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม (Best Practice)
3. เพื่อพัฒนารูปแบบ/แนวทางการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม เพื่อนำไปสู่การลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

สภาพปัญหา

เมื่อผู้กระทำผิดได้พ้นโทษออกมา ย่อมมีความต้องการได้รับความช่วยเหลือหรือการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข และไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก แต่กระนั้น ผู้พ้นโทษในปัจจุบันก็ยังมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำอีก ส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากการขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคฝ่ายในการสนับสนุนและส่งเสริมให้ปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำมีน้อยลงตั้งแต่ในระหว่างที่ยังอยู่ในการควบคุมตัว และหลังปล่อยแล้ว ซึ่งการขาดความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เกิดจากปัญหาและอุปสรรคในหลายด้าน จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาแนวทางในการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่จะเอื้อประโยชน์ให้ผู้กระทำผิดซ้ำสามารถกลับมาสู่สังคมและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีกอย่างยั่งยืน

คณะผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบประยุกต์ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านพัฒนาพฤติกรรมของกรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานประกอบการ ชุมชน ผู้พ้นโทษและผู้กระทำผิดที่มีคำสั่งให้คุมประพฤติ ประกอบกับการวิจัยเชิงปริมาณจากการสอบถามกลุ่มผู้พ้นโทษ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไข และผู้ต้องขัง เด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบปัญหา อุปสรรค ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
 - 1.1 ปัญหาและอุปสรรคเชิงนโยบาย
 - 1.1.1 ปัญหาการขาดนโยบายระดับชาติในการลดการกระทำผิดซ้ำ และการแก้ไขบำบัด พึ่งผู้กระทำผิดที่ชัดเจน

แม้ว่าในปัจจุบัน รัฐบาล และกระทรวงยุติธรรม จะมีนโยบายในด้านการลด การกระทำผิดซ้ำ และส่งเสริมการคืนคนดีสู่สังคม ดังปรากฏตามมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยเรื่องการบูรณาการการ แก้ไขฟื้นฟู ติดตาม ดูแล และช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดในชุมชน พ.ศ. 2559 (ลงวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2559) พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 704 พ.ศ. 2563 (มาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้พ้นโทษเข้าทำงาน) และนโยบายกระทรวงยุติธรรม แผนปฏิบัติการราชการ 3 ปี (พ.ศ. 2563 – 2565) รวมไปถึงนโยบายต่าง ๆ ของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยที่เน้น การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้กระทำผิดในหลายระดับ แต่เมื่อพิจารณาจากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ซึ่งกล่าวถึงนโยบายทางสังคม ยังมีได้มีการวางแนวนโยบายเอาไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการลด การกระทำผิดซ้ำ การแก้ไข ฟื้นฟู บำบัด ผู้กระทำผิด มิเพียงกล่าวถึงการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม อีกทั้ง ประเทศไทยยังคงมีแนวโน้มบังคับใช้กฎหมายที่มุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำผิดเป็นหลักอยู่ ทำให้ นโยบายการแก้ไขผู้กระทำผิดยังไม่มีหรือนำมาดำเนินการและกำหนดแนวทางที่ชัดเจนโดยรัฐบาล และยังไม่ มีผลักดันแก้ไขกฎหมายที่ไม่ส่งเสริมผู้กระทำผิดให้กลับเข้าสู่สังคม เช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับคุณสมบัติในการสมัครงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ห้ามผู้เคยกระทำผิดอาญาเข้ารับตำแหน่งหรือทำวิชาชีพนั้น

1.1.2 อุปสรรคจากทัศนคติที่ไม่ดีของสังคมต่อผู้กระทำผิด

เนื่องจากรัฐบาลยังไม่มีนโยบายการแก้ไขการกระทำผิดซ้ำ หรือการส่งเสริม การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ชัดเจน จึงทำให้รัฐยังไม่ได้ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชน โดยรวมให้ทราบว่าการให้โอกาสผู้กระทำผิดที่ได้รับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูแล้ว กลับคืนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จะเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการจะช่วยลดการกระทำผิดซ้ำ อันจะนำไปสู่ประโยชน์ คือ ความปลอดภัย ของสังคมที่มากขึ้น และประโยชน์ต่อสังคมในด้านอื่น ๆ ดังนั้น ประชาชนยังคงไม่เข้าใจถึงบทบาทของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาคriminalกระทำผิดซ้ำ และประโยชน์ของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด ยังคงมีทัศนคติ ที่ไม่ดี ไม่เปิดใจยอมรับ ไม่ให้โอกาส และมีการตีตราและตอกย้ำความผิดในอดีตของผู้พ้นโทษอย่างต่อเนื่อง ส่งผล ให้ผู้พ้นโทษซึ่งแม้ว่าจะได้รับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูมาแล้ว หดกกำลังใจ รู้สึกกดดัน รู้สึกว่าขาดคุณค่าในตนเอง คิดว่าเป็นการยากที่จะกลับมาอยู่ในสังคมได้ตามปกติ รวมถึงขาดโอกาสในการเรียนหรือการทำงานเพราะ สถานศึกษาหรือสถานประกอบการไม่ยอมรับ จึงย้อนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

1.2 ปัญหาและอุปสรรคในระดับบริหารจัดการ

1.2.1 ปัญหาการขาดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชนในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

การขาดการบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมในการปฏิบัติ ต่อผู้กระทำผิด เป็นผลลัพธ์โดยตรงมาจากการขาดนโยบายในระดับชาติที่จะมุ่งเน้นการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และส่งเสริมผู้กระทำผิดให้กลับมาเป็นคนดีของสังคมอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน ส่งผลให้เกิดการทำงาน อย่างต่างคนต่างทำ ไม่มีแนวทาง นโยบาย มาตรฐาน หรือเป้าหมายที่เป็นเอกภาพในการแก้ไขปัญหาคriminalในภาพรวม ไม่มีการประสานงานกันอย่างเป็นขั้นตอนและประสิทธิภาพ ขาดความต่อเนื่อง เช่น องค์กรส่วนปกครองส่วนท้องถิ่น นั้นไม่ทราบถึงการให้ความร่วมมือในการติดตามดูแลผู้พ้นโทษจึงไม่ค่อยมีการรายงานผลกลับไปยังเรือนจำ ฯลฯ นอกจากนี้ ความพยายามในการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบขึ้นมาในหลายฉบับ สะท้อนให้เห็นว่าเป็นการดำเนินการแบบแยกส่วนที่แก้ไขปัญหาคriminalเป็นอย่าง ๆ ไป โดยไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่มีเจ้าภาพ

ในบางครั้งหน่วยงานรัฐเองก็ไม่มีนโยบายที่จะร่วมมือกับภาคเอกชนหรือชุมชนแต่แรก ดังเห็นได้จากบันทึกข้อตกลงที่ส่วนใหญ่เป็นความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานรัฐเท่านั้น

ขณะเดียวกันภาคเอกชนและชุมชนก็ยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ อย่างเต็มที่ด้วยเหตุผลหลายประการ ทั้งด้านทัศนคติที่ยังไม่เชื่อมั่นกับผู้พันธมิตรที่ทำให้ไม่ต้องการมีส่วนร่วม การที่หน่วยงานรัฐเองไม่อาจบรรลุซึ่งความร่วมมือกับภาคเอกชนหรือชุมชนได้เพราะข้อจำกัดของกฎหมาย สถานที่งบประมาณ และนโยบายของผู้บริหาร รวมถึงการขาดแรงจูงใจในทางเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นในศักยภาพและความปลอดภัยในตัวของผู้พันธมิตรของสถานประกอบการ กล่าวโดยสรุป คือ รูปแบบการบูรณาการความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคมส่วนใหญ่ยังจำกัดในรูปแบบของระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน และมีการประสานงานหรือความเชื่อมโยงกับชุมชนหรือภาคเอกชนน้อย อีกทั้งการประสานงานหรือความร่วมมือเองก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

1.2.2 ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ

หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยทั้ง 3 หน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมราชทัณฑ์ มีงบประมาณที่จะนำมาพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจำคุก เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ใช้เพื่อเป็นค่าอาหารและการดูแลควบคุมผู้ต้องขังหรือผู้อยู่ในควบคุม ทำให้ไม่สามารถจัดโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ ทำได้เพียงแค่นี้ในภาคทฤษฎี ไม่อาจให้ผู้ต้องขังได้ลงมือทำภาคปฏิบัติได้เพราะขาดงบประมาณมาจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเรียนการสอน

1.2.3 ปัญหาด้านการบริหารจัดการบุคลากร

กระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีจำนวนไม่เพียงพอกับภาระงานและจำนวนผู้ต้องขัง ขณะเดียวกัน บุคลากรที่เป็นกลุ่มอาสาสมัครในการคุมประพฤติและเครือข่ายยุติธรรมชุมชนยังมีไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน ทำให้ไม่รู้จักและขาดข้อมูลของผู้กระทำผิดและไม่ทราบสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างลึกซึ้ง จนทำให้ไม่สามารถสร้างเครือข่ายประสานคนในชุมชนมาช่วยเหลือผู้กระทำผิดได้

1.2.4 ปัญหาข้อจำกัดของสถานที่

เรือนจำ/ทัณฑสถานมีพื้นที่จำกัดและไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย หรือไม่มีสถานที่ที่จะจัดตั้งศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้เป็นกิจจะลักษณะเพื่อให้บริการรองรับให้ครอบคลุมทั่วประเทศได้ ทำให้กระบวนการเตรียมความพร้อมยังคงจำกัดอยู่เฉพาะในสถานควบคุมการฝึกอบรมวิชาชีพหรือหลักสูตรต่าง ๆ ไม่สามารถทำได้ครบในทุกสถานควบคุมตัว อีกทั้งยังส่งผลให้หน่วยงานนั้น ไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามตัวชี้วัดที่ตั้งเอาไว้ได้สำเร็จ

1.3 ปัญหาและอุปสรรคในระดับปฏิบัติการ

1.3.1 ปัญหาการขาดโปรแกรมวางแผนชีวิตของผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล

ปัญหาการกลับไปกระทำผิดซ้ำส่วนหนึ่งเกิดจากผู้กระทำผิดยังขาดเป้าหมายหรือแนวทางชีวิตเมื่อพ้นโทษ ไม่พร้อมเปิดใจหรือไม่พร้อมปรับทัศนคติหรือพฤตินิสัยของตนเอง เช่น ยังคงมีพฤติกรรมเสพยาเสพติด ฯลฯ อีกทั้งขาดแรงจูงใจหรือความกระตือรือร้นในการทำงานสุจริต ยังรักความ

สะดวกสบาย ซึ่งปัจจัยจากตัวผู้กระทำผิดเองที่มีแตกต่างกันไป จึงควรมีหลักสูตรหรือโปรแกรมที่สร้างเสริมทักษะหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตหลังได้รับการปล่อยตัวของผู้กระทำผิดเอาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวางแผนชีวิตด้านต่าง ๆ ที่ผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูด้วย

1.3.2 ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ

หลังจากผู้กระทำผิดได้พ้นโทษออกมาแล้ว ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก คือ การมีรายได้มั่นคงและเพียงพอในการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว แต่ผู้พ้นโทษต้องเผชิญกับสภาพเศรษฐกิจที่มีค่าครองชีพสูงที่เป็นแรงกดดันภายนอกที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และการขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ เพราะไม่มีสถานประกอบการในพื้นที่ที่กลับไปอยู่อาศัย สถานประกอบการไม่ยอมรับเข้าทำงานเพราะมีประวัติอาชญากรติดตัว หรือมีทักษะทางวิชาชีพไม่เพียงพอหรือไม่ตรงกับความต้องการของตลาด เนื่องจากการฝึกอาชีพหลายอย่างในระหว่างเตรียมพร้อมก่อนปล่อย ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานเท่าที่ควร

1.3.3 อุปสรรคจากความสัมพันธ์ในครอบครัวกับผู้กระทำผิด

ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่สำคัญต่อตัวผู้กระทำผิดในการสานต่อความช่วยเหลือและสงเคราะห์หลังพ้นโทษออกมาแล้ว แต่หลายครอบครัวยังประสบปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารให้กำลังใจกับผู้พ้นโทษ รวมไปถึงขาดองค์ความรู้ในการช่วยเหลือทางจิตใจหรือสภาวะอารมณ์ที่กดดันอย่างเหมาะสม จึงส่งผลให้ผู้พ้นโทษไม่รู้สึกรู้สีกว่าได้รับความเข้าใจอย่างเพียงพอจากครอบครัว ขาดความมั่นคงทางอารมณ์และหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

1.3.4 อุปสรรคจากสภาพสังคมในชุมชนของผู้กระทำผิด

ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะกลับไปใช้ชีวิตหลังปล่อยที่ภูมิลำเนาเดิม อย่างไรก็ตาม สภาพแวดล้อมที่กลับไปอยู่อาศัยยังคงมีปัจจัยที่ทำให้ผู้พ้นโทษหันไปกระทำผิดซ้ำได้อีก เช่น เป็นชุมชนที่มีการขายยาเสพติดหรืออาชญากรรมประเภทอื่นสูง ไม่มีสถานศึกษาในระดับที่ผู้กระทำผิดจะเข้าศึกษาต่อได้ เป็นต้น

1.3.5 อุปสรรคจากตัวผู้กระทำผิดเอง

การติดตาม ช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้พ้นโทษอาจไม่สามารถดำเนินการได้อย่างครบถ้วน เนื่องจากผู้กระทำผิดหรือผู้พ้นโทษไม่ได้แจ้งข้อมูลที่อยู่จริง หรือไม่ได้กลับไปพักอาศัยตามที่อยู่ที่แจ้งไว้ นอกจากนี้ ผู้พ้นโทษส่วนหนึ่งยังไม่ประสงค์จะขอรับความช่วยเหลือใด ๆ จากหน่วยงานเครือข่าย เพราะไม่ต้องการให้ชุมชนทราบว่าเคยกระทำผิดมา หรือเพราะได้ตัดสิ้นใจกลับไปใช้ชีวิตที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำเช่นเดิม จึงไม่อยากถูกติดตาม

1.4 รูปแบบที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคมและลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ (Best Practice)

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม มีอยู่ 3 รูปแบบ คือ (1) การมีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้กระทำผิดระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาครัฐ ที่ดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่ผู้กระทำผิดถูกควบคุมตัวไปจนถึงพ้นโทษ (2) การมีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้กระทำผิดระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ผ่านการสร้างความร่วมมือหรือข้อตกลง (MOU) ตั้งแต่ผู้กระทำผิดถูกควบคุมตัวไปจนถึงพ้นโทษ และ (3) การมีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้กระทำผิดระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนและภาคประชาสังคม ตั้งแต่ผู้กระทำผิดถูกควบคุมตัวไปจนถึงพ้นโทษ ซึ่งการมีส่วนร่วมทั้ง 3 รูปแบบ

มีส่วนช่วยเหลือให้ผู้กระทำผิดและผู้พ้นโทษสามารถกลับตัวเป็นคนดีและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ แต่ในปัจจุบันยังมีความร่วมมือในส่วนของหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนและภาคประชาสังคมไม่มากเพียงพอ เนื่องจากคนในชุมชนบางแห่งยังไม่เปิดใจยอมรับผู้พ้นโทษ และมีทัศนคติเชิงลบว่าผู้พ้นโทษจะกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกเสมอไป จึงควรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือการช่วยเหลือจากภาคชุมชนและประชาสังคมให้แพร่หลายและเข้มแข็งขึ้น โดยประชาสัมพันธ์ให้เห็นผลดีของการให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่องในการป้องกันและลดการกระทำผิดซ้ำ

1.5 แนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคมและลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ สามารถสรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมได้เป็น 2 ช่วงเวลา คือ (1) การมีส่วนร่วมในระหว่างควบคุมตัว กับ (2) การมีส่วนร่วมหลังพ้นโทษ โดยแบ่งเป็นการร่วมมือ 3 รูปแบบ คือ (1) การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับรัฐ (2) การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับภาคเอกชน กับ (3) การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับชุมชนและภาคประชาสังคม โดยมีแนวทางที่เสนอแนะดังนี้

1.5.1 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในช่วงระหว่างควบคุมตัว

ในระหว่างที่ผู้กระทำผิดยังอยู่ในการควบคุมหรืออยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน แต่ละหน่วยงานในเครือข่ายความร่วมมือควรมีบทบาทหน้าที่ในด้านต่าง ๆ และประสานงานกันในลักษณะดังต่อไปนี้

➤ การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับรัฐในระหว่างควบคุมตัว

การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับรัฐในระหว่างควบคุมตัว ควรมุ่งเน้นไปที่การแก้ไข บำบัด พื้นฟู การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ใน 4 ด้าน คือ

(1) ด้านร่างกาย มุ่งเน้นการดูแลทางจิตเภท ผู้ป่วยเรื้อรัง สวัสดิการ ด้านสาธารณสุขและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ ตลอดจนการเตรียมพร้อมเรื่องสวัสดิการ และการสงเคราะห์ช่วยเหลือหลังพ้นโทษ เช่น การเตรียมบัตรทอง การทำบัตรผู้พิการ การเตรียมหาที่อยู่อาศัย หรือสถานสงเคราะห์ เป็นต้น โดยควรสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงกลาโหม

(2) ด้านจิตใจ มุ่งเน้นการแก้ไข บำบัด พื้นฟู อบรม ปลุกฝังเกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและศีลธรรมโดยใช้หลักศาสนา และควรพิจารณาสร้างเรือนจำโรงเรียน (Prison School) ที่มีต้นแบบมาจากประเทศสิงคโปร์ ในการเป็นที่ฝึกฝนอารมณ์และการอดทนต่อสิ่งยั่วยู่ที่จะพบเจอในสังคมภายนอก บ่มเพาะพฤติกรรมนิสัยใหม่ รวมถึงควรมีการจัดโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟู พิเศษเป็นการเฉพาะสำหรับผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำ เช่น การจัดการปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาทางเพศ การใช้ความรุนแรง การใช้สารเสพติด โดยควรสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ และกรมศาสนา

(3) ด้านการศึกษา มุ่งเน้นการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขัง เด็กและเยาวชน ที่อยู่ในการควบคุมตัว ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ (กศน.) รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและโทษของยาเสพติด โดยควรสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(4) ด้านอาชีพ มุ่งเน้นการฝึกอาชีพให้ทันสมัยต่อความต้องการของตลาด ในรูปแบบของเรือนจำโรงเรียน (Prison School) ของประเทศสิงคโปร์ ที่มีการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญในลักษณะ

ของโรงเรียนประจำ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้สถานประกอบการรับทราบถึงการฝึกอบรมที่มีอยู่ โดยควรสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับกระทรวงแรงงาน

➤ การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับภาคเอกชนในระหว่างควบคุมตัว

การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับภาคเอกชนในระหว่างควบคุมตัว (ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาของเอกชน กับ สถานประกอบการเอกชน) ควรมุ่งเน้นไปที่การแก้ไข บำบัด พื้นฟู การเตรียมพร้อมก่อนปล่อย ใน 2 ด้าน คือ

(1) ด้านการศึกษา มุ่งเน้นการให้มีส่วนร่วมในการให้การศึกษาทั้งตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ (หลักสูตรขั้นพื้นฐาน) กับ การศึกษาด้านวิชาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาด โดยสถานศึกษาเอกชนหรือสถานประกอบการส่งวิทยากรมาอบรม

(2) ด้านอาชีพ ควรมีความร่วมมือให้สถานประกอบการจ้างผู้ต้องขัง/เด็กและเยาวชนไปทำงานในระหว่างควบคุมตัวแบบไป-กลับ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้วิชาชีพและเป็นการเตรียมพร้อมรองรับการทำงานอย่างสมบูรณ์หลังพ้นโทษ และควรมีการยกระดับให้เกิดความร่วมมือในลักษณะของเรือนจำอุตสาหกรรม เช่นในประเทศสิงคโปร์ ที่เป็นการทำข้อตกลงที่ชัดเจนร่วมกันในการเปิดบริษัทระหว่างสถานประกอบการกับรัฐเพื่อรองรับให้ผู้ต้องขังมีงานทำและมีรายได้ในระหว่างที่ยังควบคุมตัวอยู่

➤ การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับชุมชนและภาคประชาสังคมในระหว่างการควบคุมตัว

การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับชุมชนและภาคประชาสังคมในระหว่างควบคุมตัว ควรมุ่งเน้นไปที่การแก้ไข บำบัด พื้นฟู การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ใน 4 ด้าน คือ

(1) ด้านร่างกาย ปัจจุบันมีมูลนิธิเข้ามาให้การช่วยเหลือจัดกิจกรรมและบริจาคอุปกรณ์ด้านเสริมสร้างร่างกายให้แก่ผู้กระทำผิด รวมถึงการสร้างสนามกีฬาและสถานที่ออกกำลังกาย

(2) ด้านจิตใจ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว ที่เป็นแหล่งกำลังใจสำคัญของผู้กระทำผิด โดยหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยได้จัดกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ ให้ผู้กระทำผิดได้พบปะครอบครัว มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ให้ครอบครัวรับทราบและเข้าร่วม ขณะที่มูลนิธิ ชุมชน และสถาบันทางศาสนา มีส่วนร่วมในการส่งวิทยากรมาอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ผู้กระทำผิด

(3) ด้านการศึกษา มีมูลนิธิเข้ามามีส่วนร่วมให้ทุนการศึกษาแก่ผู้ต้องขังหรือเด็กและเยาวชนที่ตั้งใจเรียนต่อโดยไม่มีเงื่อนไข

(4) ด้านอาชีพ ยังไม่ปรากฏชัดเจนว่ามีเครือข่ายมูลนิธิ ครอบครัว หรือชุมชนใดให้ความช่วยเหลือในด้านอาชีพระหว่างที่ยังควบคุมตัวอยู่ จึงควรส่งเสริมประชาสัมพันธ์ในด้านนี้ให้มากขึ้น

1.5.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในช่วงหลังพ้นโทษ

หลังจากที่ผู้กระทำผิดได้รับการปล่อยตัวหรือพ้นโทษออกจากเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนไปแล้ว ควรสร้างความต่อเนื่องในการช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษของแต่ละหน่วยงานเครือข่ายให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกัน โดยควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

➤ การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับรัฐในช่วงหลังพ้นโทษ

(1) ควรให้มีการช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษอย่างต่อเนื่องทั้ง 4 ด้าน โดยมอบหมายให้หน่วยงานในสังกัดนำไปรับผิดชอบดำเนินการต่อ

(2) ควรจัดทำเป็นบันทึกข้อตกลงเพื่อเชื่อมโยงการช่วยเหลือระหว่างหน่วยงาน ในช่วงหลังพันทโฆ ผ่านการใช้กฎหมาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ และระเบียบการในการช่วยเหลือผู้พันทโฆ หรือหากไม่สามารถดำเนินการในลักษณะของบันทึกข้อตกลงได้ กรมราชทัณฑ์และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ควรพิจารณาการจัดทำความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมแล้วนำเสนอขึ้นไปยังฝ่ายบริหารของรัฐ เพื่อจัดทำเป็น มติคณะรัฐมนตรี ข้อกฎหมาย ข้อบังคับ หรือระเบียบการปฏิบัติที่เหมาะสมของแต่ละหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องต่อไป ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่า การมีส่วนร่วมระหว่างกันของหน่วยงานรัฐด้วยกันผ่านกลไกของกฎหมายและอำนาจ ฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครอง เป็นจุดแข็งที่ทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพทุกด้าน

➤ การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับภาคเอกชนในช่วงหลังพันทโฆ

รัฐควรทำข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจนกับสถานศึกษาของเอกชนและสถานประกอบการในการเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมจากการฝึกอบรมตั้งแต่ในระหว่างควบคุมตัวให้ต่อเนื่องไปจนถึง เมื่อได้รับการปล่อยตัวพันทโฆแล้ว คือ ควรมีเป้าหมายในการรับผู้ที่ได้รับฝึกอบรมจากสถานประกอบการ เข้าทำงานที่สถานประกอบการนั้น ๆ เต็มเวลาหลังพันทโฆ การรับเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาเอกชน รวมถึง การประชาสัมพันธ์กับสถานประกอบการอื่น ๆ เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ที่สถานประกอบการจะได้รับการจากให้ โอกาสผู้พันทโฆเข้าทำงาน และความร่วมมือกันในการหาตลาดแรงงานให้แก่ผู้พันทโฆ

➤ การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับชุมชนและภาคประชาสังคมในช่วงหลังพันทโฆ

รัฐกับเครือข่ายชุมชนและภาคประชาสังคม ควรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำผิดในช่วงหลังพันทโฆ ในลักษณะการประสานงานเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการในการ ติดตามผลการแก้ไข บำบัด พื้นฟูของผู้พันทโฆ ด้วยการมีส่วนร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่คุมประพฤติกับอาสาสมัคร คุมประพฤติ ที่เป็นหน่วยงานสำคัญในการเชื่อมโยงการดำเนินงานของรัฐเข้ากับความร่วมมือของเครือข่ายในชุมชน ทั้งนี้ เครือข่ายในชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมที่ตั้งอยู่บนความเชื่อมั่น ศรัทธา และความเข้าใจของชุมชนที่มีต่อ ผู้พันทโฆ เป็นอิสระจากการดำเนินงานของรัฐ มีความโดดเด่นสูง ไม่มีข้อกฎหมาย ข้อบังคับหรือระเบียบ หรือ สิ่งตอบแทนอื่นมาบังคับหรือสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐต้องประชาสัมพันธ์และสร้าง ทัศนคติที่ดีในการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พันทโฆให้ครอบครัว ชุมชน และภาคประชาสังคมทราบ เพื่อให้เกิดความ ร่วมมือกับรัฐและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยั่งยืน อันจะเป็นเกราะป้องกันการกระทำผิดซ้ำในอนาคตได้ ซึ่งประเทศไทยสามารถนำตัวอย่างจากประเทศญี่ปุ่นที่นโยบายเริ่มจากนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ประกาศถึงแนวนโยบาย แห่งชาติและประชาสัมพันธ์เป้าหมายในการลดการกระทำผิดซ้ำ เพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างเสริมความเชื่อมั่น ต่อระบบแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิด และส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้โอกาสผู้พันทโฆ ในด้านต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมของรัฐกับชุมชนและภาคประชาสังคม ควรทำการส่งเสริมการมีส่วนร่วม อย่างต่อเนื่องใน 4 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านร่างกาย ควรมุ่งเน้นเตรียมความพร้อมให้แก่ครอบครัวของผู้พันทโฆ ให้สามารถส่งเสริมให้ผู้พันทโฆมีปัจจัย 4 อย่างครบถ้วนเพียงพอ และเป็นสถานที่ที่ผู้พันทโฆสามารถพึ่งพาได้ ส่วนมูลนิธิและชุมชน มีส่วนช่วยสำคัญในการสนับสนุนปัจจัย 4 ให้แก่ผู้พันทโฆที่ขาดแคลนหรือไร้ที่พึ่งพิง

(2) ด้านจิตใจ ควรสร้างความร่วมมือกันระหว่างครอบครัว ชุมชน สถาบัน ศาสนา และมูลนิธิในการช่วยเหลือ ดูแล และให้คำปรึกษาผู้พันทโฆ

(3) ด้านการศึกษา มูลนิธิมีบทบาทสำคัญในการมอบทุนการศึกษาและทุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องให้แก่ผู้พิการ

(4) ด้านอาชีพ มูลนิธิมีการสนับสนุนและรับผู้พิการเข้าทำงานด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เกิดความยั่งยืนและครอบคลุมถึงการดูแลความต้องการทั้ง 4 ด้านของผู้กระทำผิดและผู้พิการ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านการศึกษา และด้านอาชีพ ให้ครอบคลุมและครบถ้วน เพื่อนำไปสู่การลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ ควรมีการสร้างความร่วมมือแบบใหม่ขึ้นมา คือ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมร่วมกัน ให้สามารถทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกัน เพื่อรองรับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว ไปจนถึงการให้การสนับสนุนหลังพ้นโทษแล้วให้เกิดประสิทธิภาพและความต่อเนื่องสูงสุด โดยมีรายละเอียดข้อเสนอแนะในระดับการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับรัฐ

ช่วงเวลา	แนวทางการดำเนินการ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว	1. กำหนดนโยบายประสานงานความร่วมมือเพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้ต้องขังที่มีปัญหาจิตเวชให้ได้เข้าสู่กระบวนการที่ครบถ้วนยิ่งขึ้น ตั้งแต่การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ไปจนถึงการติดตามดูแลหลังพ้นโทษ	- กระทรวงยุติธรรม - กระทรวงสาธารณสุข - กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
	2. สนับสนุนนโยบายด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน การฝึกวิชาชีพ ทักษะ และความรู้ในการดำรงชีวิตโดยเฉพาะด้านการเงินให้แก่เด็กและเยาวชน รวมถึงการสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องหลังพ้นโทษเพื่อนำไปต่อยอดอาชีพในอนาคตได้	- กระทรวงยุติธรรม - กระทรวงศึกษาธิการ
	3. กำหนดนโยบายพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมกลุ่มผู้ต้องขัง เน้นส่งเสริมทักษะและวิชาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาด และที่เหมาะสมกับทักษะของผู้กระทำผิด ที่ทันสมัยและนำไปใช้ได้จริง	- กระทรวงยุติธรรม - กระทรวงแรงงาน
หลังการปล่อยตัว	1. กำหนดนโยบายบูรณาการร่วมกัน จัดตั้งเป็นศูนย์ให้คำปรึกษาแก่ผู้พ้นโทษที่จะสามารถเข้ามารับคำปรึกษาได้กับนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะ เพื่อสนับสนุนการรับมือกับการปรับตัวต่อสถานะทางสังคมจริงของผู้พ้นโทษ	- กระทรวงยุติธรรม - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงสาธารณสุข
	2. กำหนดนโยบายส่งเสริมประชาสัมพันธ์ตัวอย่างเรื่องราวของผู้พ้นโทษที่ประสบความสำเร็จในการกลับเข้าสู่สังคม เพื่อส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อผู้พ้นโทษในสังคมมากขึ้น ผ่านสื่อทันสมัยต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย	- กระทรวงยุติธรรม - กระทรวงมหาดไทย - กรมประชาสัมพันธ์

1.2 การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับเอกชน

ช่วงเวลา	แนวทางการดำเนินการกิจ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว	1. จัดทำนโยบายนำเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Public Private Partnership หรือ PPP) เพื่อร่วมตัดสินใจและวางแผนงานในการบำบัด ฟันฟู ช่วยเหลือผู้กระทำผิดทั้งขณะอยู่ในการควบคุมและพ้นโทษไปแล้ว เพื่อลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ	- กระทรวงยุติธรรม เช่น กรมราชทัณฑ์ - ผู้ประกอบการ
	2. นำนโยบายการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นมาภายในเรือนจำหรือเรือนจำอุตสาหกรรม (Industrial prison) จัดทำข้อตกลงที่ชัดเจนในการร่วมมือกันระหว่างรัฐ กับสถานประกอบการหรือภาคเอกชน ที่จะเข้ามาให้เงินทุน อุปกรณ์ การฝึกทักษะ ให้แก่ผู้ที่อยู่ในควบคุม โดยรัฐเป็นผู้ดำเนินการด้านความปลอดภัย มีการผลิตผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดโดยที่ยังอยู่ในเขตแดนของเรือนจำ เพื่อให้เกิดการสร้างทักษะทางอาชีพและสังคมที่ใกล้เคียงกับสังคมภายนอก การมีอาชีพและรายได้ตั้งแต่ระหว่างการถูกควบคุมตัว และยังเชื่อมโยงต่อไปยังการสร้างความพร้อมให้ผู้พ้นโทษสามารถไปประกอบอาชีพกับสถานประกอบการที่บริหารเรือนจำอุตสาหกรรมได้หลังพ้นโทษอย่างเต็มตัว รวมถึงลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐ	- กระทรวงยุติธรรม - ผู้ประกอบการ - สถานศึกษา
	3. จัดทำข้อตกลง MOU ร่วมกับสถานประกอบการ เชิญวิทยากรภาคเอกชนมาฝึกอบรมวิชาชีพด้านต่าง ๆ ในทักษะและวิชาชีพที่เป็นการต้องการของตลาด และที่เหมาะสมกับทักษะของผู้กระทำผิด โดยรัฐออกเอกสารรับรองการฝึกอบรม และผลักดันให้เกิดการรับผู้พ้นโทษที่ผ่านการอบรมดังกล่าวเข้าไปทำงานกับผู้ประกอบการที่มาให้การอบรมได้โดยตรง	- กระทรวงยุติธรรม โดย กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจ และคุ้มครองเด็ก และเยาวชน และหน่วยงานรัฐอื่น ๆ - ผู้ประกอบการ - สถานศึกษา
หลังการปล่อยตัว	1. กำหนดนโยบายสนับสนุนการสร้างอาชีพอิสระต่าง ๆ ที่ทันสมัยหรืออาชีพเกษตรกรรมที่เป็นที่ต้องการของตลาด รวมถึงหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์เหล่านี้	- กระทรวงยุติธรรม - กระทรวงพาณิชย์ - ผู้ประกอบการ
	2. กำหนดนโยบายเพื่อสร้างกลุ่มหรือรวบรวมฐานข้อมูลผู้พ้นโทษที่มีทักษะอาชีพในแต่ละด้าน ให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงรับสมัคร และคัดเลือกผ่านทางช่องทางออนไลน์ได้	- กระทรวงยุติธรรม - กระทรวงแรงงาน - ผู้ประกอบการ

1.3 การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับชุมชนและภาคประชาสังคม

ช่วงเวลา	แนวทางการดำเนินการกิจ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ทั้งช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวและหลังปล่อยตัวแล้ว	1. กำหนดนโยบายประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้ว่ามีเป้าหมายที่ชัดเจนและจริงจังในการแก้ไขปัญหาความปลอดภัยของสังคม ซึ่งให้เห็นว่าความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน และภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิ ในการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษจะทำให้การกระทำผิดซ้ำลดลงได้	- กระทรวงยุติธรรม - กระทรวงมหาดไทย - กรมประชาสัมพันธ์ - ชุมชน - ภาคประชาสังคม
	2. กำหนดนโยบายการจัดตั้งศูนย์ประสานงานภาคีเครือข่ายเพื่อเป็นการส่งเสริมการบูรณาการการประสานงานและดำเนินการช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมกันของหน่วยงานเครือข่ายทุกภาคส่วน ในลักษณะของหน่วยงานอาสาสมัคร บริหารงานโดยคณะกรรมการ ซึ่งเป็นอาสาสมัครภาคเอกชนและภาคประชาชน สร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็งในการสนับสนุนผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคม	- กระทรวงยุติธรรม - ชุมชน - ผู้ประกอบการท้องถิ่น - สถานศึกษา - อาสาสมัคร - ภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิ
	3. สร้างความร่วมมือภายในชุมชนเพื่อดูและให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ โดยแต่งตั้งคณะทำงานในแต่ละชุมชน ประกอบไปด้วย บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อร่วมกันดูแลช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	- กระทรวงยุติธรรม - ชุมชน - สถานศึกษา - อาสาสมัคร - ภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิ - สถาบันทางศาสนา

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรมีการศึกษาถอดบทเรียนจากกลุ่มผู้พ้นโทษที่ประสบความสำเร็จในชีวิต แล้วเชิญให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายช่วยเหลือกลุ่มผู้พ้นโทษรายใหม่เพื่อลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำ โดยจะเป็นต้นแบบและให้การสนับสนุนจากประสบการณ์ตรงร่วมกันเข้าใจกันได้มากกว่ากลุ่มผู้ช่วยเหลือกลุ่มอื่น ๆ

3 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

กระทรวงยุติธรรม ควรสนับสนุนการประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดและผู้พ้นโทษของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและภาคประชาสังคม เพื่อส่งเสริมการให้โอกาสผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคมอย่างแพร่หลาย ผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ ให้เกิดการรับรู้ข้อมูลและปรับทัศนคติให้ยอมรับมากขึ้น รวมถึงการจัดโครงการประกวดสื่อประชาสัมพันธ์

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการวิจัยต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ

แนวทางและรูปแบบการมีส่วนร่วมในการให้โอกาสผู้พ้นโทษกลับสู่สังคมแบบต่อเนื่องของทั้งสามฝ่ายที่ผลการวิจัยได้นำเสนอนั้น เป็นประโยชน์ต่อการนำไปวางแผนประสานงานและสร้างการบูรณาการระหว่างเครือข่ายของทุกภาคส่วนให้นำศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่มาผนวกรวมเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยลดปัจจัยความเสี่ยงของผู้พ้นโทษที่จะกระทำผิดซ้ำในทุกระดับของสังคม และเป็นการวางรากฐานให้เกิดการยอมรับในตัวของผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคมอย่างแท้จริงต่อไปในอนาคต

กรอบการวิจัยที่ 4 การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมายไทยในปัจจุบันว่าเป็นอุปสรรคต่อกลไกรองรับผู้กระทำผิดที่ได้รับ การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูมาแล้วในรูปแบบใดบ้างและปรากฏอยู่ในกฎหมายฉบับใดบ้าง พร้อมนำเสนอแนะนโยบายในการพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับ แนวทางการบังคับใช้กฎหมาย นิตินโยบายที่ไม่เป็นอุปสรรคหรือไม่เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้รับการยอมรับจากสังคมและลดโอกาสการกลับมากระทำผิดซ้ำอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

โครงการวิจัยย่อยที่ 8 : โครงการศึกษากฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำ ความผิด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องของไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำผิดตั้งแต่ก่อนศาลมีคำพิพากษาจนถึงพ้นโทษ การบังคับใช้กฎหมาย และนิตินโยบายที่ส่งผลหรือเป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ รวมทั้งการกำหนดนโยบายและกฎหมายต่างประเทศที่เปิดโอกาสหรือเอื้อให้ผู้กระทำผิดได้กลับมาใช้ชีวิตและได้รับการยอมรับจากสังคม
2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบและข้อบังคับ แนวทางการบังคับใช้กฎหมาย นิตินโยบายที่ไม่เป็นอุปสรรคหรือไม่เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ รวมทั้งข้อเสนอแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของไทย พร้อมทั้งร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำ ความผิดได้ยอมรับจากสังคมมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อนำเสนอแผนการดำเนินงาน (Roadmap) ในการผลักดันกฎหมายตามลำดับความสำคัญ เพื่อนำไปสู่การบังคับใช้ที่เป็นรูปธรรม

สภาพปัญหา

แม้ว่าผู้กระทำผิดและพ้นโทษจะได้รับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูก่อนปล่อยตัวจากหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยมาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการฝึกอาชีพและทักษะการทำงาน อีกทั้งรัฐจะมีนโยบายคืนคนดีสู่สังคม แต่ยังคงพบปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับคืนสู่สังคม นั่นคือ กฎหมายหลายฉบับที่บัญญัติห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพบางอย่าง ทำให้ตัวเลือกของการประกอบอาชีพมีน้อยลง นอกจากนี้ นโยบายของระบบยุติธรรมเองยังคงมุ่งเน้นการลงโทษทางอาญาเป็นหลัก ซึ่งสวนทางกันกับความต้องการที่จะลดการกระทำผิดซ้ำ ดังนั้น จึงควรต้องศึกษาว่ามีอุปสรรคทางกฎหมายและระบบยุติธรรมใดบ้าง ที่ไปเพิ่มความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำให้มากยิ่งขึ้นโดยไม่จำเป็น

คณะผู้วิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงหลักการ (Doctrinal Research) จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตการวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) ที่ทำการสำรวจเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายที่มีผลต่อการกลับมาใช้ชีวิตในสังคมของผู้พ้นโทษ (2) ผู้ต้องขัง ผู้พ้นโทษอันรวมถึงกลุ่มเด็กและเยาวชน และผู้ที่เคยถูกคุมประพฤติ (3) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษทั้งกลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มเด็กและเยาวชน และ (4) ครอบครัวหรือญาติของผู้เคยกระทำผิด ชุมชน ประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้เคยกระทำผิด ตลอดจนภาคเอกชนที่สามารถเป็นผู้จ้างงานผู้ที่เคยกระทำผิด จากนั้นใช้วิธีการ Triangulation เปรียบเทียบข้อค้นพบทั้งหมดเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจน แม่นยำ และมีเหตุผลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

คณะวิจัยได้นำเสนอและพร้อมทั้งวิเคราะห์กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคและไม่เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำความผิด ดังนี้

1. กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อบุคคลที่ถูกดำเนินคดีอาญา แม้ศาลยังไม่มีคำพิพากษา ถึงที่สุดให้จำคุก ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 98 สำหรับการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามการใช้สิทธิลงสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดว่า ต้องไม่เป็นผู้ต้องคำพิพากษาศาลให้จำคุกและถูกคุมขังโดยหมายของศาล และมาตรา 160 (7) สำหรับการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ซึ่งกำหนดว่าต้องไม่เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้อัตินั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรอลงโทษ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท แม้การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม โดยเฉพาะการเป็นรัฐมนตรีจะมีลักษณะขัดหรือแย้งกับบทสันนิษฐานในคดีอาญาว่าต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ตามมาตรา 29 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ตาม แต่หากพิจารณาในแง่ของการปรับใช้ระบบคุณธรรม (Merit System) เพื่อให้การดำรงตำแหน่งไม่มีตำหนิ และได้ “คนดี” ที่ไม่มีประวัติต่างพร้อยเข้ามาทำหน้าที่ในตำแหน่งสำคัญของประเทศ ดังนั้น การกำหนดคุณสมบัติของการใช้สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. และการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจึงอาจคงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามดังกล่าวไว้ได้

2. กฎหมายที่เป็นอุปสรรค โดยกำหนดลักษณะต้องห้ามรับราชการ ข้าราชการการเมือง และดำรงตำแหน่งหน้าที่ในทางราชการ กฎหมาย จำนวน 9 ฉบับ ที่กำหนดให้การต้องโทษจำคุก โดยคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้จำคุก ห้ามรับราชการ หรือเป็นข้าราชการการเมือง และอีกจำนวน 160 ฉบับที่มีบทบัญญัติกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามการเป็นกรรมการตามพระราชบัญญัติหรือการดำรงตำแหน่งหน้าที่ในราชการ ซึ่งทั้ง 3 กลุ่ม สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

(1) กลุ่มข้าราชการ ข้าราชการจำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีความสุภาพเรียบร้อยและมีประวัติเป็นที่น่าเชื่อถือในสังคม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกของประชาชนที่เกี่ยวข้องในการติดต่อประสานงาน กฎหมายหลายฉบับจึงมีบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะห้ามผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษโดยกฎหมายที่มีการบัญญัติในลักษณะดังกล่าวปรากฏในการประกอบอาชีพข้าราชการประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการครู

และบุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการอัยการ ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ข้าราชการรัฐสภา และข้าราชการกรุงเทพมหานครและบุคลากร กรุงเทพมหานคร

(2) กลุ่มข้าราชการการเมือง มีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายฉบับหลักที่กำหนดลักษณะต้องห้ามบุคคลผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดมิให้เป็นข้าราชการการเมือง ปรากฏในมาตรา 9 (7) ซึ่งมีบทบัญญัติลักษณะเดียวกันกับกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่ควบคุมเรื่องคุณสมบัติของข้าราชการ

(3) กลุ่มผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับราชการ มีกฎหมายอย่างน้อย 160 ฉบับที่กำหนดลักษณะต้องห้ามในการเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หรือประธานกรรมการ หรือเลขาธิการในคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติฉบับต่าง ๆ หรือมีลักษณะต้องห้ามคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง อาทิ การเป็นผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 การดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ เกี่ยวข้องและกำหนดคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งไว้ หรือกฎหมายเกี่ยวกับการเป็นกรรมการในคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะเรื่อง กฎหมายหลายฉบับห้ามบุคคลผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ โดยห้ามการเป็นประธานกรรมการ หรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือเป็นลักษณะต้องห้ามคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง

การบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวเพื่อยืนยันย้ำความโปร่งใสของการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งการกำหนดนโยบายโดยแสดงให้เห็นว่าการกระทำที่ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุกเป็นการกระทำที่มีพฤติการณ์ร้ายแรง ฉะนั้น การออกแบบกฎหมายจึงมุ่งเน้นให้ผู้เคยมีประวัติได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาอันถึงที่สุด ไม่ควรเข้ามาดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญ ๆ ของทางราชการ ประเด็นเรื่องคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดให้จำคุก เป็นอีกกรณีที่สามารถคงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามดังกล่าวไว้ได้

3. กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ/วิชาชีพ โดยกำหนดลักษณะต้องห้ามในการขอใบอนุญาต จากผลการวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องพบว่า มีอาชีพและวิชาชีพที่กฎหมายกำหนดห้ามมิให้การต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นลักษณะต้องห้ามในการขอรับใบอนุญาตเพื่อประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ การบัญญัติคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามดังกล่าว โดยแบ่งได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

(1) กฎหมายที่มีการกำหนดลักษณะความผิดไว้ชัดเจนและห้ามสำหรับประกอบอาชีพนั้น ปรากฏในกฎหมายจำนวน 10 ฉบับ ดังนี้

ประเภทอาชีพที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	บทบัญญัติแห่งกฎหมาย
1. พนักงานประจำรถขนส่งสาธารณะ	พ.ร.บ. การขนส่งทางบก ฯ มาตรา 96(9)	ไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดหรือคำสั่งที่ชอด้วยกฎหมายให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดอันได้กระทำโดยประมาทที่มิใช่เกี่ยวกับการใช้รถในการกระทำผิดหรือความผิดลหุโทษ
2. พนักงานขับรถขนส่งสาธารณะ	พ.ร.บ. รถยนต์ ฯ มาตรา 49 (8)	ไม่เคยเป็นผู้ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดตาม พ.ร.บ. นี้ หรือความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน การก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ ความผิดฐานกรรโชก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ ความผิดฐานยักยอก ความผิดฐานรับของโจร และความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ
3. ผู้ขอจดทะเบียนมูลนิธิหรือองค์กรนิติบุคคลอื่นเพื่อการเรียไร	พ.ร.บ. ควบคุมการเรียไร ฯ มาตรา 11(4)	ห้ามมิให้อนุญาตบุคคลผู้เคยต้องโทษฐานลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกทรัพย์ รับของโจรหรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายลักษณะอาญา และพ้นโทษมาแล้วยังไม่ครบห้าปี จัดให้มีการเรียไร หรือทำการเรียไร
4. ผู้ประกอบกิจการค้าของเก่า	พ.ร.บ. ควบคุมการขายทอดตลาด ฯ มาตรา 6(3)	เป็นผู้ที่ไม่เคยต้องโทษจำคุกตามกฎหมายลักษณะอาญา ภาค 2 ส่วนที่ 5 หมวดที่ 5-9 และส่วนที่ 9 หมวดที่ 1-6
5. ผู้ประกอบกิจการค้าอาวุธปืน	พ.ร.บ. อาวุธปืน ฯ มาตรา 13	บุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกสำหรับความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ดังต่อไปนี้ มาตรา 97-111 มาตรา 120, มาตรา 177-183 มาตรา 249-250 มาตรา 293-303 มาตรา 254-257 และความผิดอันเป็นการฝ่าฝืนต่อ พ.ร.บ. อาวุธปืน ฯ มาตรา 11, 22, 29 หรือ 33 หรือพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 7, 24, 33 หรือมาตรา 39
6. พนักงานรักษาความปลอดภัย	พ.ร.บ. ธุรกิจรักษาความปลอดภัย ฯ มาตรา 34ข.	เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกสำหรับความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน หรือความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

ประเภทอาชีพที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	บทบัญญัติแห่งกฎหมาย
7. ผู้ประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ	พ.ร.บ. สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ฯ มาตรา 13	เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
8. ผู้ประกอบกิจการโรงแรม	พ.ร.บ. โรงแรม ฯ มาตรา 16 (6)	ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
9. ผู้ประกอบกิจการสถานบริการ	พ.ร.บ. สถานบริการ ฯ มาตรา 6(5)	ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญาในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการค้าหญิงและเด็กหญิง ตามกฎหมายว่าด้วยการปรามการทำให้แพร่หลายและการค้าวัตถุอันลามก หรือตามกฎหมายว่าด้วยการปรามการค้าประเวณี
10. นายหน้าจัดหาแรงงานทางทะเล	พ.ร.บ. แรงงานทางทะเล ฯ มาตรา 21(7)	ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในความผิดที่กฎหมายบัญญัติให้ถือเอาการกระทำโดยทุจริตเป็นองค์ประกอบ หรือในความผิดตาม พ.ร.บ.นี้ หรือในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการจัดหาแรงและคุ้มครองแรงงาน

(2) กฎหมายที่กำหนดให้การต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นลักษณะต้องห้าม โดยมีเงื่อนไขด้านระยะเวลาบางประการที่นำมาพิจารณาเพิ่มเติมให้สามารถประกอบอาชีพได้และไม่ได้ ปรากฏในกฎหมายจำนวน 5 ฉบับ ดังนี้

ประเภทอาชีพที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	หมายเหตุ
1. พนักงานประจำรถขนส่งสาธารณะ	พ.ร.บ. การขนส่งทางบก ฯ มาตรา 96(9)	ผู้ขอรับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถในประเภทการขนส่งประจำทาง การขนส่งไม่ประจำทาง หรือการขนส่งโดยรถขนาดเล็กต้อง “ไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุก หรือได้พ้นโทษมาแล้วเกินสามปี”

ประเภทอาชีพที่เกี่ยวข้อง	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	หมายเหตุ
2. พนักงานขับรถขนส่งสาธารณะ	พ.ร.บ. รถยนต์ ฯ มาตรา 49(8)	ผู้ขอใบอนุญาตขับรถต้อง “ไม่เคยเป็นผู้ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิด หรือพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี”
3. ผู้ขอจดทะเบียนมูลนิธิหรือองค์กรนิติบุคคลอื่นเพื่อการเรียไร	พ.ร.บ. ควบคุมการเรียไร ฯ มาตรา 11(4)	ห้ามมิให้อนุญาตให้ “บุคคลผู้เคยต้องโทษ และพ้นโทษมาแล้วยังไม่ครบห้าปี” จัดให้มีการเรียไร หรือทำการเรียไร
4. ผู้ประกอบกิจการค้าอาวุธปืน	พ.ร.บ. อาวุธปืน ฯ มาตรา 13	ห้ามมิให้ออกใบอนุญาตตามความในหมวดนี้แก่บุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกสำหรับความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา (ข) มาตรา 254-257 และพ้นโทษยังไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันพ้นโทษถึงวันยื่นขอใบอนุญาต”
5. พนักงานรักษาความปลอดภัย	พ.ร.บ. ธุรกิจรักษาความปลอดภัย ฯ มาตรา 34 ข.	ลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย “เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุก หรือพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต”

(3) กฎหมายที่ขาดความชัดเจนเกี่ยวกับการกำหนดลักษณะต้องห้ามการถูกจำคุกกับการประกอบอาชีพ ปรากฏในกฎหมายจำนวน 24 ฉบับ (ดูเพิ่มเติมได้จากรายงานการวิจัย) ที่กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามการประกอบอาชีพครอบคลุมความผิดทุกประเภทที่ผู้กระทำได้รับโทษจำคุกและไม่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ และบางฉบับกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามที่ไม่มีความชัดเจน ซึ่งเหล่านี้อาจขัดหรือแย้งกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเกินสมควร แบ่งได้เป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

- **กลุ่มธุรกิจด้านการศึกษา (Education)** ครอบคลุมโรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกระดับชั้น ตั้งแต่ อนุบาล (Preschool) ประถม (Primary School) มัธยม (Secondary School) อาชีวศึกษา (Vocational) อุดมศึกษา (Higher Education) และบริการการศึกษาในลักษณะอื่น ๆ อาทิ ศูนย์การเรียนรู้และพัฒนาเด็กวัยแรกเกิด ซึ่งปัจจุบันมีกฎหมาย 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 ที่มีข้อห้ามบุคคลผู้เคยต้องโทษจำคุกมิให้ประกอบวิชาชีพเป็นบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะความผิดทางอาญาทุกฐานเป็นข้อรังเกียจในการประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนอาจไม่สอดคล้องต่อสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติ กล่าวคือ ความผิดบางฐานความผิดอาจไม่สัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่หรือประกอบวิชาชีพครู ตัวอย่างเช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดฐานปลอมบัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือความผิดฐานละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น บางความผิดมีนัยสำคัญและเกี่ยวพันโดยตรงกับการประกอบวิชาชีพครู เช่น ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย ความผิดต่อเด็ก สตรีหรือเยาวชน และความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งสมควรเฝ้าระวังและห้ามในการประกอบวิชาชีพ/อาชีพดังกล่าว หลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา

สหราชอาณาจักร หรือเครือรัฐออสเตรเลียมีบทบัญญัติกฎหมายห้ามผู้กระทำความผิดดังกล่าวในการประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับการศึกษา การที่กฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติลักษณะดังกล่าวจึงทำให้ผู้พันโทชจำคุกในคดีอาญาอื่นที่ไม่สัมพันธ์กับการประกอบวิชาชีพ

- **กลุ่มธุรกิจด้านการแพทย์และสาธารณสุข (Medical and Healthcare)** ประกอบไปด้วยการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์และสาธารณสุข การพยาบาลและการผดุงครรภ์ การทันตกรรม การกายภาพบำบัด การเภสัชกรรม ยา และอาหาร การเปิดสถานพยาบาล ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มกฎหมายที่กำหนดข้อห้ามผู้พันโทชจำคุก ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุขมีลักษณะเช่นเดียวกับวิชาชีพครู กล่าวคือ ครอบคลุมทุกฐานความผิดในทางอาญาที่เป็นโทษจำคุก โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับลักษณะความผิดและการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์ หรือบุคลากรทางสาธารณสุข

- **กลุ่มธุรกิจวิชาชีพการบริการ (Professional Services)** อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มกฎหมายที่กำหนดข้อห้ามผู้พันโทชจำคุก ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุขมีลักษณะเช่นเดียวกับวิชาชีพครู กล่าวคือ ครอบคลุมทุกฐานความผิดในทางอาญาที่เป็นโทษจำคุก โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับลักษณะความผิดและการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์ หรือบุคลากรทางสาธารณสุข

- **กลุ่มธุรกิจเกี่ยวกับการขนส่งสาธารณะ (Transportations)** กลุ่มธุรกิจเกี่ยวกับการขนส่งสาธารณะ (Transportations) อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสาธารณะมีกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้อง 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ซึ่งมีบทบัญญัติห้ามผู้ประกอบการขนส่งในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ การขนส่งประจำทาง การขนส่งไม่ประจำทาง การขนส่งโดยรถขนาดเล็ก หรือการขนส่งส่วนบุคคล มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มกฎหมายที่มีข้อห้ามผู้เคยได้รับโทษจำคุกประกอบอาชีพ โดยเป็นการบัญญัติให้การต้องโทษจำคุกมาก่อนเป็นลักษณะต้องห้ามในการขอรับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถ หรือขอรับใบอนุญาตการขับขี่รถบางประเภท กล่าวได้ว่า การบัญญัติให้โทษจำคุกเป็นลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพดังกล่าวควรจำกัดอยู่เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการใช้รถ หรือความผิดที่สัมพันธ์กับการเป็นผู้ให้บริการด้านการขนส่งสาธารณะเท่านั้น กลุ่มกฎหมายประเภทนี้จึงเป็นอีกกลุ่มกฎหมายที่สมควรแก้ไขปรับปรุง และจะได้กล่าวต่อไป

- **กลุ่มธุรกิจที่ต้องมีใบอนุญาต** กฎหมายยังมีการกำหนดลักษณะต้องห้ามการได้รับโทษจำคุกของผู้กระทำความผิดเป็นสาระสำคัญและต้องห้ามในการออกใบอนุญาต โดยเกี่ยวข้องการออกใบอนุญาตอาวุธปืนหรือสิ่งเทียมอาวุธปืน และเกี่ยวกับการเรียไร มีการบัญญัติให้การได้รับโทษจำคุกเป็นข้อห้ามในการขอรับใบอนุญาตที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ ดูเหมือนว่ากฎหมายในกลุ่มนี้จะมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของฐานความผิดทางอาญาที่ได้รับกับลักษณะการประกอบอาชีพ ส่วนจะมีการวิเคราะห์กฎหมายในเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Analysis of Law) หรือไม่ประการใด เจตนารมณ์ในการยกร่างกฎหมายทั้งสองดังกล่าวมิได้ระบุไว้แต่อย่างใด ทั้งนี้ กฎหมายทั้งสองฉบับข้างต้นไม่ต้องปรับปรุงแก้ไขแต่อย่างใด

- **กลุ่มธุรกิจอื่น ๆ** ได้แก่ พนักงานรักษาความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 อาชีพค้าของเก่าตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 การจัดหาแรงงานตามพระราชบัญญัติแรงงานทางทะเล พ.ศ. 2558 หรือการเปิดสถานประกอบการกิจการบางประเภท อาทิ การเปิดสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ โรงแรม หอพัก สถานบันเทิง หรือโรงรับจำนำ แม้กฎหมายจะมีการกำหนดให้การต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นลักษณะต้องห้ามในการประกอบ

อาชีพ แต่การบัญญัติข้อห้ามดังกล่าวสัมพันธ์กับลักษณะการประกอบอาชีพ เว้นแต่การประกอบกิจการค้าไม้เพียงอย่างเดียวที่ไม่มีความสัมพันธ์กับฐานความผิดที่ต้องห้ามกับการประกอบอาชีพแต่อย่างใด

จากการวิเคราะห์นำมาสู่ข้อสรุปว่า การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ในกฎหมายของประเทศไทยมีลักษณะเป็นรูปแบบที่สำเร็จรูป (Templates) โดยแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

กลุ่มกฎหมาย	ประเภทอาชีพหรือธุรกิจ
1. ต้องห้ามประกอบอาชีพ แม้คดียังไม่ถึงที่สุด	เฉพาะการสมัครเป็น ส.ส. และตำแหน่ง รมต.
2. กฎหมายกำหนดห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมือง	ส.ส. ส.ว. ประธานและรองประธานสภาฯ และประธานและรองประธานวุฒิสภา รัฐมนตรี และตุลาการศาล รธน.
3. กฎหมายกำหนดห้ามรับราชการ/ข้าราชการการเมือง หรือดำรงตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวกับราชการ	การรับราชการ ข้าราชการการเมือง และดำรงตำแหน่งหน้าที่ในราชการ เช่น ประธานหรือกรรมการในคณะกรรมการต่าง ๆ
4. กฎหมายกำหนดความผิดไว้ชัดเจนกับการประกอบอาชีพนั้น ๆ	อาทิ การเรียไร การค้าของเก่า การเปิดสถานบริการ เป็นต้น
5. กฎหมายกำหนดให้การต้องโทษจำคุกมีเงื่อนไขบางประการที่นำมาพิจารณาเพื่อประกอบอาชีพได้	อาทิ การขับชั้รยนต์ การขอใบอนุญาตอาวุธปืน เป็นต้น
6. กฎหมายกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามให้โทษจำคุกในความผิดทุกประเภท โดยไม่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้น ๆ หรือเปิดช่องให้สภาวิชาชีพกำหนดลักษณะเพิ่มเติมได้เอง	อาทิ การประกอบธุรกิจหรืออาชีพในโรงเรียนเอกชน บุคลากรทางการศึกษาเอกชน สถาบันอุดมศึกษาเอกชน วิชาชีพเวชกรรม วิชาชีพการแพทย์แผนไทย การสาธารณสุขชุมชน วิชาชีพการพยาบาล วิชาชีพการสัตวแพทย์ วิชาชีพเทคนิคการแพทย์ วิชาชีพทันตกรรม วิชาชีพกายภาพบำบัด วิชาชีพเภสัชกรรม อาชีพเกี่ยวกับการแพทย์ การเปิดสถานพยาบาล การเปิดสถานพยาบาลสัตว์ ทนายความ นักบัญชี วิศวกร สถาปนิก ธุรกิจหลักประกันทางธุรกิจ ช่างรังวัดเอกชน วิชาชีพนักสังคมสงเคราะห์ โรงรับจำนำ การค้าไม้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการทบทวนข้อห้ามโทษจำคุกเป็นคุณสมบัติในการประกอบอาชีพ สามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) กฎหมายที่สามารถคงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ได้ และ 2) กฎหมายที่สมควรปรับปรุงแก้ไขเนื่องจากการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมีลักษณะครอบคลุมโทษจำคุกของความผิดทุกประเภทโดยไม่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้น ๆ ทำให้ขาดความชัดเจน

1. กฎหมายที่สามารถคงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ได้ ประกอบไปด้วย

กลุ่มแรก กลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวกับการรับราชการ ข้าราชการการเมือง และการดำรงตำแหน่งหน้าที่ในราชการ

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 98 สำหรับการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามการใช้สิทธิลงสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและมาตรา 160 (7) สำหรับการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

- กฎหมายเกี่ยวกับการรับราชการและข้าราชการทางการเมือง จำนวน 9 ฉบับ และ 160 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับการดำรงตำแหน่งในหน้าที่ราชการ

กลุ่มที่สอง กลุ่มกฎหมายที่มีการกำหนดลักษณะความผิดไว้ชัดเจนและห้ามสำหรับการประกอบอาชีพนั้น ๆ รวมกฎหมาย 10 ฉบับ (ดูเพิ่มเติมได้จากรายงานการวิจัย) ได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้ำของเก่า พุทธศักราช 2474 พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช 2487 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติแรงงานทางทะเล พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติสถานประกอบกิจการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559

กลุ่มที่สาม กลุ่มที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขบางประการที่นำมาพิจารณาเพิ่มเติมให้สามารถประกอบอาชีพรวมกฎหมาย 4 ฉบับ (ดูเพิ่มเติมได้จากรายงานการวิจัย) พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้ำของเก่า พุทธศักราช 2474 พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช 2487 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 และเป็นกฎหมายซึ่งอยู่ในกลุ่มที่มีการกำหนดความผิดไว้ชัดเจนในกลุ่มที่สองด้วย

2. กฎหมายที่ขาดความชัดเจนเกี่ยวกับการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพ และสมควรปรับปรุงแก้ไข จำนวน 24 ฉบับ ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง ได้แก่ พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติวิชาชีพด้านการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติวิชาชีพกายภาพบำบัด พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติวิชาชีพเภสัชกรรม พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติสถานพยาบาลสัตว์ พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติช่างรังวัดเอกชน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติโรงรับจำนำ พ.ศ. 2505

จากผลการศึกษาดังกล่าว นอกเหนือไปจากข้อเสนอด้านกฎหมายในมิติต่าง ๆ ทั้งการคงไว้ซึ่งกฎหมายบางฉบับที่กำหนดห้ามมิให้ผู้พ้นโทษเข้ามาประกอบอาชีพด้วยเหตุผลด้านคุณธรรมและการป้องกันภัยอันตรายของสังคม หรือกฎหมายบางฉบับที่ควรปรับปรุงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษได้มีโอกาสในการประกอบ

อาชีพมากขึ้น ผลการศึกษายังได้สะท้อนมิติซึ่งอาจกล่าวได้ว่า สามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามในอนาคตเพื่อมิให้ผู้พ้นโทษถูกจำกัดสิทธิหรือปิดกั้นโอกาสในการประกอบอาชีพ ดังนี้

1. การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเกี่ยวกับโทษจำคุกควรพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำผิดกับการประกอบอาชีพนั้น ๆ เป็นสำคัญ มิใช่เพียงให้การได้รับโทษจำคุกมาเป็นเงื่อนไขในการประกอบอาชีพทุกกรณี ทั้งนี้ การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเกี่ยวกับโทษจำคุกต้องมีความชัดเจนว่าเป็นการห้ามโทษจำคุกในฐานความผิดใดกับการประกอบอาชีพใด

2. การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเกี่ยวกับโทษจำคุก อาจกำหนดได้ แต่ควรมีเงื่อนไขบางประการที่สามารถนำมาเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาได้ เช่น เงื่อนไขด้านระยะเวลาที่พ้นโทษจำคุกมาแล้ว หรือมีการรับประกันโดยหน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือ

การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเกี่ยวกับโทษจำคุกสำหรับการประกอบอาชีพราชการ ในอนาคต เห็นว่า ควรจะได้มีการทบทวนอาชีพราชการบางประเภทที่ไม่จำเป็นต้องพบปะหรือให้บริการประชาชน หรือโทษจำคุกสำหรับการกระทำผิดที่ไม่สัมพันธ์กับอำนาจหน้าที่ เพื่อให้ได้รับการยกเว้นคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเกี่ยวกับโทษจำคุก ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลว่า รัฐควรมีบทบาทสำคัญและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่มีต่อผู้พ้นโทษเป็นหลัก

กฎหมายในที่ส่งเสริมต่อการกลับไปใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ

เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาจากต่างประเทศพบว่า มีความจำเป็นต้องมีมาตรการอื่น ๆ ที่ส่งเสริมหรือเอื้อให้ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วได้กลับมาใช้ชีวิตและได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งโครงการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ได้นำเสนอเป็นกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการฟื้นฟูและส่งเสริมต่อการกลับไปใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ โดยร่างกฎหมายดังกล่าวควรมีการจัดทำและตรากฎหมายขึ้นมาใหม่อีกฉบับหนึ่งเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดการฟื้นฟูและส่งเสริมผู้พ้นโทษอย่างเป็นระบบและครอบคลุมเป็นการเฉพาะ โดยกฎหมายฉบับใหม่ควรประกอบไปด้วยสาระสำคัญ ได้แก่

1. การกำหนดมาตรการฟื้นฟูและส่งเสริมผู้พ้นโทษ เช่น การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด ที่ต้องการจะกลับไปทำงานได้อย่างปกติ มาตรการส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษได้งานที่เหมาะสมกับคุณสมบัติโดยไม่ทำให้ประวัติอาชญากรรมเป็นเหตุที่จะไม่จ้างงานได้ มาตรการจูงใจสถานประกอบการให้จ้างผู้พ้นโทษเข้าทำงาน เช่น มาตรการทางภาษีต่าง ๆ มาตรการลดหย่อนภาษีนิติบุคคล และการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในรูปแบบอื่น ๆ และการส่งเสริมไม่ให้มีการถามประวัติอาชญากรรมในการสมัครงานกับสถานประกอบการตามแนวทางโครงการ Ban the Box ของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสิงคโปร์ (โครงการ Yellow Ribbon) เพื่อส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของผู้พ้นโทษให้กลับมาเท่าเทียมกับพลเมืองคนอื่นในลักษณะของการให้โอกาสอีกครั้ง

2. การจัดตั้งกองทุนสำหรับผู้พ้นโทษ (Prisoners' Fund) เพื่อรองรับต่อการสนับสนุนการดำเนินงานฟื้นฟูและส่งเสริมผู้พ้นโทษ และการให้เงินทุนแก่ผู้พ้นโทษในช่วงหลังพ้นโทษไปตั้งต้นในด้านต่าง ๆ โดยอาจเลือกแหล่งเงินทุนที่เป็นภาษีที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้แก่สังคม อย่างภาษีจากสุรา หรือบุหรี่ มาเป็นรายได้ของกองทุน เป็นต้น

3. การจัดตั้งองค์กรทำหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลผู้พ้นโทษหลังปล่อยตัวขึ้นตามกฎหมาย เพื่อให้เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักโดยตรงในการบริหารระบบฟื้นฟูและส่งเสริมผู้พ้นโทษตามกฎหมายฉบับดังกล่าว รวมถึงเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยงานรัฐในระบบยุติธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการติดตาม

ช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้พ้นโทษหลังจากถูกปล่อยตัวแล้ว โดยอาจกำหนดหน้าที่ให้แก่หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย เช่น กรมราชทัณฑ์ หรือกรมคุมประพฤติ ฯลฯ ให้มีหน้าที่ดูแลผู้พ้นโทษอย่างต่อเนื่อง

4. การตั้งคณะกรรมการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อกำกับดูแลการบังคับใช้กฎหมายเพื่อฟื้นฟูและส่งเสริมผู้พ้นโทษให้เข้มงวดและเป็นรูปธรรม

จากข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและการเสนอร่างกฎหมายเฉพาะเพื่อส่งเสริมและให้โอกาสผู้พ้นโทษได้กลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขแล้ว หากจะได้พิจารณาถึงรากฐานแห่งปัญหาของการที่มีผู้กระทำความผิดและเข้าสู่เรือนจำจำนวนมากนั้น ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกำหนดนโยบายลงโทษทางอาญาที่มีมากเกินไป การที่ประเทศไทยได้มุ่งเน้นการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามาใช้เป็นระบบระงับข้อพิพาทในสังคมเป็นหลัก ทำให้กฎหมายมากกว่า 350 ฉบับมีบทบัญญัติลงโทษทางอาญา แม้ว่าจะเป็น เรื่องที่เฉพาะตัวและเป็นความขัดแย้งระหว่างเอกชนด้วยกันเองที่ไม่ได้มีผลกระทบต่อสังคมหรือมีผลกระทบน้อย ทำให้จำนวนนักโทษเพิ่มสูงขึ้น และเมื่อพ้นโทษออกมาแล้วก็ต้องพบกับอุปสรรคในการประกอบอาชีพจากการกีดกันของกฎหมายด้วย ระบบยุติธรรมในลักษณะดังกล่าวจึงไม่ได้เอื้อต่อการกลับมาสู่สังคมอย่างปกติสุข แต่กลับเพิ่มโอกาสในการกระทำผิดซ้ำให้มากขึ้นอีก ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรกำหนดโทษทางอาญาให้มีเฉพาะเท่าที่จำเป็น (decriminalization) โดยลดและยกเลิกโทษทางอาญาในความผิดบางประเภท เช่น กฎหมายเศรษฐกิจและการค้าที่มุ่งเน้นดูแลนิติสัมพันธ์ของเอกชนด้วยกันเอง หรือการกำกับดูแลทางการค้า และเศรษฐกิจที่ควรนำกระบวนการทางปกครองมาใช้บังคับแทนกระบวนการทางอาญา ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติมถึงกฎหมายที่ควรแก้ไขไม่ใช้โทษทางอาญาต่อไปและหากจะมี ให้มีเฉพาะเท่าที่จำเป็น

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการวิจัยต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ

แผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนากฎหมายให้เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้พ้นโทษ ทั้งในประเด็นของการเพิ่มโอกาสทางอาชีพ และการลดการตีตรา รวมถึงการให้มีองค์กรและกองทุนเฉพาะเพื่อสนับสนุนเป้าหมายดังกล่าว โดยมีแนวทางพัฒนาและตัวอย่างแผนงานการแก้ไขปัญหาคือเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปรับใช้เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการลดการกระทำผิดซ้ำได้ทันที โดยการปรับปรุงกฎหมายให้ลดการกีดกันการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษให้น้อยลง การลดพักโทษตามเหมาะสม และการมีกฎหมายส่งเสริมนโยบายการคืนคนดีสู่สังคมอย่างชัดเจน จะช่วยลดปัจจัยความเสี่ยงของการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมาก เนื่องจากผู้พ้นโทษมีโอกาสมีงานที่ดีและมั่นคงเพื่อดำรงชีพ รวมถึงมีโอกาสได้กลับไปประกอบอาชีพหรือวิชาชีพเดิมอีกครั้งหนึ่ง อีกทั้งได้รับการยอมรับจากสังคมจนเกิดความนับถือตนเองที่สูงขึ้น ก็จะช่วยไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก นอกจากนี้การตรากฎหมายเพื่อช่วยเหลือส่งเสริมผู้พ้นโทษยังเป็นการกำหนดหน้าที่ของรัฐให้ต้องเน้นนโยบายเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำด้วยการลดการนำคนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้น้อยลง

กรอบการวิจัยที่ 5 การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษให้มีชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนซึ่งจะช่วยป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

โครงการวิจัยย่อยที่ 9 : โครงการนำแนวทางของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มาขับเคลื่อนการสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด รูปแบบธุรกิจเพื่อสังคม (Business Model) และแผนธุรกิจ (Business Plan) ปัจจัยสู่ความสำเร็จ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) รวมทั้งปัญหา อุปสรรค หรือปัจจัยเสี่ยงหรือกรณีศึกษาของการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. ศึกษา วิเคราะห์แนวโน้มของผลิตภัณฑ์ บริการหรือนวัตกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เหมาะสมกับธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษในประเทศไทย
3. นำเสนอรูปแบบของธุรกิจเพื่อสังคม พร้อมทั้งผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสมกับการสร้างอาชีพสำหรับผู้พ้นโทษ พร้อมแผนดำเนินงาน (Roadmap) ระยะสั้น (1-3 ปี) ในการจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อสร้างอาชีพของผู้พ้นโทษในประเทศไทย

สภาพปัญหา

ปัจจัยที่สำคัญมากอย่างหนึ่งในการลดการกระทำผิดซ้ำหลังถูกปล่อยตัว คือ การมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพของตนเองและครอบครัว ซึ่งปัจจัยดังกล่าวช่วยสนับสนุนให้ผู้ที่มีความเสี่ยงจะกระทำผิดซ้ำบางกลุ่มไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ อีกทั้งการมีรายได้ยังส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองและสร้างการยอมรับในสังคมให้แก่ผู้พ้นโทษได้อีกทางหนึ่ง แต่ผู้พ้นโทษนั้นยังคงต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคในการหางานทำในหลายด้าน เช่น การขาดทักษะแรงงานที่ตลาดต้องการ หรือการผลิตผลิตภัณฑ์หรือขายบริการที่ไม่เป็นที่ต้องการของตลาดอีกต่อไป ซึ่งผู้พ้นโทษเองหากไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือมีระบบส่งเสริมทางการค้าเข้ามารองรับ ก็จะทำให้ไม่สามารถเข้าแข่งขันด้วยตนเองในตลาดได้ ในขณะเดียวกัน รัฐเองก็ไม่มียกงบประมาณเพียงพอที่จะส่งเสริมผู้พ้นโทษด้านอาชีพได้อย่างทั่วถึงกัน ดังนั้น จึงเกิดแนวคิดของการทำธุรกิจเพื่อสังคมที่เข้ามารองรับการมีงานทำของผู้พ้นโทษให้สามารถมีรายได้อย่างมั่นคงยั่งยืนผ่านรูปแบบธุรกิจที่เหมาะสม ซึ่งในการทำธุรกิจเพื่อสังคมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาสนับสนุนผู้พ้นโทษเป็นหลักยังไม่ปรากฏในบริบทของประเทศไทยอย่างชัดเจน จึงควรศึกษาเพิ่มเติมว่าธุรกิจเพื่อสังคมจะช่วยลดการกระทำผิดซ้ำให้น้อยลงได้อีกทางหนึ่งหรือไม่เพียงใด

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับเชิงปริมาณ โดยศึกษาทางเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานด้านพัฒนาพฤตินิสัย หรือด้านที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้พ้นโทษรวมถึงเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัว 2) ผู้พ้นโทษซึ่งรวมถึงเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัว และผู้ที่เคยคุมประพฤติ 3) ผู้ก่อตั้ง ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่หรือผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมทั้งในและต่างประเทศ และ 4) ครอบครัว หรือญาติของผู้เคยกระทำผิด ชุมชน และ 5) ประชาสังคม ซึ่งมีผลลัพท์ในด้านปัญหา อุปสรรค ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่สำคัญ

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลลัพท์ในด้านปัญหา อุปสรรค ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. ลักษณะการทำงานของธุรกิจเพื่อสังคม ผู้ประกอบธุรกิจเพื่อสังคม สามารถเข้ามาทำงานกับกลุ่มผู้กระทำผิดหรือผู้พ้นโทษได้ใน 2 ระยะ คือ

1.1 ระยะก่อนปล่อยตัว โดยเข้าไปนำเสนอ ทำความเข้าใจถึงธุรกิจที่ดำเนินการ ทำการรับสมัครและคัดเลือกนักโทษที่มีทัศนคติมุ่งมั่นต่อการเปลี่ยนแปลงผ่านการสัมภาษณ์และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีการนำบุคคลตัวอย่าง (Role Model) ที่ประสบความสำเร็จในการกลับเข้าสู่สังคมมาร่วมสัมมนา รวมถึงร่วมสร้างหลักสูตรฝึกอบรมทักษะที่กิจการต้องการ และสร้างแกนนำที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้ประกอบการและผู้ต้องขังเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.2 ระยะหลังปล่อยตัวแล้ว ผู้ประกอบการสามารถใช้บริการของหน่วยงานรัฐ เช่น ศูนย์ CARE เพื่อรับสมัครผู้พ้นโทษเข้าฝึกอบรมและทำงานในกิจการ โดยผู้ประกอบการจำเป็นต้องวางระบบการทำงาน (System) ให้มีความชัดเจน มีคู่มือการทำงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยเพิ่มความมั่นใจในการทำงานและลดการเกิดข้อผิดพลาดซึ่งเป็นจุดที่ผู้พ้นโทษมีความเปราะบางเป็นพิเศษจากการกังวลว่าจะไม่สามารถทำงานได้ดี

2. ลักษณะการจ้างงานของธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อให้โอกาสและสร้างอาชีพให้กับผู้พ้นโทษ ควรคำนึงปัจจัยสำคัญ ดังนี้

2.1 ทัศนคติในการจ้างงานและดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม ผู้ประกอบการต้องเปิดใจและยอมรับธรรมชาติของผู้พ้นโทษ คือ การยอมรับในความผิดพลาดในอดีต แล้วให้โอกาสและความไว้วางใจให้แก่ผู้พ้นโทษ โดยต้องปฏิบัติอย่างมืออาชีพ (Professional) ไม่คาดหวังการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น และต้องเข้าใจว่าอัตราการเข้าออกของพนักงาน (Turnover Rate) เป็นเรื่องปกติในทุกธุรกิจมี ไม่ใช่มีเฉพาะในกลุ่มผู้พ้นโทษ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังต้องเข้าใจว่าการดำเนินธุรกิจไม่ใช่การสงเคราะห์ ไม่ใช่ต้องการให้เกิดความสงสารจากกลุ่มผู้บริโภคหรือผู้มีส่วนได้เสีย ต้องสร้างทัศนคติว่าเป็นการทำกำไรเพื่อให้อยู่รอดและนำกำไรนั้นไปต่อยอดให้บรรลุเป้าหมาย ในที่นี้ คือ การลดการกระทำผิดซ้ำ ไม่ใช่ทำกำไรจากความสงสาร

2.2 การจ้างงานโดยไม่เกิดการตีตราซ้ำและเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้พ้นโทษ การตีตรา (labeling) เป็นเรื่องทีละเอียดย่อนและกระทบต่อจิตใจของผู้พ้นโทษ และเป็นการปิดกั้นโอกาสโดยมีอคติที่ไม่ถูกต้อง จึงควรมีหลักเกณฑ์การจ้างงานที่ไม่เป็นการตีตรา ได้แก่

2.2.1 จ้างงานโดยไม่มีการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ควรใช้การสมัครหรือสัมภาษณ์งานที่ไม่ถามถึงประวัติอาชญากรรม เน้นการสอบถามเพื่อให้ทราบทัศนคติความตั้งใจ เป้าหมายชีวิต ความต้องการ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทำงานของผู้พ้นโทษที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งงาน แต่หากจำเป็นต้องตรวจหรือสอบถามประวัติอาชญากรรม ควรทำเฉพาะที่จำเป็นและสอดคล้องกับตำแหน่งงาน ควรระบุให้ชัดเจนว่าจะตรวจสอบประวัติที่เกี่ยวข้องกับคดีประเภทใด และพิจารณาตามลักษณะความร้ายแรงของคดีและจำนวนครั้งที่กระทำผิดประกอบเพื่อประเมินความเสี่ยงในการทำงานบางตำแหน่งเท่านั้น จะต้องไม่นำมาเป็นข้ออ้างในการปฏิเสธการจ้างงานแบบเหมารวม

2.2.2 การจ่ายค่าจ้างที่เป็นธรรม โดยต้องมีมาตรฐานการจ่ายค่าจ้างที่เป็นธรรม (Fair Wage) ตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ วุฒิการศึกษา ทักษะ และประสบการณ์ทำงาน อาจใช้อัตราค่าแรงขั้นต่ำของรัฐมาเป็นมาตรฐานร่วมกำหนดด้วย

2.2.3 การกำหนดแนวทางความก้าวหน้าในอาชีพ ควรมีการจัดทำสายงาน ความก้าวหน้าทางอาชีพ (Career Path) ที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้พันโทสามารถประเมินวางแผนอนาคตของตนเองได้ และเห็นช่องทางในการพัฒนาศักยภาพให้มากขึ้น นอกจากนี้ ธุรกิจบางอย่าง อาจใช้การสร้างสายงานให้เกิดความเป็นเจ้าของร่วมในธุรกิจเพื่อตึงให้รู้สึกว่าการทำงาานนั้นเป็นการพัฒนาที่ตนเองได้เป็นส่วนร่วมและได้ประโยชน์ จากการทำงานนั้นจริง

2.2.4 ลักษณะงานในระยะแรกหลังได้รับการปล่อยตัวธุรกิจเพื่อสังคมที่จะจัดทำ เพื่อส่งเสริมให้ผู้พันโทมีงานทำ ต้องตอบโจทย์ความต้องการของผู้พันโทที่จะเกิดความสับสนและเคັงคว้าง ในระยะแรกหลังได้รับการปล่อยตัว ซึ่งยังมีความไม่มั่นใจในสังคมและเกิดความกลัวที่จะเข้าสู่สังคมใหม่ ดังนั้น จึงเป็นงานที่ควรสร้างรายได้ทันที เป็นงานที่ผู้พันโทไม่มีข้อจำกัดในด้านคุณสมบัติ ประวัติในอดีต เพศสภาพ การศึกษา ศาสนา หรืออายุ ไม่ต้องพบปะสังคม มีสวัสดิการ เช่น ที่พัก เสื้อผ้า อาหาร งานที่ตรงกับเกณฑ์ ความต้องการของผู้พันโทเหล่านี้ อาทิ งานจ้างแรงงาน เช่น งานในโรงงาน งานที่ทำกับเครื่องจักร งานที่มีระบบ แบบแผนชัดเจน ทำหน้าที่เดิมซ้ำ ๆ เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ในลักษณะนี้ไม่ก่อให้เกิดความก้าวหน้า ทางอาชีพได้ ทางภาคธุรกิจเพื่อสังคมจึงควรจัดการจ้างงานในลักษณะนี้เฉพาะในช่วงแรกปล่อยตัวเป็นหลัก แล้วพยายามผลักดันให้ผู้พันโทก้าวไปสู่งานที่มีความก้าวหน้าและมั่นคงสูงกว่า ผ่านระบบสนับสนุนของธุรกิจ เพื่อสังคม และผ่านการส่งเสริมของภาครัฐและชุมชน

3. ระบบสนับสนุนลูกจ้างที่เป็นผู้พันโท ผู้ประกอบธุรกิจเพื่อสังคมที่จะขับเคลื่อนการสร้างอาชีพ ให้ผู้พันโทต้องตระหนักว่าภาครัฐเองไม่อาจทำการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ให้การศึกษา และฝึกทักษะและอาชีพ ได้เต็มที่ และนี่คือจุดที่ธุรกิจเพื่อสังคมจะมาช่วยแก้ไขว่าจะทำอย่างไรให้ผู้พันโทไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้น ระบบสนับสนุน (Support System) จึงเป็นสิ่งที่ธุรกิจจะต้องมี เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการช่วยเหลือผู้พันโท และความก้าวหน้าทางธุรกิจอย่างยั่งยืนมั่นคงจากการที่ธุรกิจมีลูกจ้างที่มีศักยภาพที่เหมาะสมและทักษะสูงขึ้น ไปจนก้าวพ้นวัฏจักรของการกระทำผิดซ้ำในที่สุด โดยแนวทางการจัดระบบสนับสนุนให้แก่ผู้พันโท เช่น

3.1 การใช้ระบบพี่เลี้ยง (Mentor System) เพื่อคอยช่วยเหลือทั้งในการปฏิบัติงานและ ด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจ

3.2 การให้การศึกษา ฝึกอบรมทักษะทางอาชีพที่สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์และบริการ ของธุรกิจ รวมถึงเป็นการให้โอกาสให้ผู้พันโทได้เติบโตขึ้นไปสู่การทำงานที่มั่นคง โดยผู้ประกอบการสามารถทำได้ ด้วยตนเองโดยอาศัยความชำนาญของตนเองที่มีอยู่แล้ว อีกทั้ง ใช้การหาพันธมิตรความร่วมมือกับภาคเอกชน หรือชุมชนที่เกี่ยวข้องมาร่วมมือกันจัดทำหลักสูตร

3.3 การฝึกอบรมและสนับสนุนทางด้านสุขภาพจิต จะทำให้ผู้พันโทสามารถปรับตัว ในการทำงานได้ เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและสังคมและกลับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ในที่สุด เช่น การจัด กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างกับชุมชน การมีอาสาสมัครมาให้ความปรึกษาด้านชีวิต

4. บทบาทของภาครัฐในการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม ภาครัฐควรมีบทบาทสำคัญในการเป็น เจ้าภาพสร้างการบูรณาการธุรกิจเพื่อสังคมเข้ากับหน่วยงานรัฐและชุมชน รัฐจะต้องอำนวยความสะดวก และกำหนดทิศทางนโยบายเพื่อส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคมที่จะผลักดันการลดการกระทำผิดซ้ำลงอย่างชัดเจน ทั้งในแง่ของการกำหนดนโยบายระดับชาติ การสร้างเครือข่ายประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกันให้เกิด การส่งต่อผู้พันโทกลับเข้าสู่สังคมอย่างเป็นระบบ จนสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และส่งเสริมความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐแก่ธุรกิจเพื่อสังคมและส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อผู้พันโทษาว่าเป็นบุคคลที่สมควรได้รับโอกาสที่สองในการกลับเข้าสู่สังคมจริง ๆ รวมไปถึง การให้การศึกษาและฝึกอาชีพทักษะที่จำเป็น และตรงกับความต้องการของตลาด เนื่องจากข้อจำกัดในด้านงบประมาณและทรัพยากรหลาย ๆ ด้าน ทำให้รัฐควรต้องพิจารณาการจัดทำหลักสูตรการศึกษาหรือโปรแกรมพัฒนา แก๊ไข บำบัด ฟื้นฟู รวมถึง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และการฝึกอาชีพและทักษะทางการทำงานที่ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ และทันสมัย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่ผู้พันโทษามาแล้วไม่มีงานทำเพราะไม่มีทักษะพื้นฐานเพียงพอ ที่ผู้ประกอบการจะนำไปพัฒนาต่อยอดได้ โดยควรพิจารณาทักษะ อาชีพที่หลากหลายขึ้น เน้นภาคปฏิบัติให้มากขึ้น และเน้นการฝึกทักษะพื้นฐาน อย่างทักษะทางดิจิทัล คอมพิวเตอร์ การสื่อสาร การตลาด ภาษาต่างประเทศ การทำงานเป็นทีม ภาวะการเป็นผู้นำ ฯลฯ รวมถึงต้องมีการออกไปรับรองการฝึกงานหรือทักษะต่าง ๆ เพื่อรับประกันความสามารถของผู้พันโทษา นอกจากนี้ การให้ทุนหรือสิทธิประโยชน์แก่ผู้พันโทษาและธุรกิจ เพื่อสังคม รัฐควรจัดสรรให้มีการสนับสนุนทางด้านเงินทุนตั้งต้นให้แก่ผู้พันโทษา ซึ่งอาจเป็นทั้งการสร้างงาน ให้ผู้ต้องขังมีรายได้สะสมตั้งแต่ในสถานควบคุมอย่างเป็นธรรมและการให้ทุนสนับสนุนโดยมีเงื่อนไขต้องให้หน่วยงานรัฐทำการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเปิดให้กู้เงินที่มีดอกเบี้ยต่ำและเงื่อนไขน้อย และการประชาสัมพันธ์ช่องทางให้ความช่วยเหลือในด้านสิทธิประโยชน์หรือสวัสดิการอื่น ๆ ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น ในส่วนของการสนับสนุนธุรกิจเพื่อสังคมควรมีการพิจารณามาตรการทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้ว เช่น มาตรการทางภาษี การสนับสนุนและจูงใจการเข้ามาฝึกอบรมในสถานควบคุมของผู้ประกอบการ ด้วยผลประโยชน์ต่าง ๆ การเชื่อมต่อเครือข่ายระหว่างธุรกิจเพื่อสังคมต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดพันธมิตรที่จะส่งต่อผู้พันโทษาไปในตำแหน่งงานที่เหมาะสมได้

5. การทำตลาดที่เหมาะสมกับธุรกิจเพื่อสังคมที่รองรับต่อกลุ่มผู้พันโทษา ควรพิจารณาถึงความสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

5.1 การเลือกใช้ชื่อธุรกิจและคำสรรพนามที่เหมาะสม ควรพิจารณาเลือกใช้คำเรียกชื่อธุรกิจและคำสรรพนามเรียกกลุ่มผู้พันโทษาที่เหมาะสมและไม่แสดงถึงความเกี่ยวข้องกับผู้พันโทษาโดยตรง อาจจะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ในช่องทางอื่นเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของธุรกิจเพื่อสังคมเพิ่มเติมในการหลีกเลี่ยงการเกิดอคติการตีตราซ้ำว่าธุรกิจไม่สมควรได้รับการส่งเสริมแต่แรก

5.2 การใช้นวัตกรรมใหม่มาดำเนินธุรกิจ นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในธุรกิจ สามารถเป็นจุดขายแสดงถึงศักยภาพของผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมทางสังคม หรือทางเทคโนโลยี

5.3 การประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายที่เหมาะสม ควรมีการใช้สื่อช่องทางออนไลน์เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้นรวมถึงการนำเสนอเรื่องราวที่มาของการทำธุรกิจ ผลิตภัณฑ์และบริการของธุรกิจ ให้น่าดึงดูดใจและน่าสนใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะ

5.4 แนวโน้มผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสมกับธุรกิจเพื่อผู้พันโทษา ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีแนวโน้มความต้องการในตลาดสูงในอนาคตเพิ่มขึ้น ประกอบไปด้วย กลุ่มผลิตภัณฑ์และบริการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ กลุ่มผลิตภัณฑ์และบริการสำหรับกลุ่มเจนวาย (Gen Y) ที่มีรายได้และกำลังซื้อสูง อีกทั้งยังคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม กลุ่มผลิตภัณฑ์และบริการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมบริการ และกลุ่มผลิตภัณฑ์และบริการ

ที่รักษโลกและดูแลตัวเอง เช่น ผลิตภัณฑ์ปลอดภัยจากสารพิษ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัสดุย่อยสลายง่าย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือกลุ่มผลิตภัณฑ์กรีน

5.5 การสร้างพันธมิตรทางการค้า ที่นอกเหนือไปจากกลุ่มผู้ให้ทุนควรครอบคลุมไปถึงคู่ค้าหรือกลุ่มผู้บริโภคหรือกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องด้วย

5.6 การคำนึงถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการเป็นหลัก จะเป็นจุดแข็งที่ทำให้ธุรกิจเพื่อสังคมเติบโตอย่างยั่งยืนได้ เพราะกลุ่มผู้บริโภคมีความภักดี (loyalty) กับคุณภาพของแบรนด์เป็นหลัก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำเอาผลการวิจัยดังกล่าวมาจัดทำข้อเสนอแนะเป็นแผนธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อรองรับกลุ่มผู้พันโทษ ดังนี้

แผนธุรกิจเพื่อสังคมทางการเกษตร ใช้วิธีการทางธุรกิจ (The Social Business Model: SB) ระยะสั้น 1-3 ปี เป็นการทำเกษตรอินทรีย์ มาขับเคลื่อนการสร้างอาชีพให้แก่ผู้พันโทษเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งเป็นประเภทธุรกิจที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่คำนึงถึงสุขภาพที่มีมากขึ้นและตลาดเกษตรอินทรีย์ที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนให้เจ้าของที่ดินทำประโยชน์ในที่ดินของตนที่รกร้างว่างเปล่าเพื่อลดเพดานภาษีที่ดินให้น้อยลง โดยการนำมาปล่อยให้ผู้พันโทษเช่าทำเกษตรอินทรีย์ในลักษณะของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงหลักการจัดเก็บภาษีที่ดินตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ซึ่งจะช่วยลดเพดานภาษีให้แก่เจ้าของที่ดินจากอัตราร้อยละ 0.20 ของมูลค่าที่ดินรกร้างว่างเปล่า ให้เหลือเป็นอัตราร้อยละ 0.15 ซึ่งเป็นอัตราที่จัดเก็บจากมูลค่าที่ดินที่ประกอบเกษตรกรรม โดยแผนธุรกิจเพื่อสังคมทางการเกษตร (เกษตรกรรมแบบอินทรีย์) ดังกล่าวมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของธุรกิจเกษตรกรรมแบบอินทรีย์ เป็นรูปแบบธุรกิจที่มุ่งเน้นการสร้างงานให้ผู้พันโทษในฐานะเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบอินทรีย์ ผ่านการฝึกฝนและอบรมการทำเกษตรอินทรีย์ โดยผู้ประกอบการร่วมมือกับหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ยังอยู่ในสถานควบคุม เมื่อปล่อยตัวออกมาแล้วก็จะได้รับการจัดสรรที่ดินเพื่อทำเกษตรอินทรีย์ส่งให้แก่ผู้ประกอบการต่อไป รวมถึงสร้างเครือข่ายตัวแทนเกษตรกรเพื่อเพิ่มการต่อรองและขยายธุรกิจ และเมื่อพิจารณาถึงในแง่คุณค่าที่นำเสนอของผลิตภัณฑ์ (Value Proposition: VP) สินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นที่ต้องการของตลาดกลุ่มผู้บริโภคที่รักสุขภาพและไม่นิยมบริโภคสินค้าเกษตรทั่วไปเพราะความกังวลต่อการตกค้างของสารเคมี เป็นการหลีกเลี่ยงตลาดสินค้าเกษตรทั่วไปที่มีการแข่งขันสูง ไปยังตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีการแข่งขันไม่รุนแรงและมีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้น จึงเป็นการเพิ่มโอกาสการจัดจำหน่ายมากขึ้น และเป็นการสื่อสารคุณค่าทางอารมณ์และความรู้สึก ที่สื่อสารไปยังผู้บริโภคว่าการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์จากกลุ่มผู้พันโทษ จะช่วยสร้างโอกาสคืนคนดีสู่สังคมและช่วยลดอคติที่มีต่อผู้พันโทษ และนำไปสู่การลดโอกาสการกลับไปกระทำผิดซ้ำ ผู้บริโภคจะได้ทั้งสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีคุณภาพและความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาสังคมดังกล่าว

เมื่อพิจารณาจากจุดอ่อน จุดแข็งของธุรกิจเกษตรกรรมแบบอินทรีย์ จะพบว่า ผลผลิตจากเกษตรอินทรีย์มีมาตรฐานสูง เพราะได้รับการรับรองว่าปลอดภัยจากสารเคมี ตอบสนองได้ต่อทั้งความต้องการของผู้พันโทษที่เป็นลูกจ้างในด้านต่าง ๆ เช่น การไม่ต้องพบปะผู้คน ไม่ต้องตรวจประวัติอาชญากรรม การเป็นงานที่เริ่มต้นได้ไม่ยากนัก ตอบสนองต่อ Niche Market หรือกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะที่มีความต้องการผลิตภัณฑ์

การเกษตรที่ปลอดภัยจากสารเคมีและสนใจในสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีกำลังซื้อสูงด้วยราคาต่อหน่วยสูงกว่าผลผลิตทั่วไป ในขณะที่จุดอ่อนของธุรกิจเกษตรกรรมแบบอินทรีย์ อาจกล่าวได้ว่า ปริมาณผลผลิตต่อไร่มีน้อยกว่า เสี่ยงต่อการถูกรบกวนจากศัตรูพืช ราคาแพงกว่า ทำให้ทำตลาดขนาดใหญ่ (Mass Market) ได้ยาก ราคาผลผลิตทางการเกษตรมีการขึ้น-ลงตลอดเวลาตามปัจจัยต่าง ๆ ผู้พันโทษต้องรับผิดชอบต้นทุนต่าง ๆ ในหลายด้าน โดยเฉพาะในส่วนของค่าเช่าที่ดิน และการฝึกอบรมอาจไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรมแบบอินทรีย์ที่มีความละเอียดอ่อนและมาตรฐานต่าง ๆ มากมาย เสี่ยงต่อการขาดทุน และงานอาจไม่ได้สร้างรายได้ในทันทีอย่างที่คาดหวังไว้

กลุ่มลูกค้าของธุรกิจและผู้บริโภค

1. ลูกค้าของธุรกิจเพื่อสังคม คือ ผู้ประกอบการค้าปลีกที่ทำหน้าที่นำผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ไปจัดจำหน่ายผ่านช่องทางของตนเองทั้งในระบบออนไลน์ และออฟไลน์ (หน้าร้าน) เช่น กลุ่ม CP (Tesco Lotus) กลุ่ม Central (Tops Supermarket) กลุ่ม BJC (Big C) ฯลฯ ซึ่งเหล่านี้เป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ที่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคอยู่แล้วและมีนโยบายการนำผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ไปวางจำหน่าย
2. ผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของธุรกิจเพื่อสังคมผ่านลูกค้าของธุรกิจเพื่อสังคมไปเพื่อการบริโภค

แผนธุรกิจเบื้องต้น (ระยะ 1-3 ปี)

1. ฝึกอบรมผู้พันโทษและให้ความรู้ด้านการทำเกษตรกรรมแบบอินทรีย์ (ปีที่ 1-3)
2. จัดสรรที่ดินให้ผู้พันโทษเช่าทำการเกษตร (ปีที่ 1-3)
3. สร้างช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (ปีที่ 1-3)
4. ติดต่อหน่วยงานด้านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ปีที่ 1-2)
5. จัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายในต่างประเทศ (ปีที่ 3)
6. สำรวจความต้องการของตลาดที่กำลังเป็นที่นิยม (ปีที่ 1-3)
7. วางแผนช่องทางจัดจำหน่ายระบบขายตรงในแผนระยะยาว 5-10 ปี (ปีที่ 3)
8. สร้างระบบฐานข้อมูลของตนเองด้านผลิตภัณฑ์และผู้บริโภคเพื่อปรับธุรกิจเพื่อสังคมให้เป็น Data Driven Organization (ปีที่ 3)
9. วางแผนการสร้างเครือข่ายตัวแทนเกษตรกรประจำ Cluster ต่าง ๆ ระบบตัวแทน/สาขา เพื่อขยายธุรกิจเพื่อสังคมตามแผนระยะยาว 5-10 ปี (ปีที่ 3)

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการวิจัยต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ

ผลการวิจัยได้นำเสนอแนวคิด หลักการ และตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ซึ่งมีประโยชน์สามารถไปพัฒนาต่อยอดเพื่อส่งเสริมให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคมที่จะเป็นกลไกนำไปสู่การลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำในประเทศไทยได้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ช่วยจัดปัจจัยความเสี่ยงของการกลับไปกระทำผิดซ้ำที่เกี่ยวข้องกับการมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ซึ่งมักเป็นผู้ที่ขาดโอกาสทางสังคม และหากมีการวางแผนการดำเนินธุรกิจที่ดีและเหมาะสม ก็จะเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของผู้พันโทษให้ดีขึ้นในสายตาของผู้บริโภคและจะช่วยลดการตีตราในสังคมได้มากขึ้น อีกทั้งเป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการลดการกระทำผิดซ้ำ อันสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของโครงการวิจัยย่อยที่ 7

โครงการวิจัยย่อยที่ 10 : ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและวัตถุประสงค์ของกองทุนเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือในเรื่องจำ และศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบ แนวทางการจัดตั้งกองทุน การให้ความช่วยเหลือของกองทุน/การใช้จ่ายเงิน/เงื่อนไขของความช่วยเหลือในลักษณะต่างๆ รวมทั้งปัจจัยสู่ความสำเร็จ คือ ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน เพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทาง วิธีการตรวจสอบกองทุน กระบวนการได้มาของซึ่งเงินทุน ระบบการระดมเงินทุน
4. นำเสนอแผนการดำเนินงาน (Roadmap) รูปแบบ แนวทางการจัดตั้งกองทุน โดยกำหนดเป็นแผนการดำเนินงานในระยะเร่งด่วนและระยะยาว

สภาพปัญหา

ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ได้รับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู พฤติกรรมและทัศนคติจากหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยมาในระดับหนึ่ง แต่เมื่อต้องกลับมาอาศัยอยู่ในสังคม ก็จะพบกับอุปสรรคและปัญหาทั้งการขาดแคลนที่อยู่อาศัย การไม่ยอมรับของสังคม การไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมไปถึงการขาดทักษะและความสามารถในการประกอบอาชีพที่เพียงพอ ฯลฯ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลทำให้ผู้พ้นโทษหลายคนกลับไปกระทำผิดซ้ำเพราะไม่ได้รับการสนับสนุนและเอื้อเฟื้อในด้านต่าง ๆ มากพอ โดยเฉพาะในด้านเงินทุนในการดำรงชีพ ส่งผลให้อัตราการกระทำผิดซ้ำยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะมีความพยายามแก้ไขมาแล้วก่อนปล่อยก็ตาม ดังนั้นโครงการวิจัยย่อยที่ 10 จึงได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและประคับประคองให้ผู้พ้นโทษที่ด้อยหรือขาดโอกาส โดยคาดว่าจะเป็นหนึ่งในการป้องกันไม่ให้หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้อีก และสามารถยืนหยัดในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและยั่งยืน

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาทางเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานที่สนับสนุนเงินทุนและ/หรือผู้บริหารกองทุน ผู้บริหาร หรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานด้านพฤตินิสัย กลุ่มผู้กระทำผิด ผู้พ้นโทษ ผู้ถูกคุมประพฤติ กลุ่มครอบครัวหรือญาติผู้กระทำผิด และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ชุมชนประชาสังคมและผู้ประกอบการ เพื่อนำมาซึ่งข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่สำคัญ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ ศึกษาจากกองทุนที่ได้มีการจัดตั้งตามกฎหมายในประเทศไทย จำนวน 6 กองทุน ได้แก่

1. กองทุนคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
2. กองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558
3. กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาตามพระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

พ.ศ. 2560

4. กองทุนประชารัฐสวัสดิการเพื่อเศรษฐกิจฐานรากและสังคมตามพระราชบัญญัติประชารัฐสวัสดิการเพื่อเศรษฐกิจฐานรากและสังคม พ.ศ. 2562

5. กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

6. กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2545

ประกอบกับการศึกษาแนวทางของกองทุนเพื่อให้การช่วยเหลือผู้พันโทชในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย และประเทศออสเตรเลีย พบว่าได้สะท้อนปัญหาทั้งเชิงนโยบายและการปฏิบัติที่ประเทศไทยยังไม่มี การส่งเสริมช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พันโทชหลังได้รับการปล่อยตัวแล้วเป็นการเฉพาะ ทำให้ยังไม่มีกองทุนหรือแหล่งเงินที่จะมาสนับสนุนให้คุณภาพชีวิตของผู้พันโทชดีขึ้น การช่วยเหลือและสงเคราะห์จึงขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของแต่ละหน่วยงานว่าจะทำการจัดสรรการช่วยเหลือได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งขึ้นอยู่กับว่ามีกฎหมายหรือระเบียบหรือกองทุนโดยอยู่บ้างแล้วก็ดำเนินการไปตามนั้นเป็นหลัก อีกทั้งหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยซึ่งมีภารกิจหลักเป็นการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดทำให้ไม่มีหน่วยงานใดเป็นการเฉพาะมาบริหารจัดการในด้านเงินทุนสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จึงขาดการบูรณาการและยังเป็นการสนับสนุนที่ไม่เป็นระบบ ต่างคนต่างทำ ไม่มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสมเท่าที่ควร และเป็นการช่วยเหลือที่ไม่ครอบคลุมต่อความต้องการของผู้พันโทชทุกมิติ การให้ความช่วยเหลือขององค์กรและหน่วยงานรัฐต่าง ๆ ที่มีงบประมาณน้อย จึงต้องอาศัยการรับบริจาค แต่เงินบริจาคเป็นแหล่งเงินที่ไม่แน่นอน ทำให้องค์กรต่าง ๆ ยังมีปัญหาในเรื่องเงินทุนที่จะนำมาดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ รวมไปถึงปัญหาการเข้าถึงและรับรู้เกี่ยวกับทุนสนับสนุนและความช่วยเหลือของรัฐ ซึ่งผู้พันโทชยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งทุนสนับสนุนที่มีอยู่ในระบบ จึงไม่ทราบว่ามีการให้ทุนสนับสนุนหลังปล่อยตัวในรูปแบบใดบ้างและโดยหน่วยงานใด รวมถึงมีสวัสดิการใดที่ตนเองจะสามารถเข้าขอรับได้ ส่งผลต่อการวางแผนชีวิตหลังปล่อยของผู้พันโทชที่จะเกิดความไม่แน่นอนขึ้นว่าจะสามารถไปในทิศทางใดได้บ้าง แม้ว่ารัฐจะมีการให้สวัสดิการแก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การรักษาขั้นพื้นฐาน แต่กลุ่มผู้พันโทชเป็นกลุ่มที่มีความต้องการเฉพาะ เช่น การต้องได้รับการฟื้นฟูบำบัดด้านสุขภาพจิตอย่างต่อเนื่อง หรือการได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องของเด็กและเยาวชนที่อาจจำเป็นต้องเรียนนอกระบบ ฯลฯ ซึ่งสวัสดิการของรัฐในปัจจุบันอาจไม่ได้ครอบคลุมถึงความต้องการเหล่านี้ทั้งหมด ทำให้การช่วยเหลือและสงเคราะห์ขาดความต่อเนื่องและส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและเพิ่มความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พันโทชดังต่อไปนี้

1. แผนระยะยาว ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อผู้พันโทชในประเทศไทย โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่ทั้งกลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความต้องการแตกต่างกัน ให้ได้รับสิทธิประโยชน์ที่เพียงพอต่อการสร้างชีวิตหลังพันโทชที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันและรองรับไปถึงอนาคตด้วย เช่น ด้านอาชีพและการพัฒนาทักษะชีวิตแก่กลุ่มผู้ใหญ่ ด้านการสมัครงานและพัฒนาฝีมือแรงงาน ด้านการจัดหาที่พักชั่วคราวที่อยู่ในแหล่งถิ่นที่อยู่ หรือใกล้สถานที่ทำงานของผู้พันโทช ด้านการศึกษาของเด็กและเยาวชน ด้านการรักษาพยาบาลและยารักษาโรค และด้านการอำนวยความสะดวก

เช่น ค่าใช้จ่ายในคดีความหรือกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น รวมถึงการช่วยเหลือไปยังครอบครัวของผู้พ้นโทษด้วยการส่งเสริมทุนในการติดตามผู้พ้นโทษเพื่อสอดส่องถึงปัจจัยความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ โดยข้อเสนอแนวทางในการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนผู้พ้นโทษ มีดังนี้

1.1 รูปแบบการจัดตั้งและบริหารจัดการกองทุน ควรจัดตั้งกองทุนเป็นหน่วยงานบริหารขึ้นใหม่ที่แตกต่างไปจากส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ โดยควรจัดตั้งกองทุนให้เป็นองค์การมหาชนตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 โดยเสนอเป็น ร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานบริหารกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ พ.ศ. 25.. เพื่อให้เป็นกองทุนที่เน้นด้านสังคมสงเคราะห์และไม่เป็นกิจการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรเป็นหลัก โดยจะบริหารงานโดยสำนักงานบริหารกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ

1.2 แหล่งทุนและทรัพย์สินในการดำเนินกิจการของกองทุน ควรเป็นกองทุนที่ได้รับเงินอุดหนุนจัดสรรจากรัฐเป็นหลัก สามารถรับเงินบริจาค รวมถึงเงินอุดหนุนประเภทอื่นจากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงดอกผลหรือผลประโยชน์จากทรัพย์สินของกองทุนเข้ามาช่วยในการดำเนินงานของกองทุนได้ ซึ่งรายได้ของกองทุนจะไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้ของแผ่นดิน

1.3 การบริหารจัดการกองทุนในลักษณะขององค์การมหาชน ผ่านคณะกรรมการบริหารกองทุน ประกอบไปด้วยประธาน (ตัวแทนคณะรัฐมนตรี) ตัวแทนโดยตำแหน่งจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 4 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 5 คน ที่เป็นผู้แทนจากภาคเอกชน ซึ่งมีใช้ข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐร่วมอยู่ด้วยอย่างน้อย 1 คน อันจะมีประโยชน์ต่อการส่งเสริมการจ้างงานผู้พ้นโทษ โดยคณะรัฐมนตรีเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูงเป็นที่ประจักษ์ในการบริหารหรือการศึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้อำนวยการกองทุนเป็นเลขานุการคณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการบริหารกองทุนมีวาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง แต่ต้องไม่เกินคราวละ 4 ปี และจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระไม่ได้ ทั้งนี้คณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลองค์การมหาชนให้ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และมีอำนาจหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบายการบริหารงาน และให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานของสำนักงานบริหารกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ (องค์การมหาชน) อนุมัติแผนการลงทุนและแผนการเงินของสำนักงานบริหารกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ (องค์การมหาชน) รวมไปถึงควบคุมดูแลการดำเนินงานและการบริหารงานของสำนักงานกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ ซึ่งมีผู้อำนวยการเป็นผู้บริหาร โดยสำนักงานมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญเพื่อบริหารกองทุนให้สามารถสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ ดังนี้

- 1) เป็นองค์กรบริหารกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษในด้านการดำรงชีพ การให้ความรู้และการจัดหางาน และการรักษาพยาบาล
- 2) สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนและผู้พ้นโทษ มีโอกาสเข้าถึงทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ
- 3) ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พ้นโทษที่สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่และอนาคต

4) เพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พันโทฯ ในด้านที่อยู่อาศัย โดยจะมีการจัดหาที่พักชั่วคราวให้แก่ผู้พันโทฯ ตามแหล่งถิ่นที่อยู่ หรือตามใกล้กับสถานที่ทำงาน

5) เพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พันโทฯ ในด้านการศึกษา โดยจะเป็นการให้ผู้พันโทฯ ที่ต้องการศึกษาต่อ หรือต้องการฝึกอาชีพ สามารถกู้ยืมเงินไปศึกษาต่อได้ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับปริญญาตรี

6) เพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พันโทฯ ในด้านการสมัครหางาน เพื่อให้ผู้พันโทฯ มีงานทำที่เหมาะสมกับความสามารถ และสภาพแวดล้อมของตนเอง

7) เพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พันโทฯ โดยด้านการรักษาพยาบาล ค่ารักษาพยาบาล การได้ยารักษาโรค

8) มีการจัดระบบการติดตาม และการรายงานตัวของผู้พันโทฯ เพื่อป้องกันการที่ผู้พันโทฯ จะกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

9) ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดกลไกในการบริหารกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พันโทฯ อย่างเป็นระบบ

การขับเคลื่อนให้การจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนผู้พันโทฯ ดังกล่าว ควรคำนึงถึงปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จดังนี้

1) **การบริหารจัดการที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ตัวชี้วัด และตรวจสอบได้** ในการบริหารและจัดการกองทุนที่จะจัดตั้งขึ้น ต้องมีการจัดสรรเงินทุน การให้เงินทุน การระดมเงินทุน การใช้จ่ายเงินทุน สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติที่มี รวมถึงควรมีการกำหนดตัวชี้วัดขององค์กรต่าง ๆ และกลไกการตรวจสอบประเมินผลที่ชัดเจนด้วยเพื่อการตรวจสอบประสิทธิภาพในการบริหารจัดการว่าบรรลุเป้าหมายของกองทุนหรือไม่ และเพื่อให้เกิดความโปร่งใสของการใช้เงินกองทุนนอกจากนี้ ผู้บริหารกองทุนควรต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิดหากมีการบริหารกองทุนที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือวัตถุประสงค์ของกองทุนที่เป็นการกระทำโดยประมาทอย่างร้ายแรง

2) **การกำหนดเป้าหมายและหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือที่ชัดเจน** กองทุนแม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนผู้พันโทฯ เป็นหลักอยู่แล้ว แต่จะต้องกำหนดเป้าหมายว่ากลุ่มผู้พันโทฯ ในลักษณะใดที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะต้องดำเนินการอย่างไร และมีหลักเกณฑ์ที่จะพิจารณาการให้ความช่วยเหลือที่ชัดเจนเพื่อที่เงินที่ได้จากกองทุนจะได้ถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมายที่แท้จริง เช่น การให้ทุนการศึกษาในเด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาส การให้ทุนเป็นอาชีพหรือในการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพในกลุ่มที่เปราะบาง การให้ทุนเป็นการรักษาพยาบาลและฟื้นฟูจิตใจต่อเนื่อง ฯลฯ นอกจากนี้ ยังควรศึกษาเพิ่มเติมถึงระยะเวลาที่เหมาะสมในการให้ทุนต่อเนื่องและระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจนในแต่ละกลุ่มเป้าหมายอีกด้วย

3) **การส่งเสริมให้เกิดคุณค่าในตัวเองของผู้พันโทฯ** การดำเนินงานกองทุน ควรจะต้องใช้แนวทางในการช่วยเหลือที่ไม่ใช่เพียงการสงเคราะห์ให้เงินอย่างเดียว แต่การให้เงินและสนับสนุนต้องนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นและคุณค่า (Value) ให้ผู้พันโทฯ ประจักษ์ขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นหลัก เนื่องจากผู้พันโทฯ เป็นผู้ที่แปลกแยกออกจากสังคมมานาน จะมีความไม่ไว้วางใจและกลัวการเข้าสังคม ซึ่งหากสามารถส่งเสริมให้ผู้พันโทฯ ได้เกิดความภาคภูมิใจและศรัทธาในตนเองได้แล้ว ก็จะทำให้เกิดการกลับคืนสู่สังคมอย่างมั่นคงและเข้มแข็ง และลดการกระทำผิดซ้ำได้ในที่สุด ดังนั้น การวางแผนปฏิบัติการของกองทุนต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในสถานควบคุม

โดยเข้าไปส่งเสริมผู้พันโทษให้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีกองทุนเป็นที่เลี้ยงอย่างห่าง ๆ และมีระบบติดตามและสนับสนุนผู้พันโทษที่มีประสิทธิภาพขึ้นมาให้ได้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการช่วยเหลือและติดตามประเมินผล อีกทั้งกองทุนต้องไม่ก่อให้เกิดการตีตราจากสังคมเพิ่มเติมขึ้นอีก

4) การให้การสนับสนุนที่หลากหลายและครอบคลุม การที่กองทุนไม่ได้ให้ความช่วยเหลือที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความหลากหลายของอาชีพและวิชาชีพ ส่งผลให้กองทุนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร หรือกล่าวคือ กองทุนยังไม่สอดคล้องต่อความต้องการของผู้พันโทษและไม่สอดคล้องกับกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่มีมาตั้งแต่ก่อนได้รับการปล่อยตัว ซึ่งในส่วนนี้จำเป็นต้องบูรณาการให้ได้เป็นระบบหนึ่งเดียวกันว่า ผลลัพธ์สุดท้ายเมื่อผู้พันโทษออกมาแล้วจะสามารถใช้ทักษะ อาชีพ ที่เรียนรู้มาได้ตรงกับความต้องการของทั้งตนเองและตลาดแรงงาน นอกจากนี้ การให้การสนับสนุน อาจรวมไปถึงครอบครัวของผู้พันโทษโดยตรงด้วย เพื่อเป็นการสนับสนุนผู้พันโทษให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและเหมาะสม

5) การบัญญัติกฎหมายกองทุนที่เหมาะสม กฎหมายเฉพาะของกองทุนที่รัฐจัดตั้งขึ้นเป็นตัวกำหนดทิศทางของกองทุนที่สำคัญ ดังนั้น การตรากฎหมายขึ้นมาจะต้องคำนึงถึงการเป็นกฎหมายที่ง่ายต่อการปฏิบัติ และการกำหนดเงื่อนไขหรือคุณสมบัติบุคคลที่จะได้รับสิทธิในกองทุนอย่างชัดเจนและรอบด้าน อาจทำในลักษณะของรายการตรวจสอบ (Checklist)

6) การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในกองทุน ข้อจำกัดของแหล่งรายได้ของกองทุนและทรัพยากรด้านต่าง ๆ ทำให้กองทุนที่บริหารจัดการโดยรัฐอาจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างเต็มที่ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและชุมชนจะช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างมาก โดยนอกจากจะเปิดโอกาสให้รับเงินบริจาคเข้ากองทุนแล้ว ยังควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พันโทษในทุกกระบวนการที่จะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงและแตกต่างได้ เช่น การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการกองทุนช่วยเหลือผู้พันโทษของรัฐ การเข้าร่วมจัดทำหลักสูตรการอบรม การสร้างเครือข่ายของระบบส่งเสริมผู้พันโทษในด้านอาชีพ ที่พักอาศัย อาหาร และสุขภาพด้านต่าง ๆ เป็นต้น

7) การประชาสัมพันธ์ให้ผู้พันโทษทราบเกี่ยวกับกองทุน ควรมีการส่งเสริมการรับรู้ของผู้ที่ยังอยู่ในความควบคุมและผู้พันโทษให้ทราบถึงกองทุน เป้าหมายของกองทุนและสิ่งที่กองทุนให้การช่วยเหลือ เพื่อให้พวกเขาสามารถนำไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจวางแผนชีวิตหลังได้รับการปล่อยตัว และสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้พันโทษว่าจะมีหน่วยงานรองรับเมื่อพ้นโทษออกไปแล้ว ซึ่งจะลดความแปลกแยกจากสังคมลง

2. แผนระยะเร่งด่วน ในช่วงระหว่างการเสนอร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานบริหารกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พันโทษ พ.ศ. 25.. รัฐบาลจำเป็นต้องกำหนดนโยบายให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งกรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมคุมประพฤติ ใช้แหล่งเงินทุนที่มีอยู่ในปัจจุบันในการช่วยเหลือผู้กระทำผิดทั้งผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ

กรมราชทัณฑ์ มีโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ซึ่งมีแหล่งเงินทุนการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังหรือผู้พันโทษในการขอรับการสนับสนุนทุนประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ ซึ่งให้บริการที่มีความเกี่ยวข้องกับ การสนับสนุนเงินทุนต่างๆ ได้แก่ 1) เงินผลพลอยได้ประเภทเงินทุนพัฒนาพวตินิสัยใช้จัดสวัสดิการผู้ต้องขัง 2) ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการใช้จ่ายเงินผลพลอยได้ประเภทเงินทุนพัฒนาพวตินิสัยเพื่อการจัดสวัสดิการ

ผู้ต้องขัง พ.ศ. 2548 รวมทั้งศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (ศูนย์CARE) เพื่อจัดสวัสดิการให้ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ

กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยคณะกรรมการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนสำหรับสถานพินิจ พ.ศ. 2545 และปรับแก้ใหม่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 ในปัจจุบัน มีการออกระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยที่มีค่าใช้จ่ายเป็นเงิน พ.ศ. 2563 ในระเบียบนี้ ได้กล่าวถึงประเภทค่าใช้จ่าย หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย การสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยที่มีค่าใช้จ่ายจำนวนเงินรายละไม่เกินห้าพันบาท ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรม มีอำนาจพิจารณาได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด

กรมคุมประพฤติ ได้วางแนวทางการสงเคราะห์ผู้ได้รับการปล่อยตัวคุมประพฤติไว้อย่างชัดเจน (ตามที่ระบุไว้ในหนังสือกรมคุมประพฤติ ที่ ยธ 0303/ว 362 ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2562 อ้างถึง พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 59ก เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2562 และหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ 0703.3/13822 ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2562) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการช่วยเหลือ ดูแล สงเคราะห์ผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2562 ให้สามารถช่วยเหลือตนเองและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยมีแนวทางการดำเนินการช่วยเหลือที่ชัดเจน

นอกจากนี้ ควรเสนอให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ เช่น พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 และกฎหมายลำดับรอง และระเบียบที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการช่วยเหลือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกลุ่มผู้ต้องหา หรือผู้กระทำผิด และความเป็นไปได้ในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้พ้นโทษด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการวิจัยต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ

ผลการวิจัยได้นำเสนอถึงแนวทางการพัฒนาให้เกิดกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษที่ชัดเจนในประเด็นของรูปแบบกองทุนและแนวทางที่ประเทศไทยจะสามารถนำไปปรับใช้ รวมถึงมีการจัดทำร่างกฎหมายเพื่อเป็นตัวอย่างประกอบด้วย ซึ่งกองทุนนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำในแง่ของการเป็นอีกหนึ่งกลไกที่ส่งเสริมช่วยเหลือผู้พ้นโทษหลังปล่อยอย่างต่อเนื่องจนตั้งตัวมีรายได้และอาชีพ รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อันเป็นการลดปัจจัยความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ ในประเด็นการขาดแคลนเงินเลี้ยงชีพและการขาดโอกาสในการเข้าถึงความช่วยเหลือของรัฐในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในกรอบการวิจัยที่ 2 ที่ได้ออกแบบโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และเตรียมพร้อมก่อนปล่อย ให้เป็นระบบการช่วยเหลือโดยตลอด (Through Care) ไปจนถึงหลังปล่อยตัวแล้วอีกระยะหนึ่ง ซึ่งจะเกิดความต่อเนื่องในการลดปัจจัยความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำได้มากขึ้น

ส่วนที่ 5

สรุปผลการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย

โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งประกอบด้วย 5 กรอบการวิจัย มีโครงการวิจัยย่อยจำนวน 10 โครงการวิจัย โดยสามารถสรุปผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ และผู้ใช้ประโยชน์ ในภาพรวมได้ดังนี้

กรอบการวิจัย/โครงการ	ผลผลิต	ผลลัพธ์	ผลกระทบ	ผู้ใช้ประโยชน์
กรอบการวิจัยที่ 1 การพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ				
โครงการวิจัยย่อยที่ 1 : โครงการพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด <u>หัวหน้าโครงการวิจัย</u> รศ.ดร.ธีระ สิ้นเดชารักษ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ งบประมาณ 1,500,000 บาท	1. เครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดกลาง 2. เครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรม	ทราบและเข้าใจผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล ว่าร้ายใดบ้าง ที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำระดับต่าง ๆ	ระบบจำแนกผู้กระทำผิดมีประสิทธิภาพการกระทำผิดซ้ำลดลง	- กรมราชทัณฑ์ - กรมคุมประพฤติ - กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน - สำนักงานกิจการยุติธรรม
โครงการวิจัยย่อยที่ 2 : โครงการพัฒนาระบบการจำแนกผู้กระทำผิด <u>หัวหน้าโครงการวิจัย</u> รศ.ดร.ธีระ สิ้นเดชารักษ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ งบประมาณ 1,500,000 บาท	แนวทางการพัฒนาระบบการจำแนกผู้กระทำผิด ประกอบด้วยช่วงเวลาการจำแนกที่มีความเหมาะสม คุณลักษณะของบุคลากรในการจำแนกที่ดี และการส่งต่อข้อมูลในการจำแนก	กระบวนการจำแนกการเก็บข้อมูล การแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	ระบบจำแนกผู้กระทำผิดมีประสิทธิภาพการกระทำผิดซ้ำลดลง	- กรมราชทัณฑ์ - กรมคุมประพฤติ - กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน - สำนักงานกิจการยุติธรรม
โครงการวิจัยย่อยที่ 3 : โครงการพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด <u>หัวหน้าโครงการวิจัย</u> ผศ.จตุรพิธ เกราะแก้ว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี งบประมาณ 1,500,000 บาท	1. แพลตฟอร์มฐานข้อมูลผู้กระทำผิดและการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูล 2. การจัดทำเครื่องมือทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำ 3. แผนปฏิบัติการและแนวทาง (Action plan) ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิด	เกิดการเชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลผู้กระทำผิดในระหว่างหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย	ระบบจำแนกผู้กระทำผิดมีประสิทธิภาพการกระทำผิดซ้ำลดลง	- กรมราชทัณฑ์ - กรมคุมประพฤติ - กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน - สำนักงานกิจการยุติธรรม

กรอบการวิจัย/โครงการ	ผลผลิต	ผลลัพธ์	ผลกระทบ	ผู้ใช้ประโยชน์
กรอบการวิจัยที่ 2 การพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ				
โครงการวิจัยย่อยที่ 4 : โครงการพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย หัวหน้าโครงการวิจัย รศ.พงษ์ภรณ์ มงคลสินธุ์ สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ งบประมาณ 2,900,000 บาท	โปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย	โปรแกรมฯ สอดคล้องกับแต่ละบุคคล โดยมุ่งแก้ไขผู้กระทำผิดที่ตรงกับสาเหตุการกระทำผิด	กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิดมีประสิทธิภาพ การกระทำผิดซ้ำลดลง	- กรมราชทัณฑ์ - สำนักงานกิจการยุติธรรม
กรอบการวิจัยที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟู และการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ				
โครงการวิจัยย่อยที่ 5 : โครงการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิด หัวหน้าโครงการวิจัย รศ.พ.ต.ท.ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ งบประมาณ 2,900,000 บาท	เครื่องมือประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิดที่สะท้อนประสิทธิภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	ผลการประเมินโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งได้ผลลัพธ์ในการแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิดตามที่คาดหวัง	โปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูและการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ การกระทำผิดซ้ำลดลง	- กรมราชทัณฑ์ - กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน - สำนักงานกิจการยุติธรรม
โครงการวิจัยย่อยที่ 6 : โครงการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยคำนึงถึงกระบวนการที่เหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ หัวหน้าโครงการวิจัย ผศ.ดร.เปรมฤดี เพ็ชรกุล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ งบประมาณ 2,900,000 บาท	เครื่องมือเพื่อการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยคำนึงถึงกระบวนการที่เหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ	ลดการเผชิญหน้าและการตีตราผู้พ้นโทษ โดยสามารถเข้ารับความช่วยเหลือและสงเคราะห์จากรัฐได้	โปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูและการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ การกระทำผิดซ้ำลดลง	- กรมราชทัณฑ์ - กรมคุมประพฤติ - กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน - สำนักงานกิจการยุติธรรม

กรอบการวิจัย/โครงการ	ผลผลิต	ผลลัพธ์	ผลกระทบ	ผู้ใช้ประโยชน์
โครงการวิจัยย่อยที่ 7 : โครงการศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา และอาชีพ คืบหน้าโครงการวิจัย ผศ.พ.ต.ท.ดร.ธิดิ มหาเจริญ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ งบประมาณ 2,600,000 บาท	รูปแบบและแนวทางการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา และอาชีพ	มีการประสานความร่วมมือกันเพื่อแก้ไขบำบัด ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา และอาชีพ ตั้งแต่ผู้กระทำความผิดยังอยู่ในการควบคุมตัว และในช่วงหลังได้รับการปล่อยตัวแล้ว	โปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยตัวที่มีประสิทธิภาพ การกระทำผิดซ้ำลดลง	- กรมราชทัณฑ์ - กรมคุมประพฤติ - กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน - สำนักงานกิจการยุติธรรม
กรอบการวิจัยที่ 4 การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมามีความผิดซ้ำ				
โครงการวิจัยย่อยที่ 8 : โครงการศึกษากฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำความผิด คืบหน้าโครงการวิจัย รศ.ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี มหาวิทยาลัยรามคำแหง งบประมาณ 1,400,000 บาท	1. การทบทวนปรับปรุง และพัฒนามาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมหลังพ้นโทษ 2. แผนขับเคลื่อนการดำเนินงาน (Roadmap) ในการผลักดันกฎหมายตามลำดับตามสำคัญ	ผู้พ้นโทษมีโอกาสในการประกอบอาชีพที่มีความหลากหลายสาขา และวิชาชีพมากขึ้น	สังคมเปิดโอกาสให้แก่ผู้กระทำผิดที่กลับใจได้รับการยอมรับจากสังคมมากยิ่งขึ้น การกระทำผิดซ้ำลดลง	- สำนักงานกิจการยุติธรรม - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - ผู้พ้นโทษ
กรอบการวิจัยที่ 5 การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมามีความผิดซ้ำ				
โครงการวิจัยย่อยที่ 9 : โครงการนำแนวทางของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มาขับเคลื่อนการสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ คืบหน้าโครงการวิจัย รศ.พ.ต.ท.ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	1. รูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้พ้นโทษและตลาด 2. แผนขับเคลื่อนการดำเนินงานระยะสั้น 1-3 ปี	ผู้พ้นโทษในประเทศไทย มีอาชีพจากการจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มีรายได้ และได้รับการยอมรับกลับเข้าสู่ตลาดแรงงาน	สังคมเปิดโอกาสให้แก่ผู้กระทำผิดที่กลับใจได้รับการยอมรับจากสังคมมากยิ่งขึ้น การกระทำผิดซ้ำลดลง	- กรมราชทัณฑ์ - กรมคุมประพฤติ - กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน - สำนักงานกิจการยุติธรรม

กรอบการวิจัย/โครงการ	ผลผลิต	ผลลัพธ์	ผลกระทบ	ผู้ใช้ประโยชน์
งบประมาณ 2,500,000 บาท				
โครงการวิจัยย่อยที่ 10 : โครงการศึกษาความเป็นได้ ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อ สนับสนุนคุณภาพชีวิต หลังปล่อยของผู้พ้นโทษ <u>หัวหน้าโครงการวิจัย</u> รศ.ดร.สุณีย์ กัลยจิตร มหาวิทยาลัยมหิดล งบประมาณ 2,300,000 บาท	1. การจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุน ชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ 2. ร่างกฎหมายและแผนผลักดัน กฎหมาย 3. แผนการดำเนินงานในการ จัดตั้งกองทุนทั้งในระยะสั้นและ ระยะยาว	ผู้พ้นโทษสามารถ เริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยมี ทุนทรัพย์และความ ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอ เช่น ด้านทุนการศึกษา ทุน ตั้งต้นในการประกอบ อาชีพ การให้ความ ช่วยเหลือด้านสุขภาพ และที่อยู่อาศัย เป็นต้น	สังคมเปิดโอกาส ให้แก่ผู้กระทำผิด ที่กลับใจได้รับ การยอมรับจาก สังคมมากยิ่งขึ้น การกระทำผิดซ้ำ ลดลง	- กรมราชทัณฑ์ - กรมคุมประพฤติ - กรมพินิจและ คุ้มครองเด็กและ เยาวชน - สำนักงานกิจการ ยุติธรรม

ส่วนที่ 6

ผลสำเร็จและความคุ้มค่า

โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ มีแผนการดำเนินงานรวมทั้งสิ้น 3 ปี ซึ่งขณะนี้เป็นการดำเนินการวิจัยในปีที่ 1 โดยมีเป้าหมายว่าเมื่อดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จ จะส่งผลให้อัตราการกระทำผิดซ้ำลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา กลุ่มเป้าหมายสำคัญของการวิจัยคือมุ่งแก้ไขปัญหาผู้กระทำผิดซ้ำในคดีอาชญากรรม เนื่องจากพบว่าผู้กระทำผิดและผู้กระทำผิดซ้ำในคดีอาชญากรรมเป็นกลุ่มผู้กระทำผิดที่มีจำนวนมากที่สุดในปัจจุบัน ซึ่งหากสามารถลดอัตราการกระทำผิดซ้ำในคดีอาชญากรรมได้จะส่งผลให้อัตราการกระทำผิดซ้ำในภาพรวมลดลงด้วย เป้าหมายดังกล่าวสอดคล้องกับตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์ ของแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2562-2565 และตัวชี้วัดตามกรอบแนวทางในการป้องกันอาชญากรรม 6 ด้าน ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2560 เรื่องกรอบแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ “สถิติการกระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาไม่น้อยกว่า ร้อยละ 5”

แผนภาพที่ 6.1 ภาพรวมผลสำเร็จโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

ปัญหาการกระทำผิดซ้ำนอกจากจะกระทบต่อตัวบุคคลผู้กระทำผิดซ้ำเองในด้านคุณภาพชีวิตที่ต่ำลงจากการมีประวัติอาชญากรรมติดตัวและการขาดโอกาสในทางการศึกษาหรืออาชีพเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่ไม่เคยกระทำผิดอาญาแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของประชาชน ส่งผลด้านลบต่อสังคมและเศรษฐกิจในทุกระดับและทุกภาคส่วน ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในระบบงานยุติธรรม ซึ่งเป็นการ

สะท้อนถึงประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน ดังนั้น ปัญหาการกระทำผิดซ้ำจึงไม่ใช่ปัญหาเฉพาะของผู้พ้นโทษเพียงลำพัง หรือเป็นปัญหาเฉพาะของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ทว่าเป็นปัญหาที่ทุกคนในสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ก้าวพลาดกลับมาใช้ชีวิตที่มีปกติสุข พึ่งพาตนเองได้ เป็นสังคมที่ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งหากทำเช่นนี้ได้ สังคมโดยรวมก็จะเป็นสังคมที่สงบสุขและปลอดภัย ซึ่งถือเป็นนโยบายในการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมในปัจจุบัน ในการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้บุคคลรวมถึงเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาดในชีวิตได้กลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข อันเป็นการสร้างความสงบสุขในสังคม และยังนำไปสู่การจัดทำแนวทางการป้องกันอาชญากรรมในอนาคตต่อไป โดยได้มีการกำหนดผลสำเร็จของงานวิจัยไว้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) ผลสำเร็จเบื้องต้น (Preliminary results - P) 2) ผลสำเร็จกึ่งกลาง (Intermediate results - I) และ 3) ผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ (Goal results - G)

ตารางที่ 6.1 รายละเอียดระดับผลสำเร็จของโครงการวิจัย

รายละเอียดผลสำเร็จ	ประเภทผลสำเร็จ	ความคุ้มค่า
ปีที่ 1 โครงการวิจัยย่อยที่ 1 : โครงการพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด <u>ผลผลิต</u> 1. เครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดกลาง 2. เครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดคดีอาเสพติด	I	- พัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดที่มีอยู่เดิม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดกรองและประเมินผู้กระทำผิดเพื่อให้ได้รับการบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสม และนำไปทดลองใช้ในปีต่อไป
โครงการวิจัยย่อยที่ 2 : โครงการพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด <u>ผลผลิต</u> แนวทางการพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด	I	- พัฒนาการกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิดที่มีอยู่เดิม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดกรองและประเมินผู้กระทำผิดเพื่อให้ได้รับการบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมและนำไปทดลองใช้ในปีต่อไป
โครงการวิจัยย่อยที่ 3 : โครงการพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด <u>ผลผลิต</u> 1. แพลตฟอร์มฐานข้อมูลผู้กระทำผิดและการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูล 2. การจัดทำเครื่องมือทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำ 3. แผนปฏิบัติการและแนวทาง (Action plan) ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิด	G	- การจัดเก็บข้อมูลผู้กระทำผิดเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการบูรณาการและส่งต่อข้อมูลในอนาคต รวมถึงการนำนายการกระทำผิดซ้ำ

รายละเอียดผลสำเร็จ	ประเภทผลสำเร็จ	ความคุ้มค่า
โครงการวิจัยย่อยที่ 4 : โครงการพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย <u>ผลผลิต</u> โปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โครงการวิจัยที่ 5 : โครงการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิด <u>ผลผลิต</u> เครื่องมือประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟันฟูผู้กระทำผิดที่สะท้อนประสิทธิภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โครงการวิจัยย่อยที่ 6 : โครงการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ <u>ผลผลิต</u> - เครื่องมือเพื่อการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยคำนึงถึงกระบวนการที่เหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ โครงการวิจัยย่อยที่ 7 : โครงการศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม <u>ผลผลิต</u> - รูปแบบและแนวทางการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา และอาชีพ	I P G G	- พัฒนาโปรแกรมฯ เพื่อให้แก้ไขบำบัดฟันฟูผู้กระทำผิด โดยเฉพาะผู้กระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และลดการกระทำผิดซ้ำและนำไปทดลองใช้ในปีต่อไป - มีการปรับปรุงโปรแกรมฯ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดมากยิ่งขึ้น โดยนำไปทดลองใช้ในปีที่ 2 และประเมินผลโปรแกรมฯ ในปีที่ 3 - ผู้พ้นโทษได้รับการดูแลและช่วยเหลือที่ตรงกับความ ต้องการ และสามารถมีชีวิตที่ดีได้หลังพ้นโทษ - ผู้พ้นโทษได้รับความช่วยเหลือทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษาและอาชีพ จากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

รายละเอียดผลสำเร็จ	ประเภทผลสำเร็จ	ความคุ้มค่า
โครงการวิจัยย่อยที่ 8 : โครงการศึกษากฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำผิด <u>ผลผลิต</u> - รูปแบบและแนวทางการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา และอาชีพ โครงการวิจัยย่อยที่ 9 โครงการนำแนวทางของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มาขับเคลื่อนการสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ <u>ผลผลิต</u> 1. รูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้พ้นโทษและตลาด 2. แผนขับเคลื่อนการดำเนินงาน ระยะสั้น 1-3 ปี โครงการวิจัยย่อยที่ 10 : โครงการศึกษาความเป็นได้ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ <u>ผลผลิต</u> 1. การจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ 2. ร่างกฎหมายและแผนผลักดันกฎหมาย 3. แผนการดำเนินงานในการจัดตั้งกองทุนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว	G G G	- มีกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพ และได้รับการยอมรับจากสังคมมากยิ่งขึ้น - ผู้พ้นโทษมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ในการทำเลี้ยงชีพ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยไม่หันกลับไปกระทำผิดซ้ำ - ผู้พ้นโทษสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยได้
<u>ปีที่ 2</u> โครงการวิจัยย่อยที่ 1 : โครงการพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด <u>ผลผลิต</u> 1. เครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดกลาง ซึ่งหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยสามารถใช้ร่วมกันได้ 2. เครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดคดีอาชญากรรม	G	- เครื่องมือการจำแนกฯ มีประสิทธิภาพมากขึ้นสามารถนำไปสู่เป้าหมายเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ

รายละเอียดผลสำเร็จ	ประเภทผลสำเร็จ	ความคุ้มค่า
โครงการวิจัยย่อยที่ 2 : โครงการพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด ผลผลิต กระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด โครงการวิจัยย่อยที่ 4 : โครงการพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ผลผลิต 1. โปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด 2. โปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้กระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โครงการวิจัยย่อยที่ 5 : โครงการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด ผลผลิต - ผลการประเมินโปรแกรมฯ และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา	G G I	- กระบวนการจำแนกฯ มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถนำไปสู่เป้าหมายเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ - โปรแกรมฯ เพื่อให้แก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยเฉพาะผู้กระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถนำไปสู่เป้าหมายเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ - มีการปรับปรุงโปรแกรมฯ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดมากยิ่งขึ้น โดยจะประเมินผลโปรแกรมฯ ในปีต่อไป
<u>ปีที่ 3</u> โครงการวิจัยย่อยที่ 5 : โครงการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด ผลผลิต - ผลการประเมินโปรแกรมฯ และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา	G	- โปรแกรมฯ มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิดมากยิ่งขึ้น โดยผู้พ้นโทษไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ ทำให้อัตราการกระทำผิดซ้ำลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา - ภาครัฐใช้งบประมาณเพื่อการดูแลผู้กระทำผิดน้อยลง - สังคมมีความสุข มั่นคงปลอดภัยมากขึ้น - ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น

จากผลความสำเร็จของการดำเนินโครงการวิจัยนี้ พบว่าเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับความคาดหวังตามยุทธศาสตร์และเป้าหมายการพัฒนาด้านกระบวนการยุติธรรมทั้งในระดับชาติและระดับสากลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี

ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง การสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม
ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในเรื่อง การสร้างอาชีพ รายได้ และให้ความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพในลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย ข้อ 4 การพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชนและการให้ความช่วยเหลือประชาชน

แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2562 – 2565)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมด้านกฎหมายกระบวนการยุติธรรม

- แนวทางการพัฒนาที่ 3 ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

- แนวทางการพัฒนาที่ 1 พัฒนาระบบการจำแนก การควบคุมตัวและการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดในแต่ละประเภทให้เหมาะสม สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

- แนวทางการพัฒนาที่ 2 พัฒนามาตรการแทนการควบคุมตัวผู้กระทำผิดอาญา (Non-Custodial Measures)

- แนวทางการพัฒนาที่ 3 สร้างระบบเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและจัดทำระบบติดตามสำหรับผู้พ้นโทษ เด็กและเยาวชนที่กำลังจะครบระยะเวลาการฝึกอบรม และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐทั้งก่อนปล่อยและหลังปล่อย

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมด้วยดิจิทัล

- แนวทางการพัฒนาที่ 1 พัฒนาระบบดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานและการบริหารราชการเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ

- แนวทางการพัฒนาที่ 2 บูรณาการและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และจัดให้มีศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลเพื่อสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม

ยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม ระยะ 20 ปี

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

- ลดระดับความรุนแรงของสถานการณ์ ควบคุมปัญหา และลดผลกระทบของปัญหาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

- บำบัดแก้ไขฟื้นฟูและติดตามผู้ติดยาเสพติด
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคม
- สังคมเชื่อมั่นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด
 - ผู้กระทำผิดได้รับการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาทักษะประกอบอาชีพ
- และส่งเสริมให้มีการประกอบวิชาชีพหลังพ้นโทษ
- ผู้ผ่านการแก้ไข ฟื้นฟู มีการศึกษา มีงานทำ มีรายได้ พึ่งตนเองได้
- ลดการกระทำผิดซ้ำ สถิติการกระทำผิดซ้ำลดลง
 - ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
- ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อพิพาทและการกระทำผิดลดลง
- การปฏิบัติงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีมาตรฐานสากลเพื่อคืน
- คนดีสู่สังคม
- มีเครือข่ายภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา
- และสนับสนุนกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2560 เรื่องกรอบแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ 6 ด้าน

ด้านที่ 3 การป้องกันอาชญากรรมโดยการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs)

เป้าหมายที่ 16 ที่กำหนดว่า ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบัน ที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

ทั้งนี้ ผลสำเร็จของโครงการวิจัยยังสอดคล้องกับนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในการคืนคนดีสู่สังคม โดยที่ผ่านมาได้มีการกำหนดนโยบายและดำเนินการในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

1. การลดความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) มาใช้กับผู้ต้องขังที่ได้รับการพักโทษ/ลดโทษ ซึ่งแนวทางดังกล่าวยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในงานคุมประพฤติด้วย
2. การจัดชั้นนักโทษเข้าใหม่ โดยได้มีการแก้ไขระเบียบราชทัณฑ์ในเรื่องการจัดชั้นนักโทษ โดยนักโทษเด็ดขาดซึ่งกระทำความผิดในคดีอุกฉกรรจ์ คดีสะเทือนขวัญ หรือคดีที่เป็นที่สนใจของประชาชน ให้จัดอยู่ในชั้นต้องปรับปรุงมาก รวมถึงการปรับปรุงแนวทางการเลื่อนชั้นนักโทษด้วย
3. การจัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจเฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน (JSOC) ของกระทรวงยุติธรรม
4. การพัฒนากระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย การเตรียมความพร้อมปล่อย และส่งเสริมการสงเคราะห์หลังปล่อย โดยมีนโยบายในการจัดทำเรือนจำอุตสาหกรรม การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ การจัดตั้งเรือนจำเอกชน รวมถึงการจัดตั้งองค์กรช่วยเหลือผู้พ้นโทษ

แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้การดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาค้าปลีกผิดนัดชำระหนี้และปฏิบัติตามนโยบายข้างต้น ได้มีข้อเสนอแนะจากโครงการวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากโครงการวิจัย

จากผลการศึกษาและข้อเสนอของกรอบการวิจัยทั้ง 5 กรอบของโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาค้าปลีกผิดนัดชำระหนี้ สามารถสรุปข้อเสนอแนะในภาพรวมของโครงการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อเสนอที่ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน

1.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1.1 โดยที่ปัญหาค้าปลีกผิดนัดชำระหนี้เป็นปัญหาของทุกภาคส่วน เพราะฉะนั้นจึงควรยกระดับความสำคัญของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาให้เป็นวาระแห่งชาติ โดยการผลักดันเข้าสู่การรับรู้และการขับเคลื่อนของรัฐบาล เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคมอย่างแท้จริง ลดทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้กระทำผิดของสังคม และเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคสังคมและชุมชนในกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้มากขึ้น

1.1.2 ส่งเสริมหรือจัดให้มีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและช่วยเหลือผู้กระทำผิดและผู้พ้นโทษในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ โดยการจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) หรือผลักดันให้เกิดการดำเนินงานตาม MOU ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้การประสานงานและการทำงานเกิดความโปร่งใสและเป็นระบบ

1.1.3 ผลักดันและสนับสนุนให้มีเสนอร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ. เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดการประวัติของผู้กระทำผิด เพื่อส่งเสริมให้ผู้กระทำผิดสามารถประกอบอาชีพได้ โดยไม่ติดเงื่อนไขจากการที่ตนเคยต้องโทษมาแล้วในอดีต

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.2.1 การส่งเสริมให้มีเครือข่ายชุมชนเพื่อช่วยเหลือและติดตามผลการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้พ้นโทษ

1) การส่งเสริมให้มีเครือข่ายชุมชนเพื่อช่วยเหลือและติดตามผลการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ผู้พ้นโทษ โดยประสานความร่วมมือและใช้กลไกของศูนย์เฉพาะกิจเฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน (JSOC) ของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีภารกิจในการป้องกันและเฝ้าระวังการก่ออาชญากรรมสะท้อนขวัญของผู้พ้นโทษที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อสังคมภายหลังปล่อยตัว ที่ได้มีการดำเนินงานอยู่ในปัจจุบันเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของหน่วยงาน

2) ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจสังคม เพื่อร่วมมือกับภาครัฐในการดูแลผู้พ้นโทษหลังปล่อยตัว เช่น บ้านกึ่งวิถี ศูนย์พักพิงภายหลังการพ้นโทษที่ไม่ใช่หน่วยงานราชการเป็นผู้บริหารจัดการ พร้อมทั้งสร้างมาตรการหรือแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิ สมาคม องค์กรไม่แสวงกำไร เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

3) ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้จัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยลดความแออัดของเรือนจำ และช่วยเหลือผู้พ้นโทษไม่ให้กลับมากระทำผิดซ้ำ โดยจัดหาอาชีพสุจริตที่มีรายได้เพียงพอให้กับผู้ต้องขังเป็นทุนตั้งต้น และจัดหางานสำหรับผู้พ้นโทษหลังกลับคืนสู่สังคม ใช้การลงทุนร่วมกับภาครัฐกิจเอกชนเพื่อลดการพึ่งพางบประมาณภาครัฐ ทั้งนี้ สามารถนำข้อเสนอจาก “โครงการนำแนวทางของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มาขับเคลื่อนการสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ” มาประยุกต์ใช้การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ได้ โดยมุ่งเน้นด้านเกษตรกรรม ที่เป็นเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรปลอดภัย เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ตอบโจทย์ทั้งต่อธรรมชาติของผู้พ้นโทษ ด้วยเป็นงานที่สามารถทำได้โดยไม่ต้องมีนายจ้างมาควบคุม ไม่ต้องพบปะผู้คนมาก ใช้ทักษะเริ่มต้นที่ไม่สูงมาก ประกอบกับแนวโน้มทางตลาดที่รักษโลกและสุขภาพของกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ที่มีกำลังซื้อสูง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้การดำเนินการดังกล่าวประสบความสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งได้มีการนำเสนอถึงรูปแบบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยรัฐอาจจะมึบทบาทได้ทั้งในฐานะเจ้าภาพในการส่งเสริมให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคมขึ้นมาในตลาด และในฐานะผู้ร่วมจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคมขึ้นมา (เป็นเจ้าของร่วม/เป็นผู้ลงทุน) ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวได้มีรายละเอียดในรายงานการวิจัยด้วยแล้ว

1.2.2 พัฒนาโปรแกรมการเชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลผู้กระทำผิดร่วมกันของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยผ่านศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center - DXC) เพื่อพัฒนาไปสู่ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ และตัวแบบการทำนายโอกาสการกระทำผิดซ้ำจากฐานข้อมูลดังกล่าว ทั้งนี้ ควรบูรณาการโดยนำปัจจัยหรือตัวแปรที่สามารถทำนายความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำจาก “โครงการพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด” มาเป็นพื้นฐานในการสร้างตัวแบบการทำนายการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งมีปัจจัยที่สามารถทำนายความเสี่ยงได้ละเอียดกว่าถึง 30 ปัจจัย และแยกออกเป็นปัจจัยที่สะท้อนความเสี่ยงของกลุ่มผู้กระทำผิดที่ต่างกักัน ซึ่งจะช่วยให้ตัวแบบการทำนายการกระทำผิดซ้ำแม่นยำขึ้น

1.2.3 ทบทวนระบบ Care Support เดิมว่าตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและกลุ่มผู้พ้นโทษมากน้อยเพียงใด พร้อมกับการพัฒนา CARE Support Application ให้ใช้ได้กับหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยทั้งสามหน่วยงาน โดยให้มีฟังก์ชันการใช้งานรองรับการใช้งานเพื่อติดตามและช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ และไม่เป็นการเพิ่มอุปสรรคในการใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษมากเกินไป

1.2.4 สนับสนุนและช่วยเหลือชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษจากแหล่งเงินทุนที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ ใช้แหล่งเงินทุนจากการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังหรือผู้พ้นโทษในโครงการไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อสนับสนุนทุนประกอบอาชีพ รวมทั้งศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (ศูนย์ CARE) เพื่อจัดสวัสดิการให้ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยที่มีค่าใช้จ่ายเป็นเงิน พ.ศ. 2563 และกรมคุมประพฤติ ดำเนินการตามแนวทางการสงเคราะห์ผู้ได้รับการปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติ ตามที่กรมคุมประพฤติได้กำหนดไว้

2. ข้อเสนอที่จะดำเนินการทดลองในปีที่ 2

2.1 การนำเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดกลางที่แบ่งเป็นฐานความผิดคดีทั่วไป ฐานความผิดที่เป็นผู้เสพ และฐานความผิดที่เป็นผู้จำหน่ายยาเสพติด และแนวทางการจำแนกผู้กระทำผิดไปทดลองใช้กับผู้กระทำผิด

ของกรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และทดลองใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือฯ

2.2 การปรับปรุงโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟู และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้มีความทันสมัย และสอดคล้องต่อความต้องการของผู้ต้องขัง สังคม และตลาดแรงงาน/เศรษฐกิจ รวมถึงการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้างให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยที่ไม่เป็นภาระทางงบประมาณมากเกินไป

2.3 การประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีอยู่เพิ่มเติมและรวมถึงโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โปรแกรมติดตามผลและช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษหลังปล่อย ด้วยการนำแนวทางเครื่องมือประเมินผลโปรแกรมฯ ที่ได้จัดทำขึ้นไปใช้ เพื่อประเมินว่าสามารถส่งผลให้ผู้กระทำผิดมีแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำลดลงหรือไม่ ทั้งนี้ ควรมีการติดตามประเมินผลผู้พ้นโทษด้วยเครื่องมือประเมินผลโปรแกรมฯ อย่างต่อเนื่องในปีต่อไปด้วย

3. ข้อเสนอที่ควรมีการวิจัยเพิ่มเติม

3.1 เนื่องด้วยข้อจำกัดของจำนวนตัวอย่างข้อมูล ที่ยังไม่มากพอจะถือเป็นตัวแทนของผู้กระทำผิดได้ทั้งหมด จึงควรนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในลักษณะเป็นเบาะแส (clue) ในการหาปัจจัยความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำในเชิงลึกต่อไป โดยให้ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชน รวมถึงควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้เครื่องมือจำแนกผู้กระทำผิดมีความสมบูรณ์และแม่นยำมากยิ่งขึ้น ในประเด็นต่อไปนี้

3.1.1 การศึกษาปัจจัยที่ทำนายความเสี่ยงของการกระทำผิดซ้ำที่แตกต่างกันในเชิงพื้นที่ของผู้กระทำผิด

3.1.2 การศึกษาผลการพยากรณ์ปัจจัยเปรียบเทียบระหว่างผู้กระทำผิดที่อยู่ในเรือนจำกับผู้ถูกคุมประพฤติ

3.1.3 การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่จะทำนายการกระทำผิดซ้ำกับผลการศึกษาในต่างประเทศ ควรมีการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างของบริบทวัฒนธรรมของแต่ละประเทศที่อาจส่งผลให้ปัจจัยที่ใช้ทำนายได้ในประเทศหนึ่ง อาจใช้ไม่ได้กับในอีกประเทศ

3.2 การศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการใช้วิธีการจำแนกและประเมินเฉพาะตัวบุคคลตามหลักการ Individualization โดยมีแนวทางในการประเมินคือ (1) การค้นหาปัจจัยหรือสาเหตุหลัก ๆ ที่สัมพันธ์กับการกระทำผิดของผู้เข้ารับการประเมินนั่นเอง ซึ่งอาจแบ่งเป็น “ปัจจัยด้านความเสี่ยง (Risks)” และ “ปัจจัยด้านความต้องการ (Needs)” หรืออาจแบ่งย่อยเป็น “ปัจจัยที่แก้ไขได้” กับ “ปัจจัยที่แก้ไขได้ยาก” การค้นหาปัจจัยดังกล่าวเป็นการคัดแยกหรือแบ่งกลุ่มเพื่อการเข้าสู่โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูอีกด้วย (2) ภายหลังจากการแก้ไขฟื้นฟู (หรือกำหนดเป็นรอบเวลา) จึงทำการทดสอบบุคคลนั้นซ้ำว่ามีปัจจัยด้านความเสี่ยง (Risks) และปัจจัยด้านความต้องการ (Needs) นั้นอยู่หรือไม่เพียงใด โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อกำหนดค่าน้ำหนักของการเปลี่ยนแปลงของแต่ละปัจจัยเพื่อประเมินผลโดยรวมว่าบุคคลนั้นมีโอกาสกระทำผิดซ้ำเพียงใด

3.3 เพื่อประโยชน์ในด้านวิชาการ การพัฒนานโยบายของรัฐ และการส่งเสริมความมั่นคงและปลอดภัยทางสังคม ควรมีการจัดทำแนวทางในการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิจัยระหว่างหน่วยงานของรัฐให้สามารถประสานงานและมีความเข้าใจตรงกันถึงวัตถุประสงค์ของการใช้ข้อมูล รวมถึงเพื่อเป็นการรับประกันว่าการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลที่มาทำงานวิจัยจะเป็นไปตามหลักจรรยาบรรณการวิจัย และกฎหมายต่าง ๆ ด้วย

3.4 การศึกษาและพัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของศาลในการลงโทษจำคุก ลดและพักโทษ และหลักเกณฑ์ของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้กระทำผิด ให้เหมาะสมกับการลดจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำ

3.5 การศึกษาเพิ่มเติมในประเภทผลิตภัณฑ์และบริการให้ครอบคลุมการดำเนินการธุรกิจเพื่อสังคม มากขึ้น พร้อมทั้งศึกษาอย่างรอบด้านว่าธุรกิจลักษณะดังกล่าวจะดำเนินการได้จริงหรือไม่ในบริบทของเป้าหมาย ที่จะส่งเสริมผู้พ้นโทษให้มีรายได้และมีอาชีพอย่างยั่งยืน

3.6 การศึกษาเพิ่มเติมถึงแหล่งรายได้ของกองทุนสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ ที่จะไม่เป็น ภาระทางงบประมาณรัฐบาลหรือกระทบต่อการจัดเก็บภาษีมากเกินไป

การนำไปใช้ประโยชน์และส่งต่อผลผลิตให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ผลผลิตจากการวิจัยจะนำเสนอต่อคณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการ ยุติธรรม ซึ่งเป็นคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) โดยมี รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการ กพยช. ยังประกอบไปด้วยคณะอนุกรรมการที่มีภารกิจเกี่ยวกับการ ประสานงานและพัฒนาระบบงานยุติธรรม การพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ การพัฒนาระบบเทคโนโลยี สารสนเทศกระบวนการยุติธรรม และการพัฒนาความรู้และการส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรม ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยจะนำเสนอและถ่ายทอดไปยังคณะอนุกรรมการฯ ดังกล่าวเพื่อรวมกำหนดนโยบาย และผลักดันสู่การปฏิบัติต่อไป

2. การส่งต่อผลผลิตการวิจัยให้หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อรวมกำหนดแนวทางและนำไปปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยมีเป้าหมาย เพื่อแก้ไขและลดการกระทำผิดซ้ำ

3. การส่งต่อผลผลิตการวิจัยไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเผยแพร่สู่สาธารณชนในรูปแบบของ รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และสื่อวีดิทัศน์

ภาคผนวก

บทคัดย่อ

ตัวเลขสถิติจำนวนผู้กระทำความผิด และผู้กระทำความผิดซ้ำในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด ซึ่งปัญหาการกระทำความผิดซ้ำนอกจากจะกระทบต่อตัวบุคคลผู้กระทำความผิดซ้ำเองในด้านคุณภาพชีวิตที่ต่างจากการมีประวัติอาชญากรรมติดตัวและการขาดโอกาสในทางการศึกษาหรืออาชีพเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่ไม่เคยกระทำความผิดอาญาแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของประชาชนส่งผลด้านลบต่อสังคมและเศรษฐกิจในทุกระดับและทุกภาคส่วน ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในระบบงานยุติธรรม โดยสะท้อนถึงประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่แนวโน้มที่ประชาชนและสังคม จะให้โอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจแก่ผู้ที่เคยกระทำความผิดมาแล้วน้อยลง ดังนั้น การจัดทำโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำ จึงดำเนินการวิจัยในลักษณะของแผนการวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดซ้ำได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด ซึ่งถือว่าเป็นฐานความผิดที่มีผู้กระทำความผิดและกระทำความผิดซ้ำมากที่สุด ภายใต้ 5 กรอบการวิจัย ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาระบบการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพ 3) การประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และการพัฒนาระบบการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ 4) การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมากระทำความผิดซ้ำ 5) การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำความผิดซ้ำ ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย จำนวน 10 โครงการ

ผลการวิจัยของแต่ละโครงการวิจัยย่อยจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดในการสร้างและปรับปรุงนโยบายในการป้องกันและลดการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานในอนาคตต่อไป อันมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ต้องขัง (โดยเฉพาะในคดียาเสพติด) เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงานกิจการยุติธรรม ชุมชนและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำความผิดกลาง การพัฒนาระบบการจำแนกผู้กระทำความผิด การพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำความผิด การพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่มีประสิทธิภาพ การสร้างเครื่องมือประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การพัฒนาระบบการติดตามหลังปล่อย และการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยคำนึงถึงกระบวนการที่เหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ รูปแบบและแนวทางการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา และอาชีพ รวมถึงการศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมหลังพ้นโทษ ข้อเสนอเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสมในการจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ

ข้อเสนอแนะแบ่งเป็น 1) ข้อเสนอที่ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน ได้แก่ การส่งเสริมให้มีเครือข่ายชุมชนเพื่อช่วยเหลือและติดตามผลการแก้ไขของผู้พ้นโทษ ส่งเสริมให้มีวิสาหกิจสังคม ที่จะเข้ามาดำเนินการรับช่วงต่อจากรัฐในการดูแลผู้พ้นโทษหลังปล่อยตัว การเปิดใช้ระบบฐานข้อมูลผู้กระทำความผิดร่วมกันของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย 2) ข้อเสนอที่จะดำเนินการทดลองในปีที่ 2 ได้แก่ การทดลองใช้เครื่องมือและกระบวนการจำแนกผู้กระทำความผิด กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และการพัฒนาระบบการติดตามหลังปล่อย 3) ข้อเสนอที่ควรมีการวิจัยเพิ่มเติม

คำสำคัญ : การกระทำความผิดซ้ำ, ผู้กระทำความผิด, นักโทษ, ผู้พ้นโทษ, เด็กและเยาวชนกระทำความผิด

Abstract

Nowadays, the offending and recidivism rates tend to increase, especially for drug-related offenders. The problem of recidivism affects offenders individually since having a criminal record is a barrier to access to education and employment, resulting in a lack of educational and vocational opportunities compared to those without a criminal background. Moreover, recidivism negatively affects public security, society, and the economy in every extent in all aspects. This reflects the efficiency of the criminal justice system and leads to consequences, such as decreasing public confidence in its procedure and tendencies that less social and economic opportunities would be given to the offenders. Therefore, this research's execution is based on a research plan to build the knowledge for holistically developing and solving the problems of recidivism in all dimensions, especially for drug-related offenders, which are the majority numbers of both overall offenders and recidivism. The frameworks of the research are: (1) To develop an efficient offender classification system for the drug-related offenders, (2) To improve the rehabilitation program for drug-related offenders, (3) To assess the rehabilitation program for offenders and to improve the monitoring system after release for drug-related offenders, (4) To develop legal measures for preventing future occurrence of re-offending among ex-convicts, (5) To develop social measures for preventing future occurrence of re-offending among ex-convicts. This research consists of 10 sub-research projects.

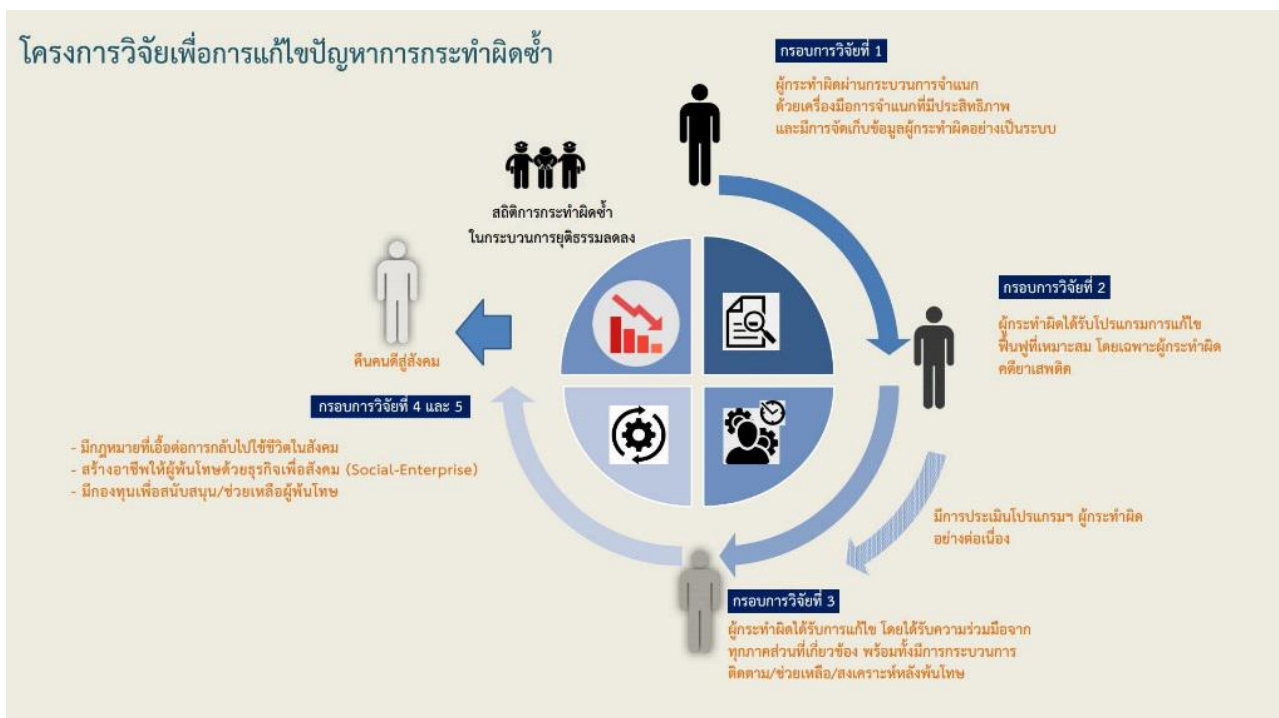
Outcomes of each sub-research project could be further built and developed policies to prevent and reduce recidivism to set future work direction. The research target groups are prisoners (especially drug-related offenders), juvenile offenders, Department of Corrections, Department of Probation, Department of Juvenile Observation and Protection, Office of Justice Affairs, communities, and relating private sectors. Which will lead to various outcomes: development of Toolkit on Offender Classification Measures, development of Offender Classification Procedures, development of a platform of offender database, development of an effective pre-release program, creation of assessment toolkit on the rehabilitation program, development of monitoring procedures for the post-release program, and help for ex-convicts. All based on appropriate practices that will not burden ex-convicts' lives, including Guidelines for Cooperation between government sectors, communities, and private sectors to provide re-entry opportunities for the offenders into the society in all dimensions: physical, mental, educational, and vocational. Studies on relating laws, rules, and regulations in Thailand that hinder re-entering after release were also conducted. Furthermore, Social Enterprise for vocational opportunities of ex-convicts, as well as Ex-Convict Fund, were both considered.

The recommendations proposed by this research are divided into: (1) Recommendations with urgent implementation requirement which are encouraging communities to assist and monitor ex-convicts' rehabilitation, supporting Social Enterprise to process the post-release procedures of ex-convicts, and initiating mutual platform of offender database between rehabilitation offices; (2) Recommendations with the experimental plan in the second year which are implementing the toolkits, Offender Classification Procedures, the rehabilitation procedures, and developing post-release monitoring procedures; (3) Recommendations for further studies.

Keywords: recidivism, offender, prisoner, ex-convict, juvenile offender

แบบฟอร์มสรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย

1. ผลงาน/โครงการ โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ
2. ผลงาน/โครงการ Research Project for Solving Recidivism
3. ชื่อ นามสกุล นักวิจัย นางอุษา จันพลอย บุญเปี่ยม
4. ชื่อ นามสกุล นักวิจัย Mrs. Usa Janploy Boonpium
5. ที่อยู่ติดต่อได้ต่อ สำนักงานกิจการยุติธรรม ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาฯ ชั้น 9 อาคารรัฐประศาสนภักดี เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 โทรศัพท์ 02-141-3797 โทรสาร 02-143-8935 Email : b_usajanploy@oja.go.th
6. ชื่อหน่วยงาน สำนักงานกิจการยุติธรรม
7. ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการเสร็จ 2564
8. คำค้น Keyword การกระทำผิดซ้ำ, ผู้กระทำผิด, นักโทษ, ผู้พ้นโทษ, เด็กและเยาวชนกระทำผิด, recidivism, offender, prisoner, ex-convict, juvenile offender
9. อ้างอิง...(ใส่ URL ที่สามารถเข้าถึงเอกสารได้กรณีเผยแพร่ผลงานฉบับเต็มทางอินเทอร์เน็ต ถ้าไม่มีให้เว้นว่างไว้)
10. รูปภาพ หรือภาพเคลื่อนไหว

11 คำอธิบาย 1 หน้ากระดาษ A4 (font Tahoma ขนาด 10 แบบ Regular)

ตัวเลขสถิติจำนวนผู้กระทำผิด และผู้กระทำผิดซ้ำในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด ซึ่งปัญหาการกระทำผิดซ้ำนอกจากจะกระทบต่อตัวบุคคลผู้กระทำผิดซ้ำเองในด้านคุณภาพชีวิตที่ต่ำลงจากการมีประวัติอาชญากรรมติดตัวและการขาดโอกาสในทางการศึกษาหรืออาชีพเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่ไม่เคยกระทำผิดอาญาแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของประชาชนส่งผลด้านลบต่อสังคมและเศรษฐกิจในทุกระดับและทุกภาคส่วน ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในระบบงานยุติธรรมโดยสะท้อนถึงประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่แนวโน้มที่ประชาชนและสังคม จะให้โอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจแก่ผู้ที่เคยกระทำผิดมาแล้วน้อยลง ดังนั้น การจัดทำโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ จึงดำเนินการวิจัยในลักษณะของแผนการวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ โดยเฉพาะผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด ซึ่งถือว่าเป็นฐานความผิดที่มีผู้กระทำผิดและกระทำผิดซ้ำมากที่สุด ภายใต้ 5 กรอบการวิจัย ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ 3) การประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟู และการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ 4) การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ 5) การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย จำนวน 10 โครงการ

ผลการวิจัยของแต่ละโครงการย่อยจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดในการสร้างและปรับปรุงนโยบายในการป้องกันและลดการกระทำผิดซ้ำ เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานในอนาคตต่อไป อันมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ต้องขัง (โดยเฉพาะในคดียาเสพติด) เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงานกิจการยุติธรรม ชุมชนและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิดกลาง การพัฒนากระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด การพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด การพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่มีประสิทธิภาพ การสร้างเครื่องมือประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิด การพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยคำนึงถึงกระบวนการที่เหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษ รูปแบบและแนวทางการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ การศึกษา และอาชีพ การศึกษาถึงกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมหลังพ้นโทษ ข้อเสนอเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสมในการจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ

ข้อเสนอแนะแบ่งเป็น 1) ข้อเสนอที่ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน ได้แก่ การส่งเสริมให้มีเครือข่ายชุมชนเพื่อช่วยเหลือและติดตามผลการแก้ไขของผู้พ้นโทษ ส่งเสริมให้มีวิสาหกิจสังคม ที่จะเข้ามาดำเนินการรับช่วงต่อจากรัฐในการดูแลผู้พ้นโทษหลังปล่อยตัว การเปิดใช้ระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิดร่วมกันของหน่วยงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) ข้อเสนอที่จะดำเนินการทดลองในปีที่ 2 ได้แก่ การทดลองใช้เครื่องมือและกระบวนการจำแนกผู้กระทำผิด กระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำผิด และการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อย 3) ข้อเสนอที่ควรมีการวิจัยเพิ่มเติม

การนำไปใช้ประโยชน์และส่งต่อผลผลิตให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ผลผลิตจากการวิจัยจะนำเสนอต่อคณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) โดยมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการ กพยช. ยังประกอบไปด้วยคณะอนุกรรมการที่มีภารกิจเกี่ยวกับการประสานงานและพัฒนาระบบงานยุติธรรม การพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม และการพัฒนาความรู้และการส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรในงานยุติธรรม ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยจะนำเสนอและถ่ายทอดไปยังคณะอนุกรรมการฯ ดังกล่าวเพื่อรวมกำหนดนโยบายและผลักดันสู่การปฏิบัติต่อไป

2. การส่งต่อผลผลิตการวิจัยให้หน่วยงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อรวมกำหนดแนวทางและนำไปปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขและลดการกระทำผิดซ้ำ

3. การส่งต่อผลผลิตการวิจัยไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเผยแพร่สู่สาธารณชนในรูปแบบของรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และสื่อวีดิทัศน์

(ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2562.)

แบบฟอร์มสรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 5 บรรทัด

1. ผลงาน/โครงการ โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ
2. ผลงาน/โครงการ Research Project for Solving Recidivism
3. ชื่อ นามสกุล นักวิจัย นางอุษา จันทพลอย บุญเปี่ยม
4. ชื่อ นามสกุล นักวิจัย Mrs. Usa Janploy Boonpium
5. ที่อยู่ติดต่อได้ต่อ สำนักงานกิจการยุติธรรม ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาฯ ชั้น 9 อาคารรัฐประศาสนภักดี เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 โทรศัพท์ 02-141-3797 โทรสาร 02-143-8935 Email : b_usajanploy@oja.go.th
6. ชื่อหน่วยงาน สำนักงานกิจการยุติธรรม
7. ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการเสร็จ 2564
8. คำค้น Keyword การกระทำผิดซ้ำ, ผู้กระทำผิด, นักโทษ, ผู้พ้นโทษ, เด็กและเยาวชนกระทำผิด, recidivism, offender, prisoner, ex-convict, juvenile offender
9. อ้างอิง...(ใส่ URL ที่สามารถเข้าถึงเอกสารได้กรณีเผยแพร่ผลงานฉบับเต็มทางอินเทอร์เน็ต ถ้าไม่มีให้เว้นว่างไว้)
10. รูปภาพ หรือภาพเคลื่อนไหว

11. คำอธิบาย 5 บรรทัด (font Tahoma ขนาด 10 แบบ Regular)

โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ ดำเนินการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิด กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิด การประเมินผลโปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การพัฒนาระบบการติดตามหลังปล่อยให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนามาตรการทางกฎหมายและทางสังคม เพื่อให้หน่วยงานพัฒนา

**แบบฟอร์มประเมินผลการวิจัยในการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม
ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ รายโครงการ**

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อแผนงานวิจัย/ชื่อโครงการวิจัย โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

ชื่อนักวิจัย นางอุษา จันทลอย บุญเปี่ยม..... หน่วยงาน..... สำนักงานกิจการยุติธรรม..

งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน 24,200,000 (บาท) ปีงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน 2562.....

วัน/เดือน/ปี ที่ดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จ 5 กุมภาพันธ์ 2564.....

เป้าหมายดำเนินการ..... ลดการกระทำผิดซ้ำ.....

พื้นที่การใช้ประโยชน์..... สำนักงานกิจการยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครอง
เด็กและเยาวชน.....

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

2.1 การนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม (สามารถตอบได้มากกว่า 1 มิติ)

มิตินโยบาย หมายถึง การมีเอกสารแสดงความสนใจ ความต้องการ หรือการนำข้อมูลและแนวทาง
แก้ไขซึ่งได้จากผลงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมมาใช้ประกอบการแก้ไขปัญหาสำคัญและปัญหา
เร่งด่วนของประเทศในองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

- ปัญหาสำคัญ/ปัญหาเร่งด่วนของประเทศ คือ..... ปัญหาการกลับมากระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ

- ชื่อองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.....

สำนักงานกิจการยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

- ช่วงเวลาที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (วัน/เดือน/ปี)..... กุมภาพันธ์ 2564 เป็นต้นไป.....

- ลักษณะการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ)
..... นำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็น
คณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) และ
หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติกับ
ผู้กระทำผิด.....

- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (โปรดให้คำอธิบาย
พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ) กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก
นำข้อเสนอจากการวิจัยไปปฏิบัติกับผู้กระทำผิด.....

มิติวิชาการ หมายถึง การมีเอกสารแสดงถึงการอ้างอิง (Citations) บทความวิจัย ที่ได้รับการตีพิมพ์
ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ ซึ่งมี Peer-review (โปรดแนบเอกสาร/หลักฐานอ้างอิง)...

มิติเชิงสังคม/ชุมชน หมายถึง การมีเอกสารแสดงความสนใจ หรือความต้องการเข้ารับการถ่ายทอด
ความรู้ของชุมชน ท้องถิ่น หรือองค์กร (ไม่ใช่หน่วยงานต้นสังกัดของนักวิจัย/หน่วยงานให้ทุน) ที่แสดงให้เห็น
ถึงการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ท้องถิ่น องค์กร

- ชื่อชุมชน ท้องถิ่น หรือองค์กร ที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.....

- ช่วงเวลาที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (วัน/เดือน/ปี).....
- ลักษณะการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ)
.....
- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ท้องถิ่น องค์กร (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบเอกสาร/
ภาพประกอบ).....

มิติพาณิชย์ หมายถึง การมีเอกสารแสดงความสนใจ หรือความต้องการในการนำผลงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมไปพัฒนา/ปรับปรุง กระบวนการผลิตและจำหน่ายในภาคการผลิตและภาคอุตสาหกรรม

- ภาคการผลิต/ภาคอุตสาหกรรม ที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.....
- ช่วงเวลาที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (วัน/เดือน/ปี).....
- ลักษณะการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ)
.....
- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อภาคการผลิตและภาคอุตสาหกรรม (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบ
เอกสาร/ภาพประกอบ).....

2.2 ทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากงานวิจัย (โปรดระบุเดือน/ปี ที่ยื่นขอและได้รับ)

.....

2.3 ผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม (โปรดระบุหน่วยงาน บุคคล หรือพื้นที่ที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์)
..... สำนักงานกิจการยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
ผู้กระทำความผิด และผู้พ้นโทษ

2.4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิจัย (งานวิจัยที่แล้วเสร็จ)

ไม่มีปัญหาและอุปสรรค

มีปัญหาและอุปสรรค (โปรดระบุสาเหตุ)

.....สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 ส่งผลต่อการเก็บข้อมูลการวิจัย ทำให้ผลการวิจัย
มีความล่าช้ากว่าแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้

2.5 ผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (งานวิจัยที่แล้วเสร็จ)

ไม่มีผลกระทบ

มีผลกระทบ (โปรดระบุสาเหตุ)

.....

ลงชื่อ

(นางอุษา จันทลอย บุญเปี่ยม)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม

**รายชื่อคณะผู้จัดทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย
โครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ**

ที่ปรึกษาโครงการ

ศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ	ปลัดกระทรวงยุติธรรม
ศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล	ประธานอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการยุติธรรม
นายวัลลภ นาคบัว	รองปลัดกระทรวงยุติธรรม

คณะบริหารโครงการวิจัย

นางอุษา จันทลอย บุญเปี่ยม	ผู้อำนวยการกองนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม (หัวหน้าแผนกิจกรรม) สำนักงานกิจการยุติธรรม ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาฯ ชั้น 9 อาคารรัฐประศาสนภักดี เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 โทรศัพท์ 0 2141 3797 โทรสาร 0 2143 8935 Email : b_usajanploy@oja.go.th
นางสาวเปรมมิศา หนูเรืองงาม	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
นางสุภัทรา ปกาสิทธิ์ วัชรธัมมสิขิตติ์	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
นางสาวสุวดี ไหลฟุ้งทอง	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

คณะกรรมการกำกับทิศทางการวิจัย (Steering Committee)

ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม	ประธานกรรมการ
ศาสตราจารย์ พลตำรวจตรีหญิงพัชรา สิ้นลอยมา	กรรมการ
รองศาสตราจารย์เดชา สังขวรรณ	กรรมการ
ผู้แทนกรมราชทัณฑ์	กรรมการ
ผู้แทนกรมคุมประพฤติ	กรรมการ
ผู้แทนกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	กรรมการ
นางสาวโสมนัส เจือศรีกุล	กรรมการ
นางชัตติยา รัตนติลก	กรรมการ
นางอุษา จันทลอย บุญเปี่ยม	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวเปรมมิศา หนูเรืองงาม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสุภัทรา ปกาสิทธิ์ วัชรธัมมสิขิตติ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวสุวดี ไหลฟุ้งทอง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อกำกับ ติดตามโครงการวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย

ศาสตราจารย์ ดร.อิศรา ศานติศาสน์

คณะผู้ตรวจสอบทางวิชาการ**กรมราชทัณฑ์**

นางเสาวคนธ์ เจษฎารักษ์

นางสาวปรีดิ์ธิดา สมจิตร

นายอัสนีย์ สังขเนตร

นางสาวจุฑารัตน์ จินตกานนท์

นางอัมพร นิยมตรง

นางสาววริศรา ศิริสุทธิเดชา

นางสาววิดา จันทอง

นางสาวพิมพ์พร เนตรพุกคณะ

นางสาวปฐมมาตี ปัทมโรจน์

นายพงษ์อภิวัณนัท จันกลิ่น

นายอิศรพงษ์ เทชะภู

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑ์วิทยา

ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

ผู้ตรวจราชการกรมราชทัณฑ์

นักทัณฑ์วิทยาเชี่ยวชาญ หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบด้านทัณฑ์ปฏิบัติ

นักทัณฑ์วิทยาเชี่ยวชาญ

ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ

ผู้อำนวยการกลุ่มงานพักการลงโทษ กองทัณฑ์ปฏิบัติ

ผู้อำนวยการกลุ่มงานราชทัณฑ์ต่างประเทศ

นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการพิเศษ

นักทัณฑ์วิทยาชำนาญการ รักษาการในตำแหน่งนักวิชาการอบรม

และฝึกวิชาชีพชำนาญการพิเศษ

นักทัณฑ์วิทยาชำนาญการ

กรมคุมประพฤติ

นางพรประภา แก้วกล้า

นางนุสรุา วงษ์สุวรรณ

นางระพีพร หิมะคุณ ศรีสมบัติตระกูล

นางสาวพวงทิพย์ นวลชาว

นางนงเยาว์ เขียวสอาด

นางสาวฝนทิพ ชลชัยไพศาล

ว่าที่ร้อยเอกกนกศักดิ์ แฉวทิม

นางสาวศิริพร เจริญธรรมากุล

ผู้ตรวจราชการกรมคุมประพฤติ (ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ)

ผู้ตรวจราชการกรมคุมประพฤติ

ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 2

ผู้อำนวยการกองบริหารและส่งเสริมเครือข่ายคุมประพฤติ

พนักงานคุมประพฤติชำนาญการพิเศษ รักษาการในตำแหน่ง

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการสืบเสาะและพินิจ (ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ)

พนักงานคุมประพฤติชำนาญการพิเศษ

พนักงานคุมประพฤติชำนาญการพิเศษ

พนักงานคุมประพฤติปฏิบัติการ

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

นางสาววัชริน แม่นยำ

นางสาวโชติมา สุรฤทธิธรรม

ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิรินธร

ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด

สมุทรสงคราม รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรม

เด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรปราการ

นางสาวโรจนา วิโรจน์กุล	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
นางพรทิวา ทองหล่อ	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ
นายโยธิน จารุจุฑารัตน์	นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการ รักษาการในตำแหน่งนักวิชาการอบรมและฝึกอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการพิเศษ
นางสาวฉัตรฉัตร ศิลากุล	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ รักษาการในตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบงานสังคมสงเคราะห์
นางสาวสายลัดดา ธรรมลังกา	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
นางเจริญรักษ์ เนรานนท์	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
นางสาวอัญชลี อรามบุญ	นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ

สำนักงานกิจการยุติธรรม

นางอุษา จันทลอย บุญเปี่ยม	ผู้อำนวยการกองนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม
นางสาวเปรมมิศา หนูเรืองงาม	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
นางสุภัทรา ปกาลสิทธิ์ วัชรธรรมสถิตต์	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
นางสาวสุวดี ไหลฟุ้งทอง	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
นางสาวรัตนาวรรณ หอมเนียม	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ
นางสาวชีวรัตน์ สุขมงคล	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ
นายเสนีย์ เพ็ชรนิล	นักวิชาการยุติธรรม
ว่าที่ร้อยตรีหญิงสุภัทรา อายุวงษ์	นักวิชาการยุติธรรม

คณะนักวิจัย

กรอบการวิจัยที่ 1 การพัฒนาระบบจำแนกผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

1. โครงการพัฒนาเครื่องมือการจำแนกผู้กระทำผิด

รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สิ้นเดชารักษ์ หัวหน้าโครงการวิจัย

หน่วยงาน : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่อยู่ : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต 99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง ปทุมธานี 12121

เบอร์โทรศัพท์ : 08 1001 9392 เบอร์โทรสาร : 0 2696 5812

E-mail : Teera.sd@gmail.com , teera@tu.ac.th

2. โครงการพัฒนาระบบการจำแนกผู้กระทำผิด

รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สิ้นเดชารักษ์ หัวหน้าโครงการวิจัย

หน่วยงาน : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่อยู่ : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต 99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง ปทุมธานี 12121

เบอร์โทรศัพท์ : 08 1001 9392 เบอร์โทรสาร : 0 2696 5812

E-mail : Teera.sd@gmail.com , teera@tu.ac.th

3. โครงการพัฒนาฐานข้อมูลผู้กระทำผิด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จตุรพิธ เกราะแก้ว

หน่วยงาน : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ที่อยู่ : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 39 หมู่ 1 ตำบลคลองหก อำเภอ
คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

เบอร์โทรศัพท์ : 09 2195 6699 เบอร์โทรสาร : 0 2549 4119, 0 2577 5046

E-mail : kjatura@rmutt.ac.th

กรอบการวิจัยที่ 2 การพัฒนากระบวนการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

4. โครงการพัฒนาเครื่องมือเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

รองศาสตราจารย์ พงษ์ภิญโญ มงคลสินธุ์

หน่วยงาน : สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่อยู่ : 9/60 หมู่บ้านนนทรี 2 ถนนบางกรวยไทรน้อย 29/1 ตำบลบางศรีทอง อำเภอบางกรวย นนทบุรี 11130

เบอร์โทรศัพท์ : 08 1490 0686 เบอร์โทรสาร : -

E-mail : pongmich@gmail.com , pongkritm@gmail.com

กรอบการวิจัยที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อย
ที่มีประสิทธิภาพ

5. โครงการประเมินผลโปรแกรมแก้ไข บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร. เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์

หน่วยงาน : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ที่อยู่ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) อาคารนวมินทรราชินี ชั้น 10-11

เลขที่ 118 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กทม 10240

เบอร์โทรศัพท์ : 08 2442 5995 / 08 1977 2215 เบอร์โทรสาร : 0 2374 4977

E-mail : Kasems.c@nida.ac.th , kasemsam@hotmail.com

6. โครงการพัฒนากระบวนการติดตามหลังปล่อยและการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เปรมฤดี เพ็ชรกุล

หน่วยงาน : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่อยู่ : ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แขวงลาดยาว

เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

เบอร์โทรศัพท์ : 08 9664 8861 เบอร์โทรสาร : 0 2561 2738, 0 2942 8430

E-mail : Gong_z@windowslive.com

7. โครงการศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดของภาครัฐ ชุมชนและภาคเอกชนในการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พันตำรวจโท ดร.ธิตี มหาเจริญ

หน่วยงาน : คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ที่อยู่ : คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เลขที่ 90 หมู่ 7 อาคาร 52 ตำบลสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110

เบอร์โทรศัพท์ : 09 9195 4321 เบอร์โทรสาร : 034 311 110

E-mail : m_thiti@yahoo.com

กรอบการวิจัยที่ 4 การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

8. โครงการศึกษากฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมของผู้กระทำความผิด

รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี

หน่วยงาน : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ที่อยู่ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

เบอร์โทรศัพท์ : 08 6998 5368 เบอร์โทรสาร : 0 2310 8161

E-mail : p.lertdhamtewe@gmail.com

กรอบการวิจัยที่ 5 การพัฒนามาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ

9. โครงการการนำแนวทางของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มาขับเคลื่อนการสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษเพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

รองศาสตราจารย์พันตำรวจโท ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์

หน่วยงาน : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ที่อยู่ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) อาคารนวมินทรราชินี ชั้น 10-11 เลขที่ 118 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กทม 10240

เบอร์โทรศัพท์ : 08 2442 5995 /08 1977 2215 เบอร์โทรสาร : 0 2374 4977

E-mail : Kasems.c@nida.ac.th, kasemsarn@hotmail.com

10. โครงการศึกษาความเป็นได้ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตหลังปล่อยของผู้พ้นโทษ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์ กัลยจิตร

หน่วยงาน : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่อยู่ : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

เบอร์โทรศัพท์ : 09 3235 6446 เบอร์โทรสาร : -

E-mail : kanyajit@hotmail.com

เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ

นางสาวชนิษฐา น้อยฤทธิ์

เจ้าหน้าที่โครงการ

